

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

МИНИСТАРСТВО ГРАЂЕВИНАРСТВА, САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРЕ
СЕКТОР ЗА ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ И УРБАНИЗАМ

**ПРОСТОРНИ ПЛАН
ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ
ТУРИСТИЧКЕ ДЕСТИНАЦИЈЕ
КУЧАЈСКЕ ПЛАНИНЕ**

- НАЦРТ ПЛАНА -

Београд, 2022. године

ПРОСТОРНИ ПЛАН ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ ТУРИСТИЧКЕ ДЕСТИНАЦИЈЕ КУЧАЈСКЕ ПЛАНИНЕ

Носилац и наручилац израде:

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

МИНИСТАРСТВО ГРАЂЕВИНАРСТВА, САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРЕ
СЕКТОР ЗА ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ И УРБАНИЗАМ

Министар:

Томислав Момировић, дипл.прав.

Обрађивачи:

ЈП УРБАНИЗАМ - КРАГУЈЕВАЦ

Универзитет у Београду

Географски факултет

ВД директора ЈП Урбанизам, Крагујевац:

Наташа Ивановић, дипл.инж.арх.

Декан Географског факултета, Београд:

проф.др Велимир Шећеров дипл. простор. план.

**ПРОСТОРНИ ПЛАН ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ
ТУРИСТИЧКЕ ДЕСТИНАЦИЈЕ КУЧАЈСКЕ ПЛАНИНЕ**

РУКОВОДИОЦИ ИЗРАДЕ (одговорни планери):

др Велимир Шећеров
дипл. простор. план.
бр.лиценце 100 0112 07
201 1615 18

МП

Иван Радуловић
дипл.инж.арх.
бр.лиценце 100 0114 07
200 0964 07

МП

КООРДИНАЦИЈА ИСПРЕД МГСИ:	др Милица Добричић, дипл.простор.план.
КООРДИНАЦИЈА ИСПРЕД РАДНОГ ТИМА:	Иван Радуловић, дипл.инж.арх. др Велимир Шећеров, дипл.простор.план.
МЕТОДОЛОГИЈА, КОНЦЕПЦИЈА, СИНТЕЗА:	др Велимир Шећеров, дипл.простор.план. Иван Радуловић, дипл.инж.арх.
РАДНИ ТИМ:	
<i>Уводне напомене</i>	Иван Радуловић, дипл.инж.арх.
<i>Обухват и опис граница</i>	Бојан Рајић, маст.инж.геод.
<i>Обавезе, услови и смернице из Просторног плана Републике Србије и других развојних докумената</i>	Милан Радовић, дипл.простор.план.
<i>Скраћени приказ и оцена постојећег стања</i>	Иван Радуловић, дипл.инж.арх.
<i>Принципи, циљеви и општа концепција просторног развоја подручја посебне намене</i>	др Велимир Шећеров, дипл.простор.план. др Дејан Филиповић, дипл.простор.план. Иван Радуловић, дипл.инж.арх.
<i>Регионални аспект развоја подручја посебне намене и функционалне везе и међуодноси са окружењем</i>	др Марија Јефтић, дипл.простор.план
<i>Заштита, уређење и коришћење природних ресурса</i>	др Невена Васиљевић, дипл.инж.пејз.арх.и хортик. Невена Милић, дипл.инж.пејз.арх.и хортик. Тијана Марковић, маст.инж.зашт.жив.сред. Весна Јовановић, дипл.хем. др Славољуб Драгићевић, дипл.географ др Иван Новковић, дипл.географ
<i>Утицај посебне намене на демографске и социјалне процесе и системе</i>	Милана Анђелковић, дипл.простор.план. др Марија Јефтић, дипл.простор.план
<i>Утицај посебне намене на економију и привредне системе</i>	Милана Анђелковић, дипл. простор.план. Мирјана Маринковић Габарић, дипл.простор.план.
<i>Туризам</i>	др Велимир Шећеров, дипл.простор.план. МА Бранко Протић, дипл.простор.планер
<i>Воде и водна инфраструктура</i>	Владислав Миловановић, дипл.инж.грађ.
<i>Саобраћај</i>	Милун Милићевић, дипл.инж.саоб. Владимир Раковић, дипл.инж.саоб. Иван Пудар, дипл.инж.грађ. Александар Апостоловић, дипл.инж.грађ. Жељко Ђорђевић, инж.грађ.
<i>Енергетика и енергетска инфраструктура</i>	Никола Тимотијевић, дипл.инж.ел. Марко Николић, дипл.инж.маш. Владимир Заљевски, дипл.инж.маш.
<i>Електронске комуникације</i>	Никола Тимотијевић, дипл.инж.ел.
<i>Третман отпада, комуналне зоне и објекти</i>	др Дејан Филиповић, дипл.простор.план. Весна Јовановић, дипл.хем. Тијана Марковић, маст.инж.зашт.жив.сред.

<i>Одбрана земље и ванредне ситуације</i>	Томислав Спасенић, дипл.простор.план. Весна Савић, дипл.инж.арх.
<i>Заштита животне средине, природних и предеоних вредности и културног наслеђа</i>	др Дејан Филиповић, дипл.простор.план. др Невена Васиљевић, дипл.инж.пејз.арх.и хортик. Невена Милић, дипл.инж.пејз.арх.и хортик. Иван Радуловић, дипл.инж.арх. Тијана Марковић, маг.инж.зашт.жив.сред. Весна Јовановић, дипл.хем. МА Љубица Душков, дипл.простр.план.
<i>Намена простора и биланс површина посебне намене</i>	Милана Анђелковић, дипл. простор. план. Иван Радуловић, дипл.инж.арх. др Дејан П. Ђорђевић, дипл.простор.план.
<i>Правила уређења и грађења</i>	Иван Радуловић, дипл.инж.арх.
<i>Имплементација</i>	др Велимир Шећеров, дипл.простор.план. Иван Радуловић, дипл.инж.арх.
<i>Геодетско документациона и аналитичко информациона основа</i>	Бојан Рајић, маг.инж.геод. мр Драган Јевтовић, дипл.инж.маш. Милана Анђелковић, дипл.простор.план.
<i>База просторних података (ГИС)</i>	Милана Анђелковић, дипл.простор.план.
<i>Картографска обрада (CAD)</i>	Иван Радуловић, дипл.инж.арх. Милана Анђелковић, дипл.простор.план. Наташа Матовић, дипл.инж.арх. Лазар Мандић, дипл.инж.арх.
<i>Детаљна разрада</i>	Наташа Матовић, дипл.инж.арх. Мила Брајковић, дипл.инж.арх. Весна Савић, дипл.инж.арх. Лазар Мандић, дипл.инж.арх.
<i>Информатичка и техничка подршка</i>	Ненад Аксентијевић, дипл.инф. Светлана Драгојловић, грађ.тех. Владимир Јоковић, техн.

ЈП УРБАНИЗАМ - КРАГУЈЕВАЦ

ВД директора

Наташа Ивановић, дипл.инж.арх.

ГЕОГРАФСКИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Декан

проф.др Велимир Шећеров дипл. простор. план.

САДРЖАЈ

	УВОД	
I	ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ	3
1.	ОБУХВАТ И ОПИС ГРАНИЦЕ ПОДРУЧЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА, СА ГРАНИЦАМА ЦЕЛИНА И ПОДЦЕЛИНА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ	3
1.1.	Обухват и опис границе подручја Просторног плана	3
1.2.	Опис граница целина и подцелина посебне намене	3
1.3.	Посебне намене подручја Просторног плана	8
2.	ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ И ДРУГИХ РАЗВОЈНИХ ДОКУМЕНАТА	10
2.1.	Просторни план Републике Србије од 2010. до 2020. године	10
2.1.1.	Просторни план Републике Србије од 2021. до 2035. године	11
2.2.	Регионални просторни планови	11
2.3.	Просторни планови подручја посебне намене	12
2.4.	Остали релевантни документи	13
3.	СКРАЋЕНИ ПРИКАЗ И ОЦЕНА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА	16
3.1.	Посебне намене подручја Просторног плана	16
3.1.1.	Туризам	16
3.1.2.	Природне и предеоне вредности	20
3.1.3.	Културно наслеђе	26
3.2.	Остало на подручју Просторног плана	35
3.2.1.	Природни ресурси	35
3.2.2.	Становништво и насеља	39
3.2.3.	Привредни развој	48
3.2.4.	Инфраструктурни системи	53
3.2.5.	Заштита животне средине	57
3.2.6.	Заштита од катастрофа, елементарних непогода и других несрећа, управљање ванредним ситуацијама и обезбеђење интереса за одбрану земље	62
3.3.	Синтезни приказ потенцијала и ограничења просторног развоја подручја посебне намене	64
II	ПРИНЦИПИ, ЦИЉЕВИ И ОПШТА КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ	68
1.	Принципи просторног развоја подручја посебне намене	68
2.	Општи и оперативни циљеви просторног развоја подручја посебне намене	68
3.	Општа концепција просторног развоја подручја посебне намене	70
4.	Регионални аспект развоја подручја посебне намене и функционалне везе и међуодноси са окружењем	72
5.	Полазишта и принципи за релативизацију конфликтних интереса	74
III	ПЛАНСКА РЕШЕЊА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ	78
1.	ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ ПОДРУЧЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	78
1.1.	Туризам	78
1.2.	Природне и предеоне вредности	82
1.2.1.	Заштита и одрживо коришћење природе, природних вредности и добара	82
1.2.2.	Концепција заштите предеоних вредности	96
1.3.	Културно наслеђе	97
2.	УТИЦАЈ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ НА РАЗВОЈ ПОЈЕДИНИХ ОБЛАСТИ	105
2.1.	Природни ресурси	105
2.2.	Становништво и насеља	109
2.3.	Привредни развој	112
2.4.	Инфраструктурни системи	114
2.4.1.	Саобраћајна инфраструктура	114
2.4.2.	Водна инфраструктура	117
2.4.3.	Енергетска инфраструктура	119
2.4.4.	Електронске комуникације	122
2.5.	Заштита животне средине	122
2.5.1.	Просторна диференцијација животне средине	122
2.5.2.	Услови и мере заштите животне средине	124
2.5.3.	Третман отпада	129
2.6.	Услови и мере заштите од катастрофа, елементарних непогода и других несрећа, управљање	

	ванредним ситуацијама и обезбеђење интереса за одбрану земље.....	132
3.	КОРИШЋЕЊЕ ПРОСТОРА И БИЛАНС ПОВРШИНА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ	135
IV	ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА, ГРАЂЕЊА И УПОТРЕБЕ ЗЕМЉИШТА	137
1.	ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И УПОТРЕБЕ ЗЕМЉИШТА	138
1.1.	Правила уређења и употребе земљишта за подручја са посебним режимом заштите простора .	138
1.1.1.	Подручја са режимом заштите природних вредности	138
1.1.2.	Подручја са режимом заштите културног наслеђа	138
1.1.3.	Подручја са режимом санитарне заштите изворишта водоснабдевања	139
1.1.4.	Подручја са режимом заштите инфраструктурног коридора	139
1.2.	Правила уређења и употребе земљишта основне намене обухваћеног посебним наменама подручја Просторног плана	140
1.2.1.	Пољопривредно земљиште.....	140
1.2.2.	Шумско земљиште.....	141
1.2.3.	Водно земљиште.....	141
1.2.4.	Грађевинско земљиште.....	141
1.3.	Општи услови за прикључење на саобраћајну и другу инфраструктуру.....	142
1.4.	Општа правила заштите предела.....	142
1.4.1.	Правила заштите биотопа.....	143
2.	ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА	147
2.1.	Правила грађења на грађевинском земљишту	148
2.1.1.	Општа правила	166
2.1.2.	Посебна правила	150
2.1.2.1.	Објекти стамбене намене.....	150
2.1.2.2.	Објекти привредних делатности и пословања	153
2.1.2.3.	Објекти јавне намене и верски објекти	154
2.1.2.4.	Туристичка супраструктура и инфраструктура	158
2.1.2.5.	Посебна правила грађења према утврђеним режимима заштите простора	167
2.2.	Правила грађења на пољопривредном земљишту	168
2.3.	Правила грађења на шумском земљишту	171
2.4.	Правила грађења на водном земљишту.....	172
2.5.	Правила грађења инфраструктурних система.....	173
2.5.1.	Саобраћајна инфраструктура	173
2.5.2.	Водна инфраструктура	180
2.5.3.	Енергетска инфраструктура	183
2.5.4.	Инфраструктура електронских комуникација	188
3.	ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И ГРАЂЕЊА ЗА ПОДРУЧЈА ДЕТАЉНЕ РАЗРАДЕ.....	190
3.1.	Обухват и опис границе подручја детаљне разраде.....	191
3.2.	Подела на карактеристичне целине, планирана намена површина и објеката.....	193
3.3.	Урбанистички услови за површине и објекте јавне намене.....	197
3.4.	Регулација и нивелација мреже саобраћајница и јавних површина	199
3.5.	Урбанистички услови за површине и објекте остале намене	200
3.6.	Урбанистички услови за ванграђевинско подручје	204
3.7.	Мере заштите културног наслеђа, природних и предеоних вредности	206
3.8.	Смернице за спровођење Просторног плана за подручја детаљне разраде.....	208
V	ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	210
1.	ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР И УЧЕСНИЦИ У ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ	210
1.1.	Институционални оквир имплементације.....	210
1.2.	Учесници у имплементацији	210
2.	НАЧИН СПРОВОЂЕЊА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	212
3.	СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ УРБАНИСТИЧКИХ ПЛАНОВА И ДРУГЕ РАЗВОЈНЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ ЗА ПОДРУЧЈЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	215
4.	ПРИОРИТЕТНА ПЛАНСКА РЕШЕЊА И ПРОЈЕКТИ	216
5.	МЕРЕ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА.....	219

ГРАФИЧКИ ПРИЛОЗИ

Реферална карта 1.	Посебна намена простора	P 1:50.000
Реферална карта 2.	Мрежа насеља и инфраструктурни системи	P 1:50.000
Реферална карта 3.	Природни ресурси, заштита животне средине, природних и културних добара	P 1:50.000
Реферална карта 4.	Карта спровођења	P 1:50.000
Карта детаљне разраде 1.1.	„Манастир Манасија”, План намене површина, у размери	1:2.500
Карта детаљне разраде 1.2.	„Манастир Манасија”, План регулације и нивелације, у размери	1:2.500
Карта детаљне разраде 1.3.	„Манастир Манасија”, План инфраструктуре, у размери	1:2.500
Карта детаљне разраде 2.1.	„Манастир Горњак”, План намене површина у размери	1:2.500
Карта детаљне разраде 2.2.	„Манастир Горњак” План регулације и нивелације, у размери	1:2.500
Карта детаљне разраде 2.3.	„Манастир Горњак” План инфраструктуре, у размери	1:2.500

Попис табела:

Табела 1:	Туристи и ноћења туриста у општинама Жагубица и Деспотовац, 2014-2019. год.
Табела 2:	Преглед непокретних културних добара
Табела 3:	Број становника и густина насељености на планском подручју према попису 2002/2011.
Табела 4:	Старосна структура становништва, по попису 2011. године
Табела 5:	Упоредни преглед броја домаћинстава и станова по насељима од 2002 – 2011. год.
Табела 6:	Резиме базног периода
Табела 7:	Дистрибуција радника по општини становања и општини рада
Табела 8:	Дистрибуција радника дневних миграната по општини становања и општини рада
Табела 9:	Основни подаци о мрежи насеља
Табела 10:	Функцијски типови насеља
Табела 11:	Величинска структура насеља
Табела 12:	Број запослених у једном броју делатности, 2019. год.
Табела 13:	Саобраћајно оптерећење на деоницама државних путева
Табела 14:	SWOT Анализа
Табела 15:	Списак парцела у оквиру Режим I зоне степена заштите оквиру заштићеног подручја Парк природе „Кучај Бељаница“
Табела 16:	Списак парцела у оквиру Режим II зоне степена заштите оквиру заштићеног подручја Парк природе „Кучај Бељаница“
Табела 17:	Списак парцела у које улазе целе или део у обухват заштићених површина Споменика природе
Табела 18:	Списак парцела у оквиру I, II, и III зоне заштите споменика културе Манастира Манасије од изузетног значаја
Табела 19:	Пројекција становништва 2032. Године
Табела 20:	Просторна диференцијација планског подручја према квалитету животне средине
Табела 21:	Списак насеља на територији општине Жагубица са степеном обухваћености становништва постојећим системом сакупљања отпада
Табела 23:	Количина отпада по врсти на територији општине Жагубица 2010. године са пројекцијама за 2020. годину
Табела 24:	Приказ планираног биланса основне намене на подручју Просторног плана
Табела 25:	Приказ биланса основне намене на подручју Просторног плана
Табела 26:	Приказ планираног биланса посебне намене на подручју Просторног плана
Табела 27:	Планиране врсте туристичког смештаја
Табела 28:	Планирана претежна намена у подручју детаљне разраде, са поделом на грађевинско и ванграђевинско подручје
Табела 29:	Планирана претежна намена у подручју детаљне разраде, са поделом на карактеристичне целине и попис парцела према намени површина које (целе или део) улазе у обухват подручја детаљне разраде „Заштићена околине манастира Манасија“
Табела 30:	Планирана претежна намена у подручју детаљне разраде, са поделом на карактерист. целине и пописом парцела јавне и остеле намене (целе или део) које улазе у обухват подручја детаљне разраде „Манастир Горњак са околином“

фаза: Нацрт планског документа после стручне контроле

На основу члана 38. став 3. Закона о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", број 72/2009, 81/2009, 64/2010 - одлука УС РС, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - одлука УС РС, 50/2013 - одлука УС РС, 98/2013 - одлука УС РС, 132/2014, 145/2014 и 83/2018, 31/2019, 37/2019 – други закон, 9/2020 и 52/2021), и члана 27. став 2. тачка 3) Правилника о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања ("Службени гласник РС", број 32/2019). у својству одговорног планера, дајем следећу

ИЗЈАВУ

Елаборат нацрта планског документа **Просторни план подручја посебне намене туристичке дестинације Кучајске планине** је:

- урађен у складу са Законом о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", број 72/2009, 81/2009, 64/2010-одлука УС РС, 24/2011, 121/2012, 42/2013-одлука УС РС, 50/2013-одлука УС РС, 98/2013-одлука УС РС, 132/2014, 145/2014 и 83/2018, 31/2019, 37/2019-други закон, 9/2020 и 52/2021);
- урађен у складу са Правилником о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања ("Службени гласник РС", број 32/2019);
- припремљен на основу званичних и релевантних података и подлога
- усклађен са условима ималаца јавних овлашћења;
- усклађен са Извештајем о обављеном раном јавном увиду;
- усклађен са планским документима ширег подручја;
- усклађен са Извештајем о обављеној стручној контроли Нацрта Просторног план подручја посебне намене Туристичке дестинације Кучајске планине

Одговорни планер: Иван Радуловић

Број лиценце: 100 0114 07, 200 0964 07

Лични печат:

Потпис:

Место и датум: Крагујевац, март 2022.год.

фаза: Нацрт планског документа после стручне контроле

На основу члана 38. став 3. Закона о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", број 72/2009, 81/2009, 64/2010 - одлука УС РС, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - одлука УС РС, 50/2013 - одлука УС РС, 98/2013 - одлука УС РС, 132/2014, 145/2014 и 83/2018, 31/2019, 37/2019 – други закон, 9/2020 и 52/2021), и члана 27. став 2. тачка 3). Правилника о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања ("Службени гласник РС", број 32/2019). у својству одговорног планера, дајем следећу

ИЗЈАВУ

Елаборат нацрта планског документа **Просторни план подручја посебне намене туристичке дестинације Кучајске планине** је:

- урађен у складу са Законом о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", број 72/2009, 81/2009, 64/2010-одлука УС РС, 24/2011, 121/2012, 42/2013-одлука УС РС, 50/2013-одлука УС РС, 98/2013-одлука УС РС, 132/2014, 145/2014 и 83/2018, 31/2019, 37/2019-други закон, 9/2020 и 52/2021);
- урађен у складу са Правилником о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања ("Службени гласник РС", број 32/2019);
- припремљен на основу званичних и релевантних података и подлога
- усклађен са условима ималаца јавних овлашћења;
- усклађен са Извештајем о обављеном раном јавном увиду;
- усклађен са планским документима ширег подручја;
- усклађен са Извештајем о обављеној стручној контроли Нацрта Просторног план подручја посебне намене Туристичке дестинације Кучајске планине

Одговорни планер: др Велимир Шећеров

Број лиценце: 100 0112 07, 201 1615 18

Лични печат:

Потпис:

Место и датум: Београд, март 2022.год.

ПРОСТОРНИ ПЛАН ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ ТУРИСТИЧКЕ ДЕСТИНАЦИЈА КУЧАЈСКЕ ПЛАНИНЕ

УВОД

Просторни план подручја посебне намене туристичке дестинације Кучајске планине (у даљем тексту: Просторни план), урађен је на основу *Одлуке о изради Просторног плана подручја посебне намене туристичке дестинације Кучајске планине*, „Службени гласник РС”, број 104/20 (у даљем тексту: Одлука) и *Одлуке о изради Стратешке процене утицаја Просторног плана подручја посебне намене туристичке дестинације Кучајске планине на животну средину*, "Службени гласник РС", број 84/20.

Планирање, коришћење, уређење и заштита простора у обухвату Просторног плана заснивају се на начелима за уређење и коришћење простора утврђеним чланом 3. *Закона о планирању и изградњи* („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09 - исправка, 64/10 - УС, 24/11, 121/12, 42/13 - УС, 50/13 - УС, 98/13 - УС, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19 - др.закон, 9/20 и 52/21), као и начелима заштите и одрживог коришћења природних и створених ресурса, вредности и добара, и уређења односа утврђених: *Законом о туризму* („Службени гласник РС”, број 17/2019); *Законом о културним добрима* („Службени гласник РС”, бр. 71/94, 52/11 - др.закон, 99/11 - др.закон, 6/20 - др.закон, 35/21 – др.закон); *Законом о заштити природе* („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10, 14/16, 95/18 - др.закон и 71/21); *Законом о Просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године* („Службени гласник РС”, број 88/10); *Законом о заштити животне средине* („Службени гласник РС”, бр. 135/04, 36/09, 36/09 - др.закон, 72/09 - др.закон, 43/11 - УС, 14/16, 76/18 и 95/18 - др.закон); *Законом о шумама* („Службени гласник РС”, бр. 30/2010, 93/2012, 89/2015 и 95/18 - др.закон); *Законом о водама* („Службени гласник РС”, бр. 30/10, 93/12, 101/16 и 95/18 - др.закон); *Законом о пољопривредном земљишту* („Службени гласник РС”, бр. 62/06, 65/08-др.закон, 41/09, 112/15, 80/17 и 95/18 - др.закон); *Законом о рударству и геолошким истраживањима* („Службени гласник РС”, бр. 101/15, 95/18 - др.закон и 40/21); *Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину* („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 88/10); *Стратегијом развоја туризма Републике Србије за период од 2016. до 2025. године* („Службени гласник РС”, бр. 98/16); *Националном стратешкијом одрживог коришћења природних ресурса и добара* ("Службени гласник РС", број 33/12); *Правилником о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања* („Службени гласник РС”, број 32/19); и другим законским и подзаконским актима и документима Републике Србије (документи развојног планирања, јавних политика и остали плански документи) којима се уређује ова област.

Предмет Просторног плана (подручје посебне намене), представљају туристичке, природне, културне и ресурсне вредности планског подручја, а нарочито туристичка дестинација Кучајске планине у складу са *Стратегијом развоја туризма Републике Србије за период од 2016. до 2025. године* („Службени гласник РС”, бр. 98/16), *Стратегијским мастер планом "Стиг - Кучајске планине - Бељаница"* и другим релевантним документима и политикама.

Просторни план представља плански основ за заштиту, уређење и одрживи просторни развој подручја у његовом обухвату. Просторни план се спроводи директно применом и разрадом планских решења другим просторним плановима подручја посебне намене, планским документима јединица локалне самоуправе (просторни планови општина, урбанистички планови) и урбанистичким пројектима. Просторног плана обухвата и детаљну разраду планских решења (за заштићену околину манастира Манасија, односно манастир Горњак са околином), која садржи посебна правила уређења, грађења и употребе земљишта, као и елементе детаљне регулације обухваћених подручја детаљне разраде.

Текстуални део Просторног плана садржи:

- 1) Полазне основе (обухват и опис граница подручја Просторног плана, целина и подцелина посебне намене; идентификација посебних намена планског подручја; обавезе, услови и смернице из Просторног плана Републике Србије и других развојних докумената; скраћени приказ и оцена постојећег стања, са потенцијалима и ограничењима просторног развоја);
- 2) Принципе, циљеве и концепцију просторног развоја (принципи, општи и оперативни циљеве и општа концепција просторног развоја; регионални аспект развоја, функционалне везе и међуодноси са окружењем; полазишта и принципи за релативизацију конфликтних интереса);

- 3) Планска решења просторног развоја (планска решења везана за посебне намене планског подручја и утицај посебне намене на развој појединих области; коришћење простора са билансом површина посебне намене);
- 4) Правила уређења, грађења и употребе земљишта (за основне намене земљишта обухваћене посебним наменама планског подручја, за подручја са посебним режимом заштите простора; за инфраструктурне системе; за пределе; за подручје детаљне разраде);
- 5) Имплементацију Просторног плана (институционални оквир и учесници у имплементацији; начин спровођења Просторног плана; смернице за израду урбанистичких планова и друге развојне документације; приоритетна планска решења и пројекти; мере и инструменти за имплементацију).

Графички прилози Просторног плана су:

1. Реферална карта 1. „Посебна намена простора”, у размери 1:50.000;
2. Реферална карта 2. „Мрежа насеља и инфраструктурни системи”, у размери 1:50.000;
3. Реферална карта 3. „Природни ресурси, заштита животне средине, природних и културних добара”, у размери 1:50.000;
4. Реферална карта 4. „Карта спровођења” у размери 1:50.000;
5. Карта детаљне разраде 1.1. „Манастир Манасија”, План намене површина, у размери 1:2.500.
6. Карта детаљне разраде 1.2. „Манастир Манасија”, План регулације и нивелације, у размери 1:2.500
7. Карта детаљне разраде 1.3. „Манастир Манасија”, План инфраструктуре, у размери 1:2.500
8. Карта детаљне разраде 2.1. „Манастир Горњак”, План намене површина у размери 1:2.500.
7. Карта детаљне разраде 2.2. „Манастир Горњак” План регулације и нивелације, у размери 1:2.500.
8. Карта детаљне разраде 2.3. „Манастир Горњак” План инфраструктуре, у размери 1:2.500.

Саставни део Просторног плана је *Извештај о стратешкој процени утицаја Просторног плана подручја посебне намене туристичке дестинације Кучајске планине на животну средину* (у даљем тексту: Стратешка процена).

Временски хоризонт планирања је 2032. година, што обухвата планска решења која представљају стратешку оријентацију у оквиру дате временске компоненте (па чак и изван ње, у случају сложености реализације појединих планских решења). Приоритетна планска решења, за која постоје аргументи о неопходности реализације и која је могуће остварити тренутним економским и институционалним капацитетима, предвиђају се за реализацију до 2027. године.

I ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ

1. ОБУХВАТ И ОПИС ГРАНИЦЕ ПОДРУЧЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА СА ГРАНИЦАМА ЦЕЛИНА И ПОДЦЕЛИНА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

Граница Просторног плана приказана је на рефералним картама Просторног плана и описана према ситуацији на топографским картама (1:25000), дигиталном катастарском плану и дигиталном ортофото снимку (40 cm). У случају неслагања са текстом, меродавна је ситуација на рефералним картама.

1.1. Обухват и опис границе подручја Просторног плана

Подручје Просторног плана укупне површине 1223,73 km², обухвата делове територије општине Деспотовац и читаву територију општине Жагубица, и то:

- на територији општине Деспотовац, целе катастарске општине Бељајка, Буковац, Војник, Двориште, Деспотовац, Жидиље, Језеро, Јеловац, Липовица, Ломница, Пањевац, Поповњак, Равна Река, Ресавица, Сењски Рудник, Сладаја, Стењевац и Стрмостен (463,44 km², т.ј. 37.87% територије Просторног плана);
- на територији општине Жагубица, целе катастарске општине Близнак, Брезница, Вуковац, Горњак, Жагубица, Изварица, Јошаница, Крепољин, Крупаја, Лазница село, Лазница Селиште, Мали Камен, Медвеђица, Милановац, Милатовац, Осаница, Рибаре, Сиге и Суви До (760,29 km², т.ј. 62.13% територије Просторног плана).

Опис границе подручја Просторног плана креће на северу, од тромеђе општина Жагубица, Петровац на Млави и Кучево, и иде међом општина Жагубица и Кучево, тачније међом општине Кучево са КО Осаница, Јошаница, Вуковац, Милатовац и Лазница-село, све до тромеђе општина Жагубица, Кучево и Мајданпек. Одатле граница иде међом општина Жагубица и Мајданпек, тачније међом општине Мајданпек са КО Лазница-село и Лазница-селиште, све до тромеђе општине Жагубица, општине Мајданпек и града Бора. Одатле граница иде међом општине Жагубица и града Бора, тачније међом града Бора са КО Лазница-селиште, Жагубица и Мали камен, све до тромеђе општине Жагубица, града Бора и општине Деспотовац. Одатле граница иде међом општине Деспотовац и града Бора, тачније међом града Бора са КО Стрмостен и Јеловац, све до тромеђе општине Деспотовац, града Бора и општине Бољевац. Одатле граница иде међом општина Деспотовац и Бољевац, тачније међом општине Бољевац са КО Јеловац и Жидиље, све до тромеђе општина Деспотовац, Бољевац и Параћин. Одатле граница иде међом општина Деспотовац и Параћин, тачније међом општине Параћин и КО Жидиље и Сењски Рудник, све до тромеђе општина Деспотовац, Параћин и Ћуприја. Одатле граница иде међом општина Деспотовац и Ћуприја, тачније међом општине Ћуприја и КО Сењски Рудник, Равна Река, Жидиље, Језеро, Бељајка и Војник, све до тромеђе КО Војник, КО Витанце (општина Деспотовац) и општине Ћуприја. Одатле граница иде међом КО Војник и КО Витанце, и наставља међом КО Деспотовац и КО Витанце, затим КО Деспотовац и КО Милива, КО Буковац и КО Милива, КО Ломница и КО Милива, КО Ломница и КО Плажане, КО Ломница и КО Златово, КО Липовица и КО Златово, све до тромеђе општина Деспотовац, Жагубица и Петровац на Млави. Одатле граница иде међом општина Жагубица и Петровац на Млави, тачније међом општине Петровац на Млави и КО Близнак, Медвеђица, Крепољин, Горњак, Брезница, Крепољин и Осаница, све до почетне тачке овог описа (тромеђа општина Жагубица, Петровац на Млави и Кучево).

1.2. Опис граница целина и подцелина посебне намене

Подручје Парка природе "Кучај-Бељаница" заузима површину од 442,24 km² у обухвату Просторног плана (36,14% територије Просторног плана), од чега је 237,07 km² (53,61%) на територији општине Деспотовац, а 205,17km² (46,39%) на територији општине Жагубица. Граница и режими заштите Парка природе "Кучај-Бељаница", према условима Завода за заштиту природе Србије прибављеним за потребе израде овог Просторног плана (решење бр. 020-2974/2 од 07.12.2020.год.), дефинисани су *Студијом заштите Парка природе "Кучај-Бељаница" (објављена 30.07.2020.год., чиме је Министарство заштите животне средине обавестило јавност о поступку*

покретања заштите овог простора, који се сматра заштићеним у складу са чл. 42. ст.8 Закона о заштити природе, с тим што се до доношења акта о проглашењу примењују мере прописане овом Студијом заштите)). Граница и режими заштите у Студији заштите су описани преко природних (топоними и хидроними) и антропогених објеката, катастарских парцела и геодетских тачака (коте, тригонометри и тачке Гаус-Кригерове координатне мреже).

Опис границе туристичких локалитета

У оквиру кључне посебне намене Туризам издвојено је 10 Туристичких локалитета за чија подручја су дате оријентационе границе.

Целине и подцелине детаљне разраде заштићене околине манастира Манасија, односно манастира Горњак са околином, описане су у делу IV, глава 3. "Правила уређења и грађења за подручја детаљне разраде", и приказане су на Картама детаљне разраде.

Туристички локалитет Крупајско врело налази се на подручју КО Милановац и КО Крупаја Општина Жагубица. Оријентационе координатне тачке границе локалитета су: Y=7548762, X=4893327, Y=7548785 X=4893410, Y=7548775 X=4893462, Y=7548753 X=4893536, Y=7548762 X=4893560, Y=7548803 X=4893600, Y=7548831 X=4893626, Y=7548867 X=4893649, Y=7548898 X=4893639, Y=7548918 X=4893620, Y=7548968 X=4893620, Y=7549003 X=4893634, Y=7549051 X=4893674, Y=7549108 X=4893724, Y=7549149 X=4893747, Y=7549195 X=4893758, Y=7549252 X=4893723, Y=7549295 X=4893659, Y=7549311 X=4893600, Y=7549322 X=4893567, Y=7549329 X=4893516, Y=7549325 X=4893474, Y=7549322 X=4893421, Y=7549320 X=4893383, Y=7549316 X=4893325, Y=7549303 X=4893250, Y=7549224 X=4893239, Y=7549147 X=4893233, Y=7549055 X=4893092, Y=7549013 X=4893003, Y=7548988 X=4893018, Y=7548859 X=4893063, Y=7548767 X=4893050, Y=7548765 X=4893166, Y=7548733 X=4893217, Y=7548745 X=4893271, Y=7548762 X=4893327;

Туристички локалитет Бела Река налази се на подручју КО Близнак Општина Жагубица. Оријентационе координатне тачке границе локалитета су: Y=7540939 X=4895838, Y=7541016 X=4895890, Y=7541114 X=4895837, Y=7541211 X=4895810, Y=7541256 X=4895809, Y=7541361 X=4895820, Y=7541405 X=4895837, Y=7541462 X=4895849, Y=7541603 X=4895903, Y=7541597 X=4895759, Y=7541602 X=4895639, Y=7541602 X=4895550, Y=7541597 X=4895477, Y=7541582 X=4895446, Y=7541555 X=4895399, Y=7541524 X=4895345, Y=7541503 X=4895285, Y=7541477 X=4895200, Y=7541452 X=4895080, Y=7541380 X=4895125, Y=7541327 X=4895125, Y=7541295 X=4895166, Y=7541175 X=4895256, Y=7541099 X=4895313, Y=7541074 X=4895387, Y=7541068 X=4895426, Y=7541091 X=4895488, Y=7541089 X=4895541, Y=7541064 X=4895604, Y=7541028 X=4895695, Y=7541009 X=4895744, Y=7540939 X=4895838;

Туристички локалитет Хилендар налази се на подручју КО Близнак, КО Милановац и КО Сиге Општина Жагубица. Оријентационе координатне тачке границе локалитета су: Y=7545842 X=4895520, Y=7545968 X=4895525, Y=7546023 X=4895552, Y=7546045 X=4895589, Y=7546069 X=4895597, Y=7546114 X=4895598, Y=7546146 X=4895603, Y=7546211 X=4895642, Y=7546240 X=4895657, Y=7546294 X=4895690, Y=7546342 X=4895715, Y=7546378 X=4895720, Y=7546431 X=4895716, Y=7546472 X=4895725, Y=7546514 X=4895734, Y=7546536 X=4895728, Y=7546550 X=4895706, Y=7546544 X=4895667, Y=7546512 X=4895610, Y=7546488 X=4895572, Y=7546463 X=4895553, Y=7546443 X=4895500, Y=7546424 X=4895460, Y=7546415 X=4895421, Y=7546420 X=4895392, Y=7546470 X=4895366, Y=7546469 X=4895351, Y=7546596 X=4895299, Y=7546599 X=4895250, Y=7546599 X=4895204, Y=7546520 X=4895108, Y=7546452 X=4895146, Y=7546435 X=4895073, Y=7546423 X=4894958, Y=7546314 X=4894978, Y=7546280 X=4895065, Y=7546242 X=4895144, Y=7546292 X=4895205, Y=7546279 X=4895208, Y=7546271 X=4895226, Y=7546238 X=4895235, Y=7546220 X=4895241, Y=7546217 X=4895267, Y=7546193 X=4895286, Y=7546171 X=4895288, Y=7546137 X=4895287, Y=7546091 X=4895293, Y=7546063 X=4895296, Y=7546030 X=4895282, Y=7545997 X=4895290, Y=7545969 X=4895314, Y=7545941 X=4895335, Y=7545904 X=4895352, Y=7545858 X=4895329, Y=7545820 X=4895311, Y=7545794 X=4895222, Y=7545744 X=4895149, Y=7545674 X=4895180, Y=7545590 X=4895205, Y=7545580 X=4895242, Y=7545559 X=4895281, Y=7545553 X=4895335, Y=7545571 X=4895390, Y=7545571 X=4895429, Y=7545566 X=4895464, Y=7545550 X=4895537, Y=7545543 X=4895592, Y=7545585 X=4895648, Y=7545636

X=4895685, Y=7545673 X=4895682, Y=7545691 X=4895657, Y=7545713 X=4895625, Y=7545738
X=4895591, Y=7545782 X=4895547, Y=7545842 X=4895520;

Туристички локалитет Господарев Камен налази се на подручју КО Близнак, КО Крупаја Општина Жагубица и КО Липовица Општина Деспотовац. Оријентационе координатне тачке границе локалитета су: Y=7545283 X=4891870, Y=7545249 X=4891782, Y=7545182 X=4891684, Y=7545117 X=4891603, Y=7545028 X=4891541, Y=7544919 X=4891557, Y=7544812 X=4891589, Y=7544737 X=4891645, Y=7544709 X=4891778, Y=7544735 X=4891929, Y=7544767 X=4892029, Y=7544798 X=4892080, Y=7544862 X=4892122, Y=7544934 X=4892133, Y=7545005 X=4892135, Y=7545091 X=4892125, Y=7545145 X=4892102, Y=7545216 X=4892063, Y=7545263 X=4892019, Y=7545288 X=4891945, Y=7545283 X=4891870;

Туристички локалитет Бусовата налази се на подручју КО Суви До Општина Жагубица. Оријентационе координатне тачке границе локалитета су: Y=7560924 X=4888168, Y=7561037 X=4888112, Y=7561142 X=4888062, Y=7561204 X=4888015, Y=7561205 X=4887664, Y=7560990 X=4887637, Y=7560917 X=4887690, Y=7560798 X=4887707, Y=7560674 X=4887640, Y=7560581 X=4887546, Y=7560434 X=4887510, Y=7560335 X=4887522, Y=7560239 X=4887547, Y=7560119 X=4887532, Y=7560022 X=4887537, Y=7559951 X=4887606, Y=7559932 X=4887699, Y=7559961 X=4887881, Y=7560002 X=4887997, Y=7560074 X=4888126, Y=7560147 X=4888259, Y=7560203 X=4888340, Y=7560296 X=4888356, Y=7560451 X=4888307, Y=7560721 X=4888243, Y=7560924 X=4888168;

Туристички локалитет Сењски Рудник налази се на подручју КО Сењски Рудник Општина Деспотовац. Оријентационе координатне тачке границе локалитета су: Y=7545973 X=4872738, Y=7545969 X=4872743, Y=7545987 X=4872758, Y=7545990 X=4872764, Y=7546024 X=4872760, Y=7546034 X=4872756, Y=7546045 X=4872751, Y=7546059 X=4872750, Y=7546068 X=4872747, Y=7546083 X=4872746, Y=7546097 X=4872742, Y=7546110 X=4872736, Y=7546119 X=4872730, Y=7546155 X=4872714, Y=7546166 X=4872717, Y=7546181 X=4872730, Y=7546206 X=4872747, Y=7546221 X=4872764, Y=7546225 X=4872770, Y=7546230 X=4872769, Y=7546270 X=4872785, Y=7546279 X=4872807, Y=7546284 X=4872818, Y=7546302 X=4872819, Y=7546312 X=4872815, Y=7546318 X=4872820, Y=7546311 X=4872833, Y=7546359 X=4872853, Y=7546366 X=4872846, Y=7546366 X=4872826, Y=7546376 X=4872793, Y=7546388 X=4872786, Y=7546407 X=4872788, Y=7546425 X=4872768, Y=7546462 X=4872773, Y=7546487 X=4872772, Y=7546571 X=4872820, Y=7546570 X=4872813, Y=7546569 X=4872808, Y=7546568 X=4872801, Y=7546541 X=4872753, Y=7546563 X=4872743, Y=7546556 X=4872725, Y=7546546 X=4872693, Y=7546539 X=4872662, Y=7546541 X=4872642, Y=7546548 X=4872621, Y=7546559 X=4872593, Y=7546567 X=4872586, Y=7546574 X=4872557, Y=7546579 X=4872540, Y=7546574 X=4872538, Y=7546590 X=4872490, Y=7546592 X=4872473, Y=7546590 X=4872456, Y=7546570 X=4872421, Y=7546571 X=4872402, Y=7546556 X=4872400, Y=7546532 X=4872374, Y=7546514 X=4872360, Y=7546494 X=4872347, Y=7546476 X=4872328, Y=7546469 X=4872311, Y=7546474 X=4872289, Y=7546485 X=4872262, Y=7546485 X=4872240, Y=7546485 X=4872215, Y=7546455 X=4872172, Y=7546446 X=4872170, Y=7546434 X=4872156, Y=7546423 X=4872138, Y=7546423 X=4872111, Y=7546438 X=4872088, Y=7546470 X=4872059, Y=7546491 X=4872037, Y=7546501 X=4872013, Y=7546510 X=4871983, Y=7546512 X=4871958, Y=7546516 X=4871946, Y=7546488 X=4871898, Y=7546421 X=4871904, Y=7546368 X=4871918, Y=7546337 X=4871948, Y=7546326 X=4871956, Y=7546314 X=4871960, Y=7546295 X=4871961, Y=7546275 X=4871969, Y=7546273 X=4871949, Y=7546277 X=4871917, Y=7546283 X=4871884, Y=7546287 X=4871874, Y=7546217 X=4871835, Y=7546200 X=4871839, Y=7546180 X=4871848, Y=7546164 X=4871864, Y=7546142 X=4871878, Y=7546104 X=4871874, Y=7546092 X=4871830, Y=7546088 X=4871811, Y=7546070 X=4871772, Y=7546055 X=4871756, Y=7546037 X=4871748, Y=7546020 X=4871746, Y=7546002 X=4871753, Y=7545985 X=4871759, Y=7545974 X=4871770, Y=7545959 X=4871774, Y=7545968 X=4871836, Y=7545972 X=4871845, Y=7545968 X=4871857, Y=7545972 X=4871876, Y=7545962 X=4871900, Y=7545947 X=4871917, Y=7545980 X=4871942, Y=7545999 X=4871980, Y=7545980 X=4871973, Y=7545945 X=4871977, Y=7545928 X=4871972, Y=7545913 X=4871967, Y=7545894 X=4871970, Y=7545882 X=4871956, Y=7545871 X=4871926, Y=7545859 X=4871901, Y=7545863 X=4871887, Y=7545854 X=4871856, Y=7545853 X=4871818, Y=7545857 X=4871807, Y=7545844 X=4871778, Y=7545855 X=4871759, Y=7545853 X=4871730, Y=7545830 X=4871712, Y=7545815 X=4871678, Y=7545817 X=4871641, Y=7545800 X=4871598, Y=7545777 X=4871574, Y=7545771 X=4871566, Y=7545758 X=4871575,

Y=7545747 X=4871575, Y=7545748 X=4871553, Y=7545741 X=4871537, Y=7545724 X=4871514,
 Y=7545721 X=4871467, Y=7545708 X=4871434, Y=7545701 X=4871422, Y=7545690 X=4871393,
 Y=7545681 X=4871367, Y=7545667 X=4871337, Y=7545664 X=4871315, Y=7545655 X=4871297,
 Y=7545640 X=4871294, Y=7545633 X=4871296, Y=7545623 X=4871294, Y=7545611 X=4871282,
 Y=7545604 X=4871277, Y=7545600 X=4871266, Y=7545603 X=4871253, Y=7545590 X=4871226,
 Y=7545593 X=4871215, Y=7545590 X=4871205, Y=7545585 X=4871203, Y=7545576 X=4871196,
 Y=7545559 X=4871198, Y=7545556 X=4871193, Y=7545571 X=4871169, Y=7545574 X=4871164,
 Y=7545574 X=4871158, Y=7545569 X=4871152, Y=7545595 X=4871142, Y=7545587 X=4871105,
 Y=7545583 X=4871092, Y=7545584 X=4871088, Y=7545581 X=4871065, Y=7545578 X=4871062,
 Y=7545571 X=4871056, Y=7545564 X=4871048, Y=7545544 X=4871033, Y=7545525 X=4871019,
 Y=7545514 X=4871001, Y=7545508 X=4870994, Y=7545508 X=4870986, Y=7545528 X=4870980,
 Y=7545552 X=4870967, Y=7545526 X=4870939, Y=7545512 X=4870929, Y=7545496 X=4870927,
 Y=7545483 X=4870923, Y=7545474 X=4870919, Y=7545455 X=4870906, Y=7545467 X=4870891,
 Y=7545477 X=4870881, Y=7545468 X=4870878, Y=7545447 X=4870874, Y=7545436 X=4870884,
 Y=7545408 X=4870907, Y=7545397 X=4870916, Y=7545380 X=4870908, Y=7545359 X=4870899,
 Y=7545339 X=4870931, Y=7545326 X=4870949, Y=7545310 X=4870976, Y=7545303 X=4870998,
 Y=7545300 X=4871007, Y=7545310 X=4871009, Y=7545326 X=4871010, Y=7545332 X=4871011,
 Y=7545354 X=4871024, Y=7545368 X=4871038, Y=7545386 X=4871049, Y=7545397 X=4871059,
 Y=7545418 X=4871091, Y=7545442 X=4871102, Y=7545469 X=4871115, Y=7545477 X=4871129,
 Y=7545483 X=4871151, Y=7545483 X=4871171, Y=7545489 X=4871202, Y=7545494 X=4871216,
 Y=7545499 X=4871224, Y=7545509 X=4871238, Y=7545513 X=4871254, Y=7545538 X=4871269,
 Y=7545554 X=4871284, Y=7545565 X=4871305, Y=7545574 X=4871337, Y=7545584 X=4871367,
 Y=7545605 X=4871409, Y=7545645 X=4871476, Y=7545657 X=4871498, Y=7545662 X=4871517,
 Y=7545666 X=4871516, Y=7545680 X=4871538, Y=7545678 X=4871544, Y=7545690 X=4871553,
 Y=7545705 X=4871581, Y=7545697 X=4871584, Y=7545682 X=4871602, Y=7545690 X=4871614,
 Y=7545701 X=4871625, Y=7545706 X=4871633, Y=7545721 X=4871644, Y=7545721 X=4871683,
 Y=7545728 X=4871702, Y=7545730 X=4871716, Y=7545750 X=4871750, Y=7545762 X=4871787,
 Y=7545784 X=4871823, Y=7545786 X=4871844, Y=7545792 X=4871867, Y=7545819 X=4872006,
 Y=7545835 X=4872069, Y=7545847 X=4872132, Y=7545849 X=4872141, Y=7545855 X=4872183,
 Y=7545865 X=4872216, Y=7545873 X=4872259, Y=7545880 X=4872285, Y=7545891 X=4872339,
 Y=7545902 X=4872385, Y=7545918 X=4872472, Y=7545928 X=4872512, Y=7545935 X=4872537,
 Y=7545946 X=4872588, Y=7545952 X=4872640, Y=7545972 X=4872712, Y=7545973 X=4872738,

Туристички локалитет Лисине налази се на подручју КО Стрмостен Општина Деспотовац.

Оријентационе координатне тачке границе локалитета су: Y=7551812 X=4884507, Y=7551783
 X=4884496, Y=7551779 X=4884468, Y=7551754 X=4884355, Y=7551744 X=4884323, Y=7551732
 X=4884294, Y=7551719 X=4884273, Y=7551730 X=4884263, Y=7551760 X=4884299, Y=7551770
 X=4884320, Y=7551773 X=4884341, Y=7551775 X=4884374, Y=7551782 X=4884371, Y=7551784
 X=4884374, Y=7551825 X=4884365, Y=7551809 X=4884338, Y=7551802 X=4884305, Y=7551799
 X=4884288, Y=7551828 X=4884285, Y=7551864 X=4884280, Y=7551877 X=4884278, Y=7551892
 X=4884274, Y=7551893 X=4884277, Y=7551903 X=4884275, Y=7551903 X=4884293, Y=7551905
 X=4884305, Y=7551910 X=4884315, Y=7551911 X=4884326, Y=7551928 X=4884323, Y=7551928
 X=4884319, Y=7551931 X=4884319, Y=7551952 X=4884324, Y=7551952 X=4884310, Y=7551944
 X=4884292, Y=7551947 X=4884275, Y=7552011 X=4884267, Y=7552041 X=4884257, Y=7552016
 X=4884243, Y=7551976 X=4884237, Y=7551945 X=4884238, Y=7551941 X=4884239, Y=7551932
 X=4884232, Y=7551925 X=4884230, Y=7551912 X=4884234, Y=7551918 X=4884211, Y=7551923
 X=4884211, Y=7551935 X=4884211, Y=7551949 X=4884208, Y=7551957 X=4884203, Y=7551963
 X=4884196, Y=7551966 X=4884184, Y=7551974 X=4884186, Y=7551998 X=4884157, Y=7551997
 X=4884155, Y=7551982 X=4884145, Y=7551974 X=4884138, Y=7551967 X=4884115, Y=7551954
 X=4884120, Y=7551941 X=4884107, Y=7551923 X=4884092, Y=7551908 X=4884083, Y=7551885
 X=4884074, Y=7551870 X=4884068, Y=7551862 X=4884060, Y=7551867 X=4884052, Y=7551886
 X=4884044, Y=7551889 X=4884030, Y=7551874 X=4884029, Y=7551857 X=4884035, Y=7551838
 X=4884052, Y=7551842 X=4884038, Y=7551855 X=4884022, Y=7551881 X=4884003, Y=7551889
 X=4883993, Y=7551893 X=4883978, Y=7551898 X=4883983, Y=7551916 X=4883980, Y=7551921
 X=4883972, Y=7551942 X=4883978, Y=7551940 X=4883956, Y=7551948 X=4883921, Y=7551942
 X=4883914, Y=7551919 X=4883896, Y=7551911 X=4883911, Y=7551902 X=4883905, Y=7551887

X=4883898, Y=7551869 X=4883894, Y=7551839 X=4883891, Y=7551832 X=4883893, Y=7551819
X=4883876, Y=7551812 X=4883865, Y=7551797 X=4883876, Y=7551715 X=4883832, Y=7551686
X=4883802, Y=7551678 X=4883788, Y=7551675 X=4883776, Y=7551678 X=4883748, Y=7551685
X=4883736, Y=7551732 X=4883729, Y=7551765 X=4883691, Y=7551790 X=4883682, Y=7551802
X=4883666, Y=7551747 X=4883666, Y=7551704 X=4883661, Y=7551681 X=4883652, Y=7551663
X=4883673, Y=7551638 X=4883667, Y=7551643 X=4883624, Y=7551652 X=4883587, Y=7551673
X=4883552, Y=7551697 X=4883498, Y=7551709 X=4883457, Y=7551712 X=4883432, Y=7551717
X=4883373, Y=7551720 X=4883351, Y=7551730 X=4883314, Y=7551740 X=4883292, Y=7551755
X=4883260, Y=7551770 X=4883235, Y=7551784 X=4883215, Y=7551803 X=4883198, Y=7551824
X=4883180, Y=7551864 X=4883168, Y=7551891 X=4883158, Y=7551932 X=4883141, Y=7551974
X=4883125, Y=7552002 X=4883118, Y=7552022 X=4883112, Y=7552040 X=4883099, Y=7552054
X=4883101, Y=7552065 X=4883107, Y=7552090 X=4883131, Y=7552097 X=4883153, Y=7552104
X=4883172, Y=7552118 X=4883168, Y=7552117 X=4883152, Y=7552108 X=4883136, Y=7552094
X=4883110, Y=7552084 X=4883092, Y=7552078 X=4883077, Y=7552055 X=4883065, Y=7552057
X=4883058, Y=7552099 X=4883068, Y=7552112 X=4883060, Y=7552129 X=4883045, Y=7552137
X=4883022, Y=7552141 X=4882993, Y=7552145 X=4882959, Y=7552207 X=4882965, Y=7552210
X=4882948, Y=7552204 X=4882900, Y=7552195 X=4882876, Y=7552147 X=4882859, Y=7552106
X=4882852, Y=7552100 X=4882877, Y=7552102 X=4882891, Y=7552091 X=4882890, Y=7552087
X=4882907, Y=7552076 X=4882927, Y=7552052 X=4882949, Y=7552033 X=4882964, Y=7552014
X=4882982, Y=7551996 X=4882997, Y=7551972 X=4883005, Y=7551939 X=4883014, Y=7551911
X=4883018, Y=7551894 X=4883020, Y=7551871 X=4883020, Y=7551838 X=4883019, Y=7551821
X=4883018, Y=7551809 X=4883014, Y=7551795 X=4883000, Y=7551768 X=4882966, Y=7551755
X=4882951, Y=7551730 X=4882937, Y=7551695 X=4882931, Y=7551666 X=4882926, Y=7551640
X=4882922, Y=7551616 X=4882918, Y=7551583 X=4882916, Y=7551569 X=4882917, Y=7551547
X=4882924, Y=7551531 X=4882932, Y=7551511 X=4882950, Y=7551467 X=4882986, Y=7551455
X=4882994, Y=7551386 X=4883025, Y=7551359 X=4883036, Y=7551342 X=4883046, Y=7551331
X=4883057, Y=7551324 X=4883069, Y=7551321 X=4883083, Y=7551320 X=4883096, Y=7551322
X=4883108, Y=7551301 X=4883116, Y=7551286 X=4883115, Y=7551278 X=4883115, Y=7551265
X=4883116, Y=7551257 X=4883123, Y=7551245 X=4883138, Y=7551230 X=4883154, Y=7551214
X=4883167, Y=7551196 X=4883179, Y=7551196 X=4883198, Y=7551220 X=4883214, Y=7551251
X=4883226, Y=7551273 X=4883224, Y=7551284 X=4883234, Y=7551279 X=4883248, Y=7551303
X=4883263, Y=7551296 X=4883283, Y=7551273 X=4883270, Y=7551253 X=4883264, Y=7551231
X=4883263, Y=7551213 X=4883269, Y=7551207 X=4883255, Y=7551186 X=4883264, Y=7551196
X=4883277, Y=7551178 X=4883292, Y=7551157 X=4883316, Y=7551148 X=4883332, Y=7551139
X=4883358, Y=7551132 X=4883387, Y=7551134 X=4883432, Y=7551122 X=4883430, Y=7551094
X=4883502, Y=7551065 X=4883494, Y=7551025 X=4883470, Y=7551016 X=4883458, Y=7550977
X=4883463, Y=7550942 X=4883482, Y=7550948 X=4883505, Y=7550960 X=4883542, Y=7550960
X=4883555, Y=7550941 X=4883571, Y=7550941 X=4883584, Y=7550931 X=4883589, Y=7550917
X=4883603, Y=7550903 X=4883633, Y=7550894 X=4883654, Y=7550886 X=4883666, Y=7550875
X=4883678, Y=7550857 X=4883690, Y=7550878 X=4883715, Y=7550889 X=4883729, Y=7550925
X=4883698, Y=7550944 X=4883689, Y=7550946 X=4883678, Y=7550951 X=4883645, Y=7550970
X=4883633, Y=7550988 X=4883633, Y=7550996 X=4883642, Y=7551058 X=4883631, Y=7551081
X=4883617, Y=7551105 X=4883627, Y=7551120 X=4883631, Y=7551140 X=4883625, Y=7551150
X=4883661, Y=7551171 X=4883700, Y=7551178 X=4883723, Y=7551189 X=4883742, Y=7551206
X=4883761, Y=7551240 X=4883781, Y=7551248 X=4883808, Y=7551275 X=4883831, Y=7551310
X=4883858, Y=7551322 X=4883890, Y=7551342 X=4883908, Y=7551325 X=4883941, Y=7551358
X=4883955, Y=7551377 X=4883970, Y=7551420 X=4883979, Y=7551415 X=4883995, Y=7551404
X=4884007, Y=7551400 X=4884018, Y=7551405 X=4884027, Y=7551416 X=4884036, Y=7551426
X=4884044, Y=7551426 X=4884054, Y=7551423 X=4884090, Y=7551419 X=4884100, Y=7551411
X=4884110, Y=7551363 X=4884130, Y=7551358 X=4884144, Y=7551409 X=4884185, Y=7551424
X=4884177, Y=7551449 X=4884148, Y=7551465 X=4884163, Y=7551477 X=4884176, Y=7551484
X=4884187, Y=7551498 X=4884189, Y=7551480 X=4884209, Y=7551524 X=4884234, Y=7551517
X=4884241, Y=7551512 X=4884277, Y=7551516 X=4884298, Y=7551515 X=4884309, Y=7551477
X=4884309, Y=7551470 X=4884342, Y=7551504 X=4884344, Y=7551509 X=4884345, Y=7551513
X=4884314, Y=7551537 X=4884310, Y=7551548 X=4884312, Y=7551575 X=4884328, Y=7551590

X=4884332, Y=7551608 X=4884334, Y=7551641 X=4884344, Y=7551647 X=4884359, Y=7551649
X=4884372, Y=7551645 X=4884384, Y=7551625 X=4884408, Y=7551622 X=4884417, Y=7551621
X=4884429, Y=7551618 X=4884432, Y=7551632 X=4884487, Y=7551638 X=4884533, Y=7551638
X=4884549, Y=7551633 X=4884582, Y=7551621 X=4884614, Y=7551615 X=4884656, Y=7551619
X=4884687, Y=7551645 X=4884733, Y=7551677 X=4884769, Y=7551734 X=4884781, Y=7551791
X=4884785, Y=7551871 X=4884739, Y=7551901 X=4884679, Y=7551899 X=4884618, Y=7551885
X=4884573, Y=7551852 X=4884532, Y=7551812 X=4884507;

Туристички локалитет Ресавска пећина налази се на подручју КО Јеловац Општина Деспотовац. Оријентационе координатне тачке границе локалитета су: Y=7551040 X=4880832, Y=7551134 X=4880816, Y=7551175 X=4880785, Y=7551280 X=4880762, Y=7551343 X=4880745, Y=7551411 X=4880744, Y=7551445 X=4880779, Y=7551571 X=4880747, Y=7551558 X=4880730, Y=7551458 X=4880661, Y=7551415 X=4880644, Y=7551455 X=4880555, Y=7551425 X=4880539, Y=7551448 X=4880490, Y=7551427 X=4880461, Y=7551384 X=4880469, Y=7551319 X=4880448, Y=7551246 X=4880429, Y=7551231 X=4880501, Y=7551288 X=4880515, Y=7551260 X=4880573, Y=7551238 X=4880610, Y=7551185 X=4880639, Y=7551103 X=4880676, Y=7551032 X=4880712, Y=7550963 X=4880748, Y=7550937 X=4880768, Y=7550845 X=4880834, Y=7550823 X=4880871, Y=7550805 X=4880890, Y=7550804 X=4880895, Y=7550773 X=4880912, Y=7550744 X=4880928, Y=7550735 X=4880935, Y=7550724 X=4880941, Y=7550705 X=4880949, Y=7550681 X=4880957, Y=7550665 X=4880965, Y=7550653 X=4880971, Y=7550643 X=4880977, Y=7550633 X=4880983, Y=7550627 X=4880986, Y=7550618 X=4880990, Y=7550595 X=4881010, Y=7550569 X=4881030, Y=7550550 X=4881044, Y=7550538 X=4881053, Y=7550529 X=4881061, Y=7550516 X=4881075, Y=7550503 X=4881090, Y=7550497 X=4881100, Y=7550491 X=4881110, Y=7550483 X=4881121, Y=7550490 X=4881131, Y=7550501 X=4881125, Y=7550506 X=4881123, Y=7550511 X=4881123, Y=7550523 X=4881124, Y=7550538 X=4881127, Y=7550570 X=4881132, Y=7550584 X=4881136, Y=7550624 X=4881144, Y=7550644 X=4881148, Y=7550680 X=4881150, Y=7550690 X=4881151, Y=7550702 X=4881149, Y=7550713 X=4881145, Y=7550731 X=4881138, Y=7550737 X=4881147, Y=7550748 X=4881163, Y=7550766 X=4881201, Y=7550768 X=4881204, Y=7550783 X=4881231, Y=7550814 X=4881281, Y=7550823 X=4881295, Y=7550893 X=4881256, Y=7550933 X=4881234, Y=7550962 X=4881217, Y=7551014 X=4881174, Y=7551071 X=4881126, Y=7551054 X=4881092, Y=7551022 X=4881036, Y=7551018 X=4881027, Y=7551000 X=4880996, Y=7551015 X=4880984, Y=7551036 X=4880966, Y=7551049 X=4880953, Y=7551045 X=4880949, Y=7551037 X=4880938, Y=7551024 X=4880920, Y=7551006 X=4880898, Y=7551004 X=4880867, Y=7551030 X=4880854, Y=7551040 X=4880832;

1.3. Посебне намене подручја Просторног плана

Концепцију планских решења опредељују следеће посебне намене планског подручја:

А. Главна (кључна) посебна намена:

Туризам – планско подручје припада туристичкој дестинацији Кучајске планине. Ово подручје представља примарну туристичку дестинацију са многобројним и разноврсним природним и антропогеним туристичким мотивима, али са мањим учешћем целогодишње туристичке понуде. Ово подручје веома квалитетне животне средине, представља регионалну целину интегрисане понуде унутар шире туристичке дестинације "Стиг - Кучајске планине", у оквиру туристичког кластера „Београд“, а на самој граници туристичких кластера "Југоисточна Србија" и "Средишња и Западна Србија". Одрживи развој туризма на Кучајским планинама, са Бељаницом, Црним врхом и јужним обронцима Хомољских планина (као високопланинским подручјем од националног значаја, са повољним положајем у односу на потенцијалну туристичку тражњу), стратешко је питање привредног и социјалног развоја овог дела Србије. Овај развој ће се базирати на развоју туристичке инфраструктуре и ресурса, интегрисању подручја у шире туристичке просторе, као и презентацији и одрживом коришћењу природних и културних вредности, уз њихову интеграцију у јединствену туристичку понуду овог подручја и ширег туристичког простора.

Б. Остале посебне намене, комплементарне главној (кључној) посебној намени:

1. *Природне и предеоне вредности* - везане су за Парк природе „Кучај-Бељаница“, који је једним својим делом (442,24 km² од укупно 875,84 km², односно 50,49% територије Парка природе) у обухвату Просторног плана, као и за друга проглашена природна добра, али и станишта заштићених врста, односно еколошки значајна подручја („Кучајске планине“).
2. *Културно наслеђе* - утврђена непокретна културна добра (од изузетног и великог значаја и остали споменици културе), добра која уживају претходну заштиту, регистровани археолошки локалитети и добра у поступку утврђивања, као и други објекти и простори од значаја за службу заштите.
3. *Регионални системи водоснабдевања* – резервисани простори за изградњу вишенаменских хидроакмулација првог приоритета („Бељаница“ на реци Ресави, расинско-поморавски регионални систем; „Витман“ и „Градац“ на реци Млави, моравско-млавски регионални систем), до усвајања решења концепције коришћења вода Ресаве и Млаве.
4. *Саобраћајна инфраструктура* – подручје инфраструктурног коридора планираног коридора државног пута I реда „Вожд Карађорђе“ (Лазаревац – Аранђеловац – Топола - Марковац – Свилајнац – Деспотовац – Бор), измештање деоница државних путева по траси планираних обилазница (обилазница насеља Жагубице, односно манастира Манасија) и друга саобраћајна инфраструктура (реhabилитација мреже државних и формирање мреже туристичких путева, и др.).
5. *Енергетика (обновљиви извори енергије)* – подручје планиране реализације ветроелектране „ВЕ Црни Врх“ (тронежа општина Жагубица, Бор и Мајданпек), које је једним делом (17,14 km², са 17 ветрогенератора) у обухвату Просторног плана (систем се састоји од укупно 32 ветрогенератора, са укупном пласираном снагом од 150 MW на прагу преноса).
6. *Експлоатација минералних сировина* – подручје обухваћено Просторним планом има више појава и лежишта различитих минералних сировина: енергетске сировине (мрки угаљ у Сењско-Ресавском басену и Крепољинској угљоносној зони); металичне сировине (рудне појаве унутар Борске металогенетске зоне); неметали и геолошки грађевински материјал (грађевински и технички камен). Резервација простора за експлоатацију минералних сировина обухватиће сва лежишта која су у функцији, или су предмет геолошких истраживања, а на основу података надлежног министарства. Прихватљивост и услови експлоатације минералних сировина, у зависности су од утврђивања њених неповољних утицаја на животну средину, природне и културне вредности и инфраструктурне системе, а у поступку дефинисаном законом.
7. *Комплекси посебне намене* – простори од интереса за одбрану земље, са дефинисаним зонама просторне заштите (зоне забрањене, ограничене и контролисане градње), заузимају 87,24 km² у обухвату Просторног плана. Коришћење, уређење и изградња у простору од интереса за одбрану земље, заснивају се на условима и захтевима надлежног министарства за прилагођавање Просторног плана потребама одбране земље.

С обзиром на преплитање различитих посебних намена и режима коришћења простора, приликом израде Просторног плана посебна пажња и активност су усмерени на међусобно усаглашавање конфликтних интереса везаних за развој туризма, експлоатацију минералних сировина, реализацију инфраструктурних система и друге развојне интересе, са интересима одбране земље, заштите животне средине, заштите природе, природних и културних добара.

2. ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ И ДРУГИХ РАЗВОЈНИХ ДОКУМЕНАТА

2.1. Просторни план Републике Србије од 2010. до 2020. године

За подручје овог Просторног плана релевантне су следеће одредбе дефинисане ППРС:

- основни циљ просторног развоја туризма је просторно-еколошка подршка остваривању концепта одрживог развоја туризма, компромисним интегрисањем принципа и стратешких, планских и програмских докумената развоја туризма, заштите и уређења туристичких простора, уз оптимално задовољавање социјалних, економских, просторно-еколошких и културних потреба националног и локалног нивоа и интереса тржишта. Простор територије Републике је подељен на пет туристичких кластера а сваки кластер се одликује туристичким дестинацијама, туристичким центрима и местима, као и кружним и линеарним туристичким правцима и секундарним туристичким просторима. Кучајске планине су сврстане у дестинације са мањим учешћем целогодишње понуде.
- ППРС је предвидео да ће заштићена природна добра, до 2014. године покривати преко 10% територије Републике. Биће обухваћена нова заштићена подручја са природним вредностима високих планина међу којима је и подручје Бељаница-Кучајске планине. Очување биодиверзитета према светским и европским конвенцијама и протоколима представља приоритет просторног развоја Републике Србије. Заштита и уређење културних предела доприноси развоју регионалног и локалног идентитета, заштити биодиверзитета и ефикаснијем развоју економских активности, међу којима туризам заузима значајно место.
- према карактеристичним географским, историјским, функционалним и културним карактеристикама, у ППРС су издвојене крупне просторне целине, међу којима је и Источна Србија, као целина изузетних природних, али угрожених демографских потенцијала. У овој просторној целини се налази простор Бељаница - Кучај. Овај простор веома богатог биолошког и културног диверзитета, захтеваће озбиљну и систематску организацију на регионалном нивоу која ће покренути веће развојне пројекте уз неопходност умрежавања општина око већих урбаних центара. Планирано је: јачање приступачности и заштите природних целина (међу којима се налази и простор Бељанице и Кучаја); повезивање простора изузетних предеоних квалитета од Бељанице, Кучајских планина, Ресаве и Ресавске пећине, до манастира и других природних и културних ресурса за развој туризма високе класе (уз ограничење које представља војни полигон Пасуљанске ливаде) у органску целину.
- међу високопланинским подручјима од националног значаја (са средње планинским окружењем) у Источној Србији се истичу, међу осталим просторима, Кучајске планине са Бељаницом као засебне средње планине. Решењима у просторним плановима планинских подручја потребно је обезбедити услове за задржавање становништва и подстицање насељавања, пре свега унапређењем пољопривреде и развојем туризма и других комплементарних активности на селу, развојем јавних сервиса и комуналним опремањем и санацијом туристичких центара и других насеља са значајним функцијама. Потребно је плански усмеравати концепт градње туристичких центара и скијалишта само изнад 1500 m нв. Туристички развој већим делом усмерити ка висококомерцијалним садржајима на погодним локацијама у директном контакту са скијалиштем и са могућношћу рационалног инфраструктурног опремања, као и ка насељима у нижим зонама планине, која ће бити добро повезана са висинском зоном, вертикалним и другим системима транспорта. Изградња инфраструктурних система и реализација планинских центара мора се утврдити кроз приоритете и етапе. Због планског усмеравања даљег развоја потребно је одговарајућим урбанистичким плановима уредити грађевинско земљиште планинских подручја.
- разноврсни, атрактивни и квалитетни предели Републике Србије су једна од основних вредности и елемент препознавања њене територије као и територије појединих регионалних или локалних целина. Подручје плана припада културном – руралном пределу Српско-балканског макрорегиона ког чине шумовите, ниске планине шумадијске греде и високе планине обрасле листопадном и четинарском шумом, односно тундроидном вегетацијом на врховима високих планина.

- простор Кучајских планина има посебан значај за одбрану земље, с обзиром да се на територији Републике Србије не располаже другим, погодним простором за уређење полигона за потребе реализације програма борбених обука јединица Војске Србије.

2.1.1. Просторни план Републике Србије од 2021. до 2035. године (у току је израда - фаза Нацрт плана)

Новим Просторним планом Републике Србије просторно – функцијско структурирање туристичких простора Републике Србије обухвата њихово диференцирање на примарне и секундарне туристичке просторе у оквиру зона туристичких кластера, уз издвајање и рангирање примарних и секундарних туристичких дестинација и целина, друмских и пловних транзитних/тулинг туристичких праваца, градских, бањских и планинских туристичких центара и места. Простор Кучајских планине убрајају се у примарне туристичке просторе - који обухватају просторно-функцијске целине планинских и долинско-водних туристичких дестинација међународног и изразитијег националног значаја; линеарне коридоре међународних и значајнијих националних транзитних/тулинг друмских и пловних туристичких праваца; и концентрисане/тачкасте агломерације градских, бањских и планинских туристичких центара и места међународног и изразитијег националног значаја. Издвајање и рангирање примарних туристичких дестинација као простора постојеће и потенцијалне интегрисане понуде међународног и националног значаја, извршени су по критеријумима: (а) досадашња валоризација и остварен развој постојећих туристичких простора, (б) географски и саобраћајни положај (посебно у односу на највеће градове и најзначајније саобраћајне правце), и (в) природни и створени потенцијали у новим туристичким просторима. Кучајских планине представљају дестинацију са летњом понудом уз учешће зимске понуде.

Издавање и рангирање планинских туристичких центара и места као језгара планинских дестинација, извршено је по критеријумима развијености (остварен промет, валоризовани природни ресурси и вредности, изграђеност и уређеност туристичке супраструктуре и инфраструктуре и др.) и перспективности према положају и значају у дестинацијама. Диференцирани су на примарне планинске туристичке центре изразитијег националног и перспективно међународног значаја, секундарна планинска места националног значаја и планинска места регионалног значаја. Кучајске планине/Црни Врх и перспективно Бељаница спадају у остала секундарна планинска места националног значаја са делимично целогодишњом понудом.

Поред заштићених подручја која су већ стекла статус заштите на основу међународних конвенција и програма, овим Просторним планом се потврђује стратешко опредељење да се изврши номинација следећих подручја за УНЕСКО Листу резервата биосфере –Кучајске планине.

Новим просторним планом предвиђено је као приоритет израда просторног плана подручја посебне намене за туристичко подручје Кучајске планине, како би се сагледао степен имплементације планских решења и извршила провера концепције просторног развоја на подручју посебне намене.

2.2. Регионални просторни планови

Регионални просторни план за подручје Шумадијског, Поморавског, Рашког и Расинског управног округа / Уредба о утврђивању Регионалног просторног плана, „Службени гласник РС”, број 39/14 (у даљем тексту: РПП ШПРРО), обухвата део територије Просторног плана (подручје општине Деспотовац). За подручје овог Просторног плана релевантне су следеће одредбе дефинисане РПП ШПРРО:

- РПП ШПРРО је, према типу туристичког садржаја, издвојио планине и остале геоморфолошке и спелеолошке туристичке потенцијале са мањим учешћем целогодишње понуде, међу којима су и Кучајске планине и Бељаница. Планом је предвиђен даљи развој планинског, ловног, спелеолошког, сеоског, еко и агро, спортско-рекреативног, манифестационог, излетничког туризма, туризма културе и религије и др., и то на препознатим природним, антропогеним и манифестационим реперима.
- источни делови општине Деспотовац, које попримају карактеристике Карпатске Србије (Кучај), означени су као сточарско-воћарски рејон на којем постоје услови за развој воћарства и сточарства, са потенцијалом за органску производњу хране.
- планирана је изградња бране и акумулације „Бељаница” на реци Ресави, општина Деспотовац.

- у обухвату Просторног плана је и комплекс посебне намене „Пасуљанске ливаде” који има посебан значај за одбрану земље и потребе реализације програма обука јединица Војске Србије.

Регионални просторни план за подручје Подунавског и Браничевског управног округа / Уредба о утврђивању Регионалног просторног плана, „Службени гласник РС”, број 8/15 (у даљем тексту: РПП ПБО), обухвата део територије Просторног плана (подручје општине Жагубица). За подручје овог Просторног плана релевантне су следеће одредбе дефинисане РПП ПБО:

- РПП ПБО је, са аспекта туризма и еколошки чистих целина, Бељаницу и Кучајске планине окарактерисао као изузетан, недовољно искоришћен потенцијал овог подручја за развој шумарства и туризма, са изразитим антропогеним и природним (геолошким и геоморфолошким) специфичностима.
- простор РПП ПБО подељен је на четири туристичке зоне, међу којима је и планинска зона Кучајске и Хомољске планине и околина. Најзначајнији туристички потенцијал ове зоне налази се на подручју општине Жагубица, у оквиру три предеоне целине: Западна (брдско-планински, ливадско-шумски амбијент, Горњачка клисура, врела, термални извори, пећине и планиране водоакумулације); Средишња (Жагубичка котлина, део Хомољских планина, јужни део Бељанице, клисуре, прерасти, пећине, цркве, утврђење); Источна (брдско-планинско подручје са Црним врхом, пећинама и другим атрактивностима). У осталим деловима ове зоне туризам ће се заснивати на препознатим природним, антропогеним и манифестационим реперима.
- Врело Млаве и Крупајско врело од важности су за даљи развој са рекреативно-туристичког и привредног аспекта.
- посебни циљ развоја туризма је пројекат скијалишта Бељаница. У складу са концепцијом развоја зимског туризма, предвиђена је изградња скијалишта на Бељаници – локалитет Бусовата. Смештај потенцијалних скијаша (око 2000 једновремених скијаша) је предвиђен ван зоне скијалишта у склопу мањих хотела и приватног смештаја (у селима), уз дефинисање прецизнијих параметара и услова кроз урбанистичку документацију.
- у развоју подручја, нарочито периферних и руралних, туризам и комплементарне активности имаће значајну улогу базирану на очуваној природној средини и туристичким ресурсима од међународног и националног значаја. Једно од планираних упоришта развоја туризма је изградња и уређење нових садржаја понуде у простору, као главних генератора целогодишње туристичке понуде подручја - туристички центри и скијалиште на Бељаници.

2.3. Просторни планови подручја посебне намене

Подручје Просторног плана се делимично преклапа са обухватом *Просторног плана подручја посебне намене природног добра Бељаница–Кучај / Уредба о утврђивању Просторног плана, „Службени гласник РС”, број 98/14 (у даљем тексту: ППППН ПДБК):*

- ППППН ПДБК је предвидео даљу заштиту и одрживо коришћење природе и природних вредности, а нарочито споменика природе Лисине, Прераст Самар, Врело Млаве и Крупајско врело. Зоне од посебног значаја за заштиту и очување су компактни шумски комплекси Бељанице и Јужног Кучаја, ливадска станишта врха Бељанице и крашке површи Јужног Кучаја (Дубашничка и Брезовичка).
- посебну туристичку атрактивност ширег интегралног простора представљају Кучајске планине, док манастир Манасија, као значајни културни потенцијал, представља основ за стварање јединствене туристичке понуде у ширем, регионалном, окружењу.
- у односу на туристичке потенцијале на простору општина Жагубица и Деспотовац, туристичка оријентација је према планинском туризму у ужем и ширем регионалном погледу, а посебно: излетничком, спортском и рекреативном туризму (Хомољске планине, планина Бељаница, прераст Самар, клисура Осаничке реке, Кучајске планине, Ресавска пећина и др), туризму на води (врело Млаве, Хомољска потајница, Крупајско врело), манифестационом туризму, руралном и културном туризму.
- туристичке зона Север на подручју ППППН ПДБК, обухвата јужне делове општине Жагубица и северне делове општине Деспотовац. Превасходни садржај ове зоне је усмерен ка развоју скијалишта Бељаница на локалитету Бусовата. На том простору предвиђа се изградња жичара,

алпских и нордијских ски-стаза, излетничких и видиковац-ресторана. Овим Планом се потврђује изградња прве фазе комплекса (капацитета око 2.000 туриста).

- подручје Бељанице и Кучаја изузетно је погодно за планински бициклизам и пешачење, па је у складу са тим потребно планирати бицикличке и пешачке (излетничке) стазе.

У току је израда *Просторног плана подручја посебне намене експлоатације злата на истражном простору „Потај Чука – Тисница“* и *Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора државног пута I реда „Вожд Карађорђе“*.

Просторни план подручја посебне намене за експлоатацију злата на истражном простору „Потај Чука – Тисница“, у складу са Одлуком о изради („Службени гласник РС”, број 64/21), а чија је израда у току, обухвата део територије Просторног плана, и то целе катастарске општине Лазница село, Лазница Селиште и Жагубица на територији општине Жагубица. Овим планом предвиђено је стварање услова за ефикасно активирање, експлоатацију и прераду рудних резерви из лежишта у оквиру истражног простора „Потај чука – Тисница“ као делатности која је од интереса за целокупни развој Србије; обезбеђење несметаног/правичног приступа лежишту минералне сировине; обезбеђење технолошких, финансијских и других услова за ефикасну експлоатацију лежишта и прераду минералне сировине; обезбеђење институционалних, организационих и нормативних претпоставки за ефикасно и одрживо решавање имовинско-правних питања; одрживо решавање социјалних и социоекономских питања; спречавање и контрола утицаја на окружење и ревитализација и рекултивација захваћеног простора; обезбеђење веће интегрисаности подручја и повећање мобилности фактора производње и развоја рационалним инфраструктурним повезивањем, реконструкцијом постојећих инфраструктурних система, побољшањем њиховог функционисања и изградњом нових објеката; један од важних циљева из овог опсега јесте и просторно интегрисање рударског комплекса и минимизирање неповољних утицаја на окружење; неутралисање развојних конфликта и негативних екстерних ефеката, смањење утицаја на природу, као и њена ревитализација, обнављање и уређење простора, рационално искоришћавање ресурса употребом унапређене технологије и сл.; заштита квалитета средине и квалитета живљења (обезбеђење задовољавајућих еколошких и амбијенталних стандарда, као и општег нивоа стандарда услуга, јавних служби и сл.) и обезбеђење сигурности од природних и створених утицаја (уграђивање у планске концепције и решења критеријума сигурности који ће допринети смањивању ризика у ванредним околностима, као и смањењу могуће повредивости рударског система, техничких и комуналних система, насеља, инфраструктуре, природне средине и др.).

У току је израда *Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора државног пута I реда „Вожд Карађорђе“*, у складу са Одлуком о изради („Службени гласник РС”, број 15/21), чија оквирна граница обухвата део територије Просторног плана, и то: целе катастарске општине Буковац, Деспотовац, Војник, Двориште, Бељајка, Поповњак, Стењевац, Стрмостен, Сладаја, Јеловац и Пањевац - на територији општине Деспотовац; целу катастарску општину Жагубица - на територији истоимене општине. У овом тренутку, у изради је *Претходна студија оправданости са Генералним пројектом за изградњу државног пута I реда „Вожд Карађорђе“*, којим ће се (у зависности од просторних и других ограничења) одредити положај овог инфраструктурног коридора за даљу планску разраду (кроз ППППН инфраструктурног коридора ДП I реда „Вожд Карађорђе“, са елементима детаљне разраде).

2.4. Остали релевантни документи

Просторни план усаглашен је са следећим националним документима јавних политика:

- Стратегијом развоја туризма Републике Србије за период од 2016. до 2025. („Службени гласник РС”, број 98/16), којом су Кучајске планине издвојене као подручје погодно за развој туризма у оквиру шире туристичке дестинације Стиг и Кучајске планине, са кључним вредностима - културно наслеђе, природна богатства, спелеолошки објекти, и кључним производима - здравствени, spa&wellness, етно-туризам, културно-тематске руте, манифестације, рурални туризам и специјални интереси;
- Националном стратегијом одрживог коришћења природних ресурса и добара („Службени гласник РС”, број 33/12);
- Стратегијом управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године („Службени

- гласник РС”, број 3/17);
- Националном стратегијом одрживог развоја („Службени гласник РС”, број 57/08);
- Стратегијом регионалног развоја Републике Србије за период од 2007. до 2012. године („Службени гласник РС”, бр. 55/05 и 71/05);
- Националном стратегијом привредног развоја Републике Србије од 2006. до 2012. године;
- Националним програмом заштите животне средине („Службени гласник РС”, број 12/10);
- Стратегијом биолошке разноврсности Републике Србије за период од 2011. до 2018. године („Службени гласник РС”, број 13/11);
- Стратегијом развоја пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период од 2014. до 2024. године („Службени гласник РС”, број 85/14);
- Стратегијом развоја шумарства Републике Србије („Службени гласник РС”, број 59/06);
- Стратегијом управљања отпадом за период 2010-2019. године („Службени гласник РС”, број 29/10);
- Стратегијом развоја енергетике Републике Србије до 2025. године са пројекцијама до 2030. године ("Службени гласник РС", број /15)
- Стратегијом развоја телекомуникација у Републици Србији у периоду од 2006. до 2010. године („Службени гласник РС”, бр. 99/06 и 4/09);
- Стратегијом заштите од пожара за период 2012-2017. године ("Службени гласник РС", бр. 21/2012), и др.

За подручје Просторног плана и његову околину, релевантне су и стратегије и развојни програми, чија су валидна решења искоришћена и укључена у концепт развоја планског подручја, као и међународне конвенције чији је потписник Република Србија:

- Стратегија одрживог развоја општине Жагубица 2015-2024;
- Стратегија развоја туризма општине Жагубица 2006–2025;
- Стратегијски мастер план туристичке дестинације „Стиг–Кучајске планине–Бељаница” (усклађивање са Националном стратегијом).
- Закон о потврђивању Конвенције о биолошкој разноврсности („Службени гласник СРЈ - Међународни уговори”, број 11/01);
- Закон о потврђивању Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта – Бернска Конвенција („Службени гласник РС - Међународни уговори”, број 102/07);
- Закон о потврђивању Конвенције о очувању миграторних врста дивљих животиња Бонска Конвенција („Службени гласник РС - Међународни уговори”, број 102/07);
- Закон о потврђивању Европске конвенције о пределу ("Службени гласник РС" број 4/11),
- Конвенције о процени утицаја на животну средину у прекограничном контексту (Еспо, 1991);
- Конвенција о међународној трговини угроженим врстама дивље флоре и фауне - CITES (Вашингтон, 1973);
- Конвенција о мочварним подручјима која су од међународног значаја нарочито као станишта птица мочварица - Рамсарска конвенција (Рамсар, 1971);
- Конвенција о заштити светске културне и природне баштине (Париз, 1972);
- Међународна конвенција за заштиту птица („Службени лист СФРЈ”, број 6/73);
- Међународна конвенција за заштиту биља („Службени лист СФРЈ”, број 12/57) и др.

Остала значајна планска документација на подручју Просторног плана:

- 1) на територији општине Жагубица:
 - *Просторни план општине Жагубица*, "Сл. гласник општине Жагубица”, број 2/11;
 - *План генералне регулације Жагубица*, "Сл. гласник општине Жагубица", број 8/13;
 - *План генералне регулације Лазница*, "Сл. гласник општине Жагубица", број 11/14;
 - *План генералне регулације Суви До*, "Сл. гласник општине Жагубица", број 11/14;
 - *План генералне регулације Крепољин*, "Сл. гласник општине Жагубица", број 11/14;
 - *План генералне регулације Осаница*, "Сл. гласник општине Жагубица", број 11/14;
 - *План детаљне регулације I фазе скијалишта на Бељаници*, "Сл. гласник општине Жагубица", број 9/11;

- *План детаљне регулације подручја каменолома "Главица-Горњак", "Сл. гласник општине Жагубица" број 6/13;*
 - *План детаљне регулације подручја каменолома "Потај Чука", "Сл. гласник општине Жагубица" број 6/13;*
 - *План детаљне регулације подручја МХЕ Козји грб и МХЕ Ковиљача на реци Млави, "Сл. гласник општине Жагубица", број 9/11;*
 - *План детаљне регулације подручја ветроелектране „ВЕ Црни Врх“, на територији општине Жагубица (нацрт плана, мај 2021.год.).*
- 2) на територији општине Деспотовац:
- *Просторни план општине Деспотовац, "Службени гласник општине Деспотовац", бр. 3/09, 6/09, 7/09 и 10/12;*
 - *План генералне регулације насељеног места Деспотовац, "Службени гласник општине Деспотовац", број 4/20*
 - *Генерални урбанистички план (са елементима детаљног урбанистичког плана) Ресавица (преиспитан као План генералне регулације), "Службени гласник општине Деспотовац", број 7/04;*
 - *План општег уређења подручја водопада Лисине, "Службени гласник општине Деспотовац", број 8/07;*
 - *План општег уређења подручја Лисине у општини Деспотовац, "Службени гласник општине Деспотовац", број 8/09;*
 - *План детаљне регулације стамбено-пословног комплекса "Лисине - подцелина центар 1", "Службени гласник општине Деспотовац", бр. 7/19;*
 - *План општег уређења подручја Ресавске пећине, "Службени гласник општине Деспотовац", број 8/07;*
 - *План детаљне регулације Ресавске пећине, "Службени гласник општине Деспотовац", број 8/09.*

3. СКРАЋЕНИ ПРИКАЗ И ОЦЕНА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

3.1. Посебне намене подручја Просторног плана

3.1.1. Туризам

Дугорочна стратегија просторног развоја Републике Србије, према *Просторном плану Републике Србије од 2021. до 2035. године* (Нацрт плана, 2021.год.) подразумева одрживи просторни развој туризма, интегрисан у економски, социјални, културни и еколошки развој територијалних целина, урбаних и руралних насеља и инфраструктуре, допринеће јачању међународне, националне и регионалне конкурентности, активирања и заштите туристичких простора. Заснива се на комплетирању постојеће туристичке понуде, подизању квалитета и интензитета њеног коришћења, са јачањем постојећих и увођењем нових туристичких производа, у складу са захтевима иностраног и домаћег тржишта. Предвиђено активирање нових подручја са доминантним природним туристичким ресурсима омогућиће значајније повећање социо-економских ефеката туристичке привреде на развој недовољно развијених подручја. Сратешки приоритет је одрживо разграничење заштићених зона и зона туристичких центара, како би се, са једне стране, издвојила подручја са еколошки најосетљивијим и највреднијим природним целинама и зеленим коридорима, а са друге утврдила подручја са израженим погодностима за развој националних туристичких дестинација. Полазишта за остваривање одрживог развоја, заштите и уређења туристичких простора су:

- одрживи развој туризма остварен путем компромиса са социјалним, економским, културним и еколошким активностима и функцијама, доприноси унапређењу територијалне кохезије земље и њеном повезивању са иностраним окружењем;
- изградња интернационално конкурентне туристичке привреде, обезбеђење позитивног имиџа и подстицање понуде од интереса за инострану тражњу, уз паралелни развој домаћег туризма; унапређење понуде и презентација туристичких подручја у складу са европским стандардима, уз коришћење нових информационалних технологија;
- развој понуде на основу комплексне валоризације потенцијала и диверзификације видова туризма; подстицање туристичких простора за продужење сезоне; организовање и институционализовање регионално интегрисане сарадње;
- валоризовање утицаја туризма на привредни раст, запошљавања и социјални стандард локалног и укупног становништва, на заштиту природе, природног и културног наслеђа, на развој инфраструктуре и јавних служби; и обезбеђење заштите и унапређења јавног интереса и јавних добара у туризму;
- партнерство приватног, јавног и невладиног сектора, као услов за ефикасну сарадњу туризма са комплементарним секторима привреде и друштва;
- усклађивање законске регулативе у погледу планирања функцијског и просторног развоја туризма међусобно и са регулативом заштите природних и културних добара и развоја комплементарних активности;
- доношење законских одредби на основу којих ће се израдити нове генерације просторних планова подручја посебне намене којима ће се проценити вредности карактера предела и проценити капацитет предела у циљу утврђивања нових туристичких подручја и утврђивања мера за санирање постојећих конфликта с заштитом природе.
- регулисање озакоњења, изградње и коришћења кућа за одмор (викенд кућа) стимулисањем њихове комерцијализације уз обавезу регистрације у категорији комплементарног туристичког смештаја.

Стратегија развоја туризма Републике Србије је Кучајске планине издвојила као подручје погодно за развој туризма у оквиру шире туристичке дестинације Стиг и Кучајске планине, са кључним вредностима: културно наслеђе, природна богатства, спелеолошки објекти, и кључним производима: здравствени, spa & wellness, етно-туризам, културно-тематске руте, манифестације, рурални туризам и специјални интереси.

Видови туризма/туристички производи утврђени у складу са Стратегијом развоја туризма Републике Србије за период од 2016. до 2025. године:

- у категорији одморишно - доживљајни туризма биће заступљени: градски туризам (целогодишњи градски одмори, манифестациони туризам, забава и др., уз потребу комплетирања за инострану тражњу); бањски туризам (претежно летњи, здравствено-рекреативни балнеолошки и климатски туризам, уз потребу продужења сезоне и обогаћивања понуде за привлачење иностране тражње); планински туризам (целогодишњи на високим планинама, претежно летњи на средњим планинама са тенденцијом продужења сезоне и доминантно летњи на ниским планинама); туризам на водама (летњи наугички туризам на пловним рекама и каналима и приобални туризам на већим рекама и вештачким језерима, уз потребу обогаћивања понуде); друмски тулинг туризам (претежно летња кружна путовања и целогодишња транзитна путовања); рурални туризам (претежно летњи агротуризам и сеоски туризам комбинован са туристичким активностима у ближејем окружењу, уз тенденцију продужења сезоне); туризам специјалних интереса (претежно летњи – рекреативни, верски, споменички, етно, еко и др. и претежно целогодишњи – спортско-авантуристички у природи); и културни туризам везан за различите културне атракције.
- у категорији пословног туризма биће обухваћени: целогодишња пословна путовања, састанци и догађаји, конгресни туризам, меморијални и други скупови и догађаји, у комбинацији са делом производа одморишно-додивљајног туризма.

Просторно-функцијско структурирање туристичких простора Републике Србије обухвата њихово диференцирање на примарне и секундарне туристичке просторе у оквиру зона туристичких кластера, уз издвајање и рангирање примарних и секундарних туристичких дестинација и целина, друмских и пловних транзитних/тулинг туристичких праваца, градских, бањских и планинских туристичких центара и места.

Примарни и секундарни туристички простори - Дестинације обухватају своје конститутивне вредности природе, културног наслеђа, градова, бања, села, ловишта и др., са традиционалним и новим центрима. На основу потенцијала за трајање туристичке сезоне, примарне туристичке дестинације су по значају рангиране у следеће три групе: (1) Дестинације са доминантном летњом понудом (2) Дестинације са летњом понудом уз учешће зимске понуде и (3) Дестинације са целогодишњом понудом. На подручју Просторног плана издвојена је само дестинација са летњом понудом уз учешће зимске понуде и то Кучајске планине - Бељаница.

Транзитни/тулинг туристички правци - Друмски туристички правци издвојени су по критеријумима диспозиције постојеће и планиране друмске мреже у односу на примарне и секундарне туристичке просторе дестинација и целина, градских и бањских центара и других вредности, а по значају су подељени на примарне – међународне и секундарне – националне. Ова мрежа подржава све видове туризма, уз активирање и оних потенцијала који се физички не могу уврстити у примарне и секундарне туристичке просторе. Мрежа има функције саобраћајног повезивања туристичких простора, транзитног туризма и кружних путовања на итинерерима са еколошким, културно-историјским, верским, етнолошким, спортско-рекреативним, гастрономским и другим мотивима.

- примарни, међународни друмски правци који су значајни за планско подручје, са целогодишњом понудом су у коридорима главних постојећих и планираних аутопутева (државни путеви IА реда) и за туризам најзначајнијих државних путева IБ реда (могући аутопутеви или брзе саобраћајнице) на следећим релацијама: постојећи аутопут А1 граница Мађарске – граница Северне Македоније; планирана брза саобраћајница Параћин – граница Бугарске (наставак планираног аутопута А5); планирана саобраћајница Бор – А1 - А2.
- секундарни, национални правци са претежно летњом понудом су у коридорима свих осталих државних путева IБ реда.
- од значаја је и транзитни правац који пролази кроз Србију, води из Мађарске према Бугарској, и то европски пешачки путеви Е-4 (на правцу Кањижа – дуж Тисе – Београд – источним делом Србије).

Бањски туристички центри и места - Издвајање и рангирање бањских туристичких центара и места извршено је по критеријумима развијености (остварен промет, валоризовани природни и створени ресурси, изграђеност и уређеност), перспективности у односу на обухваћеност туристичким дестинацијама и положаја према транзитним/тулинг правцима и градским центрима. Бање Србије диференциране су на примарне бањске туристичке центре перспективно међународног значаја,

секундарне бање националног значаја и остале бање регионалног значаја. На територији Плана налази се само Деспотовачка бања регионалног значаја са летњом понудом.

Планински туристички центри и места - Издавање и рангирање планинских туристичких центара и места као језгара планинских дестинација, извршено је по критеријумима развијености (остварен промет, валоризовани природни ресурси и вредности, изграђеност и уређеност туристичке супраструктуре и инфраструктуре и др.) и перспективности према положају и значају у дестинацијама. Диференцирани су на примарне планинске туристичке центре перспективно међународног значаја, секундарна планинска места националног значаја и планинска места регионалног значаја. Подручје Просторног плана захвата Кучајске планине односно Црни Врх и перспективно Бељаницу, као *остала планинска места националног значаја* са делимично целогодишњом понудом.

Зоне туристичких кластера - Подела територије Србије на зоне туристичких кластера представља синтезу просторно-функцијског структурирања државне територије у области туризма. Зоне туристичких кластера, као основна подручја туристичког развоја Србије, представљају просторно-функцијске целине пословања обједињене постојеће и потенцијалне туристичке понуде. Од шест дефинисаних туристичких кластера територија обухваћена Просторним планом припада зони Источна Србија.

Анализа развоја туристичке привреде

Туризам је једна од најзначајнијих привредних грана последњих деценија у свету, способна да активира подручја која су у себи препознала атрактивности и услуге које могу пружити домицилном становништву, али и гостима. Имајући у виду изражене економске и социолошке функције туризма и способност да интензивира остале привредне гране (пољопривреда, саобраћај, водопривреда, трговина), на простору туристичке дестинације Кучајске планине (ТД) треба извршити што прецизнију валоризацију туристичких вредности и закључити на који начин туризам може да прерасте у једну од главних развојних компоненти планског подручја, али и ширег регионалног окружења.

У оквирима расположивих природних и антропогених туристичких ресурса треба тражити место и позиционирати туристичку делатност којој у досадашњим развојним концепцијама није придавана одговарајућа улога, насупрот њеној евидентној утемељености на различитим туристичким вредностима. Да би наведена претпоставка била валидна треба задовољити неколико предуслова: постојање туристичких ресурса, добра саобраћајна веза, интегрални развој заједно са суседним и даљим општинама и регионима, потенцијални инвеститори, спремност локалне самоуправе за активирање туристичких ресурса, комплементарна привреда која би могла опслуживати угоститељске објекте, смештајни капацитети и маркетинг.

Са испуњењем сваког наредног планског корака ближа је реализација циља. Анализа кроз Просторни план треба да покаже шта је од елемената заступљено, у каквом је тренутном стању и шта треба урадити да би се ситуација унапредила. Евидентно је да непостојање макар једног од елемената угрожава и све остале елементе, снижавајући ниво целокупне туристичке понуде. Истовремено, озбиљно бављење туризмом не познаје административне границе. Због тога је потребна координација и заједничко деловање општина, те третирање простора Туристичке дестинације као јединственог система (интерно), односно као дела ширег природног и антропогеног подручја (екстерно). Због тога ће основна идеја планске концепције развоја туризма у Просторном плану бити оријентисана на каузалну-системску повезаност простора, односно позиционирање туристичке привреде на начин да се надовезује на свеукупну туристичку понуду овог дела Србије.

Кучајске планине су најраспрострањенији планински комплекс источне Србије и њен најзначајнији хидрографски чвор. Највећа су планинска крашка област Србије. Ова област има карактер висоравни сложене тектонске и морфолошке структуре, издвојене долинама Црног Тимока, Мораве, Ресаве, Бељевине и Злотске реке. Карбонатна подлога и крашки рељеф условили су да на површинама и по увалама средишњих делова Кучајских планина нема сталних речних токова, већ се јављају понорнице са сувим и слепим долинама, које се одликују многобројним спелеолошким објектима. Најпознатије и највеће пећине су Ресавска и Радошева. У богатој и разноврсној флори присутан је велики број ендемитета. Осим Кучајских планина, близина саобраћајног коридора Х и градских насеља Параћин (и трограђе са Јагодином и Ћупријом), Деспотовац и Бор, значајни

културни потенцијали (Манастир Манасија и остали посебно у делу Подунавља у Источној Србији), природне целине (Подунавље, Хомољске планине) биће основ за стварање јединствене туристичке понуде у ширем, регионалном, окружењу.

Туристичка дестинација Кучајске планине обухвата подручје Кучајских планина и представља примарну туристичку дестинацију са многобројним и разноврсним природним и антропогеним туристичким мотивима, али са мањим учешћем целогодишње туристичке понуде. Ово подручје веома квалитетне животне средине, представља регионалну целину интегрисане понуде унутар шире туристичке дестинације "Стиг - Кучајске планине", у оквиру туристичког кластера „Београд“, а на самој граници туристичких кластера "Југоисточна Србија" и "Средишња и Западна Србија". Одрживи развој туризма на Кучајским планинама, са Бељаницом, Црним врхом и јужним обронцима Хомољских планина (као високопланинским подручјем од националног значаја, са повољним положајем у односу на потенцијалну туристичку тражњу), стратешко је питање привредног и социјалног развоја овог дела Србије. Овај развој ће се базирати на развоју туристичке инфраструктуре и ресурса, интегрисању подручја у шире туристичке просторе, као и презентацији и одрживом коришћењу природних и културних вредности, уз њихову интеграцију у јединствену туристичку понуду овог подручја и ширег туристичког простора.

Туристичка привреда на подручју Проторног плана не може се посматрати изван контекста укупне туристичке понуде општина Жагубица и Деспотовац.

а) Општина Жагубица:

Просторни план обухвата целу територију општине Жагубица: целе катастарске општине Близнак, Брезница, Вуковац, Горњак, Жагубица, Изварица, Јошаница, Крепољин, Крупаја, Лазница село, Лазница Селиште, Мали Камен, Медвеђица, Милановац, Милатовац, Осаница, Рибаре, Сиге и Суви До. Овај простор је предодређен и данас се користи за планински туризам, туризам на води (летњи, излетнички, транзитни и стационарни, наутички, риболовни, спортски, спортско-рекреативни, манифестациони, еколошки, научни, едукативни) и културни туризам (кућна радиност, занати: израда сувенира, народне ношње; фолклор Хомоља, манифестациони: „Златне руке Хомоља” и „Сабор Врела Хомоља“ у Жагубици, „Спасовдански сусрети“ и „Дани гљива и биља“ у Крепољину). Домаћа радиност, поред допунског занимања становништва и повећања садржаја туристичке понуде, истовремено је фактор очувања етнографско-фолклорног идентитета српског и влашког становништва. За разлику од других облика социо-културног живота, где је прожимање српског и влашког становништва изражено, у области традиционалних занимања и фолклора изразите су разлике и оне се у туризму вреднују као подстицај у стварању атрактивне туристичке понуде. У границама Просторног плана налазе се туристички атрактивни локалитети: „Врело Млаве” или „Жагубичко врело” – споменик природе, Крупајско врело – споменик природе, прераст Самар – споменик природе и манастир Тршка. У границама Просторног плана налази се и ловиште „Црни врх” и др. У општини се налазе свега два објекта (у Жагубици и Крепољину) са регистрованим смештајем. Смештајни капацитети су око 100 лежајева. Уз то, регистровано је око 30 лежајева у домаћој радиности (према подацима Туристичке организације општине Жагубица, www.tozagubica.rs). Смештајни капацитети су углавном нижег квалитета и имају мали степен искоришћености. У општини се у претходних пет година годишње просечно бележи нешто испод 2.000 ноћења са доминантним учешћем домаћих туриста. Према подацима РЗС-а бележи се нагли пораст броја туриста и броја ноћења 2019. године али и даље са занемаривим учешћем страних туриста (табела 1).

б) Општина Деспотовац:

Просторни план, на територији општине Деспотовац обухвата целе катастарске општине Буковац, Бељајка, Војник, Двориште, Деспотовац, Жидиље, Језеро, Јеловац, Липовица, Ломница, Пањевац, Поповњак, Равна Река, Ресавица, Сењски Рудник, Сладаја, Стењевац и Стрмостен. У границама Просторног плана, налазе се туристички атрактивни локалитети: „Стрмостен” на реци Ресави, „Јеловац” на Јеловичком потоку, Сењски рудници са "Александровим поткопом", и друге природне лепоте (планина Бељаница, кањон Ресаве, кањон Суваје, Букова прашума "Винатовача", водопади "Лисине" односно "Велики Бук" и "Прскало", извори мало и велико Врело, "Ресавска пећина" и мноштво других пећина и др.) и *културно историјски споменици* (Манастир Манасија, Музеј угљарства, манастирска воденица, Мијајлова јама, археолошки локалитет *Idimum* и др.), који пружају добре претпоставке за развој туризма. Стање туристичке привреде у општини Деспотовац је на ниском нивоу. Незнатан удео у укупној структури привреде (око 2%) је готово занемарљив у односу

на постојеће потенцијале и вредности општине. Слично је и са бројем лежајева за потенцијалне туристе (око 200 према подацима www.despotovacartmani.rs), што је, свакако недовољно за потребе озбиљнијег развоја туристичке привреде. Подаци РЗС-а показују да у последњих пет година општина Деспотовац просечно бележи око 2.400 туриста и нешто више од 7.000 ноћења на годишњем нивоу. У периоду од 2014. до 2019. године у структури страни туристи су чинили између 0,5 (2019.) и 12% укупног броја туриста (табела 1).

Табела 1: Туристи и ноћења туриста у општинама Жагубица и Деспотовац, 2014-2019. год.

Општина	Год.	Туристи			Ноћења туриста			Просечан број ноћења туриста	
		свега	домаћи	страни	свега	домаћи	страни	домаћи	страни
Жагубица	2014	529	449	80	1936	1378	558	3.07	6.98
	2015	686	577	109	2224	1964	260	3.40	2.39
	2016	19	11	8	124	16	108	1.45	13.50
	2017	-	-	-	-	-	-	-	-
	2018	864	716	148	2502	2056	446	2.87	3.01
	2019	1173	1019	154	3048	2508	540	2.46	3.51
Деспотовац	2014	1998	1905	93	4614	4436	178	2.33	1.91
	2015	1922	1865	57	4577	4505	72	2.42	1.26
	2016	2526	2508	18	9011	8974	37	3.58	2.06
	2017	510	473	37	2761	2650	111	5.60	3.00
	2018	1673	1468	205	4611	4254	357	2.90	1.74
	2019	3352	3332	20	9572	9524	48	2.86	2.40

Извор података: РЗС, Општине и региони у Републици Србији 2015-2020. год.

Најзначајнији природни и антропогени туристички мотиви планског подручја:

- непокретна културна добра: споменик културе од изузетног значаја - манастир Манасија (примарни центар духовности и културе туристичке дестинације Кучајске планине); споменици културе од великог значаја - манастир Горњак (секундарни центар духовности и културе) и Тршка црква; остали споменици културе;
- природна добра: парк природе "Кучај - Бељаница", а посебно локалитети у режиму I (Суви до, Јужни одсек Бељанице, Винатовача, Бусовата и Подкрш) и II степена заштите (Мала и Велика Брезовица, Ресавица-Некудовска река, Ресавица-Суваја, Мали камен-Суви до, Увала Бусовата и Тисница-Самар); предео нарочите природне лепоте "Ресавица"; резервати природе (специјални, строги и општи): "Клисура Осаничке реке", "Клисура реке Ресаве", "Клисура реке Суваје" и "Винатовача (прашума)"; споменици природе: "Хомољска потајница", "Врело Млаве", "Крупанско врело", "Три језера у красу Бељанице", "Бусовата", "Вртачеље", "Ресавска пећина", "Лисине (Бук)", "Радошева пећина", "Пећина Велике Атуле", "Бушан камен" и "Прераст Самар"; као и остале природне вредности: "Клисура Црне реке", "Водопад Прскало", "Горњачка клисура" и "Рибарска клисура".

На основу комплексно сагледаних природних и антропогених туристичких услова и ресурса по обиму, квалитету, распрострањености, уникатности, функционалности, атрактивности и активираниости, на планском подручју се као посебне целине могу издвојити следеће врсте туристичких *потенцијала*: планине и природне вредности, водене површине, природна и културна баштина, подручја погодна за лов и риболов, села и др. Природни и антропогени потенцијали на подручју сваке општине представљају основни потенцијал за развој специфичног туристичког производа.

3.1.2. Природне и преоне вредности

Природна добра

Подручје Просторног плана обухвата Парк природе „Кучај Бељаница“ (у процедури заштите), седам споменика природе и један заштићени природни простор. Заштићено подручје у обухвату Просторног плана (Парк природе, проглашена природна добра и евидентирана станишта заштићених врста) заузима укупно 480,36 km² (39,25% територије Просторног плана).

Подручје Парка природе "Кучај-Бељаница" заузима површину од 442,24 km² у обухвату Просторног плана (36,14% територије Просторног плана, што представља 50,49% територије читавог

Парка природе), од чега је 237,07 km² (53,61%) на територији општине Деспотовац, а 205,17km² (46,39%) на територији општине Жагубица. Граница и режими заштите Парка природе "Кучај-Бељаница", према условима Завода за заштиту природе Србије прибављеним за потребе израде овог Просторног плана (решење бр. 020-2974/2 од 07.12.2020.год.), дефинисани су *Студијом заштите Парка природе "Кучај-Бељаница"* (објављена 30.07.2020.год., чиме је Министарство заштите животне средине обавестило јавност о поступку покретања заштите овог простора, који се сматра заштићеним у складу са чл. 42. ст.8 Закона о заштити природе, с тим што се до доношења акта о проглашењу примењују мере прописане овом Студијом заштите). Према *Правилнику о критеријумима вредновања и поступку категоризације заштићених подручја* („Сл. гласник РС”, број 97/15), ово природно подручје се сврстава у I категорију – међународног, националног, односно изузетног значаја.

На подручју Просторног плана, у границама Парка природе „Кучај-Бељаница“ утврђен је режим заштите I степена на 12,31 km² (2,8% територије Парка природе у обухвату Просторног плана), режим заштите II степена на 125,68 km² (28,4%) и режим заштите III степена на 304,25 km² (68,8%):

- под режимом заштите I степена, издвојени су локалитети: „Винатовача“, „Бусовата“, „Јужни одсек Бељанице са Чемерничким потоком“, „Суви до“, „Прераст Самар“ „Састав речице Пераст и Мале Тиснице“.
- под режимом заштите II степена, издвојени су локалитети: „Ресава-Суваја“, „Увала Бусовата“, „Увала Речке“, „Бук“, „Тисница“, „Дубашница“ и „Ресавица-Некудовска река“.
- под режимом заштите III степена су преостале површине у Парку природе „Кучај-Бељаница“.

Увидом у Централни регистар заштићених природних добара, на предметном подручју констатована су (осим Парка природе „Кучај-Бељаница“) и следећа природна добра:

1) На територији општине Деспотовац:

- Заштићени природни простор око манастира Манасије (*Одлука о проглашењу манастира Манасија за споменик културе и стављање под заштиту природног простора око манастира Манасија*, број 6-237/85-0 од 11.03.1986., општина Деспотовац).
- Споменик природе "Лисине", К.О. Стрмостен: део природног подручја на коме се налази водопад Лисине, укупне површине 10 ha. Чине га извор Велико врело, његов водоток и акумулативни бигрени водопад као морфо-хидролошки комплекс. *Уредбом о заштити споменика природе "Лисине"* („Сл. гласник РС“, број 09/95) прописане су мере и режими заштите овог природног добра.
- Споменик природе "Ресавска пећина", КО Јеловац: укупна површина пећине и заштитног појаса износи 10,8595 ha. *Уредбом о заштити споменика природе "Ресавска пећина"* („Сл. гласник РС“, број 09/95) прописане су мере и режими заштите овог природног добра.

2) На територији општине Жагубица:

- Споменик природе "Крупајско врело", КО Милановац: Избија на западној страни планине Бељанице, на надморској висини од 240 m; налази се у југоисточном делу Крупајско-Крепољинске котлине, поред асфалтног пута који спаја Хомољски крај са Ресавом. Воде овог врела избијају великом снагом из пећинског отвора крај села Крупаја, а притичу подземним каналима са подручја Бељанице; по спољној морфологији, оно подсећа на врело Млаве. Спада у највеће и најјаче крашке изворе код нас, и једно је од три најатрактивнијих у Србији. Сврстава се у I категорију заштите, укупне површине 9 ha.
- Споменик природе „Клисура Осаничке реке“: на 500 метара од насеља Осаница узводно уз Осаничку реку налази се ово заштићено природно добро III категорије, које захвата леву и десну обалу реке у површини од око 30 хектара. Одлука о заштити споменика природе „Клисура Осаничке реке“, бр. решења: 02-674/1, од 14.03.2008.
- Споменик природе „Хомољска потајница“: споменик природе хидрогеолошког порекла, интермитентно врело у кршу, у атару села Селишта, удаљена 12 km од Жагубице, на југоисточним падинама Хомоља.
- Споменик природе "Врело Млаве", КО Мали Камен: у циљу очувања, Жагубичко врело и његова непосредна околина стављени су под заштиту 1979. године, као "хидролошки природни споменик" прве категорије заштите, са површином окружења од око 6 ha. Лежи у југоисточном делу Жагубичке котлине, на надморској висини од 314 m, на јужној периферији општинског центра, односно на месту где се северни одсек Бељанице спушта у Жагубичку котлину (удаљено

око 1 км од Жагубице). Крашки извор Млаве воклијског типа налази се у природном амфитеатру отвореном у правцу северозапада кратком долином отока врела и представља туристичку atrakцију овог подручја. Врело Млаве избија испод кречњачког одсека висине око 40 m.

Према *Правилнику о критеријумима за издавања типова станишта, о типовима станишта, осетљивим, угроженим, ретким и за заштиту приоритетним типовима станишта и о мерама заштите* („Сл. гласник РС“, број 35/10) у обухвату Просторног плана налазе се три „за заштиту приоритетна станишта“:

- Мезијске шуме букве (*Fagion toesiicum*) – сви типови шуме са буквом који су забележени на подручју Просторног плана (брдске шуме букве, планинске шуме букве, шуме букве са мачијом леском и др.) – код 91 WO
- Умерено влажне брдске и планинске ливаде – код 6510
- Суве жбунасто-травне карбонатне заједнице и суве карбонатне ливаде и камењари – код 6210.

Предметно подручје налази се у обухвату еколошке мреже еколошки значајног подручја под називом „Кучајске планине“. На основу *Уредбе о еколошкој мрежи* („Сл.гласник РС“, број 102/10), на планском подручју су идентификована следећа подручја:

- Одабрана подручја за дневне лептире у Србији (*PBA подручја*) - у оквиру предела нарочите природне лепоте „Ресава“.
- Међународно и значајно подручје за птице (*IBA подручје*) са класификационим кодом - обухвата подручје Ресавске клисуре.

У оквиру обрађеног 61 подручја EMERALD пројекта за Србију, на планском подручју налазе се три предложена локалитета. То су:

- Кучајске планине RS0000055 - поступак за проглашење у статус заштићеног подручја је у току;
- Винатовача RS0000047 (општи резерват природе) - стара букова шума прашумског типа у Горњој Ресави (КО Стрмостен);
- Бусовата RS0000043 (строги природни резерват) - крашка увала са периглацијалним облицима у северозападном делу Бељанице (КО Суви До).

Према ревидираној листи Одбора Бернске конвенције из 2018. године (*Updated list of officially nominated candidate Emerald sites*), овој EMERALD листи кандидата додат је још један локалитет:

- Клисура Осаничке реке RS0000050 – споменик природе на Осаничкој реци на Бељаници.

Емералд мрежа представља европску еколошку мрежу за очување дивље флоре и фауне и њихових природних станишта. Она функционише упоредо са *програмом NATURA 2000* који је обавезујући за државе чланице ЕУ, а чији је циљ да се обезбеди дугорочни опстанак најугроженијих и највреднијих врста станишта Европе. Поменути типови станишта, су према *Директиви о очувању природних станишта и дивљих биљних и животињских врста (The Habitats Directive - Council Directive 92/43/EEC on the conservation of natural habitats and wild fauna and flora)*, потенцијална NATURA 2000 станишта, и потребно их је очувати у постојећем стању.

Биодиверзитет и геодиверзитет

Подручје Просторног плана има изразито богат геодиверзитет и изражен биодиверзитет.

У флористичко-вегетацијском смислу, подручје Кучаја и Бељанице се још увек може сматрати недовољно истраженим. И поред тога, неки боље проучени делови овог простора, попут северних падина Бељанице и Ресавске клисуре, указују на изражен диверзитет флоре и вегетације, кога карактеришу бројни ендемични, ретки и угрожени таксони. Геоморфолошка пластичност терена, бројне клисуре, кањони, кречњачки одсеци и увале, условљавају велики диверзитет микростаништа са својим флористичко-вегетацијским карактеристикама.

До сада је за овај простор познато свега око 600 биљних таксона, што свакако није и коначан број. И поред тога, истраживано подручје обилује национално и међународно значајним биљним врстама које указују на значај простора за заштиту. На националном нивоу, *Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива* („Сл. гласник РС“, број 05/10) обухваћена су 92 биљна таксона. Од овог броја, 15 је у категорији „строго заштићених“ биљних врста, што значи да је забрањено њихово брање, чување или уништавање, као и нарушавање њихових станишта. У оквиру 75 „заштићених“ дивљих врста, 55 су

обухваћени и Уредбом о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне („Сл. гласник РС“, бр. 31/05 и 22/07), док су остали таксони тренутно забрањени за сакупљање. Врсте под контролом коришћења представљају недовољно развијен економски потенцијал овог подручја. У ове врсте спадају: *Achillea millefolium* (хајдучка трава), *Allium ursinum* (сремун), *Anthyllis vulneraria* (белодун), *Asarum europaeum* (копитњак), *Athyrium filix-femina* (женска папрат), *Betula pendula* (обична бреза), *Carlina acaulis* (вилиноско сито), *Centaureum erythraea* (кочица), *Cornus mas* (дрењина).

На „Прелиминарној Црвеној листи флоре Србије“ налазе се 23 таксона у обухвату плана, који су за територију Републике Србије процењени као ретки и угрожени. Овде спадају: *Epipactis microphylla*, *Cephalaria pastricensis*, *Athamanta turbit*, *Leucojum vernum*, *Taxus baccata*, *Lycopodium clavatum*, *Juniperus sabina*, *Epipogium aphyllum*, *Eryngium palmatum*, *Geranium macrorrhizum*, *Gymnadenia conopsea*, *Neottia nidus-avis*, *Ribes multiflorum*, *Vicia sparsiflora*, *Himantoglossum hircinum*, *Centaurea triniifolia*, *Corylus colurna*, *Dianthus superbus*, *Achillea ageratifolia*, *Achillea grandifolia*, *Allium albidum*, *Dactylorhiza maculata*, *Hypericum rochelii*, *Listera ovata*, *Orchis ustulata*, *Sempervivum zeleborii*. Врста *Aconitum anthora* сматра се ишчезлом са Бељанице, док неки нови радови (Мијатовић, М. и др. 2007) наводе присуство таксона *Erysimum crepidifolium* и *Erysimum marschallianum* на подручју клисуре Ресаве.

Правилником о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама („Сл. гласник РС“, бр. 99/09, 6/14) обухваћене су све орхидеје овог подручја (*Cephalanthera damasonium*, *Dactylorhiza maculata*, *Epipactis microphylla*, *Epipogium aphyllum*, *Gymnadenia conopsea*, *Himantoglossum hircinum*, *Listera ovata*, *Neottia nidus-avis*, *Orchis ustulata*) као и бабалушка (*Sternbergia colchiciflora*). Све ове врсте је забрањено комерцијално експлоатисати на територији Србије, док су за њихов увоз и транспорт потребне одговарајуће дозволе.

Читаво планско подручје, посебно кањонски и клисурасти делови, одликују се присуством старих-реликтних биљних врста, попут: *Taxus baccata* (тиса), *Berberis vulgaris* (шимширика), *Campanula lingulata* (језичасти звончић), *Carpinus betulus* (граб), *Eriophorum latifolium* (ветрогон), *Hedera helix* (бршљан), *Ruscus aculeatus* (кострика), *Staphylea pinnata* (кљочица), *Syringa vulgaris* (јоргован) и друге.

Локално изражени антропогени утицаји довели су и до појаве неколико представника стране-алохтоне флоре која у нарушеним природним стаништима са инвазиваним карактером. Овде спадају *Amaranthus retroflexus*, *Echinochloa crus-galli*, *Erigeron annuus*, *Galinsoga parviflora* и *Polygonum aviculare*.

Читав простор Бељанице и Кучаја, одликује се разноврсним животињским саставом, са посебним врстама дивљачи. Истиче се и богатство ихтиофауне, карактеристичном по квалитетној пастрмци. Највећи диверзитет риба је у водама Млаве и Крупајске реке. Реч је о врстама које имају већу економску вредност и које су посебно интересантне за рекреативни риболов (нрп. поточна пастрмка, скобаљ, клен, поточна мрена, мрена). Многе врсте су заштићене и индикатори су веома осетљивих екосистема. Законом о потврђивању Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта - Бернска конвенција, обухваћене су врсте као што су *Eudontomyzon vladykovi*, *Alburnoides bipunctatus*, *Barbus peloponnesius*, *Chondrostoma nasus*, *Rhodeus amarus*, *Cobitis elongata* и *Cobitis taenia*, за које је потребно предузети одговарајуће законодавне и административне мере ради њихове заштите (нрп. ловостај и/или друге процедуре којима се регулише експлоатација, привремена или локална забрана, да би се обновили задовољавајући нивои популације, регулисање продаје, држања за продају, транспорта за продају или понуде за продају живих или мртвих дивљих животиња).

Све већи број рибњака и алохтоне врсте могу да смање биодиверзитет риба. Поред богатства риба, водоземцима и гмизавцима присутно је изразито богатство орнитофауне. На овом подручју је до сада забележено присуство око 130 врста птица, док је њихов реалан број око 150. Број гнездарица се креће око 110 врста. Са оваквим диверзитетом врста, Кучајске планине се сврставају међу најзначајнија планинска подручја за заштиту птица у Србији. Највећи део присутних врста птица (око 110) на овом подручју је строго заштићен према Правилнику о заштити и проглашавању строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Сл. гласник РС“, бр. 05/2010, 47/2011, 32/2016, 98/2016). Двадесет врста птица припада групи заштићених врста, а неке од њих представљају и ловне врсте, као што су: голуб гриваш, гугутка, грлица, препелица, пољска јаребица, фазан.

Орнитофауна планског подручја је сврстана у неколико заједница везаних за специфичне типове станишта: птице букових шума, птице хрстових шума, птице отворених терена (ливада и пашњака), птице воћњака и културних предела као и птице каменитих станишта (камењари, литице, клисуре).

Овај простор насељава око 70 врста сисара, што чини преко 70% укупне фауне сисара у Србији. Овај број се односи на врсте чије је присуство са сигурношћу утврђено.

На основу *Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива* („Сл. гласник РС“, бр. 05/2010, 47/2011, 32/2016, 98/2016), у режиму „строго заштићених врста“ се налази њих 35, док је 23 у режиму „заштићених дивљих врста“. Значајан број врста (углавном слепи мишеви – 21 врста) преферира пећинска каменита и стеновита станишта. Посебну вредност фауне сисара представља група (ред) слепих мишева (*Chiroptera*). До сада забележено присуство 26 врста, од укупно 28 пронађених на територији Србије.

Свакако да посебну пажњу заслужују врсте које се ловно, или на неки други начин економски експлоатишу, као и оне за чије је очување и заштиту изузетно значајно планско подручје. Ту се првенствено мисли на крупне звери (мрки медвед, рис, вук), ловне врсте (дивокоза - *Rupicapra rupicapra*, јелен европски - *Cervus elaphus*, дивља свиња – *Sus scrofa*), слепе мишеве и бубоједе. Планско подручје је и од изузетног значаја за очување популације *ruxa* у Србији.

Предеоне одлике

Предео припада групи руралних културних предела који се, као део природне целине планина источне Србије, препознаје по мозаичној структури „шаховског поља“ у ком се смењују планине и котлине. На основу параметара компактности, кохерентности, природности и отворености, вредност простора истраживаног подручја се може сагледати кроз два карактера предела. У првом је тежиште река Ресава са комплексом листопадних кучајских шума, високог степена кохерентности и природности а смањене отворености. У другом типу карактера предела, тежиште је на аграрним и агрошумским комплексима жагубачке и крепољске котлине, мање компактности и кохерентности а велике отворености. Гледано у целини, матрицу предела формирају вредне листопадне шуме које утичу на функционисање целокупног предела. Композиција предела указује на диверзитет елемената који су карактеристични за овај тип предела и индикатор су стабилног стања и релативно очуваног карактера предела. Као део атара руралних насеља, агрошумски простори и комплекси аграрних простора формирају поља која органски прате геометрију терена. Конфигурација предела је условљена и дужином ивица предеоних елемената шумских комплекса и мреже планинских водотокова Ресаве и Млаве, али и ивицом насеља и аграрних комплекса. Висока енергија рељефа овог „затвореног“ предела индикатор је динамике и промена форми и облика предеоних елемената на малим просторним растојањима што даје специфичан карактер пределу.

Јединствена слика овог културног руралног предела се огледа у високом степену природности матрице шуме који пресецају клисуре реке Ресаве и Суваје, Бусовата, врела Грзе, Млаве и Крупаје, али и кохерентности и комплексности природних и културних елемената предела (изграђено ткиво градских насеља Деспотовац и Жагубица; разбијени тип руралних насеља и традиционално обрађене пољопривредне површине – комплекс аграрних простора; елементи реликтних културних предела - Сењски Рудник-Равна Река; манастири Манасија и Горњак; насеља Буковац, Пањевац, Бељајка, Липовица, Крепољин и др. са елементима вернакуларне архитектуре). Метрички параметри којима се изражава степен осетљивости (Шенон индекс диверзитета, компактност ивица и фрагментација природних и природи блиских предеоних елемената – биотопа, енергија рељефа) указују на висок степен осетљивости структуре предела. Услед процеса депопулације овог простора, очигледна је тенденција повезивања предеоних елемената шума и шибљака што доводи до смањења комплексности и отворености структуре предела. У исто време губе се јасне ивице које формирају комплекси шума о отворене ливаде и пашњаци, рурална насеља и комплекси обрадивих површина. С друге стране, у руралним насељима, приметно је нестајање елемената традиционалне архитектуре и уређења окућница. Овај степен осетљивости карактера предела захтева јасна морфолошко-еколошка и предеоно-обликовна правила уређења предела.

Типови биотопа

У обухвату Просторног плана доминира *културни предео* (подтип: рурални предео), док су заступљени следећи *типови биотопа*:

1. Комплекс биотопа шума и експлоатационих шума – на територији Просторног плана шуме представљају доминантне комплексе биотопа. Шуме су веома разнолике по својој структури, флористичком саставу и другим особеностима. Нарочито се истичу реликтне полидоминантне заједнице које у свом саставу имају различите бројне едификаторе. Међу шумама овог подручја, нарочито велики значај имају букове шуме, које се у неким деловима јављају као чисте састојине букве, или у заједници са другим врстама. Битан удео припада и белограбовим шумама, храстовим, ораховим, боровим шумама, шумама мечје леске и др.
2. Комплекс биотопа шикара – заједнице шикара су такође веома разноврсне по свом флористичком саставу. Овде се издвајају медитеранско – монтане широколисне шикаре у којима доминира јоргован, затим, субконтиненталне и континенталне листопадне шикаре са јоргованом као доминантном врстом и бројним другим; балканске субконтиненталне листопадне шикаре и шибљаци; балканске субконтиненталне листопадне шикаре рашељке, белограбића и камењарске кржавинке.
3. Комплекс биотопа влажних станишта и тресаве – тресаве су кисела влажна станишта са сталним присуством воде. Вишак воде из падавина или подземних вода условљава мањак кисеоника, а то доводи до непотпуне разградње биљних остатака каји се таложе као тресет. Од влажних типова станишта издвајају се тресаве, и то источнобалканске *Sphagnum* тресаве и источнобалканске *Sphagnum – Drosera rotundifolia* – тресаве. Затим, овде се јављају и мокре и влажне еутрофне и мезотрофне травне формације; субконтиненталне ливаде на речним плавинама и субконтиненталне ливаде на речним плавинама са *Deschampsia cespitosa* (бусика).
4. Комплекс биотопа текућих вода – подручје обилује бројним текућим водама. Од ових типова станишта на подручју плана издвајају се нарочито: извори, вруље и гејзири; извори тврде воде; окамењени извори са формацијом седре и травертина; стални, брзи и турбулентни водени токови чији ниво воде се не мења и епиритрални и метаритрални потоци.
5. Комплекс биотопа степолике вегетације – на планском подручју јављају се различити типови станишта степолике вегетације: вишегодишње кречњачке травне формације и основне степе, суве субконтиненталне степске травне формације са доминацијом различитих врста (*Festuca valesiaca*, *Andropogon ischaemum*, *Agrostis vulgaris*), суве субконтиненталне карбонатне степске травне формације са доминацијом *Carex humilis* и суве субконтиненталне карбонатне степске травне формације на веома стрмим кањонским странама.
6. Комплекс биотопа лишајева и маховина – од ових типова станишта, на подручју плана јављају се: планински врхови, гребени и експониране стране на којима доминирају маховине и лишајеви; заједнице лишајева на стеновитим плочама, кречњачким теренима и силикатним теренима и заједнице лишајева развијене на земљишту.
7. Комплекс биотопа ледених пећина и повремених стајаћих водених маса – ледене пећине представљају типове станишта у којима се повремено или стално задржавају снег и лед. То су станишта троглофила и субтроглофила. Повремене стајаће водене масе су углавном неиспитани типови станишта.
8. Комплекс биотопа њива – пољопривредно земљиште заузима значајан проценат укупне површине планског обухвата. На њивама се узгајају различите ратарске културе.
9. Комплекс биотопа ливада и пашњака – овде се срећу брдске мезофилне ливаде са доминацијом различитих врста трава и ливаде у степским зонама. Ливаде овог типа карактерише умерерно влажно земљиште, као и различити типови геолошке подлоге. Често настају под утицајем мелиоративних мера које се предузимају на површинама малопродуктивних природних влажних долињских и брдских ливада и пашњака или проредом и отварањем површина под шумама. Пашњаци се редовно или повремено косе и служе за напасање стоке.
10. Комплекс биотопа насеља – на територији Просторног плана јављају се стални и привремени типови насеља. Стална насеља су урбани, рурални и мешовити типови насеља. Урбана насеља (градска) имају непољопривредне функције (индустрија, трговина, саобраћај и др.). Села углавном припадају разбијеном типу сеоских насеља, карактеристичном за брдско – планинске

пределе Србије. Одликује их „разбацан“ и неуједначен распоред. Сеоска насеља по функцији могу бити пољопривредна, али могу имати и друге функције (рударска, туристичка и др.). У насељима сеоског, урбаног и мешовитог типа јављају се баште и окућнице. У брдско-планинским крајевима јављају се катуни (привремена/сезонска сточарска насеља).

3.1.2. Културно наслеђе

На подручју Просторног плана налазе се вредни објекти градитељског наслеђа настали од почетка XV века па све до почетка XIX века, као и остаци ранијих култура. Сходно Закону о културним добрима („Службени гласник РС“, бр. 71/94, 52/11-др.закон и 99/11-др.закон, 6/20-др.закон и 35/21-др.закон) и на основу услова за предузимање мера техничке заштите, које је издао Републички завод за заштиту споменика културе, аката о условима чувања, одржавања, коришћења и утврђеним мерама заштите културних добара и добара која уживају претходну заштиту, које су издали Завод за заштиту споменика културе Крагујевац и Завод за заштиту споменика културе Смедерево, као и елабората „Допуна услова чувања, одржавања и коришћења непокретног културног добра и мере заштите за ППППН туристичке дестинације Кучајске планине“, статус културног добра имају:

Табела 2. Преглед непокретних културних добара

Назив	Статус културног добра	Општина
Манастир Манасија- споменик културе	НКД од изузетног значаја – споменик културе	Деспотовац
Александров поткоп у Сењском руднику-споменик културе	НКД од великог значаја	Деспотовац
Црква Рођења Пресвете Богородице - Тршка црква	НКД од великог значаја	Жагубица
Манастир Горњак са црквом Св. Ваведења и пећинском капелом Григорија Синаита	НКД од великог значаја	Жагубица
Зграда народне библиотеке „Ресавска школа“ у Деспотовцу	НКД - споменик културе	Деспотовац
Стара воденица у Деспотовцу	НКД - споменик културе	Деспотовац
Црква Рођења Богородице, „Бела црква“, Бељајка	НКД - споменик културе	Деспотовац
Мијаилова јама, у Пасуљанским ливадама	НКД - знаменито место	Деспотовац
Црква Свете Тројице у Жагубици	НКД - споменик културе	Жагубица
Стара кућа Здравка Стојадиновић у селу Јошаница	НКД - споменик културе	Жагубица
Средњовековно утврђење Градац	НКД - споменик културе	Жагубица
Родна кућа народног хероја Јована Шербановића	НКД - споменик културе	Жагубица
Зграда механе у Лазници	НКД - споменик културе	Жагубица
Кућа Ненада Стојановића	НКД - споменик културе	Жагубица
Кућа Радоја Глигоријевић	НКД - споменик културе	Жагубица
Сењски Рудник	културно добро у поступку утврђивања - просторна, културно историјска целина	Деспотовац
Равна Река	планирана израда предлога за утврђивање - просторна, културно историјска целина	Деспотовац

Непокретно културно добро од изузетног значаја

Манастир Манасија (Ресави), задужбина и маузолеј деспота Стефана Лазаревића, смештен је поред речице Ресаве недалеко од Деспотовца. Изградња цркве СветеТројице, велике трпезарије и утврђења трајала је од 1406-1418. У доба свог настанка модеран систем одбране манастира који чине моћни бедеми са једанаест кула опасани ровом и контраескарпом -- представља најизразитије утврђење једног српског средњовековног манастира. Црква Свете Тројице је петокуполна

трихонкална грађевина са основом развијеног уписаног крста и припратом. Обликом основе припада споменицима моравског стила, док се у обради фасада враћа немањихким традицијама камене оплате владарских гробних цркава. Сликаство, завршено 1418, веома је оштећено у наосу, а само у фрагментима сачувано у припрати. Одликује га аристократска, узвишена лепота базирана на класицистичким основама и учени иконографски програм, дело најбољих сликара византијског света прве половине XV века. У олтару су композиције Поклоњења архијереја и Причешће апостола, у првој зони наоса редови елегантних светих ратника, монаха и портрет ктитора, деспота Стефана, који приноси модел цркве патрону, Светој Троици. У вишим зонама су слике из Христовог живота, Чуда и Параболе. На ступцима су стојеће и допојасне слике светитеља уоквирене преплетима дугиних боја. Васељенски сабори и сцене из Календара били су илустровани у припрати.

Манастир Манасија и природни простор око њега утврђен је за непокретно културно добро-споменик културе решењем Завода за заштиту и научнопроучавање споменика културе НРС број 301/48. од 05.03.1948. године, а категоризован као културно добро од изузетног значаја Одлуком Народне скупштине („Сл.гласник СРС“ број 14/79 од 7.04.1997. год.). На основу елабората „Допуна услова чувања, одржавања и коришћења непокретног културног добра и мере заштите за ППППН туристичке дестинације Кучајске планине“ које је израдио Републички завод за заштиту споменика културе, дошло је до промене зона заштите манастира Манасија. Ради заштите свих визура културног добра Републички завод је приступио изради допуне Одлуке СО Деспотовац о проглашавању манастира Манасије за споменик културе и стављању под заштиту природне околине манастира Манасије (1986.год.), чиме би се прошириле друга и трећа зона заштите. Ова Одлука од посебног је значаја и неопходна у тренутку када је Република Србија започела процес номиновања Манастира Манасије за упис на Унескову Листу Светске културне и природне баштине (<https://whc.unesco.org/en/tentativelists/5536/>).

Непокретна културна добра од великог значаја

1. Александров поткоп у Сењском руднику са зградом изнад, платоом испред поткопа, барака – радионица за сервисирање машина и централни магацин, представљају јединствену целину у оквиру Сењског рудника код Деспотовца . Поткоп је сачуван заједно са зградом изнад, која је служила као прва управа и позивница радника рудара. Саграђена је 1860. године. Главни улаз поткопа је у облику лука рађеног од клесаног камена док су остали зидови који придржавају земљу изнад, од ломљеног камена са израженим хоризонталним и вертикалним фугама. Зграда изнад поткопа се састоји од једне просторије са улазом и три прозора са чеоне стране. Испред улаза у поткоп налази се манипулативни простор који је служио за истовар угља и место одакле се даље транспортовао у машинску сепарацију. Непосредно уз поткоп налази се барака као зграда у којој су биле смештене радионице за опслуживање радника. У склопу ових објеката налази се и зграда за магационирање опреме. Поткоп са улазом, мимоилазницама, начином експлоатације, шемом саобраћајница, има историјску и социолошку вредност и пружа могућност за сагледавање и даље проучавање живота рудара од 19. века па до данас, када Сењски Рудник као рударско административни центар изумире. Александров поткоп у Сењском Руднику утврђен је за непокретно културно добро - споменик културе, решењем Завода за заштиту споменика културе из Крагујевца број 66/1 од 24.02.1975. године, а за културно добро од великог значаја одлуком Скупштине СРС ("Сл.гласник СРС" број 14/79 од 07.04.1979. године).
2. Манастир Горњак са црквом Св. Ваведења и пећинском капелом Григорија Синаита, Општина Жагубица, Брезница. Утврђен Решењем Завода за заштиту споменика културе Крагујевац да манастир Горњак са црквом Св. Ваведења и пећинском капелом Григорија Синаита има својсто споменика културе бр. 437/1 од 18.7.1973. год. Категорисан као непокретно културно добро - споменик културе од великог значаја. Напази се на кат. парц. бр. 59 КО Горњак.
3. Црква Рођења Пресвете Богородице - Тршка црква, Општина Жагубица, Милатовац. Решење Завода за заштиту и научно проучавање споменика културе НРС о стављању Тршке цркве (МНО Милатовац, срез Хомољски) под заштиту државе са непосредном околином бр. 298/51 од 26. 03. 1951. год. Категорисана Одлуком Скупштине СРС о утврђивању за непокретно културно добро - споменик културе од великог значаја бр. 29 од 29. 03. 1979. год. Сл. Гласник СРС бр. 14 од 7. 04. 1979, 781. Кат. парц. бр. 5708, препис листа непокретности бр. 190 КО Милатовац.

Непокретна културна добра

1. Зграда народне библиотеке „Ресавска школа“ у Деспотовцу налази се у Улици деспота Стефана Лазаревића бр. 18 у Деспотовцу. Саграђена је између 1903 – 1905. године за потребе Окружног начелства, као приземна грађевина са главним подужним и три попречна тракта. Главна фасада има средишњи ризалит наглашен забатом и улазом са стубовима са лучно завршеним порталом под тремом. Бочни ризалити имају по два лучно завршена прозора, а зидно платно између ризалита има по четири архитравно завршена прозора. Слично решење имају и остале фасаде. Сви декоративни елементи (око прозора, портала, хоризонтални и кровни венци и зупчasti фриз на забату) обрађени су у духу историцизма са класицистичким елементима, док се продирање нових стилских утицаја сецесије види само у флоралним орнаментима у угловима забата. Грађена је од камена и опеке, са каменим соклom и вишесливним кровом покривеним бибер црепом. Овај споменик културе је јединствен пример академски конципиране грађевине из прве деценије 20. века у унутрашњости Србије. Народна библиотека "Ресавска школа" у Деспотовцу, утврђена је за непокретно културно добро одлуком Владе Републике Србије бр.633-2231/97-006 од 18.06.1997. године ("Сл.гл." СРС бр. 27 од 26.06.1997. године).
2. Стара воденица у Деспотовцу једина преостала воденица у данашњем Деспотовцу, позната као манастирска воденица, представља вредно архитектонско оставарење прве половине XIX века. Тачна година изградње овог објекта није позната. На основу расположивих података извесно је да је воденица настала до 1835. године. Имајући у виду њену величину (пет витла), највероватније су је, последњих година треће, или на самом почетку четврте деценије XIX века, заједички саградили кнез Ђорђе и породица Стаић. Свој данашњи изглед воденица је добила 1855. године. Настојатељ манастира Манасије, архимандрит Евгеније Симоновић, тада је радикално обновио воденицу и додао још једно витло. У овом облику воденица је очувана до данас, иако су у новије време извршене мање преградње и уведен електрични млин. Све до шездесетих година овог века воденица у Деспотовцу је радила уз више промена власника када је и манастир Манасија био принуђен да прода своје део. Упркос томе воденица је и данас позната као манастирска. Са престанком рада започео је неминован процес њеног пропадања, све до 1996. године када су извршени обимни радови на обнови и уређењу на објекту и кориту јаза и пренамена воденице у изложбени простор. Стара воденица у Деспотовцу утврђена је за непокретно културно добро - споменик културе одлуком Владе Републике Србије бр. 633-1798/99 од 22.05.2001. године (Сл.Гл. РС бр. 32 од 07.06.2001.год.).
3. Црква Рођења Богородице, познатија као „Бела црква“, налази се у неколико километара источно од села Бељајка у близини Деспотовца. Према народној традицији настала је истовремено када и манастир Манасија, односно почетком XV века. Упркос чињеници да за сада не постоје неки поуздани историјски подаци који би ову тезу потврдили, "Бела црква" је по својим архитектонским и ликовним квалитетима веома блиска мањим објектима из доба деспотовине, сходно томе би се и ово датирање могло прихвати са доста сигурности. Црква је 1796. године темељно обновљена и извршено је живописање њене унутрашњости. Убрзо након тога је постављен иконостас са иконама из 1800. године, о чему сведочи ктиторски запис на царским дверима, а за донатора ове обнове помиње се оберкнез Петар, позната историјска личност из првог устанка. Црква Рођења Пресвете Богородице у Бељајки утврђена је за непокретним културно добро - споменик културе одлуком одлуком Завода за заштиту споменика културе из Крагујевца број Р 90/1 од 19.03.1969. године.
4. Знаменито место Мијајлова јама је дубока вртача у кречњаку у шуми на Пасуљанским ливадама. У данима окупације 1941 – 1945. године, четници команданта Гачића су побили и бацили у јаму више од хиљаду људи, бораца и симпатизера НОР-а. Изнад јаме је 1951. године постављена спомен плоча која је касније замењена новом. Данас је ово меморијално место доста запуштено и са неприступачном комуникацијом. Знаменито место Мијајлова јама утврђено је за непокретно културно добро – знаменито место, одлуком СО Деспотовац бр. 06-81-4/8-01 од 29.04.1983. године.
5. Црква Свете Тројице у Жагубици, утврђена за НКД-споменик културе одлуком СО Жагубица бр. 020-48/ 83-01 од 30.05.1983. године. Налази се на кат. парц. бр. 317 КО Жагубица. Граница заштићене околине: кат.парц.бр. 309/1, 309/2, 318, 319, 320-источно; Тиршова улица-западно; 310, 313/1, 315 и 316 - северно и ул. 7. јула; Ул. М. Тита – јужно.

6. Стара кућа Здравка Стојадиновић у селу Јошаница, утврђена за НКД-споменик културе одлуком СО Жагубицабр. 020-100/88-01 од 18. 03. 1988. године. Кат. парц. бр. 2473, извод из посед. листа бр. 18 КО Јошаница. Граница заштићене околине: кат.парц. бр. 2470; 2474; 2471/1; 2472; 4733; 2445; 2476/1 и 2476/2. Објекат је срушен.
7. Средњовековно утврђење Градац, утврђено Одлуком СО Жагубица о проглашењу средњовековног утврђења „Градац“ код Крепољина за НКД - археолошко налазиште бр. 020-99/88-01 од 18. 03. 1988. год. Кат. парц. бр. 7681, 7689, 7690, 7675, 7688, 7674, 7685, 7686, 7682, 7683, 7684 КО Крепољин. Граница заштићене околине: кат. парц. бр. 7691, 7688, 7680, 7677, 7673, 7658, 7659, 7660, 7661, са источне стране река Млава.
8. Родна кућа народног хероја Јована Шербановића у Лазници, утврђена Решењем Завода за заштиту и научно проучавање споменика културе НРС Београд бр. 671/50 од 1.6.1950. год. Налази се на кат. парц. бр. 10 639/1 КО Лазница село - стари премер кат. парц. бр. 10639/1 КО Лазница - нови премер. Нема утврђену границу заштићене околине.
9. Зграда механе у Лазници, утврђена Одлуком Владе РС о утврђивању механе у Лазници за споменик културе бр. 633-609/98-14 од 20. 02. 1998. год. Сл. Гласник бр. 8 од 24. 03. 1998, ст 244. На кат. парц бр. 10 164/1 КО Лазница село. Граница заштићене околине: кат. парц. бр. 10164/2 и 10166 КО Лазница - село у државној својини. Објекат је срушен.
10. Кућа Ненада Стојановића, утврђена Одлуком СО Жагубица о проглашењу старе куће Ненада Стојановића у селу Милатовац за НКД - споменик културе бр. 020-101/88-01 од 18. 03. 1988. год. Кат. парц. бр. 2199, извод из посед. лист бр. 238 КО Милатовац. Граница заштићене околине: кат.парц. бр. 2198/2; 2200/1; 2200/2; 2183; 2191; 2184; 2182; 2185. Објекат је срушен.
11. Кућа Радоја Глигоријевића, Општина Жагубица, Рибаре. Одлука Владе Републике Србије о утврђивању куће Радоја Глигоријевића у Рибарима за споменик културе бр. 633- 8411/2003 од 18. 12. 2003. год. Сл. гласник бр. 128 од 26.12.2003, 9. Кат. парц. бр. 1298, извод из посед лист бр 154 КО Рибаре Граница заштићене околине: кат. парц. бр. 1298 КО Рибаре у приватној својини. Објекат је срушен.

Непокретна културна добра у поступку утврђивања

Сењски Рудник је најстарији рударски комплекс у Србији, оформљен 1860. године у време владавине кнеза Александра Карађорђевића, а за потребе Тополивнице у Крагујевцу. Ова просторна, културно–историјска целина оформљена је у временском распону од половине 19. века до половине 20. века. Проналазак угља везује се за пастира из ових крајева, Лазу Пандуровића, који је у овим шумама пронашао "црно камење". Убрзо, 1853. године недалеко од села Сења, отворен је рудник мрког угља - Александров поткоп. Прва испорука угља упућена је Тополивници у Крагујевцу, која је у то време била једини већи потрошач те сировине у Србији. Трасирање железничке пруге нормалног колосека Београд – Ниш, условило је још већу производњу угља, чији је транспорт до већих потрошачких центара олакшан изградњом пруге уског колосека Сењски Рудник – Ћуприја. 1897. године државна Дирекција железнице Србије преузима рудник, након чега долази до још већег повећања производње и потрошње. У ово време рудник се афирмисао као најперспективнији у тадашњој Србији и имао је велику улогу у привредном животу Србије, као један од основа за изградњу базичне индустрије Србије. Временом је овај рудник угља постао изузетно важан центар и станица бројних рударских породица из разних крајева Балкана који су на овај узани простор преносили све одлике својих ентитета. Од отварања првих копова па до данас, овде је оформљен специфичан индустријски ансамбал од посебног националног интереса.

Значајни појединачни објекти и локалитети

1. Мађија и Пасторак су два доминантна узвишења у непосредној близини Ресаве (обухваћени другом зоном заштите), на удаљености од око 900m. Седамдесетих година 19. века М. Милићевић је забележио да се на врху Мађије налазе „развале од некаквог старог градића које су јако опале“. За Пасторак каже да је „и на овом вису био градић, од кога се сад тек познају зидови“. Описујући Манасију, а позивајући се и на Мишковића који је такође видео „неке зидине“, Феликс Каниц наводи предање, по коме су „Турци са града на Пасторку извршили препад на вернике који су се били окупили на сабору код некадашњег манастира Златоустог“. Ове локације до сада нису

истраживане (према Г. Симић, Д. Тодоровић, *Остаци градитељског наслеђа у околини манастира Ресаве*, Саопштења XXXIV (Београд 2002) 179-180).

2. *Испоснице на Ресави*, око 500 m северно од Манастира Манасија, на левој обали реке, у стеновитим обронцима Пасторка. Испоснице су у великој мери оштећене изградњом пруге (према Г. Симић, Д. Тодоровић, *Остаци градитељског наслеђа у околини манастира Ресаве*, Саопштења XXXIV (Београд 2002) 180).
3. *Црква Св. Тројице у селу Буковцу* забележена је у историјским изворима као манастирска црква посвећена Св. Тројици, основе у облику триконхоса и са пећином испосницом у непосредној близини. Постоји веровање да је цркву подигао деспот Стефан, али њени остаци до данас нису очувани (према Г. Симић, Д. Тодоровић, *Остаци градитељског наслеђа у околини манастира Ресаве*, Саопштења XXXIV (Београд 2002) 180-181).
4. *Манастир Св. Јована Златоустог (Златус)* налази се око 1,6 km североисточно од Манастира Манасија, на стеновитој литици источне стране Пасторка (кат. п. 1046 Двориште, Деспотовац), где ток Ресаве, идући ка северозападу од села Двориште, нагло скреће ка североистоку. Од манастира су очувани остаци једнобродне цркве са, изнутра и споља, полукружном олтарском апсидом нешто уже од ширине наоса, остаци зидова веће грађевине северозападно од цркве и још једне мање структуре западно од цркве. Култно место се још увек посећује на празник Св. Јована Златоустог (према Г. Симић, Д. Тодоровић, *Остаци градитељског наслеђа у околини манастира Ресаве*, Саопштења XXXIV (Београд 2002) 181-182).
5. *Црква Св. Николе у селу Дворишту* се, према предању, везује за деспота Стефана, као што се и за село верује да је било место деспотових дворова. Тридесетих година 20. века уз стару цркву је изграђена нова, крстообразна (према Г. Симић, Д. Тодоровић, *Остаци градитељског наслеђа у околини манастира Ресаве*, Саопштења XXXIV (Београд 2002) 183-184).
6. *Цркве у селу Миличи* помињу бројни историјски извори, везујући их за кнеза Лазара и деспота Стефана Лазаревића. На једном од локалитета вршена су археолошка истраживања 1998. године (према Г. Симић, Д. Тодоровић, *Остаци градитељског наслеђа у околини манастира Ресаве*, Саопштења XXXIV (Београд 2002) 187-188).
7. *Хан и мост преко Ресаве у Деспотовицу* данас више не постоје али је локација хана позната захваљујући цртежу Димитрија Аврамовића из 1846. године, док је остатке моста забележио Ђурђе Бошковић (према Г. Симић, Д. Тодоровић, *Остаци градитељског наслеђа у околини манастира Ресаве*, Саопштења XXXIV (Београд 2002) 188-189).
8. *Запис* на планираној траси пута Буковац-Деспотовац, кат.парцела 1114, Буковац, Деспотовац.
9. *Запис са трпезаром*, кат. парцела 125/2, Поповњак, Деспотовац (21.457635, 44.069605)

На планском подручју, осим наведених објеката који имају статус утврђених непокретних културних добара и добара које уживају претходну заштиту, а на основу услова који је издао Завод за заштиту споменика културе Крагујевац и Завод за заштиту споменика културе Смедерево, налазе се бројни евидентирани објекти и простори са својствима и обележјима културног наслеђа (археолошки локалитети, објекти народног, сакралног и другог градитељства, као и знаменита места). На планском подручју се налазе и различита спомен обележја посвећена историјским догађајима и знаменитим личностима, као и други објекти који за сада нису евидентирани као потенцијална културна добра

Регистровани археолошки локалитети и пећине на подручју општине Деспотовац

- локалитет / Двориште - некропола
- локалитет Сеча / Двориште - средњи век
- локалитет Златус / Двориште
- локалитет Вешала / Буковац
- локалитет Ушће Пањевачке реке у Ресаву / Буковац - неолит
- локалитет Бела црква / Бељајка
- локалитет Пећура / Деспотовац - праисторија
- локалитет Петровчић / Поповњак
- локалитет Јелов поток
- локалитет Суваја / Стрмостен
- локалитет Селиште / Јеловац

- локалитет / Ресавица
- локалитет Велико врело / Стрмостен
- локалитет Мало врело / Стрмостен
- локалитет Градац / Пањевац
- Влашка пећина
- Мала пећина
- Муцулова пећина
- Симиња пећина
- Јосимова пећина
- Ракова пећина
- Велика пећина
- Бушна пећина
- Поткапина пећина у Хајдучком току
- Пландиште у Буковцу

Добра која уживају претходну заштиту на подручју општине Жагубица

КО Жагубица

- Зграда општине на Тргу Ослобођења кп бр. 121/1 и 122 КО Жагубица
- Стамбена кућа у улици Краља Милана бр. 1 кп бр. 123 КО Жагубица
- Пословна зграда у улици Краља Милана бр. 2 кп бр. 684 КО Жагубица
- Стамбено-пословна зграда у улици Краља Милана бр. 6 кп бр. 683 КО Жагубица
- Стамбена кућа (народно градитељство) у улици Краља Милана бр. 7 кп бр. 130 КО Жагубица
- Пословна зграда у улици Краља Милана бр. 16 кп бр. 675 КО Жагубица
- Стамбено-пословна зграда до црквене порте у улици Краља Милана бр. 19 кп бр. 318 КО Жагубица
- Стамбено-пословна зграда у улици Краља Милана бр. 29 кп бр. 327 КО Жагубица
- Стамбено-пословна зграда у улици Краља Милана бр. 31-33 кп бр. 328 КО Жагубица
- Кућа Томе Филиповић на Тргу Јована Шербановића кп бр. 349 КО Жагубица
- Воденица Ђорђа Филиповића на десној обали Тиснице кп бр. 5429 КО Жагубица
- Кафана и кућа Степана Пајића у улици 25. септембра бр 23 кп бр. 372/1 КО Жагубица
- Кућа (народно градитељство) у улици Н.Тесле бр. 15 некада Народног фронта кп бр. 922 КО Жагубица
- Кућа у улици Николе Тесле бр. 21 кп бр. 917 КО Жагубица
- Кућа у улици Цара Душана бр. 12 кп бр. 87 КО Жагубица
- Домаћинство у улици Цара Душана бр. 20 код рибњака кп бр. 59 КО Жагубица
- Кућа у улици Николе Пашића бр. 31 кп бр. 210 КО Жагубица
- Штала Жике Марјановића (народно градитељство) код ушћа Тиснице у Млаву кп бр. 940 КО Жагубица
- Кућа у улици Врелској бр. 32 кп бр. 962 КО Жагубица
- Столарска радња у Хомољској улици бр. 17 кп бр. 32 КО Жагубица
- Кућа Слободанке Ђорђевић у Улици 9. маја кп бр. 228 КО Жагубица
- Кућа Данице Куцановић Јеленац бр. 1 кп бр. 3869 КО Жагубица
- Кућа Тихомира Грекуловића у Улици 9. маја бр. 15 кп бр. 246 и 247 КО Жагубица
- Кућа Илије Петковића у Улица 9. маја бр. 1 кп бр. 264/1 КО Жагубица
- Кућа Лепосаве Петровић на путу ка Бору кп бр. 2832 КО Жагубица
- Локалитет Средњовековно црквисте Дамила
- Локалитет Град
- Локалитет Зиђита
- Локалитет Јеље
- Локалитет Башта код школе
- Локалитет Дикина воденица
- Локалитет Салаш Добра стена
- Локалитет Велика Главица
- Локалитет Влашка Мала
- Локалитет Тршка црква
- Локалитет Калидовац (према Црном врху) гробови Локалитет Добри до Локалитет Капљица
- Споменик палим борцима Хомољског среза у НОР-у од 1941-1945. године
- Споменик изнад врела Млаве на месту где је народни херој Јован Шербановић маја месеца 1941. године одржао конференцију СКОЈ-а и омладине
- Споменик на месту одакле је 1941. године група партизана под руководством Јована Шербановића кренула у напад и разоружавање жандармеријске станице у Жагубици
- Спомен чесма подигнута у част палим борцима учесницима у рата 1990-1999. године
- Спомен биста народног хероја Јована Шербановића, поред зграде Музеја у Жагубици

- Спомен плоча у знак сећања на 9. октобар 1941. године на згради Општине Жагубица
- Гробље код врела Млаве
- **КО Близнак**
- Црква Св. Марка кп бр. 2762/2 КО Близнак
- Кућа Војислава Лазића на улазу у село кп бр. 1531 КО Близнак
- Кућа Радише Радуловића изнад школе кп бр. 1563 КО Близнак
- *Српска мала:*
- Зграда старе месне канцеларије кп бр. 3047 КО Близнак
- Кафана Мишковића кп бр. 3027 и 3028 КО Близнак
- Кућа Животе Здравковића кп бр. 3053 КО Близнак
- Кућа Драгомира Панића кп бр. 3031 КО Близнак
- Кућа Милована Стојићевића кп бр. 3003/1 КО Близнак
- Кућа Момчила Алексића кп бр. 3165 КО Близнак
- *Влашка мала:*
- Кућа Бојана Илића кп бр. 1345 КО Близнак
- Кућа Слободана Лазревића кп бр. 1344/2 КО Близнак
- Кућа Анице Новаковић кп бр. 1413 КО Близнак
- Домаћинство Милосава и Недељка Павловића у потоку кп бр. 1429 и 1433 КО Близнак
- Кућа Милосава Илића кп бр. 1435 КО Близнак
- Кућа Руже и Јанаћка Гвозденовића кп бр. 1442 и 1443 КО Близнак
- Домаћинство Милосава Павловића кп бр. 3089 КО Близнак
- Кућа Блаже Павковића кп бр. 3087 КО Близнак
- Домаћинство Милосава Николића кп бр. 3084 КО Близнак
- Кућа Звездана Здравковића кп бр. 1474/1 КО Близнак
- Чесма у центру села Близнак
- **КО Брезница**
- Кућа и воденица Пауна Ђорђевића кп бр. 1364 и 1461 КО Брезница
- Кућа Станке Грујић (Маргиновић) кп бр. 1122 КО Брезница
- Кућа Радуловић Зорице кп бр. 1518 КО Брезница
- Кућа Љубише Николића некада Стеване Ђорђевић кп бр. 2404 КО Брезница
- Воденица Симе Јоновића кп бр. 5619 КО Крепољин
- Спомен чесма палим борцима за слободу у Првом и Другом светском рату
- **КО Вуковац**
- Кућа Петра Траиловића кп бр. 1415 КО Вуковац
- Штала Пауна Траиловића кп бр. 1863/1 КО Вуковац
- Кућа Душана Станојевића кп бр. 1994 КО Вуковац
- Домаћинство Перић Светислава кп бр. 1961 и 1963 КО Вуковац
- Кућа Ратка и Миле кп бр. 1446 КО Вуковац
- Воденица Светомира Перића кп бр. 1232 КО Вуковац
- Ђокина кућа кп бр. 1901 КО Вуковац
- Кућа Воје Миловановића кп бр. 1232 КО Вуковац
- Домаћинство Достане Симић кп бр. 2303 и 2304 КО Вуковац
- Кућа Илије Жужевића кп бр. 2075 КО Вуковац
- Старо гробље у Вуковцу
- Спомен чесмапалим борцимау I и II светском рату од 1914-1918 и 1941-1945. год.
- Спомен плоча у знак сећања на пале борце у НОБ-у
- **КО Изварица**
- Кућа Драгише Тодоровића кп бр. 582 КО Изварица
- Качара Велибора Милојковића кп бр. 820/1 и 820/2 КО Изварица
- Казанцинска радионица Станимира Перића кп бр. 646 КО Изварица
- Археолошки локалитет Стражањ
- Археолошки локалитет Јелинско гробље
- Спомен чесма палим борцима у Првом и Другом светском рату
- **КО Јошаница**
- Кућа Стојне Стојановић кп бр. 2313 КО Јошаница
- Кућа Стојадина Стојадиновића кп бр. 2518 КО Јошаница
- Кућа Лепомира Лазића кп бр. 2354 КО Јошаница
- Амбар Стојадина Стојадиновића кп бр. 4272 КО Јошаница
- Брвнара Крстић Драгише кп бр. 2475 КО Јошаница
- Домаћинство Сенадија Станојевића кп бр. 2828 КО Јошаница
- Кућа Стојана и Слободана Миливојевића кп бр. 2847 КО Јошаница
- Кућа Милорада Барбуловића кп бр. 1576 КО Јошаница
- Јовина воденица кп бр. 4304 КО Јошаница
- Воденица Драгише Мишића кп бр. 2423, 2425 и 2439 КО Јошаница

- Спомен чесма палим борцима и жртвама фашистичког терора на месту где је 09.01.1944. год. било изложено тело народног хероја Јована Шербановића из Лазнице
- КО Крепољин**
- Брвнара Милорада Дервишевића кп бр. 4249 КО Крепољин
- Кућа Тихомира Милутиновића кп бр. 4242/1 КО Крепољин
- Кућа Живана Дунића кп бр. 4533 КО Крепољин
- Кућа Живорада Радовановића кп бр. 4520 КО Крепољин
- Кућа Живорада Мирковића кп бр. 4146 КО Крепољин
- Кућа и брвнара Радована Весића кп бр. 4126 КО Крепољин
- Кућа Милорада Милутиновића кп бр. 4099 КО Крепољин
- Воденица Зорана Радојковића кп бр. 4501/2 КО Крепољин
- Кућа Љубише Перуниччића кп бр. 4490 КО Крепољин
- Домаћинство Жарка Радовановића кп бр. 4093 КО Крепољин
- Домаћинство Вере Радовановић кп бр. 4089 КО Крепољин
- Кућа Драгана Јовановића кп бр. 4137 КО Крепољин
- Брвнара Радета Милосављевића кп бр. 2732 КО Крепољин
- Етно музеј у дворишту школе кп бр. 4372 КО Крепољин
- Кућа брвнара Вере Богосављевић- Талијанке кп бр. 3812/1 КО Крепољин
- Кућа брвнара Филипа Павковића кп бр. 3809 КО Крепољин
- Воденица Миодрага Милосављевића кп бр. 7636 КО Крепољин
- Салаш Светолика Спасојевића кп бр. 7648/1 КО Крепољин
- Воденица Драгомира Пенонића кп бр. 10968 КО Крепољин
- Воденица Јована Пријића кп бр. 10979 КО Крепољин
- Девојачки мост кп бр. 5727, 5731 и 5732 КО Крепољин
- Спомен чесма палим борцима у НОБ-у
- Спомен биста народног хероја Ј.Шербановића у дворишту школе
- КО Крупаја**
- Кућа Милетић Синише поред Црвене реке кп бр. 1230 КО Крупаја
- КО Лазница**
- Спомен чесма палим борцима Првог и Другог светског рата 1912 -1918. и 1941-1945. године, Лазница
- Црква Св.Ђорђа кп 4301 КО Лазница селиште
- Зграда учитељских станова кп бр. 10 018 КО Лазница село
- Зграда старе школе кп бр. 10 051 КО Лазница село
- Кућа Љубице Риђић кп бр. 10 054/1 КО Лазница село
- Кафана Јанка Јошић кпбр. 10 276/1 КО Лазница село
- Кућа Марије Мошић кп бр. 10 534 КО Лазница село
- Кућа Петра Шћопуловића кп бр. 10 461 КО Лазница село
- Воденица Богољуба Трифуновића кп бр. 10 123 КО Лазница село
- Воденица Шћопуловића у Ваљамаре кп бр. 7243 КО Лазница село
- Локалитет Крш албина-Пчелињи крш
- Споменник палим борцима за слободу и независност социјалистичке Југославије у 1941-1945. године у центру
- Спомен плоча на месту где је 21. септембра 1944. године погинуло 13 бораца 9. бригаде 23.
- Ударне дивизије Народно ослободилачке војске Југославије на згради кафане у центру
- Спомен чесмаумрлим и погинулим у ратовима 1912-1918. и 1941-1945. године
- Споменник палим борцима у Другом светском рату у дворишту школе
- Спомен биста народног хероја Јована Шербановића у дворишту школе
- Спомен биста народног хероја Јована Шербановића у дворишту родне куће
- Спомен плоча на родној кући Јована Шербановића
- Споменник на месту где су сахрањени борци 9.Српске бригаде 23.Ударне дивизије, изгинули у борбама 21.09.1944. године (Ваљамаре)
- КО Медвеђица**
- Воденица Павловића кп бр. 640 КО Медвеђица
- КО Милановац**
- Домаћинство Милана Стевића кп бр. 1 000 КО Милановац
- Кућа Славомира Голубовића кп бр. 958/2 КО Милановац
- Кућа Илије Павловића кп бр. 991 КО Милановац
- Кућа Витомира Јаношевића кп бр. 989 КО Милановац
- Кућа Пауновића поред пута према Крупаји кп бр. 1 199 КО Милановац
- Воденица Милоја Илића кп. бр. 909 КО Милановац
- Археолошки локалитет без имена
- Спомен чесма палим борцима Првог и Другог светског рата и настрадалим рударима у центру села
- КО Милатовац**
- Кућа Илије Станојловића кп бр. 2877 КО Милатовац
- Кућа Загорке и Мијаила Станковића кп бр. 2908 КО Милатовац

- Воденица Загорке Станковић кп бр. 2909 КО Милатовац
- Кућа Станке Милојевић кп бр. 2604 КО Милатовац
- Кућа Станије Марковић кп бр. 2168 КО Милатовац
- Кућа Витомира Миленковића кп бр. 2591 КО Милатовац
- Кућа Милоша Обрадовића кп бр. 2313 КО Милатовац
- Кућа Животе Огњеновића кп бр. 2181 КО Милатовац
- Воденица Божица Перића кп бр. 4174/1 КО Милатовац
- Мицина воденица кп бр. 4223/2 КО Милатовац
- Спомен чесма палим борцима у Првом светском рату на Кладенцу у дубодolini
- Спомен чесма палим борцима у Другом светском рату у центру Старо гробље-Вртаци
- КО Осаница**
- Брвнара Светислава Докића кп бр. 4843 КО Осаница
- Брвнара Ивана Томића кп бр. 5269/1 КО Осаница
- Кућа Радомира Лападатовића кп бр. 6249 КО Осаница
- Кућа Милана Аврамовића кп бр. 6236 КО Осаница
- Кућа Ристе Голубовића кп бр. 6239 КО Осаница
- Кућа Радише Кекић кп бр. 6239 КО Осаница
- Брвнара Дејана (Мирка) Радуловића кп бр. 6719 КО Осаница
- Кућа Горана Пековића кп бр. 6731 КО Осаница
- Кућа Анте Карабаша кп бр. 6732 КО Осаница
- Брвнара Славише Карабаша кп бр. 7170/2 КО Осаница
- Кућа Станимира Аврамовића кп бр. 7105 КО Осаница
- Кућа Жике Пујкиловића кп бр. 7086 КО Осаница
- Кућа Предрага Драгуљевића кп бр. 6416 КО Осаница
- Кућа Милана Карабашевића кп бр. 6559 КО Осаница
- Кућа Владе Сурдуљевића кп бр. 7008 КО Осаница
- Споменик палим борцима у Народноослободилачком рату 1941-1945. године у центру
- КО Рибаре**
- Црква Св.Ђорђа - Шупљајска црква кп бр. 1614 КО Рибаре
- Мала кућа Перице Илића кп бр. 1349 КО Рибаре
- Воденица Светислава Митића кп бр. 1236 КО Рибаре
- Кућа Милана Матића кп бр. 1238 КО Рибаре
- Кућа сатремом у Кључу кп бр. 1146/1 КО Рибаре
- Кућа Данка Марковића кп бр. 1290 КО Рибаре
- Парохијска кућа кп бр. 1426 КО Рибаре
- Кућа, кош и капије Томе Ђурића кп бр. 1457 КО Рибаре
- Кош са тремом и собом Миље Аврамовић кп бр. 1442 КО Рибаре
- Кућа Илић Војислава кп бр. 1615 КО Рибаре
- Спомен чесма изгинулим и умрлим борцима и жртвама фашистичког терора у ратовима од 1912-1918 и 1941-1945 године у Горњој Мали
- Спомен чесма жртвама фашистичког терора палим и преживелим борцима из НОР-а 1941- 1945 године у Доњој Мали
- КО Селиште**
- Кућа Босе Шутуловић кп кп бр. 8429 КО Лазница село
- Спомен чесма палим борцима у Другом светском рату у центру
- КО Сиге**
- Кућа Симе Петровића кп бр. 886/1 КО Сиге
- Домаћинство Павла Куцонића кп бр. 896/1 КО Сиге
- Кућа Јована Франкуловића кп бр. 927 КО Сиге
- Кућа Мире Франкуловић кп бр. 1111 КО Сиге
- Кућа Илије Новаковића, син Стева кп бр. 938 КО Сиге
- Археолошки локалитет Њива Зукић Драгољуба
- Археолошки локалитет Западно од села
- Археолошки локалитет У селу
- Археолошки локалитет Римско гробље
- Спомен чесма посвећена палим борцима у Првом и Другом светском рату у центру
- Спомен чесма у близини места погибије народног хероја Јована Шербановића
- Споменик на месту где је 14. јануара 1944. године погинуо народни херој Јован Шербановић
- КО Суви До**
- Зграда школе кп бр. 3604 КО Суви До
- Спомен чесма изгинулим и умрлим ратницима борцима за ослобођење у балканским и Првом светском рату 1912-1918. и НОР-у 1941-1945. године у центру
- Врело – чесма

3.2. Остало на подручју Просторног плана

3.2.1. Природни ресурси

Основне одлике рељефа простора обухваћеног Просторним планом настале су као резултанта сложеног деловања тектонских и егзогених процеса (доминантно флувијална и крашка ерозија). Као основне морфолошке целине овог простора издвајају се Карпатске планине Бељаница и Кучај. Падине Бељанице се ка северу постепено спуштају ка Хомољској котлини, предиспонираној долином Млаве која је усечена између Хомољских планина на северу и Бељанице на југу.

Бурну и разноврсну геолошку прошлост, али и деловање вишеструких ендегених и егзогених агенаса, данас у пределима обухваћеним Просторним планом осликавају бројни геоморфолошки облици: палеовулканске купе, речне долине од којих су многе типа клисура и кањона, добро развијени површински (увале, вртаче) и подземни облици (јаме и пећине) настали радом крашке ерозије и др.

Овај простор представља типичну планинску област, јер се, хипсометријски анализирано, преко 80% терена налази на надморским висинама изнад 500 m, од чега је у висинској зони преко 800 m такође око 80% планинских предела. Највиша кота области је истоимени врх Бељанице (1339 m), а најниже тачке су ушће Крупаје у Млаву (200 m). У анализираној области терен гравитира ка надморским висинама испод 500 m у Жагубичкој котлини, долинама Ресаве, Црнице и др.

Крашки рељеф је посебно карактеристичан за ову планину. Овде се може наћи велики број увала, посебно на Брезовичкој површи. Саставни део рељефа јесу и реке понорнице, пећине као и необични водопади. Најпознатији је водопад Прскало који таложи сигу, а Ресавска пећина у близини Деспотовца једна је од најлепших у Србији која обилује тробојним пећинским накитом – белим, жутиим и црвеним.

Истраживана област, пре свега на основу географског положаја и орографских специфичности, по својим одликама припада варијетету *умереноконтиненталног климата* који обухвата ширу зону веначних планина од Ђердапа до Нишке котлине. На годишњем нивоу просечне вредности температуре су ниже од 10°C чак и код метеоролошких станица које се налазе у подножју планина (нпр. Жагубица). Пролеће је хладније од јесени. Само на највишим гребенима Кучаја просечна годишња сума падавина износи преко 900 mm, док су у осталим пределима годишње суме падавина знатно испод тих вредности. Јесењи месеци имају мање падавина од пролећних. Одлике климе се мењају у односу на промене висинског градијента (долине – побрђа – планински врхови). Разлике између минималних и максималних вредности температуре по том градијенту се увећавају, као и годишња сума падавина.

Иако евидентан притисак урбанизације на глобалну климу већ дуги низ година изазива драстичне промене у временским приликама доводећи их до екстремних појава, значајне мере *прилагођавања климатским променама* у Републици Србији нису предузете. Полазиште за припрему мера на државном, регионалном и локалном нивоу лежи у *Закону о климатским променама* („Сл.гласник РС“, бр.26/21), односно *Стратегији нискоугљеничног развоја* (са Акционим планом за њено спровођење) и *Програму прилагођавања на измењене климатске услове*, који се доносе на основу овог закона. Привредни субјекти и саобраћај су главни емитери ГСБ (гасова стаклене баште), који изазивају загревање атмосфере. Климатске промена (глобално загревање) за последицу имају сушу, пожаре, бујице и поплаве, ерозију и сл.) што се у највећој мери директно одражава негативно на природу и људске тековине. Најосетљивији сектори су пољопривредно, шумско и водно земљиште, као и остали природно вредни простори (станишта ретких, вредних и угрожених врста). Глобално загревање негативно утиче на функционисање биотопа и екосистема, што може променити статус природних станишта и ареала популација, односно негативно се одразити на свеукупан биодиверзитет, односно на смањење и изумирање врста и појаве нових адаптивних врста.

Размештај и структура *пољопривредног земљишта* условљени су конфигурацијом терена и њиховим педолошким одликама које су формиране након комплексних утицаја геолошке подлоге, климатских, хидролошких и вегетацијских својстава. Мозаичност у размештају различитих педолошких типова, компактност распрострањења великих површина под земљиштем развијеним у планинским пределима, и мала заступљеност земљишта погодних за формирање ораница и башти, основне су одлике педолошких потенцијала овог простора за развој пољопривреде.

Земљишта погодна за развој ратарства и повртарства на анализираном простору немају значајно распрострањење. Уске траке алувијалног земљишта (углавном иловасто-карбонатног састава) у долинама Млаве и Ресаве, на надморским висинама испод 400 m, представљају ресурс који не обезбеђује повољне услове за организацију интензивне пољопривредне производње. Ратарство на овом простору нема дугу и значајну традицију и оно је усмерено ка задовољењу потреба локалног становништва. Слично претходном, и повртарство је доминантно оријентисано ка испуњењу индивидуалних потреба породичних домаћинстава. Еколошка и производна вредност ових земљишта потенцијално је велика, али на конкретном простору је њихова недовољна заступљеност лимитирајући фактор за реализацију и унапређење тог потенцијала. Још уже распрострањење имају земљишта типа смоница или њеног варијетета огајњачене смонице. Њихова потенцијална плодност је велика, али је и она само делимично искоришћена због традиционалног, екстензивног начина производње. На побрђима у залеђу наведених долињских области, заступљено је делувилно земљиште које тежи огајњачавању и због повољне слабокиселе до неутралне реакције, уз одговарајуће мере обраде, погодна је за воћарску производњу. Ипак, иако је присутан, потенцијал за развој ратарства, повртарства и воћарства на простору обухваћеном планом није примаран, јер се земљишта овог типа налазе на малим површинама, позиционираним искључиво на мањим деловима, уз уске долињске стране његовог северног, западног и јужног обода.

На Бељаници и Кучају шире пространство махом имају рендзине и смеђа кисела земљишта заступљена у више варијетета (нпр. црвено – руда земљишта, смеђа земљишта на граниту, смеђа кисела земљишта на шкриљцима, филитима...). Рендзине Бељанице, Кучаја и осталих планинских предела анализираног простора су плитке и садрже доста скелета, тако да су предодређене за развој шумске вегетације и вегетације пашњака. Квалитетнија „острва” пољопривредног земљишта које је иницијално настало на рендзинама, налазе се у виду „пега” оподзољених гајњача на западним падинама Бељанице које се спуштају ка Крупаји и сливу Млаве, и ка десној долињској страни Ресаве. Даљом трансформацијом иницијалних земљишта попут рендзина, настају смеђа кисела земљишта. Овај тип земљишта је најчешће изразито скелетоидан и скелетан. Како се ова земљишта развијају на кречњаку и доломиту, она су плитког хумусног хоризонта и смањене способности вододрживости, а због честе појаве скелета и каменитости могућност интензивне пољопривредне обраде им је додатно смањена. Из тих разлога, и она су примарно погодна за развој шумске или вегетације пашњака. Њихов потенцијал је на тај начин усмерен и искоришћен ка развоју сточарства и екстензивном и традиционалном начину пољопривредне производње. Мозаичности и разноврсности планинских земљишта доприноси и појава ранкера, који су присутни на површинама северних падина Бељанице. И њихову еколошко – производну вредност одликује потенцијал за развој вегетације ливада и пашњака, односно развој сточарства.

Као изузетно неповољна за развој пољопривреде, или за било који други вид култивације вегетацијским покривачем, истичу се земљишта под камењарима кречњака (литосоли). Она су посебно заступљена на јужним падинама Бељанице и склона су интензивном спирању, одроњавању и другим видовима ерозивних процеса. Процесима механичког распадања дају дробину која се на стрмим нагибима гравитационо покреће и таложи у подножјима у виду сипара (точила).

Вегетацијски покривач простора Кучајских планина одликује се изразитом шумовитошћу која на свим секторима знатно премашује просечне вредности под шумама за Србију (26,7%), односно просечне вредности за централни део Србије (37,6%). Шуме овог подручја према вертикалном распрострањењу припадају следећим комплексима (појасевима): алувијалне - хигрофилне шуме, ксеротермофилне сладуново - церове шуме, ксеромезофилне китњакове и грабове шуме, мезофилне букове и буково-четинарске шуме. Комплекси (појасеви) се даље рашчлањују на ценоеколошке групе типова шума, где се издвајају: шуме сиве јове (*Alnion incanae*) на рецентним алувијалним наносима; шуме сладуна и цера (*Quercion frainetto*) на смеђим и лесивираним земљиштима; шуме китњака и цера (*Quercion petraeae - cerris*) на различитим смеђим земљиштима; брдска шума букве (*Fagenion moesiaca submontanum*) на еутричним и киселим смеђим земљиштима; планинска букова шума (*Fagenion moesiaca montanum*).

Међу добро очуваном аутохтоном климатогеном шумском вегетацијом овог простора, посебно се истичу предели ресавског подручја, чије су биотичке вредности и специфичности станишних услова предмет законске заштите на основу Закона о заштити природе. Шуме у зони првог степена заштите у оквиру Парка природе одликују се и високом биолошком разноврсношћу, јер се ради о

стаништима многих ретких и ендемичних биљних и животињских заједница. Поред реликтних заједница, ту су и реликтне мешовите климарегионалне заједнице храста, букве, граба, и разређене старе реликтне састојине црног бора. Евидентиране су и друге значајне реликтне врсте дрвећа и жбуња: мечја леска, тиса, орах, црни граб, јавор, руј, маклен и др.

Данашња климатогена заједница Ресавског подручја је тип шуме сладуна и цера са грабићем (*Quercetum farnetto-cerris carpinetosum orientalis*), док на кречњацима изван клисуре доминира заједница цера и грабића (*Quercetum cerris carpinetosum orientalis*), заједница грабића (*Carpinetum orientalis*), шума грабића и јоргована (*Syringo-Carpinetum orientalis*) и у вишим пределима је букова шума (*Fagetum montanum calcicolum*; *Fagetum montanum silicicolum*). Брдска букова шума је развијена у увалама и на осојним падинама, као и у самој клисури изнад реке, а шуме букве и јеле (*Abieti-Fagetum*) у виду малих фрагмената на неколико места у клисури. Осим ових типова шуме распрострањени су и типови шуме букве и ораха (*Fagetum submontanum juglandetosum*), букве и мечје леске (*Fagetum submontanum colurnetosum*), јоргована и рашељке (*Syringo-Prunetum mahalebi*), шибљаци јоргована (*Cotino-Syringetum*, *Taxo-Syringetum*, *Syringetum vulgaris*). Од посебног интереса за очување су полидоминантне шумске заједнице од којих воде порекло многе осиромашене реликтне заједнице: *Carpino orientalis-Quercetum mixtum*, *Fago-colurnetum mixtum juglandetosum*, *Fraxino-colurnetum mixtum*, *Syringo-Colurnetum mixtum*.

Вегетацију и станишта у клисури одликује особине инверзије која условљава и инверзна станишта. На дну клисуре на 300-350 m су најмезофилнији типови шума *Fago-colurnetum mixtum*, *Fagetum submontanum juglandetosum*, докле су на висинама 400-600 m термофилни типови: *Carpino orientalis-Quercetum mixtum* или *Syringo-Colurnetum mixtum*. Сем Горње Ресаве која је већ обухваћена законском заштитом, на површини од ~ 40 ha, као заштићени локалитет у првом режиму заштите издвојен је локалитет Винатовача. Основну вредност јој дају састојине чисте букве (*Fagetum moesica montanum serbicum* Rud.) које на надморским висинама 600 – 800 m испољавају прашумски карактер (стабла одличног здравственог стања, висине преко 40 m и старости преко 200 година).

Хидрографски потенцијал подручја чине речни токови, извори и врела и подземне воде. Реке планског подручја припадају сливу Црног мора ка којем се одводњавају преко Ресаве и Млаве. Својеврсна развођа ка сливовима Ресаве и Млаве чине Црни врх и Кучај. Бељаница је асиметрично развође ка сливу Ресаве на југу и сливу Млаве на северу. Специфичности хидролошких прилика овог простора доприноси кањонском клисурастом типу долине река попут Суводолске реке, Тиснице, Ресавице, Некудовске реке и подземне и површинске хидрографије развијене у красу (понорнице, врела: Суводолска река, Некудовска река, Клочаница - Суваја, Брезовица).

Најважнија река на овом простору је Ресавица. Њено извориште је формирано између падина Кучајских планина на југу и планине Бељанице на северу. Настаје од Злотске река и Бобовачке река – која настаје у подножју Велике Тресте (1284 m), највишег врха Кучајских планина. Ова два тока се спајају на 668 m н.в, градећи Ресаву. Долина је од почетка готово правилно усечена у смеру запад-исток. Након што прими Винатовачу, долина Ресаве се нагло сужава и прелази у Глопску долину. Овај део долине, који се по купастом кречњачком узвишењу Кула назива и Кулин крш, усечен је 300-400 m у високу површ. Низводно од Кулиног крша, почиње најужи и најдубљи део кањонске долине Ресаве - Склоп. Долини Ресаве, у ерозивном проширењу Лисине, са леве стране „придружује“ се клисура реке Суваје – Клочанице. Ова понорница настаје у подножју Кучајског врха Тилва Палчин (1184 m) и представља један од значајнијих токова овог подручја. На подручју Лисина, Ресавица са десне стране – са јужних падина Бељанице притиче Чемернички поток, који се спаја са водама Великог врела. Подручје Лисина је посебно значајно и због присуства велике акумулације бигра (у подножју Великог врела) на којој је формиран и један од највиших и најлепших водопада источне Србије – водопад Великог врела (водопад Лисине). Након Лисина, Ресавица улази у кратку клисуру – Зелени вир, да би се код Стрмостена, прихватајући воде Малог врела њена долина поново проширила. Између Стрмостена и Стењевца, Ресавица наилази на 6 km дуго долинско сужење, а потом улази у ерозивно-акумулативно Стењевачко-дворишко поље, на чијем подручју прима своју највећу притоку – реку Ресавицу (дужине 28,5 km). Она на ушћу у Ресаву гради релативно велику плавину, која представља саставни део Стењевачко-дворишког поља, рачвајући се у више рукаваца. Ресавица повећава протицај Ресаве за око 1 m³/s. Напуштајући Двориште, Ресавица улази у последњу клисуру на свом 65,5 km дугом току - Манасијску клисуру. Дуга је 9 km, а дубока 320 m.

У подножју планинских крашких врела, као и у кречњачким клисурама, јављају се хидролошки феномени – водопади и слапови са бигреним акумулацијама, који представљају изузетне хидролошко-геоморфолошке природне споменике: Велики и Мали Бук на Суводолској реци, водопад и слапови на ушћу речице Пераст у реку Тисницу, водопад Прскало на Некудовској реци...

Извориште Млаве, дугачке 78 km налази се на 325 m надморске висине где је лоцирано и Жагубичко врело. Врело је потопљена вртача са максималном дужином 73 m, просечне издашности 0,9 m³/s, а максималне 20 m³/s. Вода избија на врелу након 15 km подземног тока из источног правца са Црног врха и са Бељанице, тј. воде понорница Црне и Суводолске реке. По изласку из врела прима са десне стране Велику Тисницу типичан бујични ток која повремено плави делове Жагубице. Она потом тече кроз алувијалну раван да би код села Рибарице ушла у Рибарско-горњачку клисуру дугу 28 km и дубоку до 320 m. Најужи део клисуре познат је као Ждрело.

Крупајско врело се налази на југоисточном делу Крупајско-крепољинске котлине у атару села Милановца. Представља једно од најјачих врела у области Кучаја и Бељанице. Заштићено је од 1979. године, као споменик природе хидролошког карактера, на површини од 9 ha. Избија на западној страни планине Бељанице, на надморској висини од око 240 m. Врело није каптирано а део вода користи оближњи рибњак. Издашност врела варира од 900-2700 l/s, мада може износити и више од 4000 l/s. Значају и атрактивности Крупајског врела доприноси и термални извор Топлик са температуром воде од 26,5°C. Крупајско врело некад је извирало из пећине јаком снагом, а данас је на 50 m од врела изграђена брана чиме је подигнут ниво воде. Недалеко (2 km) западно од врела Млаве налази се и врело Белосавац које је због велике издашности делимично каптирано за водоснабдевање Жагубице и насеља Суви до. У просечним хидролошким годинама из врела истиче преко 100 l/s.

Подручје захваћено Просторним планом, у геолошком погледу, припада композитном терану Карпатобалканида. Унутар ове сложене геолошке јединице појављују се веома разноврсни литолошки чланови и њихови међусобни односи често су значајни за настанак појава и лежишта различитих *минералних сировина*. Најстарије стене на овом простору су протерозојске старости. То је серија разноврсних метаморфита, међу којима преовлађују гнајсеви, различите врсте кристаластих шкриљаца, мермери, метапешчари, кварцити и метагаброви. На екстремне услове метаморфизма указује и појава мигматита.

Посебно се издваја такозвани „Кучајско-бељанички кристаласти комплекс“. Доњој серији овог комплекса припадају продукти метаморфизма базичних стена, кератофира, кератофирских туфова и пешчара, као и нискометаморфних шкриљаца, гранитоида (плагиогранита) и метагаброва. Трансгресивно преко стена доње серије леже старопалеозојски седименти. У ордовицијуму су то махом метаморфисани пешчари, конгломерати и пелити у серији дебелој око 700 m. У бази силура леже конгломерати и конгломератични пешчари, док се преко њих јављају метапелити (аргилофилити), аргилошисти и пешчари. Дебљина серије силурских стена је око 400 m. Девон је представљен пешчарима са прослојцима аргилошиста и конгломерата.

У западним деловима, у оквиру такозваног „Горњачког парахтона“, развиће палеозоика је нешто друкчије. Преко протерозојских гнајсева, мермера, кварцита и зелених шкриљаца леже пермски кластити (конгломерати и црвени пешчари).

У северозападним и западним деловима терена запајају се тријаски (доњи и средњи) седименти. У доњем, то су конгломерати и шарени пешчари, затим доломити, пешчари и песковити кречњаци. Средњи тријас је представљен кречњацима анизијског ката, са развићем све три карактеристичне зоне. То су тамносиви банковити кречњаци (зона са *Dadocrinus gracilis*), Песковити кречњаци и глиновити пешчари (зона са *Rhynchonella decurtata*) и тамни, грудvasti, битуминозни кречњаци са прослојцима лапораца и глинаца (зона са *Ceratites trinodosus*). У ладинском кату преовлађују кречњаци и лапорци.

Јура је представљена средњојурским лапоровитим, песковитим и конгломератичним кречњацима, затим конгломератима и пешчарима, као и горњојурским банковитим и слојевитим кречњацима, често са прослојцима рожнаца, затим доломитичним кречњацима и доломитима.

Преко јурске карбонатне серије леже кредни седименти, који су у централним деловима терена представљени доњокредним, слојевитим и банковитим кречњацима. У источним деловима доња креда се карактерише 700-1500m дебелом серијом у чијој бази се налазе конгломерати, песковити кречњаци и пешчари, са слојевима угља, а изнад њих се налазе вулканокластити (туфови, туфити, вулкански агломерати и брече). Кредно-палеогени магматизам, иначе од великог значаја за формирање металичних минерализација на простору Тимочког еруптивног комплекса, представљен је овде

андезитима (тимацитима), дацитима и дацитоандезитима, као и плутонитима кварцдиоритског или кварцмонзонитског хемизма. Под утицајем овог магматизма дошло је до стварања бројних зона хидротермално измењених стена, као и појава корнита и контактнo метасоматских мермера и скарнова.

Неогени седименти су на овом простору (са изузетком делова жагубичког басена у којима је развијен плиоцен) углавном миоценске старости. То су махом језерски, ређе плитководни марински, седименти, представљени кластитима псефитског и псамитског карактера (бречама, конгломератима и пешчарима), затим глине, глинци, кречњаци и цементни лапорци. У серији миоценских седимената јављају се и слојеви угља.

Квартарни седименти су ретки и претежно су представљени алувијалним наслагама дуж већих водотокова, делувијумом, сипарима и ређе појавама бигра око крашких извора.

Сложена геолошка грађа и интензивна магматска и тектонска активност одражавају се и на могућност појаве разноврсних минералних сировина.

На Кучају је најпознатије лежиште Кленцуша (Оманиш). Ово је такође вулканогено-седиментно лежиште, с тим што је минерална парагенеза сидерит и гвожђевити хлорити (Шамозит). Садржај гвожђа је максимално до 27%. На основу досадашњег познавања ових појава, може се рећи да нису од економског значаја, на шта указује низак садржај гвожђа и висока концентрација силиције, која отежава прераду оваквих руда.

3.2.2. Становништво и насеља

Становништво

На планском подручју налази се 37 катастарских општина (18 у општини Деспотовац и 19 у општини Жагубица) са 39 насеља (21 у општини Деспотовац и 18 у општини Жагубица), у којима живи укупно 27.075 становника (попис 2011.год.). Посматрајући шире просторне целине наведене општине налазе се у два управна округа (области): Браничевском и Поморавском.

Демографске прилике на подручју Просторног плана се крећу од незадовољавајућих, преко неповољних, до врло неповољних. Према подацима пописа из 2002. године, на планском подручју живело је 30.705 становника, да би се овај број 2011. године знатно смањио (за 11,9%, т.ј. на 27.075 становника). У међупописном периоду 2002 - 2011. године, укупан број становника се смањио за 3.630 становника.

Просечна релативна густина насељености планског подручја 2011. године износила је 22 становник на km², док је 2002. године она износила 25 становника на km².

Табела 3. Број становника и густина насељености на планском подручју према попису 2002/2011.

бр	Подручје ППППН ТД Кучајске планине		Број становника		Површина km ²	Густина насељености ст/km ²	
	Насеља	Катастарске општине	2002.г.	2011.г.		2002.г.	2011.г.
	Општина Деспотовац		15.882	14.337			
1	Бељака	КО Бељака	265	251	12	22	20,9
2	Буковац	КО Буковац	490	490	12,1	40,4	40,4
3	Војник	КО Војник	946	880	11,2	84,4	78,5
4	Двориште	КО Двориште	565	458	11	51	41,6
5	Деспотовац	КО Деспотовац	4363	4197	6,9	632	608
6	Жидиље	КО Жидиље	158	83	86,9	2	0,9
7	Баре	КО Жидиље	24	19	6,5	4	3
8	Маквиште	КО Жидиље	24	30	7,5	3	4
9	Ресавица село	КО Жидиље	159	132	9,1	17,4	14,5
10	Језеро	КО Језеро	433	366	11,5	37,6	31,8
11	Јеловац	КО Јеловац	349	278	63,3	5,5	4,3
12	Липовица	КО Липовица	450	502	12,6	35,7	39,8
13	Ломница	КО Ломница	1033	997	21,9	47	45,5
14	Пањевац	КО Пањевац	519	518	15,5	33,4	33,4
15	Поповњак	КО Поповњак	337	305	8,4	40	36,3

16	Ресавица	КО Ресавица	2365	2035	5,9	400	344
17	Равна Река	КО Равна Река	380	276	9	42	30
18	Сладаја	КО Сладаја	788	691	30,3	26	22,8
19	Стењевац	КО Стењевац	737	608	17,9	41	34
20	Стрмостен	КО Стрмостен	902	783	84,0	10,7	9,2
21	Сењски Рудник	КО Сењски Рудник	595	438	18,8	31,6	23,2
бр	Општина Жагубица		14.823	12.373	km ²	ст/km ² 2002.г.	ст/km ² 2011.г.
1	Близнак	КО Близнак	361	281	20,3	17,7	13,8
2	Брезница	КО Брезница	211	158	13,6	9,3	6,9
		КО Горњак			8,6		
3	Вуковац	КО Вуковац	492	389	22,9	21	17
4	Жагубица	КО Жагубица	2823	2590	93,9	14,9	13,6
		КО Мали Камен			96		
5	Изварица	КО Изварица	376	307	18,9	19,8	16
6	Јошаница	КО Јошаница	671	539	36,1	18	15
7	Крепољин	КО Крепољин	1696	1542	47,7	35,5	32,2
8	Крупаја	КО Крупаја	649	534	25,4	25,5	26,7
9	Лазница	КО Лазница - село	2063	1881	58,8	17,8	16,1
		КО Лазница-селиште			57,4		
10	Липе	КО Лазница-селиште	15	8	3,5	4	2
11	Медвеђица	КО Медвеђица	44	33	4,7	9,2	6,9
12	Милановац	КО Милановац	445	365	16,5	27	22,2
13	Милатовац	КО Милатовац	828	680	22,1	37	31
14	Осаница	КО Осаница	1187	1048	66	18	16
15	Рибаре	КО Рибаре	485	356	19,1	25	18,6
16	Селиште	КО Лазница - село	453	363	15,9	28,4	22,8
17	Сиге	КО Сиге	704	496	19,8	35,5	25
18	Суви До	КО Суви До	1320	1167	91,3	14,4	12,7
Σ	Укупно у обухвату Просторног плана		30.705	27.075	1223,05	25	22

Имајући у виду чињеницу да демографско пражњење одликује одлив млађег, радно способног становништва, поједина насеља би у дугорочном периоду могла да остану без сталних становника. Депопулацији целокупног планског подручја, поред негативног природног прираштаја (2019.године: општина Деспотовац - 15,9%; општина Жагубица - 12,1%, што је лошије од републичког просека - 5,3%), смањења стопе фертилитета женског становништва и промене старосне структуре, допринела је и миграција ка развијенијим центрима у окружењу, као и емиграција у иностранство. Од почетка 60-тих година до данас, миграциони салдо у већини насеља је изразито негативан, што је знатно умањило потенцијални утицај природног прираштаја. Проблем је губитак становништва, како непосредни тако и посредни, јер се исељавају образованији и млађи, а са њима се губи и њихово потомство.

Из старосно-полне структуре, као демографског оквира, издвајају се сви функционални континенти становништва значајни за планирање социјалног и економског развоја, развоја здравства, школства и пензионих фондова (тзв. демографских инвестиција), оцену прилива радне снаге и притиска на запошљавање и др.

Табела 4. Старосна структура становништва, по попису 2011.године

р. бр.	подручје	укупно	0-3	4-6	7-15	16-19	20-24	25-59	60-64	65 +	просечна старост
		становн.	год.	год.	год.	год.	год.	год.	год.	год.	
	Просторни план	27075	567	609	2550	1192	1454	11845	2232	6626	46,5
		100%	2.09%	2.25%	9.42%	4.40%	5.37%	43.75%	8.24%	24.47%	
Општина Деспотовац											
1	Бељајка	251	5	5	19	6	20	86	25	85	50.1
		100%	1.99	1.99	7.57	2.39	7.97	34.26	9.96	33.86	
2	Буковац	490	11	12	52	20	35	232	31	96	42.7

		100%	2.24	2.45	10.61	4.08	7.14	47.35	6.33	19.59	
3	Војник	880	15	21	98	31	50	388	85	192	44.8
		100%	1.70	2.39	11.14	3.52	5.68	44.09	9.66	21.82	
4	Двориште	458	9	10	45	23	31	182	51	106	45.6
		100%	1.97	2.18	9.83	5.02	6.77	39.74	11.14	23.14	
5	Деспотовац	4197	95	99	395	202	249	1962	345	850	43.8
		100%	2.26	2.36	9.41	4.81	5.93	46.75	8.22	20.25	
6	Жидиље	83	2	2	7	4	6	30	8	24	48.3
		100%	2.41	2.41	8.43	4.82	7.23	36.14	9.64	28.92	
7	Баре	19	1	1	1	0	1	11	1	4	47
		100%	5.26	5.26	5.26	0.00	5.26	57.89	5.26	21.05	
8	Маквиште	30	0	0	1	2	4	8	1	14	53.4
		100%	0.00	0.00	3.33	6.67	13.33	26.67	3.33	46.67	
9	Ресавица село	132	1	1	11	5	8	54	8	44	49.6
		100%	0.76	0.76	8.33	3.79	6.06	40.91	6.06	33.33	
10	Језеро	366	7	8	31	15	24	150	29	102	47
		100%	1.91	2.19	8.47	4.10	6.56	40.98	7.92	27.87	
11	Јеловац	278	4	5	23	11	10	108	27	90	50.9
		100%	1.44	1.80	8.27	3.96	3.60	38.85	9.71	32.37	
12	Липовица	502	11	13	53	19	23	228	35	120	45.8
		100%	5.37	6.34	25.85	9.27	11.22	111.22	17.07	58.54	
13	Ломница	997	24	25	104	42	53	438	84	227	44.8
		100%	2.41	2.51	10.43	4.21	5.32	43.93	8.43	22.77	
14	Пањевац	518	13	14	44	12	31	225	34	145	45.8
		100%	2.51	2.70	8.49	2.32	5.98	43.44	6.56	27.99	
15	Поповњак	305	8	9	36	16	14	143	14	65	42.1
		100%	2.62	2.95	11.80	5.25	4.59	46.89	4.59	21.31	
16	Ресавица	2035	52	54	192	111	135	1032	119	340	42.4
		100%	2.56	2.65	9.43	5.45	6.63	50.71	5.85	16.71	
17	Равна Река	276	4	3	15	14	18	139	22	62	47.6
		100%	1.45	1.09	5.43	5.07	6.52	50.36	7.97	22.46	
18	Сладаја	691	17	17	91	34	38	298	46	150	42.8
		100%	2.46	2.46	13.17	4.92	5.50	43.13	6.66	21.71	
19	Стењевац	608	14	14	51	30	31	272	42	153	46.8
		100%	2.30	2.30	8.39	4.93	5.10	44.74	6.91	25.16	
20	Стрмостен	783	17	18	82	32	39	349	58	188	45.5
		100%	2.17	2.30	10.47	4.09	4.98	44.57	7.41	24.01	
21	Сењски Рудник	439	7	7	29	18	34	215	31	97	47.2
		100%	1.59	1.59	6.61	4.10	7.74	48.97	7.06	22.10	
Општина Жагубица											
22	Близнак	281	7	6	27	8	13	115	19	86	48.6
		100%	2.49	2.14	9.61	2.85	4.63	40.93	6.76	30.60	
23	Брезница	158	2	3	11	4	6	62	14	56	53

		100%	1.27	1.90	6.96	2.53	3.80	39.24	8.86	35.44	
24	Вуковац	389	9	8	26	18	12	161	33	121	49.5
		100%	2.31	2.31	2.31	2.31	2.31	2.31	2.31	2.31	
25	Жагубица	2590	62	64	245	130	150	1144	223	571	44.9
		100%	2.39	2.47	9.46	5.02	5.79	44.17	8.61	22.05	
26	Изварица	307	5	6	26	13	18	131	29	87	47.2
		100%	1.63	1.95	8.47	4.23	5.86	42.67	9.45	28.34	
27	Јошаница	539	8	8	50	23	20	233	31	165	49.3
		100%	1.48	1.48	9.28	4.27	3.71	43.23	5.75	30.61	
28	Крепољин	1542	31	34	133	65	86	649	147	399	47
		100%	2.01	2.20	8.63	4.22	5.58	42.09	9.53	25.88	
29	Крупаја	534	10	11	58	26	30	206	44	149	47.3
		100%	1.87	2.06	10.86	4.87	5.62	38.58	8.24	27.90	
30	Лазница	1881	27	32	166	75	85	754	159	582	49.5
		100%	1.44	1.70	8.83	3.99	4.52	40.09	8.45	30.94	
31	Липе	8	0	0	6	0	0	2	0	0	19.9
		100%	0	0	75	0	0	25	0	0	
32	Медвеђица	33	0	0	4	0	1	4	3	11	51.5
		100%	0.00	0.00	12.12	0.00	3.03	12.12	9.09	33.33	
33	Милановац	365	11	11	36	14	14	144	41	94	46.8
		100%	3.01	3.01	9.86	3.84	3.84	39.45	11.23	25.75	
34	Милаговац	680	13	14	57	30	19	290	72	185	48.8
		100%	1.91	2.06	8.38	4.41	2.79	42.65	10.59	27.21	
35	Осаница	1048	22	26	120	54	41	437	116	232	45.4
		100%	2.10	2.48	11.45	5.15	3.91	41.70	11.07	22.14	
36	Рибаре	356	5	5	26	14	12	126	36	131	45.4
		100%	1.40	1.40	7.30	3.93	3.37	35.39	10.11	36.80	
37	Селиште	363	7	7	37	14	18	134	25	122	50.2
		100%	1.93	1.93	10.19	3.86	4.96	36.91	6.89	33.61	
38	Сиге	496	10	11	36	11	17	217	47	154	49.7
		100%	2.02	2.22	7.26	2.22	3.43	43.75	9.48	31.05	
39	Суви До	1167	21	25	106	46	58	486	97	327	48
		100%	1.80	2.14	9.08	3.94	4.97	41.65	8.31	28.02	

Највеће учешће у старосној структури има одрасло становништво (20-59 година) са 44%, учешће старог становништва (преко 60 година) износи око 33% (највеће учешће Маквиште са 46%). Учесће младих (0-19) на подручју Просторног плана је кретало се око 18%. На основу индикатора демографске старости, становништво планског подручја сврстава се у 7.стадијум (најдубља демографска старост). Учесће радно способног становништва (15-64 година) у укупном становништву износи 61%. Просечна старост становништва на подручју Просторног плана је 46,5 година.

Популационо старење детерминише прилично ограничавајући демографски оквир формирања радног континента, а самим тим и активног становништва. Наиме, повећавање обима старачког, углавном економски неактивног становништва, неминовно проузрокује повећање личне и јавне потрошње, пре свега у домену издвајања средстава за здравствено, социјално и пензијско осигурање старих лица. Старење становништва је крајње неповољно по друштво јер се смањује његова

виталност, динамизам и предузетничка активност. Планско подручје се суочава са недостатком млађег, радно способног становништва, што већ сада, а посебно у будућности, захтева матрицу различитих мера којима се отклањају демографски недостаци.

Негативни демографски трендови условљавају смањење броја домаћинстава. Промене броја домаћинстава условљене су променом укупног броја становника, раслојавањем домаћинстава и смањењем просечног броја чланова у домаћинству. Тенденцију смањења броја становника планског подручја, пратила је и тенденција пада броја домаћинстава.

Табела 5. Упоредни преглед броја домаћинстава и станова по насељима од 2002 – 2011. год.

	подручје	Укупан број домаћинстава		Укупан број станова		индекс бр. домаћин.	просечна величина домаћин.
		2002	2011	2002	2011		
Општина Деспотовац							
1	Баре	8	7	16	18	87.50	2.7
2	Бељајка	122	103	201	171	84.43	2.4
3	Буковац	135	129	156	208	95.56	3.8
4	Војник	312	279	399	366	89.42	3.2
5	Двориште	196	128	231	180	65.31	3.6
6	Деспотовац г	1566	1538	1933	2240	98.21	2.7
7	Жидиље	55	30	86	63	54.55	2.8
8	Језеро	118	113	197	134	95.76	3.2
9	Јеловац	101	93	148	178	92.08	3
10	Липовица	166	138	217	197	83.13	3.6
11	Ломница	298	303	513	488	101.68	3.3
12	Маквиште	10	11	14	11	110.00	2.7
13	Пањевац	162	149	208	180	91.98	3.5
14	Поповњак	90	81	98	107	90.00	3.8
15	Равна Река	149	123	208	200	82.55	2.2
16	Ресавица г	858	771	918	913	89.86	2.6
17	Ресавица (село)	47	41	60	48	87.23	3.2
18	Сењски Рудник	220	180	244	286	81.82	2.4
19	Сладаја	195	169	167	216	86.67	4.1
20	Стењевац	200	173	221	231	86.50	3.5
21	Стрмосен	276	241	340	458	87.32	3.2
Општина Жагубица							
22	Близнак	115	89	173	135	77.39	3.2
23	Брезница	76	62	92	68	81.58	2.5
24	Вуковац	161	138	213	258	85.71	2.8
25	Жагубица	998	954	1549	1475	95.59	2.7
26	Изварица	104	91	178	119	87.50	3.4
27	Јошаница	190	158	296	351	83.16	3.4
28	Крепољин	629	583	898	876	92.69	2.6
29	Крупаја	176	161	206	225	91.48	3.3
30	Лазница	614	574	1143	1052	93.49	3.3
31	Липе	6	1	64	7	16.67	8
32	Медвеђица	12	10	24	16	83.33	3.3

33	Милановац	150	119	184	169	79.33	3.1
34	Милатовац	254	231	368	407	90.94	2.9
35	Осаница	329	320	418	551	97.26	3.3
36	Рибаре	142	134	213	206	94.37	2.7
37	Селиште	135	113	235	232	83.70	3.2
38	Сиге	218	184	247	273	84.40	2.7
39	Суви До	407	368	502	451	90.42	3.2
	Укупно у обухвату плана	10000	9090	13.578	13.764	90.90	2.9

Према Подацима Пописа из 2011. године, на подручју Просторног плана евидентирано је 9090 домаћинства, што је 910 домаћинства мање у односу на 2002 годину. Једино насеље у коме је забележен минималан пораст домаћинства је Ломница и Маквиште. Просечна величина домаћинства износи 2,9 чланова. Укупан стамбени фонд на подручју Просторног плана је 13.764.

Табела 6. Резиме базног периода

Демографски показатељи	
Укупан број становника по попису 2011.	27.075
Укупан број становника по попису 2002.	30.705
Укупан пад - стопа пада	-3.630
Индикатори демографске старости	
Просечна старост становништва	46,5
Млади до 20 година	18%
Старији од 60 година	33%
Радно способно становништво	61%
Стадијум демографске старости	VII стадијум
Домаћинства	
Укупан број домаћинства	9090
Просечна величина домаћинства	2,9
Укупан број станова	13.764

Мрежа насеља

Планско подручје представља депопулативан простор који је условно подељен на урбане центре Деспотовац и Жагубицу са својим зонама утицаја. Ови општински центри су у прошлости привлачили становништво, а данас то чине у мањем обиму и њима гравитирају углавном сеоска насеља са територија ових општина. Ипак, у ширем контексту, планско подручје (Регион) остварује одређене функционалне везе са ближим или даљим окружењем. Као део секундарне развојне осовине на потезу Баточина-Деспотовац-Жагубица-Бор, корепондира на истоку преко Баточине и Јагодине са шумадијском облашћу, на северу преко Петровца на Млави са браничевском облашћу, на истоку преко биполарне борско-зајечарске агломерације са борском и зајечарском облашћу и на југу преко Туприје и Параћина са поморавском облашћу. Повољан гегорафски положај Региона није довољно валоризован.

Изградњом планираног инфраструктурног коридора државног пута I реда "Вожд Карађорђе" (Лазаревац – Аранђеловац – Топола - Марковац – Свилајнац – Деспотовац – Бор) на територији Региона, очекује се снажнија унутаррегионална, а посебно интрарегионална функционална повезаност планског подручја који би требало да представља фактор повезивања београдског функционалног подручја са Подунављем и Тимочком крајином (Зајечар и Бор као урбане агломерације Тимочке крајине директно или индиректно утичу и на прекограничну сарадњу са Републиком Бугарском и Републиком Румунијом).

У унутаррегионалним оквирима, мање или више доминирају утицаји ка општинским центрима Деспотовац и Жагубица (која ни у административном, ни у социогеографском смислу нема обележја градског насеља, те се развијају као мањи локални центри без већег подручја утицаја). Деспотовац и Жагубица су урбани центри руралних подручја чији се утицаји осећају углавном на

територијама сопствених општина (Деспотовац чак 92% радника и 86% дневних миграната привлачи са територије сопствене општине; Жагубица 98% радника, 97% дневних миграната). Поларизационо дејство регионалних центара у окружењу, емиграција и негативан демографски тренд условио је одлив становништва општинских, али и других локалних центара општина. Мали број радника (општина Деспотовац – 4.367, Жагубица – 2.075) и запослених миграната (општина Деспотовац – 1.980, Жагубица - 780), недовољан садржај јавно социјалног типа, недовољан демографски капацитет и други фактори утицали су да ове општине немају обележја која би им омогућила јачу позицију у мрежи насеља ширег урбаног система.

Табела 7. Дистрибуција радника по општини становања и општини рада

Општина Становања	Општина рада																	
	укупно		Деспотовац		Жагубица		Параћин		Рековац		Јагодина		Свилајнац		Ђуприја		Остала	
		%		%		%		%		%		%		%		%		%
Укупно	53131	100	4367	100	2075	100	13909	100	1540	100	17677	100	4103	100	7666	100	1794	100
%	100		8		4		26		3		33		8		14		3	
Деспотовац	4219	8	4030	92	1	0	6	0	0	0	37	0	38	1	48	1	59	3
%	100		96		0		0		0		1		1		1		1	
Жагубица	2408	5	51	1	2042	98	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	314	18
%	100		2		85		0		0		0		0		0		13	
Параћин	13830	26	55	1	0	0	12911	93	1	0	149	1	0	0	342	4	372	21
%	100		0		0		93		0		1		0		2		3	
Рековац	1808	3	0	0	0	0	3	0	1453	94	170	1	0	0	8	0	174	10
%	100		0		0		0		80		9		0		0		10	
Јагодина	17704	33	42	1	0	0	97	1	34	2	16585	94	19	0	348	5	579	32
%	100		0		0		1		0		94		0		2		3	
Свилајнац	3893	7	27	1	0	0	0	0	0	0	57	0	3699	90	6	0	104	6
%	100		1		0		0		0		1		95		0		3	
Ђуприја	7746	15	60	1	0	0	174	1	0	0	496	3	4	0	6820	89	192	11
%	100		1		0		2		0		6		0		88		2	
Остала	1523	3	102	2	32	2	718	5	52	3	183	1	342	8	94	1		
%	100		7		2		47		3		12		22		6			

Извор података: Посебни подаци, Републички завод за статистику, 2002. год.

Табела 8. Дистрибуција радника дневних миграната по општини становања и општини рада

2002 Општина Становања	Општина рада																	
	укупно		Деспотовац		Жагубица		Параћин		Рековац		Јагодина		Свилајнац		Ђуприја		Остала	
		%		%		%		%		%		%		%		%		%
Укупно	20513	100	1980	100	780	100	6254	100	765	100	6478	100	1232	100	2000	100	1024	100
%	100		10		4		30		4		32		6		10		5	
Деспотовац	1814	9	1698	86	0	0	1	0	0	0	21	0	33	3	43	2	18	2
%	100		94		0		0		0		1		2		2		1	
Жагубица	930	5	49	2	759	97	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	122	12
%	100		5		82		0		0		0		0		0		13	
Параћин	6164	30	54	3	0	0	5373	86	1	0	143	2	0	0	336	17	257	25
%	100		1		0		87		0		2		0		5		4	
Рековац	951	5	0	0	0	0	1	0	686	90	144	2	0	0	2	0	118	12
%	100		0		0		0		72		15		0		0		12	
Јагодина	6371	31	38	2	0	0	92	1	33	4	5515	85	12	1	332	17	349	34
%	100		1		0		1		1		87		0		5		5	
Свилајнац	1052	5	24	1	0	0	0	0	0	0	53	1	911	74	5	0	59	6
%	100		2		0		0		0		5		87		0		6	
Ђуприја	2022	10	57	3	0	0	167	3	0	0	472	7	1	0	1224	61	101	10
%	100		3		0		8		0		23		0		61		5	
Остала	1209	6	60	3	21	3	620	10	45	6	130	2	275	22	58	3		
%	100		5		2		51		4		11		23		5			

Извор података: Посебни подаци, Републички завод за статистику, 2002. год.

Мрежу насеља у обухвату плана, површине око 1.202 km² сачињава недовољно кохерентан систем од 38 насеља размештених у 36 катастарских општина (табела 10). Два насеља, на територији општине Деспотовац, имају статус градских у статистичком смислу: Деспотовац (4.197 становника) и Ресавица (2.035 становника). У градским насељима живи 6.232 становника или 24% од укупног становништва Региона. Просечна величина насељског атара износи око 32km² и број насеља у односу на број катастарских општина и величину атара по општинама је релативно повољан. У општини Деспотовац има 17 катастарских општина, са 20 насеља и атарима просечне величине од око 104km², док је у општини Жагубица 19 катастарских општина са 18 насеља, са просечном величином атара од око 42km². Генерално, насеља су претежно рурална, изузев насеља Деспотовац и Жагубица која имају

урбани карактер, Ресавице и Равне Реке (рударска насеља) и Крепољина и Стењевца која имају карактер насеља мешовитог типа.

Табела 9. Основни подаци о мрежи насеља

Назив насеља	Општински центар	Варијабле (Попис 2011)					ТИП насеља: 1 - градско 2- мешовито 3 - сеоско
		број ст.	удео ДнМиг	удео лица која раде у пољ.	удео пољ. дом.	удео запослених у 2 и 3. сектору у насељу становања	
Деспотовац	ОЦ	4197	16.96	0.42	17.1	57.51	1
Војник		880	83.78	4.74	43.01	5.4	3
Жидиље		83	84	17.65	53.33	0	3
Језеро		366	56.14	26.47	53.98	8.15	3
Јеловац		278	83.12	2.04	44.09	9.38	3
Липовица		502	52.63	61.27	78.26	11.68	3
Ломница		997	64.02	47.84	44.22	3.51	3
Маквиште		30	85.71	0	72.73	0	3
Пањевац		518	69.47	34.85	51.01	7.51	3
Поповњак		305	74.74	37.35	65.43	4.96	3
Равна Река		276	79.22	8.47	8.13	8.24	3
Ресавица		2035	11.16	0.96	5.19	78.17	2
Ресавица (село)		132	87.5	51.16	48.78	1.37	3
Сладаја		691	74.46	7.59	79.29	7.8	3
Стењевац		608	59.9	0.72	48.55	13.69	3
Стрмостен		783	65.4	4.29	68.88	17.54	3
Баре		19	100	28.57	85.71	0	3
Бељајка		251	56.67	70.91	66.02	2.76	3
Буковац		490	80.83	49.21	63.57	2.75	3
Двориште		458	58.1	10	66.41	17.84	3
општина	укупно	13.899					
Жагубица	ОЦ	2590	6.32	3.17	51.47	53.91	1
Изварица		307	59.78	28.17	86.81	12.36	3
Јошаница		539	66.67	56.67	88.61	9.42	3
Крепољин		1542	17.15	48.02	67.75	26	3
Крупаја		534	68.53	45.22	86.96	3.99	3
Лазница		1881	35.88	29.51	77.87	8.35	3
Липе		8	0	0	100	0	3
Медвеђица		33	100	42.86	90	0	3
Милановац		365	63.53	50	86.55	5.49	3
Милатовац		680	57.04	52.78	79.22	3.25	3
Осаница		1048	41.83	63.14	82.19	13.89	3
Рибаре		356	62.64	16.39	82.09	5.6	3
Селиште		363	52.48	0	90.27	5.63	3
Сиге		496	58.74	40.33	70.65	9.14	3

Суви До		1167	64.69	4.21	82.34	8.88	3
Близнак		281	72.73	54.81	68.54	0.76	3
Брезница		158	56.67	33.33	98.39	11.76	3
Вуковац		389	72.82	25	74.64	14.13	3
општина	укупно	12.737					

Извор података: Посебни подаци, Републички завод за статистику, 2011.

Мрежа насеља, демографске прилике и привредни развој насеља на подручју Плана одликује велика разноликост у погледу величине, генезе, морфологије и функције насеља. Групу битних чинилаца развоја система насеља у Региону чине функционалне детерминанте. У време индустријске урбанизације и концентрације становништва и функција у општинским центрима, дошло је до процеса функционалне трансформације насеља појединачно и њихове мреже у целини. До седамдесетих година прошлог века углавном су само општински центри имали полифункционални карактер (производно-занатске функције, резиденцијалне, трговинске, административне, управне, културне, здравствене и образовне функције), док су остала насеља била монофункционална, са доминацијом запослености активног становништва у примарним делатностима, најчешће у оквиру сопствених газдинстава или у земљорадничким задругама и пољопривредним комбинатима. Поједина насеља истичала су се функцијом центара развоја туризма. Из домена јавно-социјалне инфраструктуре развијано је основно образовање са релативно дисперзним размештајем школских објеката у складу са размештајем школообавезног контингента становништва. Од тада, до данас, села се функционално трансформишу под директним или индиректним утицајима развоја и диверзификације функција општинских и регионалних центара.

Део контингента радноспособног становништва и даље се добрим делом задржао у примарним и секундарним делатностима, са тенденцијом да постепено пређе у терцијарно-квартарне делатности. Структура активног становништва насеља је хетерогена (табела 10). Удео насеља аграрног типа износи 46%, индустријског 19%, услужног 11% (табела 11). Просечно насеље је аграрно-индустријског, аграрно-услужног или индустријског типа. Територијални домет функције рада општинских центара најјачи је у њиховој непосредној околини. У овим просторима се број функционално трансформисаних насеља услужног и услужно-индустријског карактера увећао у односу на раније. Насупрот томе, у зонама слабијег утицаја доминантних центара све је већи број функционално трансформираних насеља аграрног типа. У последњем међупописном периоду 2002-2011. година смањено обим радне снаге као последица рецесије укупне привреде у држави. То је условило смањен број запослених у центрима рада са једне стране, а са друге, смањен је број радног контингента из села који је прешао у неактивно становништво или лица са својим приходима. Старење популације у сеоским подручјима и укупно смањење радног контингента из села утицало је да се из ових насеља, махом удаљених од центара рада, смањи и дневна миграција. Са удаљавањем од општинских центара, смањују се и функцијске промене у насељима, опада урбаност те су насеља аграрног типа и његових модалитета углавном позиционирана на периферији општина.

Табела 10. Функцијски типови насеља

функцијски тип насеља	насеља		
	број	%	назив
аграрна	5	13.5	Бељајка, Липовица, Јошаница, Милатовац, Осаница
аграрно-индустријска	7	18.9	Буковац, Ломница, Поповњак, Близнак, Крупаја, Милановац, Сиге
аграрно-услужна	5	13.5	Ресавица (село), Брезница, Крепољин, Лазница, Медвеђица
индустријска	5	13.5	Жидиље, Маквиште, Равна Река, Ресавица, Стењевац
индустријско-аграрна	1	2.7	Сладаја
индустријско-услужна	1	2.7	Стрмостен
услужна	4	10.8	Војник, Деспотовац, Жагубица, Суви До
услужно-аграрна	3	8.1	Језеро, Вуковац, Изварица
услужно-индустријска	4	10.8	Двориште, Јеловац, Рибаре, Селиште
на граници	2	5.4	Баре, Пањевац

укупно	37	100.0	
--------	----	-------	--

Демографско пражњење сеоских подручја изазвано емиграцијом или смањењем природног прираштаја, а најчешће њиховом комбинацијом, довели су до промена у демографској величини насеља. Као резултат тога, у периоду 1961-2011, је број насеља за трећину мањи у односу на почетни период а укупан број становника планског подручја се преполовио (*табела 12*). Присутна је сукцесија у демографском уситњавању сеоских насеља. У односу на почетни период се број мањих сеоских насеља у 2011. год. увећао (број насеља до 1.000 становника је четворостручен), док се број демографски већих насеља смањило (готово за трећину је мање насеља која броје преко 500, односно 1.000 становника).

Табела 11. Величинска структура насеља

Групе насеља према становника	1961. година		2011 година	
	Број насеља	Број становника	Број насеља	Број становника
до 50	-	-	4	90
51-100	-	-	1	83
101-200	-	-	2	290
201-300	-	-	4	1.086
301-500	3	1.192	11	4.209
501-1000	7	4.697	10	6.732
1001-2000	11	14.374	4	5.638
2001-5000	8	20.209	2	4.625
5001-10000	1	5.538	-	-
УКУПНО	30	46.010	38	22.753

Густина насељености на планском подручју је са 28ст/км² у 1961.години смањена на 22ст/км² по попису 2011.године, што је веома ниска насељеност у односу на просек Централне Србије (97ст/км²). Највећу густину насељености има насеље Деспотовац (608ст/км²) а затим Ресавица (344ст/км²), Војник (78,5ст/км²), итд. Чак осам насеља има густину насељености мању од 10ст/км².

Већина насеља се налази на надморским висинама од 250 до 500m, осим насеља у кучајском делу општине Деспотовац која су на висини од 500 до 700m. Основне *морфолошке карактеристике* насеља показују да су насеља историјски формирала грађевинску зону дуж саобраћајница, у долинама река, падинама и котлинама, па је највећи број насеља збијеног, полузбијеног, или разређено збијеног типа, док је мали број насеља разбијеног типа. Матрица збијених села може да се подели на она сеоска насеља са одређеним демографским капацитетом (чије је становништво претежно у иностранству) и села која су без становника. Витална сеоска насеља су недовољно инфраструктурно опремљена али поседују релативно повољан стамбени фонд (добре стамбене и пратеће објекте). Села са недовољним демографским капацитетом, односно без становника су и лоше инфраструктурно опремљена и имају нешто слабији квалитет стамбених и јавних објеката.

3.2.3. Привредни развој

Према степену развијености јединица локалних самоуправа, а на основу *Уредбе о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2014. годину* ("Службени гласник РС", број 104/14), општина Деспотовац спада у трећу групу (недовољно развијене јединице локалне самоуправе, чији је степен развијености у распону од 60% до 80% републичког просека), док општина Жагубица спада у четврту групу (изразито недовољно развијене јединице локалне самоуправе, чији је степен развијености испод 60% републичког просека). Према *Уредби о условима за подстицање производње и запошљавања у девастираним подручјима у 2011. години* ("Службени гласник РС", бр. 3/2011, 48/2011 и 84/2011), општина Жагубица се сматра девастираним подручјем (јединице локалне самоуправе чији је степен развијености испод 50% републичког просека према

званичним подацима надлежног органа за послове статистике).

Достигнути ниво развијености општина у планском подручју илустрација је ниског степена активiranости развојних потенцијала. То је последица положаја у брдско-планинском подручју, периферности у односу на примарне осовине развоја у Србији, усмерености локалне економије ка екстензивно организованим, сировинско (ресурсно) оријентисаним производним активностима, и парцијалног (а не интегралног) коришћења просторно-развојних потенцијала. Тиме је изостало развојно-функционално повезивање и просторно интегрисање општина у шире, трансрегионално окружење.

Становништво и привреда су у сталној међузависности и интеракцији. Пораст броја становника углавном је везан за привредни развој. Међутим, када се смањује број становника значајан чинилац таквих токова је неразвијена привреда. Планско подручје (39 насеља) карактерише смањивање броја становника. Са економско-социјалног аспекта битна је и старосна структура становништва, а такође и број становника у иностранству. Старосна структура је неповољна, јер је заступљеност становништва добне групе преко 65 година велика и може се рећи да је за ово подручје карактеристична дубока старост популације. Број становника који ради или борави у иностранству је евидентиран у свим насељима планског подручја.

Главни проблеми привредног развоја су: недовољна диверзификација привредних активности (најзначајнији привредни субјекти и највећи део привредних активности се одвија у градским/општинским и индустријским центрима, ван планског подручја), слаба инфраструктурна опремљеност, депопулација, неповољна старосна и образовна структура становништва и др.

Табела 12. Број запослених у једном броју делатности, 2019.год.

Општина	Укупно	Сектор делатности				
		Пољопривреда, шумарство и рибарство	Вађење руда и камена	Прерађивачка индустрија	Трговина	Услуге смештаја и исхране
Жагубица	1.964	111	221	174	234	98
	100%	5,6	11,25	8,8	11,9	4,9
Деспотовац	4.797	110	1.237	326	551	280
	100%	2,3	25,7	6,7	11,4	5,8
Укупно	6.761	221	1458	500	785	378
	100%	3,2	21,5	7,4	11,6	5,6

Извор података: РЗС, Општине у Србији 2019

Планско подручје карактерише релативно слаба развијеност делатности терцијарног сектора (трговина, угоститељство и туризам). С обзиром на повећање потреба за различитим врстама услуга које је у планском периоду неопходно обезбедити, сходно очекиваном развоју туризма и пројектованом броју туриста у оквиру туристичке дестинације Кучајске планине (исхрана, приступ телекомуникацијама, угоститељске, хотелијерске, туристичке и друге услуге), очекује се пораст нивоа конкурентности локалне привреде (пре свега кроз одрживи развој туризма, угоститељства, хотелијерства, пољопривреде, занатства, домаће радиности и др.), што ће као резултат имати позитиван финансијско-економски ефекат на локалне заједнице, али и на шире подручје.

Рударство, коришћење минералних сировина и индустрија

Од укупног активног становништва које обавља занимање по делатностима, на подручју Просторног плана најзаступљеније делатности су вађење руда и камена и прерађивачка индустрија. Процент учешћа ове две делатности износи 28,9%, док је заступљеност осталих делатности следећа: пољопривреда 3,2%, трговина 11,6%, угоститељство и туризам 5,6%.

С обзиром на то да су на планском подручју значајна налазишта угља и неметала, очекивано је да један број становника буде оријентисан ка *рударству*. На основу наведених података (посебно када се посматрају апсолутни бројеви) може се закључити да су следећа насеља рударска: Крупаја, Сиге, Жидиље, Равна Река, Ресавица, Сењски Рудник, Сладаја и Стрмостен. Један број становника обавља посао у свом месту становања, а други број ван њега (дневни мигранти). Највећи број становника-рудара је из општине Деспотовац (Ресавица, Сењски рудник, Сладаја, Стрмостен).

Од *неметала* и *геолошког грађевинског материјала*, највећи економски значај на овом подручју имају цементни лапорци са пратећим сировинама (кречњаци, глине). Употреба пешчара као

грађевинско-архитектонског камена нешто је смањена у односу на ону половином двадесетог века. Одвија се и експлоатација бигра, карбонатних стена и магматита као архитектонског и украсног камена, мада је значај који имају седименти бигра за научна истраживања и реконструкцију новије геолошке историје сигурно већи од економског. На више локалности активни су мајдани техничког камена. Најчешће се користе кречњаки добрих физичко-механичких карактеристика, али и гранитоиди и габрови. На више локалитета на територији Просторног плана одобрена су истраживања неметаличних сировина: кречњака, мермера, пескова, кварца, андезита, гранита, калцита, габра и др.

Кад су у питању *металичне сировине*, у металогенетском погледу, терен припада Карпатско-Балканској металогенетској провинцији, односно Хомољско-Бељаничкој металогенетској зони. Унутар ове зоне познато је неколико рудних појава, али постоје геолошке индикације за постојање до сада непознатих појава и лежишта. Могуће је издвојити такозвана Кучајско-бељаничка лежишта гвожђа, која су везана за вулканогено седиментне творевине Кучаја и Бељанице ордовицијумске старости. На више локалитета на територији Просторног плана одобрена су истраживања металичних сировина, углавном Аu, Сu и пратећих метала.

Кад су у питању *енергетске сировине*, на планском подручју позната су лежишта квалитетних висококалоричних мрких угљева. Планско подручје је познато по јединственом Ресавско-моравском угљеном басену, у коме се експлоатација угља врши од 1853. године, а који је данас подељен на више угљоносних простора - лежишта: лежиште Срмостен; лежиште Јеловац; Ђулско-жидиљски угљени простор (где се налазе лежишта Ђулска синклинала и Лесковица); Крепољинска угљоносна зона (лежиште Јасеновац); Равноречко-сењски угљени простор; Равноречки и Сисевачки угљени простор. Рудник мрког угља припада Јавном предузећу за подземну експлоатацију угља "Ресавица". Тренутно су активна лежишта: Сењски рудник (при крају експлоатације, због недостатка резерви), Јеловац, Стрмостен и Јасеновац. Савремени захтеви у погледу заштите и неекономична производња у јамским угљенокопима допринели су затварању многих рудника угља са подземном експлоатацијом. У енергетском билансу Србије ови угљеви нису интересантни, али се због доброг квалитета користе за грејање и имају економски значај за локалну средину.

На територији обухваћеној Просторним планом, Министарство рударства и енергетике (Сектор за геологију и рударство) је одобрило извођење *геолошких истраживања* минералних ресурса, и то:

– Привредном друштву „НАФТНА ИНДУСТРИЈА СРБИЈЕ“ а.д. - Нови Сад одобрено извођење геолошких истраживања нафте и гаса, јужно од Саве и Дунава, на истражном простору који се у регистру истражних простора води под бројем 1915 (решење бр: 310- 02-0059/2010-06 од 1.04.2010. год.).

а) Активна истражна поља:

- предузеће Срмекс д.о.о, Локалитет: Главица, Општина Жагубица; сировина кречњак;
- предузеће Тара Голд д.о.о, Локалитет Антина Чука, сировина Аu, и Сu, Општина Жагубица;
- предузеће Avala resources doo. Локалитет Ждрело, сировина Аu и пратећи метали;
- предузеће Konstantin resources доо., Локалитет Кучај, сировина Аu, Ag, Сu, Pb, Sb, Zn, W;
- предузеће EURO ELITA ЕКО СИСТЕМ доо. Љиг, Локалитет: алувијон Јошаничке „Милатовачке, Велике реке. сировина: секундарна концентрација злата;
- предузеће Eaglewing basemetal Company doo. Локалитет Милатовац – Буковска, сировина Аu (Полигон 1 и 2);
- предузеће Eaglewing basemetal Company doo. Локалитет Чока Мосули, сировина Аu;
- предузеће Avala resources doo. Локалитет Потај Чука – Тисница, сировина Аu;
- предузеће Avala resources doo. Локалитет Бигар исток Аu и пратећи метали;
- предузеће Rakita Exploration. Локалитет Лесково - Јасиково Сu, Аu и пратећи метали;
- предузеће Avala resources doo. Локалитет Умка, сировина Аu и пратећи метали.
- предузеће Tilva doo. Локалитет Чока Купијатра сировине Сu, Аu пратећи метали.
- предузеће Stone Company doo. Локалитет Речке сировина кречњак као АGК;

б) Предузећа која су заведена као апликанти за примењена геолошка истраживање, али им још нису истраживања одобрена:

- предузеће Eaglewing basemetal Company doo. Локалитет Репатна, сировина кварцни песак;
- предузеће Konstantin resources доо., Локалитет Купинова глава, сировина Аu, Ag, Сu, Pb, Sb, Zn;
- предузеће Konstantin resources доо., Локалитет Благојев камен, сировина Аu, Ag, Сu, Pb, Zn, W;

- предузеће Deep Core Mining doo., Локалитет Лазница, сировина Au, Ag, Cu, Pb, Zn, Mo;
- предузеће Trnava Exploration doo., Локалитет Медвеђица сировина Au, Ag, Cu, Pb, Zn
- предузеће Kornit doo, Локалитет Суви До, сировина кречњак као АГК;
- предузеће Kovilovača doo., Локалитет Ковиловача, сировина кречњак као АГК и карбонатна сировина;
- предузеће Kornit doo, Локалитет Велика Главица, сировина корнит и габор као АГК;

На основу службене евиденције катастра експлоатационих поља које се води у Министарству рударства и енергетике, утврђено је да на територији обухваћеној Просторним планом, постоје следећа *експлоатациона поља*:

а) Енергетске сировине:

- Рембас Деспотовац, који припада Ресавско моравским угљеним басеном, сировина мрки угаљ;
- ЈП ПЕУ Ресавица, рудник Јасеновац, лежиште Јасеновац, сировина угаљ;
- ЈП ПЕУ Ресавица, рудник Стрмостен, лежиште Стрмостен и Јеловац сировина мрки угаљ;

б) Неметаличне сировине:

- АД Ковиловача Деспотовац, сировина кречњак.
- Рудник мрког угља Јасеновац Крепољин, лежиште Лука – Солола код Крепољина, сировина пескови;
- предузеће Срмекс д.о.о., Лежиште: Главица, сировина кречњак;
- Рудник злата и волфрама Благојев камен, сировина кварц;
- Институт за рударство и металургију, лежиште Потај Чука – север, карбонатна сировина;
- Mat product doo., лежиште Потај Чука мермер као калцијум карбонатна сировина;
- АД Мермер Жагубица, лежиште Тисница, сировина кречњак;
- ЕМС Кијево ад., лежиште Ваља Стреж, сировина андезит;

На територији у обухвату Просторног плана истражене су *оверене резерве* следећих минералних сировина:

- предузеће Kovilovača doo., Локалитет Ковиловача, сировина кречњак;
- предузеће ЈП ПЕУ Ресавица, локалитет Стрмостен сировина угаљ;
- предузеће ЈП ПЕУ Ресавица, локалитет Лесковица, сировина мрки угаљ;
- предузеће ЈП ПЕУ Ресавица, локалитет Јеловац, сировина мрки угаљ и угаљ;
- предузеће ЈП ПЕУ Ресавица, локалитет Равна Река IV – блок сировина мрки угаљ;
- предузеће ЈП ПЕУ Рембас, локалитет Равна Река сировина угаљ;
- предузеће ЈП ПЕУ Ресавица, рудник Јасеновац – блок 1, локалитет Јасеновац, сировина угаљ;
- предузеће ЈП ПЕУ Ресавица, локалитет Централно поље Блок 1 Јасеновац, сировина угаљ;
- предузеће ЈП ПЕУ Ресавица, Јасеновац локалитет Блок 3, сировина угаљ;
- предузеће ЈП ПЕУ Ресавица, Јасеновац локалитет Блок 2, сировина угаљ;
- предузеће Срмекс д.о.о, Локалитет: Главица, сировина кречњак;
- предузеће Срмекс д.о.о, Локалитет: Кочман, сировина гранит
- предузеће АД Мермер Жагубица, лежиште Тисница, сировина кречњак;
- предузеће РТБ Бор доо, локалитет Потај – Чука север сировина калцит;
- предузеће Mat product doo., Локалитет Потај Чука мермер као калцијум карбонатна сировина;
- предузеће Dundee Plemeniti metali doo., Локалитет Ваља Стрж, сировина бакар;
- предузеће ЕМС Кијево ад., лежиште Ваља Стреж, сировина андезит;
- предузеће Авала камен доо., локалитет Црна Река – западни део, сировине андезит базалт,ТГК.
- предузеће Бранко Моравац доо., локалитет Ченак, сировина габро;
- предузеће Авала камен доо., локалитет Црна Река – јужни део, сировине габро;
- предузеће Kovilovača doo., Локалитет Рапатна, кварцна сировина;

На територији обухваћеној Просторним планом, Министарство рударства и енергетике (Сектор за геологију и рударство) је одобрило извођење *геолошких истраживања и експлоатације подземних вода*, и то:

- инжењерскогеолошка истраживања: Crni Vrh Power d.o.o. Жагубица, локалитет Црни врх;
- експлоатације подземних вода: ДОО РБМ, локалитет извориште Бањица у селу Сиге, минерална вода;
- експлоатациони објекти са овереним резервама: КСП СТАН ЈП, локалитет Деспотовац, извориште

Топлик; предузеће Клочаница, локалитет Остреч – Бигар, извориште Бигар; ЈКП Белосавац Жагубица, извориште Белосавац; предузеће Белосавац 2001 Смедерево, извориште Белосавац.

Поред рударства, становништво планског подручја ради и у делатности *индустрије*. Према подацима из 2019. године укупан број запосленог становништва у прерађивачкој индустрији износио је 500 (7,4% активног становништво које обавља занимање по делатности). Из наведених података, види се да се поједина насеља планског подручја ослањају на главне носиоце привреде својих општина (главни капацитети су углавном лоцирани у општинским центрима или њиховој околини). Гранска структура представљена је кроз следеће групације међусобно више или слабије повезаних производно-прерађивачких активности: експлоатација угља; експлоатација камена; агроиндустријски комплекс; прерада дрвета и израда производа од дрвета; производња машина и машинских елемената; металопрерађивачка индустрија; текстилна индустрија.

У просторно-привредној структури планског подручја издвајају се следећи центри: општински и секундарни општински центар као носиоци привредног (индустријског) развоја општине; мањи привредни (индустријски) центри; насеља са нуклеусом производних активности.

Пољопривреда, шумарство и ловна привреда

Подручје Просторног плана припада типу *пољопривреде* тржишне оријентације, са ниском радном интензивношћу, средњом продуктивношћу и тржишношћу, са превагом сточарске производње. С обзиром на површине које се налазе под пашњацима и ливадама, сточарство представља тежишни ослонац за развој пољопривреде, а све остале њене гране имају допуњујући карактер. Иако је присутан, потенцијал за развој ратарства, повртарства и воћарства на планском подручју није примаран, јер се земљишта овог типа налазе на малим површинама, позиционираним искључиво на мањим деловима, уз уске долињске стране његовог северног, западног и јужног обода. Као посебна грана која у последње време све више добија на значају, а у складу са постављеним режимима заштите, јавља се сакупљање шумских плодова и лековитог биља.

Највећи проблеми који тренутно спутавају развој сеоског подручја су интерног карактера и могу се класификовати у три основне групе:

- проблеми везани за социјални капитал: старосна структура на сеоским подручјима (60 и више година) ограничавајући је фактор даљег развоја. Ово имплицира запуштеност пољопривредних газдинстава због недостатка радно способног становништва. Такође и културни садржаји живота на селу су на изузетно ниском нивоу, што представља значајан проблем са социолошког аспекта.
- проблеми везани за инфраструктуру: недовољна развијеност и пре свега лоше стање постојеће путне и телекомуникационе мреже представља највећи проблем из овог домена. Ту је такође и неразвијеност комуналних услуга, на првом месту лоше и неадекватно водоснабдевање, непостојање или ниска развијеност канализационе мреже и лоше стање електродистрибутивне мреже.
- проблеми везани за привредне активности на селу: уситњеност пољопривредног поседа представља ограничавајући фактор за развој интензивне пољопривредне производње. Овоме треба додати и недостатак, као и застарелост пољопривредне механизације, чија просечна старост износи између 15 и 20 година. Поред овога, непостојање адекватних прихватних и прерадних капацитета на сеоским подручјима додатно успорава локалну диверсификацију производње, јер нема јасно дефинисаних путева пласмана пољопривредних производа.

Шумарство је, поред пољопривреде, једна од основних делатности на подручју Просторног плана. Државним шумама и шумским земљиштем на планском подручју газдује ЈП „Србијашуме”, посредством шумских газдинстава:

- Шумско газдинство „Тимочке шуме” Бољевац, Газдинске јединице „Боговина”.
- Шумско газдинство „Јужни Кучај” Деспотовац: део Газдинских јединица: „Сладајска бучина - Речке”, „Јелова коса”, „Бељаничка река - Злотска река”, „Винатовача - Вртачеље”, „Склопови - Соколица”, „Деспотовачке шуме”, „Клочаница”, „Барбушина”, „Валкалуци - Некудово”, Троглан баре”, „Сењско стубичке шуме”, „Јаворак” и „Игриште - Текућа бара”.
- Шумско газдинство „Северни Кучај” Кучево: део Газдинских јединица : „Пек - Гложана - Комша”, „Мали Пек”, „Тодорова река”, „Бељаница”, „Црни врх”, „Мали камен”, „Здравча” и „Вукан - Крилаш”.

Основна намена шума је производња техничког дрвета, стална заштита шума (изван газдинског третмана), заштита земљишта од ерозије, заштитна шума од погледа, семенска састојина, строги резерват природе I степен заштите, строги резерват природе II степен заштите, строги резерват природе III степен заштите и споменик природе. На обухваћеним површинама се налазе састојине: граба, липе, осталих тврдих лишћара, китњака, букве, шикара, шибљак, цера, сладуна, и вештачки подигнуте састојине: лишћара, смрче, црног бора, цера, јеле и осталих четинара. Степен угрожености шума од пожара креће се између I и VI степен угрожености, у зависности од састојине.

Шумовитост од око 66 %, указује да је планско подручје већим делом обрасло шумом, што представља један од основних ресурса развоја, без обзира на посебне намене и режиме заштите. Осим одрживог коришћења шума у складу са општим принципима заштите животне средине, планско подручје обилује повољним природним условима за сакупљање и производњу аутохтоног и плантажног лековитог биља (глог, крушина, зова, липа, дивља ружа, клека, јагорчевина, хајдучица, кичица, линцура, мајчину душица, кантарион, враниловка, плућњак, коприва и др.), гљива и шумских плодова (боровница, купина, шумске јагоде, шипурак и др.), што се показало економски исплативим. Организована производња лековите биљне сировине и садног материјала се може одвијати кроз ратарску производњу, сакупљање самониклих биљака и производњу етарских уља. У том контексту се може размишљати и о сертификацији еколошки чистог подручја, органској производњи, производима са "географски дефинисаног подручја" и сл.

Због одличних природних потенцијала за развој *ловства* (очувани мезофилни и мешовити шумски комплекси и богатство крупном, ситном и пернатом дивљачи) на простору предвиђеном обухватом налази се већи број ловишта дуге традиције. Обухвата део ловишта: „Јужни Кучај IV" и „Злотске шуме - Црни врх" која су дата на газдовање ЈП „Србијашуме".

- Ловиште „Јужни Кучај IV" простире се на површини од 26360 ha, највећи део ловишта је на надморским висинама 700-1000 m и шумовитост ловишта је преко 80%. Дозвољен је лов на европског јелена, срне, дивље свиње, зечеве и као посебан раритет на вукове. Поред ових врста, у ловишту своје станиште имају и трајно заштићене врсте као што су рис, сиви соко, орао крсташ, сури орао, дивљи голуб и др.
- Ловиште „Злотске шуме – Црни врх" обухвата територију од 15447 ha, на надморским висинама 850-1000 m. Најпознатији ловни ревер је „Дубашница", ловиште затвореног типа у које су унети муфлон и јелен лопатар, а поред њих станиште имају и аутохтоне врсте – зец, дивља свиња, јаребица и др.

Просторни план обухвата део Рибарског подручја „Млава" које се простире на *риболовним* водама водотокова река: Дунава (од ушћа Нере до границе НП Ђердап), Пека, Млаве, Ресаве и свих осталих притока наведених река и других природних или вештачких *риболовних* вода које су у границама рибарског подручја, осим *риболовних* вода у оквиру граница заштићених подручја. Рибарско подручје „Млава" користи се за рекреативни *риболов* (осим *риболовних* вода реке Дунав које се могу користити и за привредни *риболов*). У границама рибарског подручја се налази Парк природе „Кучај - Бељаница", па је активности на овом подручју потребно планирати у складу са мерама које су прописане у Студији заштите Парка природе.

3.2.4. Инфраструктурни системи

Саобраћајна инфраструктура

Основну мрежу *друмског саобраћаја* на планском подручју, чине државни путеви II реда, који су основни носиоци унутрашњег саобраћаја и међурегионалне повезаности. Државни путеви II А и II Б реда у обухвату Просторног плана су:

- државни пут II А реда бр.160, Пожаревац – Жабари – Свилајнац – Деспотовац-Двориште-Ресавица-Сење-Ћуприја
- државни пут II А реда бр.161, Братинац-Салаковац-Мало Црниће-Петровац на Млави-Жагубица-Брестовац
- државни пут II А реда бр.164, Доњи Милановац-Мајданпек-Дебели Луг-Јасиково-Жагубица
- државни пут II А реда бр.186, Ћуприја-Вирине-Деспотовац-Двориште-Водна-Крепољин
- државни пут II Б реда бр.384, Деспотовац-Манастир Манасија
- државни пут II Б реда бр.385, Водна-Ресавска пећина.

Највеће саобраћајно оптерећење присутно је на државним путевима II А реда бр. 160 и бр. 186. Просечан годишњи дневни саобраћај (ПГДС) на овим путним правцима износи до 2000 возила на дан, тако да постоје велике резерве у капацитету.

Генерално гледано, квалитет путне мреже није на одговарајућем нивоу, тако да је неопходна реконструкција појединих деоница у циљу унапређења експлоатационих и безбедносних карактеристика пута.

Табела 13. Саобраћајно оптерећење на деоницама државних путева

број државног пута II А реда	деоница државног пута	ПГДС (воз/24 часа)		
		2018.	2019.	2020.
160	Деспотовац (Манастир Манасија) – Двориште	1681	1712	1628
161	Петровац на Млави - Крепољин	1589	1653	1566
	Крепољин – Жагубица	1360	1033	937
	Жагубица - Борско језеро	461	479	533
186	Ћуприја – Деспотовац	1998	1943	1826
	Двориште – Водна	655	656	637
	Водна - Крепољин	455	891	842

Напомена: за државне путеве II Б реда нема података о саобраћајном оптерећењу.

Стање општинских путева у значајном делу не испуњава захтеве савременог саобраћаја. Технички елементи (радијуси хоризонталних кривина, подужни и попречни нагиби коловоза, одводњавање) најчешће нису у складу са *Правилником о условима које са аспекта безбедности саобраћаја морају да испуњавају путни објекти и други елементи јавног пута* („Сл.гласник РС“ бр. 50/2011) и другим правилницима. Значајан проблем представља и немогућност одговарајућег одржавања општинске путне мреже, а разлог је недостатак финансијских средстава и опреме, с обзиром да је одржавање ових путева у надлежности локалних заједница. Део државних путева II реда и општинске путне мреже налази се у тешким теренским условима, што у великој мери отежава реконструкцију, доградњу и одржавање ових путева.

Један од најважнијих индикатора за одређивање просторних аспеката саобраћајних система и критеријума за мерење успешности просторног развоја, представља саобраћајна приступачност регионалних целина Републике Србије. Приликом одређивања индикатора регионалне приступачности, одлучујући фактор представљају квантитет и квалитет регионалне инфраструктуре, и време путовања становништва. Неодговарајућа регионална приступачност негативно се одражава на економске активности и просторну дистрибуцију становништва. Значајна побољшања регионалне приступачности могуће је остварити кроз унапређење секундарне путне мреже (изградњу - погушћавање и реконструкцију путне мреже). Када је у питању планско подручје, може се рећи да је регионална приступачност изнад републичког просека, с обзиром да планско подручје припада једним делом Браничевском, а другим Поморавском округу. Браничевски округ има регионалну приступачност на нивоу просечних републичких вредности (индикатор приступачности = 10), док је њена вредност за Поморавски округ изнад републичког просека (индикатор приступачности = 14).

У обухвату Просторног плана налази се локална *железничка пруга* Марковац–Свилајнац–Деспотовац–Ресавица, укупне дужине око 20 km. Ова локална пруга је једноколосечна и неелектрифицирана и има функцију повезивања локалних центара са индустријским корисницима. У претходном периоду извршена је реконструкција ове пруге, првенствено у циљу повећања безбедности саобраћаја и брзине теретних возова. Железничке станице у обухвату Просторног плана налазе се у Деспотовцу, Дворишту и Ресавици.

У обухвату Просторног плана не налази се инфраструктура цивилног *ваздушног саобраћаја* и не постоје *пловни путеви*.

Водна инфраструктура

Подручје Просторног плана располаже високо квалитетним водама и представља део сливног подручја изворишта два регионална система за снабдевање насеља водом, у будућности од стратешког значаја за обезбеђење недостајућих количина воде у овом делу Србије. У оквиру Расинско-поморавског система планирана је акумулација „Бељаница“ на Ресави, док су у оквиру Млавско-моравског регионалног система планиране акумулације "Витман" и "Градац" на реци Млави.

Изградња вишенаменске хидроакумулације првог приоритета "Бељаница" на реци Ресави (кота нормалног успора - КНУ=560 мнв; укупна запремина - $V_{\max}=40.000.000 \text{ m}^3$), подразумева резервацију простора за акумулацију, са зонама санитарне заштите акумулације. Акумулација представља део Расинско-поморавског регионалног система за снабдевање водом насеља. Простор се резервише до усвајања решења концепције коришћења вода реке Ресаве. Акумулација је планирана у горњем току реке Ресаве (на око 6 km узводно од туристичког локалитета Лисине, а око 8 km од извора реке) и спада у тзв. велике и средње акумулације, које су сврстане у изворишта вода од регионалног и републичког значаја, за комплексно решење водоснабдевања становништва. Могуће намене акумулације су: снабдевање водом становништва, снабдевање индустрије, енергетика, наводњавање, заштита од поплава, оплемењавање малих вода, рибарство и одрживи туризам (у складу са регулативом о заштити вода).

Изградњу вишенаменских хидроакумулација првог приоритета "Витман" и "Градац" на реци Млави (кота нормалног успора - КНУ=203/251 мнв; укупна запремина - $V_{\max}=12.500.000 \text{ m}^3$), подразумева резервацију простора за акумулацију, са зонама санитарне заштите акумулација. Акумулације представљају део моравско-млавског регионалног система за снабдевање водом насеља (подсистем Морава-Млава). Простор се резервише до усвајања решења концепције коришћења вода реке Млаве. Акумулација је планирана у клисурастим деловима реке Млаве, на око 2 km узводно од манастира Горњак (Витман) у горњем делу Горњачке клисуре, односно на око 4 km узводно од насеља Крепољин (Градац) у Рибарској клисури, и спада у тзв. велике и средње акумулације, које су сврстане у изворишта вода од регионалног и републичког значаја, за комплексно решење водоснабдевања становништва. Могуће намене акумулација: снабдевање водом становништва, енергетика, наводњавање, заштита од поплава, оплемењавање малих вода, рибарство и одрживи туризам (у складу са регулативом о заштити вода).

На територији Просторног плана, за водоснабдевање насеља се користе воде из јавног и сеоских водовода и индивидуалних бунара. Расута мрежа сеоских водовода и појединачних, санитарно неодржених водозахвата, има значајне осцилације у количини и квалитету воде.

На подручју Просторног плана, нема значајнијих система за евакуацију санитарних отпадних вода, као ни постројења за пречишћавање отпадних вода (осим за општинске центре). Изграђену канализацију имају поједине целине централних делова насеља Деспотовац, Жагубица и Ресавица. Санитарне отпадне воде (на нивоу индивидуалних домаћинстава, али и осталих потрошача) се одводе у обичне и септичке јаме, нужнике пропусног типа, или отворене јаме за осоку. Највећи део отпадних вода из пољопривредних објеката се слободно излива. Атмосферске воде површински отичу до најближег реципијента.

На подручју Просторног плана, регулациони радови су рађени на деловима водотока Ресаве, Млаве, Крупаје и Ресавице, и појединим притокама ових река, укључујући и реализацију бујичних преграда и брана.

Електроенергетска инфраструктура

Електроенергетска мрежа у обухвату Просторног плана састоји се од преносне и дистрибутивне мреже. Преносна мрежа у власништву је предузећа „Електромрежа Србије“, а кроз обухват плана, од преносних далековода, пролазе следећи:

- 110kV бр.1142, који повезује трансформаторске станице у Ћуприји и Стењевцу,
- 110 kV бр.122Б, који повезује трансформаторске станице у Петровцу и Бору,
- 110(35)kV бр.122А/1, који повезује трансформаторске станице у Петровцу и Крепољину,
- 110(35)kV бр.122А/2, који повезује трансформаторске станице у Крепољину и Жагубици,
- 110(35)kV бр.122А/6, који повезује трансформаторске станице у Жагубици и „Француске Баракe“.

Надлежност над електродистрибутивном мрежом има оператор дистрибутивног система „ЕПС Дистрибуција” д.о.о. Београд, Огранак ЕД Зајечар и Огранак ЕД Јагодина. Напајање планског подручја врши се из дистрибутивних трансформаторских станица 110/35kV, 35/10kV, као и из већег броја трансформаторских станица 10/0,4kV.

На подручју Просторног плана, или непосредно ван планског обухвата, налазе се следећи електроенергетски објекти у надлежности „ЕПС Дистрибуције” доо Београд, Огранак „Електродистрибуција Зајечар”:

- трансформаторска станица 35/10kV „Крепољин” (2x2,5 MVA) са прикључним водовима 35kV,
- трансформаторска станица 35/10 kV „Јеленац” (2x4 MVA) са прикључним водовима 35kV,
- трансформаторска станица 35/10 kV „Крст” (тренутно није у функцији) са прикључним водовима 35kV (који су у хаварисаном стању),
(трансформаторске станице 35/10kV повезане су по принципу улаз-излаз на "А" систем далековода 110kV 122АБ Бор - Петровац, који је у надлежности оператора преносног система, али тренутно ради под напоном 35kV)
- далековод 35kV од трансформаторске станице "Француске баракe до трансформаторске станице "Крст" (тренутно ради под напоном 10kV),
- далеководи 10kV, трансформаторске станице 10/0,4kV и нисконапонска мрежа.

На подручју Просторног плана, или непосредно ван планског обухвата, налазе се следећи електроенергетски објекти у надлежности „ЕПС Дистрибуције” доо Београд, Огранак „Електродистрибуција Јагодина”:

- трансформаторска станица 110/35/10kV „Стењевац” (31,5 MVA),
- трансформаторска станица 35/10kV "Деспотовац", (2x8MVA),
- трансформаторска станица 35/10kV "Ресавица", (2x4MVA),
- далековод 35kV Деспотовац – Стењевац,
- далековод 35kV Стењевац – Ресавица,
- далековод 35kV Ресавица - Сењски рудник,
- далеководи 10kV, трансформаторске станице 10/0,4kV и нисконапонска мрежа.

Све трансформаторске станице и електроенергетске водове у обухвату плана потребно је реконструисати, модернизовати, проширити до пројектованих капацитета у складу са потребама конзума. Покривеност мрежом 10kV тренутно задовољава потребе конзума. Надземни водови су претежно на бетонским стубовима, док подземних има у насељима. Присутни су сви типови трансформаторских станица. Нисконапонска мрежа је доста разуђена, изграђена на дрвеним и бетонским стубовима са изолованим и неизолованим проводницима, а тренутно задовољава потребе конзума. За све постојеће далеководе у обухвату плана (110, 35 и 10 kV), обезбеђују су одговарајући заштитни појасеви.

Термоенергетска инфраструктура

У планском обухвату постоји изграђен гасовод од челичних цеви, максималног радног притиска (MOP) 16 bar, пречника ф 273 мм: ГМ 08-08, на територији општине Деспотовац; ГМ 08-05, на територији општине Жагубица (у изградњи). Дистрибутивна гасоводна мрежа није изграђена. Нема изграђених централних система топлификације и даљинског грејања.

Тренутно загревање стамбених, пословних, привредних и других објеката обавља се индивидуалним грејањем корисника, а као гориво се користи огревно дрво и мрки угаљ. Примена мера енергетске ефикасности објеката (новоизграђених, али и постојећих) и обновљивих извора енергије за загревање и хлађење просторија (топлотне пумпе, пасивни и активни системи за примену соларне енергије и др.) тек је у повоју.

Примена мера енергетске ефикасности објеката (новоизграђених, али и постојећих) и обновљивих извора енергије (ОИЕ) за загревање и хлађење просторија тек је у повоју. На планском подручју постоје потенцијали за коришћење ОИЕ (ветар, биомаса, вода, сунце), за шта је потребно урадити претходне техно-економске анализе, које ће показати исплативост коришћења обновљивих извора енергије и најповољније локације за њихово коришћење у обухвату Просторног плана. Неопходан предуслов за коришћење ОИЕ је могућност прикључења постројења која производе енергију из ОИЕ, на преносну мрежу одговарајућег капацитета.

Електронске комуникације и поштански саобраћај

У обухвату Просторног плана, од телекомуникационе инфраструктуре налазе се каблови преносне и приступне мреже, оптички и бакарни, комутациони и мултисервисни чворови, радио релејне и базне станице мобилне телефоније, емисионе станице (предајници) као и јединице поштанске мреже. Обимна и просторно дистрибуирана мрежа телекомуникационе инфраструктуре се континуално унапређује са циљем да се свим корисницима пруже квалитетни и разноврсни телекомуникациони сервиси.

У обухвату Просторног плана налазе се следећи објекти (јединице поштанске мреже) Јавног предузећа „Пошта Србије“:

- на територији општине Деспотовац: КО Буковац (на к.п. бр. 429/1); КО Деспотовац (на к.п. бр. 2403); КО Жидиле у Ресавици (на к.п. бр. 3433); КО Липовица (на к.п. бр. 2124/2); КО Ломница (на к.п. бр. 3021/1); КО Стењевац (на к.п. бр. 1432/1).
- на територији општине Жагубица: КО Вуковац (на к.п. бр. 3456/8); КО Јошаница (на к.п. бр. 5434/1); КО Крепољин (на к.п. бр. 233/1); КО Милановац (на к.п. бр. 1071); АТЦ Милатовац (на к.п. бр. 2681/1); КО Осаница (на к.п. бр. 6818/4); КО Суви До (на к.п. бр. 1215/2).

Радна јединица „Пошта НЕТ“, као организациони део Јавног предузећа „Пошта Србије“, тренутно нема изграђен кабловски дистрибутивни систем (КДС), нити поседује инфраструктуру у обухвату Просторног плана.

3.2.5. Заштита животне средине

Животна средина представља скуп природних и створених вредности чији комплексни међусобни односи чине окружење, односно простор и услове за живот. Основни елементи и показатељи стања животне средине планског подручја су стање воде, ваздуха, земљишта, флоре, фауне и вегетације, нивоа буке, дешавања удеса и акцидентних ситуација. Квалитет животне средине у директној је вези са оствареним степеном економског развоја, популационим потенцијалима, обимом и структуром активности/функција и расположивим природним ресурсима, али и геодинамичким процесима и појавама (клизишта, ерозија).

Квалитет ваздуха: Имајући у виду да се на предметном планском подручју не врше систематска мерења загађености ваздуха, о могућим изворима загађивања можемо говорити на основу познатих ставова и механизма загађивања атмосфере. С обзиром на врло низак ниво привредне развијености и одсуство активних индустријских капацитета, као најзначајнијих извора загађења, релативну изолованост подручја од главних саобраћајних токова и планински карактер планског подручја (Бељаница и Кучај), може се констатовати да је ово једно од очуванијих, незагађених подручја Србије. Главни извори загађења ваздуха на територији Просторног плана су: индивидуална ложишта домаћинства, односно мање котларнице стамбених објеката и јавних служби, које ваздух загађују током зимског периода године (за огрев се користи дрво и угаљ); саобраћај дуж државних путева (у чијој непосредној близини долази до незнатно повећане концентрације сумпор-диоксида, угљен-моноксида, азотних оксида, формалдехида, дима, чађи, као последица издувних гасова из моторних возила), као и дуж општинских и некатегорисаних путева без коловозног застора (повећана запрашеност јавља се током сушних летњих месеци); позајмишта камена и каменоломи техничко-грађевинског камена, депоније и јаловишта руде (на локалитетима где се врши експлоатација руде јавља се повећана запрашеност ваздуха, која највише зависи од интензитета и правца дувања доминантних ветрова, околног рељефа и климатских прилика у одређеном делу године); депоније и сметлишта комуналног отпада представљају незнатне загађиваче ваздуха, с обзиром на мање количине одложеног отпада на овим локалитетима на подручју Плана; пољопривредни отпад одложен у двориштима сеоских домаћинства представља проблем нарочито током летњих месеци, услед високих температура ваздуха и слабије проветрености подручја. У просторном погледу може се констатовати да се незнатна загађења ваздуха углавном јављају у већим, просторно збијеним насељима, и то углавном у зимском периоду године (Жагубица, Ресавица, Деспотовац итд.).

Квалитет површинских и подземних вода: У густој хидрографској мрежи која је неједнако распоређена на планском подручју, као главни водотоци истичу се речни токови Млаве и Ресаве, са

својим бројним мањим притокама. На квалитет површинских и подземних вода посебно утичу као извори загађивања, следећи фактори: непречишћене комуналне отпадне воде из насељених подручја (без одговарајућег третмана упуштају се у природне реципијенте); неизграђеност канализационе инфраструктуре у већини сеоских насеља, односно непрописно изграђене септичке јаме (често водопрпусне); депоније и сметлишта отпада у близини речних токова; неадекватан начин одлагања чврстог и течног отпада са фарми и осталих пољопривредних објеката; саобраћајне површине (атмосферским падавинама задржане честице са коловоза доспевају у околне површинске токове, уз могућност загађења водоносних издани); неадекватан начин захватања воде са карстних врела; продукција и транспорт наноса у бујичним токовима.

Горњи токови река анализираниг простора припадају бактериолошки и хемијски незагађеним водотоцима што је логична последица очуваног квалитета животне средине у њиховим изворишним секторима. Санитарна исправност изворишних делова водотока искоришћена је за подизање бројних пастрмских рибњака (на врелу Млаве у Жагубици, на врелу Крупаје, у Стрмостенском проширењу Ресаве, у Лисинама и др.).

Квалитет вода реке Млаве на подручју општине Жагубица није утврђен, с обзиром да мерења Републичког хидрометеоролошког завода Србије (РХМЗ) нису обухватила водоток реке Млаве на планском подручју. У складу са одредбама Уредбе о класификацији вода и Уредбе о категоризацији водотока („Службени гласник СРС”, бр. 5/68 и 33/75) за Млаву је прописана II подкласа, која обухвата воде које се могу искоришћавати или употребљавати за снабдевање насеља водом, за купање и у прехрамбеној индустрији. С обзиром на одсуство већих индустријских капацитета који представљају главне загађиваче површинских и подземних вода, као и слабију густину насељености, претпоставља се да квалитет воде реке Млаве на планском подручју одговара захтеваном квалитету.

Студијска истраживања заштићених подручја за процену квалитета воде (*Биолошка и еколошка истраживања заштићених подручја: Врело млаве, Крупајско врело и Хомолска потајница, у циљу успостављања биолошког мониторинга и предлога мера конзервације*, ПМФ Крагујевац, 2018.год.), указују да је квалитет воде у оба врела на граници између II и III класе воде, односно граница β - мезосапробне и α - мезосапробне класе воде. Ранијим истраживањима је утврђен сличан статус воде у врелима, с тим да је закључено да је квалитет воде врела Млаве нешто бољи у односу на Крупајско врело.

На делу предметне планске територије, тачније, од изворишта Ресаве до села Дворишта, Уредбом о класификацији вода, Ресави номинално припада првој класи. Од укупног броја прегледаних узорка током 2003.године („Студија квалитета воде реке Ресаве на територији општине Деспотовац”, 2003.год.), према микробиолошкој анализи, првој класи припада 12,5% прегледаних узорка, док 100% узорка припада првој класи према садржају кисеоника у води. Низводно, квалитет воде Ресаве се погоршава, с обзиром на велики број загађивача који оптерећују ток реке, али је самопречишћавање реке задовољавајуће. Воде Ресаве се од Ресавских рудника налазе у IV класи загађености

Угроженост подземних вода у вези је са захватањем подземних вода каптирањем извора/врела или бушеним/копаном бунарима, и то највише од стране локалног становништва, а у знатно мањем обиму за потребе привредних објеката. Експлоатација подземних вода је пропорционална степену насељености (депопулацијско подручје), те се из тог разлога не може говорити о угрожености квантитативних својстава издани услед проблема прецрпљивања издани. Међутим, посебан проблем представља тзв. „дивље” каптирање извора, за које код надлежних служби не постоје регистровани подаци. Промена квалитета подземних вода зависи од услова инфилтрације загађујућих материја до водоносних слојева, који зависе од својстава стенских маса. Терен је изграђен од стена различитих хидрогеолошких својстава, те су и услови загађивања формираних подземних издани различити. Проблеми који могу угрозити подземне воде, углавном се односе на антропогене активности, односно несавесно деловање људи и одсуство општинских одлука и казних одредби за ову врсту загађивања животне средине. Карактеристично је одлагање отпада из домаћинства у близини окућница, формирање дивљих сметлишта на теренима са карстним карактеристикама, укопавање животињских лешева ван локација сточних гробаља, неадекватно одлагање пољопривредног отпада у плитким водоносним слојевима, што може допринети инфилтрацији загађујућих материја у подземне слојеве. С обзиром на то да се не располаже одговарајућим подацима о употреби минералних ђубрива и пестицида у пољопривреди, претпоставља се да примена ових средстава нема значајнији утицај на загађивање подземних вода на предметном планском подручју.

Квалитет земљишта: Проблему заштите земљишта од загађивања мора се посветити потребна пажња. Основна намена земљишног ресурса, као природне компоненте великог капацитета, јесте производња здравствено безбедне хране, уз очување и унапређење квалитетних пољопривредних површина и шумских подручја. Примарна функција земљишта на предметном планском подручју делимично је нарушена дејством више међусобно комплементарних фактора (природних и антропогених) које се огледају у промени њених физичких структура и физичко-хемијских особина у педолошком супстрату: природне појаве и процеси: ерозија земљишта, јаружање, браздање, одроњавање, бујични токови, клизишта, појава опустошених и непродуктивних земљишта; антропогене појаве и процеси: промене намене земљишта (конверзија пољопривредних у грађевинска подручја изградњом насељских структура и пратећих инфраструктурних објеката), неадекватан начин обраде земљишта, сметлишта и депоније чврстог отпада, водопропусне септичке јаме у домаћинствима, примена пестицида и минералних ђубрива у пољопривреди, отварање каменолома и позајмишта камена, загађивање земљишта уз путни појас, итд.

Од природних појава и процеса на квалитет земљишта посебно негативно утичу ерозиони процеси, настали као последица неповољних карактеристика рељефа (дисецираност терена), а превасходно услед прекомерне експлоатације шума (формирање шумских влака за извлачење дрвне масе, израда приступних путева, смањење интензитета интерцепције). Процесима ерозије нарочито су захваћена плитка и стрма земљишта са већим нагибима (нагиби преко 20°), посебно она која се обрађују.

У погледу антропогених активности, генерално као доминантан извор загађивања земљишта издваја се употреба агрохемијских средстава у пољопривреди. Како је у већој мери присутан екстезиван начин обраде земље, базиран на традиционалним основама, употреба агрохемикалија и вештачких ђубрива није приоритет и ограничена је, што их за сада елиминише као главне узрочнике загађења земљишта. Сметлишта и депоније чврстог отпада у насељеним подручјима представљају значајнији фактор загађивања земљишта, ако се узме у обзир да се штетне материје приликом разлагања отпада инфилтрирају у педолошки супстрат, доприносећи такође и нарушавању визуелно-естетских карактеристика пејзажа; Деградацији земљишта доприносе и напуштени копови, позајмишта камена и каменоломи техничко-грађевинског камена, с обзиром да нису спроведене неопходне мере санације и рекултивације ових простора након њиховог експлоатисања, сходно мерама и условима заштите ових врста објеката према закону; у мањем обиму, на деградацију земљишта утичу саобраћајне активности (претежно у путном појасу државних путева, услед таложења честица олова које се продукују путем издувних гасова моторних возила и заслањивања земљишта, као последица посипања соли натријум-хлорида ради одржавања путева током зимске сезоне), односно активности у функцији туризма (изградња туристичких објеката на пољопривредном земљишту, односно одлагање отпада од стране туриста, али и грађана на за ту сврху неподвижним локацијама).

Бука: На планском подручју не постоји мрежа мерних места за мерење нивоа комуналне буке у животnoj средини, те се одређени закључци могу извести на основу општих сазнања о овој врсти акустичног загађивања средине и обиласка стања на терену. Евидентно је одсуство значајнијих извора који кумулативно продукују акустични вид загађења. Ниво емисије и степен изложености овом специфичном виду загађења, може постати сметња настојањима да се побољша квалитет живљења и укупна туристичка атрактивност подручја. Ово загађење, поред утицаја на здравље људи, утиче на квалитет становања, услове рада, а посебно на одмор и рекреацију туриста. Имајући у виду да је реч о недовољно развијеном делу Републике, као и да је постојећа путна мрежа неоптерећена саобраћајем већег интензитета, може се констатовати да комунална бука не утиче на деградацију квалитета животне средине. Евентуална прекорачења дозвољених нивоа буке краткотрајног су интензитета, и претежно се односе на буку пореклом од саобраћаја (на прометнијим путним правцима), као и на буку пореклом од производних објеката, експлоатације минералних сировина и већих угоститељских објеката.

Третман отпада: Разматрање проблематике управљања отпадом, као основно полазиште имало је у виду Стратегију управљања отпадом за период 2010-2019.год. („Службени гласник РС", број 29/10), према којој се отпад генерално може поделити на комунални, комерцијални, и индустријски, односно неопасан, инертан и опасан. Недовољно регулисано питање прикупљања, транспорта, одлагања, односно свеукупног третмана чврстог отпада представља једно од значајних еколошких проблема на предметном планском подручју, што се неповољно одражава на квалитет

основних медијума животне средине (вода, ваздух, земљиште). Системом прикупљања отпадних материја претежно је обухваћено становништво Жагубице, као општинског центра, и дела територије већих насеља ове и других општина (Сиге, Милановац, Крупаја, Изварица и Суви До на подручју општине Жагубица, односно Ресавица, Равна Река и Сењски рудник на подручју општине Деспотовац). Већи део планске територије, нарочито рурална подручја у теже приступачним деловима Бељанице и Кучаја, нису обухваћена организованим прикупљањем отпада, што за последицу има стварање нехигијенских сметлишта са неповољним утицајем на еколошку слику подручја, често лоцираним на неповољним теренима (у долини речних токова, мањим крашким увалама, у близини стамбених подручја, итд.). На депонијама већих насеља доминира кућни отпад (отпад из домаћинства), за разлику од сметлишта у мањим сеоским насељима, у којем доминира одлагање стакла и пластике, уз удео кабастог отпада (стари електрични апарати, итд.), без значајног учешћа дрвног отпада и папира који се током зимских месеци сагорева у индивидуалним ложиштима домаћинства. У појединим насељима постављени су и контејнери за сепаратно одлагање отпада (ПЕТ амбалажа, папир, стакло, итд.). У погледу састава неконтролисаног отпада, доминантно је присуство пољопривредног отпада (с обзиром на изразиту оријентацију становништва ка пољопривредним делатностима), који се често одлаже на окућницама сеоских домаћинства.

На подручју предметног плана не постоји прецизна евиденција о броју постојећих сметлишта у насељеним местима, као ни о количинама отпада. Према расположивим подацима, једина званична депонија комуналног отпада налази се у Жагубици, док су већа сметлишта лоцирана у популационо већим насељима на планинском ободу, тј. ван граница Парка природе Кучај-Бељаница. Прикупљени отпад са дела територије општине Жагубица трајно се одлаже на ограђену, санитарно нехигијенску депонију, лоцирану у вртачи, удаљену око 1,5 km источно од општинског центра, изнад гробља у Жагубици. Локација постојеће депоније (сметлишта) у Жагубици не испуњава основне критеријуме у погледу очувања животне средине околног подручја, имајући у виду да је смештена у непосредној близини речног корита Тиснице (удаљеност око 100 m) која се улива у реку Млаву. Без обзира што је постојећа депонија на више од 100 m релативне висинске разлике у односу на корито Тиснице, и није угрожена било којим поплавним водама, геолошки састав терена погодује процеђивању отпадних вода из тела депоније ка реци. На територији општине Деспотовац, месне заједнице Ресавица, Равна Река и Сењски Рудник свој отпад одлажу на јаловишту рудника Рембас, где се по одлагању отпад прекрива јаловинским материјалом. Територије осталих сеоских насеља на планском подручју нису обухваћене организованим одвожењем отпада.

Основно полазиште просторног развоја заснива се на концепту уравнотеженог, одрживог развоја подручја, при чему се формира оквир складног економског и социјалног просперитета подручја, у којем се максимална пажња поклања и очувању природних богатстава и културно-историјских вредности у предвиђеном планском периоду. У том погледу, истиче се потреба за успостављањем активне политике заштите животне средине која очувањем и унапређењем природних ресурса и вредности не доприноси само побољшању укупног квалитета живљења, већ и свеобухватном привредно-економском развоју подручја (нпр. туристички развој подручја на бази промовисања очуваних природних и културних вредности). Наведени приступ подразумева интегрисање питања заштите животне средине у секторске развојне политике, односно разматрање утицаја животне средине приликом доношења будућих одлука и инвестиционих подухвата, чиме ће се остварити предуслови спровођења савременог принципа развоја одређене територије уз уважавање еколошких карактеристика и специфичности подручја.

Еколошка валоризација простора - Идентификација еколошких проблема

На основу расположивих података извршена је условна категоризација планског подручја са аспекта заштите животне средине, у којем су доминантно заступљени природно очувани предели са незнатним угрожавањем животне средине, пре свега дејством деградирајућих природних (процеси флувијалне ерозије) и природно-антропогених утицаја (активирање бујица и клизишта, плављење терена, итд.), док су у мањем обиму заступљена подручја са делимично загађеном животном средином, која су доминантно условљена антропогеним активностима у насељеним подручјима (загађење ваздуха у зимским месецима, изградња супраструктурних и инфраструктурних објеката, пољопривредне активности у сеоским подручјима, итд.).

Подручје Просторног плана припада *подручју квалитетне животне средине* (природне

периурбане зоне ван граница природних добара (шумска подручја, пољопривредне и воћарске зоне, подручја са природном деградацијом, ливаде и пашњаци, ловна и риболовна подручја, водотоци II класе туристичке зоне контролисаног развоја, шира зона заштите изворишта водоснабдевања) са преовлађујућим позитивним утицајима на човека, живи свет и квалитет живота. За ова подручја треба обезбедити решења којима се елиминишу или умањују постојећи извори негативних утицаја, односно увећавају позитивни као компаративна предност у планирању развоја. Потребно је резервисати и чувати подручја од загађивања из стратешких разлога.

Подручја веома квалитетне животне средине захватају зоне, појасеве и појединачне локације (подручја заштићених природних добара, мочварна подручја, подручја заштићена међународним конвенцијама, приоритетни тип станишта под заштитом, планински врхови и тешко приступачни терени, водотоци I класе, изворишта водоснабдевања, заштићени природни простор око манастира Манасија) у којима доминирају позитивни утицаји на човека и живи свет. Треба обезбедити таква решења којима се задржава постојеће стање квалитета животне средине и штите природно вредни и очувани екосистеми.

Подручја угрожене животне средине су ретке, појединачне локације или зоне у оквиру претходна два наведена подручја (локалитети са повременим прекорачењем граничних вредности, подручја експлоатације минералних сировина (копови и одлагалишта), зоне грађевинског подручја Жагубице и Деспотовац, сеоска и викенд насеља, туристичке зоне са прекомерним оптерећењем простора, државни путеви I и II реда, железничке пруге, велике фарме и други производни погони, зоне интензивне пољопривреде, водотоци III класе, ерозиона подручја) са мањим утицајима на човека, живи свет и квалитет живота. За ова подручја треба спречити даљу деградацију и обезбедити побољшање постојећег стања, како би се умањила деградираност животне средине као ограничавајућег фактора развоја.

Као субјекти угрожавања животне средине на предметном планском подручју могу се издвојити:

- Привредни (индустријски) објекти: производне зоне и појединачни објекти у већим насељима, пре свега у Жагубици, Кривом Виру и др.; рудници (јаме Стрмостен и јеловац) рудник Јасеновац; објекти за прераду дрвета; позајмишта минералних сировина и каменоломи; предузећа која се баве експлоатацијом техничко-грађевинског камена;
- Проблеми комуналне инфраструктуре: недовољна изграђеност водоводне инфраструктуре у сеоским насељима (становништво руралних подручја делимично се снабдева водом са изворишта релативно мале издашности, који често пресушују у летњем периоду године); несанитарно каптирање извора; постојећа изворишта водоснабдевања не испуњавају основне санитарно-хигијенске стандарде; проблеми везани за регулисано одвођење и санитацију отпадних и атмосферских вода услед недовољне изграђености канализационе инфраструктуре на планском подручју; највећи проценат отпадних вода одводи се ка непрописно изграђеним (пропусним) септичким јамама у сеоским насељима; непостојање регулисаног третмана сакупљања, транспорта и депоновања комуналног и осталих врста продуктивног отпада са планског подручја.
- Саобраћај: саобраћајне активности могу бити значајан извор загађивања животне средине, а последице се манифестују првенствено у повећаним концентрацијама полутаната у атмосфери, повишеним вредностима нивоа буке, односно могућности загађивања земљишта и вода, спирањем и одвођењем честица са запрљаних коловозних површина у околни путни појас. Овај извор загађивања има највећи значај, односно његове последице се највише региструју у непосредној околини државних путева I и II реда.
- Тектонске карактеристике: поред просторно-функционалне структуре и антропогених активности, на стање животне средине неповољно утичу и морфолошке карактеристике подручја, чији се интензитет и обим може увећати човековим деловањем. Велики број ерозивних и водоплавних подручја, односно бујичарских токова, карактеристичан је нарочито за подручје општине Жагубица.
- Пољопривреда: услед природне предиспозиције планског подручја (брдско-планински терени са клисурама и котлинским проширењима) и традиционалне оријентације становништва ка старим начинима узгајања производа, нема значајног штетног утицаја хемије, јер је њена примена прилично ограничена на широке долине зоне око реке Ресаве.

3.2.6. Заштита од катастрофа, елементарних непогода и других несрећа, управљање ванредним ситуацијама и обезбеђење интереса за одбрану земље

Систем смањења ризика од катастрофа, елементарних непогода и других несрећа и управљање ванредним ситуацијама, од посебног је интереса за Републику Србију, представља део система националне безбедности, и национални је и локални приоритет. Заштита од катастрофа, елементарних непогода и других несрећа је регулисана *Законом о смањењу ризика од катастрофа и управљању у ванредним ситуацијама* („Сл гласник РС“, бр. 87/2018). На основу Закона, јединице локалне самоуправе су у обавези да ураде *Процену ризика од катастрофа* и на основу ње *План смањења ризика од катастрофа*, као и *План заштите и спасавања*.

Подручје Просторног плана је изложено потенцијалној опасности од елементарних непогода, у првом реду изазваних интензивним снежним падавинама и другим атмосферским непогодама, а потом и опасностима од шумских пожара (велико учешће четинарских шума), бујичних поплава (бујични карактер већине водотокова), одрона и клизања земљишта, земљотреса (VII-VIII степен макросеизмичког интензитета земљотреса према MCS скали) и биљних и животињских штеточина.

У обухвату Просторног плана се не налазе севесо постројења / комплекси, према Регистру севесо постројења које води Министарство заштите животне средине.

На подручју Просторног плана у евиденцији Центра за разминуравање не воде се површине као системски загађене неексплодираним убојним средствима, односно нису загађене минама (минским пољима) и касетном муницијом. Постоји локација за коју се сумња да је загађена неексплодираним авионском бомбом (КО Равна Река, са координатама Y=7548769.00, X=4874618,06). Полазећи од чињенице да су се на ширем подручју у претходном периоду водиле интензивне војне операције, могућа је појава неексплодираних убојних средстава.

На подручју Просторног плана налазе се (*перспективни*) комплекси посебне намене. У складу са условима и захтевима Министарства одбране, а у складу са *Законом о одбрани* („Сл.гласник РС“ број 116/07), *Одлуком о објектима од посебног значаја за одбрану* („Сл.гласник РС“ број 112/08) и *Одлуком о врстама инвестиционих објеката и просторних и урбанистичких планова значајних за одбрану земље* („Сл.лист СРЈ број 39/95), око ових комплекса утврђене су одговарајуће зоне заштите неопходне за функционисање система одбране земље. Ове зоне представљају простор са посебним режимом коришћења, уређења и изградње, и дефинишу се као:

- зона забрањене градње - подразумева потпуну забрану изградње објеката;
- зона ограничене и контролисане градње - подразумева забрану изградње одређених објеката где је за градњу објеката обавезно прибављање услова и сагласност Министарства одбране;
- зона контролисане градње - за изградњу објеката у овој зони неопходна је сагласност Министарства одбране.

Анализа и идентификација најугроженијих подручја од природних непогода

Повредивост неке територије природним непогодама представља ограничавајућ фактор у планирану различитих категорија простора: националног, регионалног, локалног и нижих нивоа (укључујући и ниво Просторног плана). Често, иако се примењују високотехнолошке мере, природне непогоде и даље представљају лимитирајући фактор намене коришћења простора.

Територија Републике Србије изложена је опасностима од природних непогода, а степен угрожености је различит и зависи од врсте непогоде. Непогоде могу изазвати знатне последице, угрозити здравље и животе људи и проузроковати штету већег обима на материјалним добрима. Планирање и уређење простора са становишта обезбеђења заштите од природних непогода представља саставни део планирања, уређења и заштите простора. Имајући у виду природне карактеристике територије Просторног плана, као најважнији потенцијални ризици од природних непогода, изазвани природним и антропогеним факторима, детерминисане су литосферске (сеизмизам, ерозија, клизишта, одрони), атмосферске (суше), хидросферске (бујичне поплаве) непогоде.

Анализа угрожености територије сеизмичком активношћу представља битан чинилац при планирању простора и намене коришћења земљишта, као и при одређивању степена концентрације физичких структура и инфраструктурних објеката. Планирање и уређење простора са становишта

обезбеђења заштите од земљотреса је саставни део планирања и уређења простора, односно просторног и урбанистичког планирања.

За потребе процене ризика, функција друштва, инфраструктурних система и становништва, као и за потребе планирања заштите и спасавања у ванредним ситуацијама конструисана је применом савремених нумеричких метода Карта сеизмичког хазарда за физичку површину терена по параметру макросеизмичког интензитета у степенима ЕМС-98 скале. На основу поменуте карте израђене од стране Републичког сеизмолошког завода, за повратни период од 475 година, утврђено је да је на територији обухваћеној Планом, највиши интензитет VIII степена заступљен на 397,7 km², односно на 33% територије, док је интензитет VII-VIII степена заступљен на 807,2 km², што представља 67% простора.

На територији Просторног плана заступљене су све категорије ерозије земљишта. Анализом су обухваћене површине које се могу идентификовати као предиктована ерозиона подручја, а која се одликују губицима земљишта од преко 20 тона по хектару годишње. Према традиционалној категоризацији, у оквиру ових површина су издвојене две субкатегирије, које су функционално недељиве, како због потешкоћа у предикцији због непостојања адекватних база података, тако и због недефинисаног преласка из једне категорије у другу. То су: јака ерозија (умерена ерозиона подручја) са годишњим губитком од 20 до 50 тона по хектару и ексцесивна ерозија (интензивна ерозиона подручја) која је на годишњем нивоу губе више од 50 тона земљишта по хектару.

Укупна површина коју на територији обухваћеној Планом заузимају предиктована ерозиона подручја износи 117,1km², што представља 9,7% простора. Од тога на просторе захваћене јаком ерозијом отпада 101,7km² (8,4%), док је ексцесивна ерозија заступљена на 15,4km² (1,3%).

Клизишта представљају последицу савремених геодинамичких процеса и формирају се на падинама под одређеним инжењерско-геолошким условима, а представљају један од основних фактора ограничења коришћења простора. Многобројни су фактори који утичу на стварање и активирање клизишта и на процес клижења тла, али у највећем броју случајева, њихово заједничко дејство доводи до нарушавања природне стабилности терена и до клижења. Неадекватно коришћење простора такође доприноси настанку, развоју и интензивирању процеса клижења тла.

Појаве нестабилности терена у виду клижења највише су заступљене на теренима изграђеним од језерског, терцијарног седиментног комплекса (побрђа и ободи неогених басена), затим од стена дијабаз-ројначке формације (офиолитски меланж), комплекса флиша и од метаморфита ниског степена метаморфизма. Узрок активирања клизишта је најчешће промена напонског стања у терену, изазвана осцилацијама површинских и подземних вода (променама порних притисака) и смањењем отпорности тла на смицање.

Запажена рецентна и фосилна клизишта на територији обухваћеној Планом, заузимају 25,9km², што представља 2,1% територије. Даљом анализом ће се, на основу уочених клизишта, добити оцена угрожености целокупне територије овим процесом.

Одрони су најчешће везани за клисурасте долине, стрме падине, односно за испуцале чврсте стенске масе, изграђене од карбонатних стенских комплекса, флишева, метафорфита и серпентинита. Одрони највише угрожавају саобраћајнице и речне токове изазивајући њихово преграђивање. Нарочито су изражени након неадекватног извођења радова у падинама и косинама у зони саобраћајница. На територији обухваћеној Планом запажени су на 3,2 km², што представља 0,3% простора.

Последњих деценија, на територији Републике Србије све чешће се јављају интензивне суше праћене дугим периодима са високим температурама ваздуха. Мањак падавина и топлотни таласи узрокују бројне негативне последице у сектору пољопривреде, водоснабдевања, енергетике, здравља, животне средине и другим делатностима и изазивају велику материјалну штету. На територији Србије, суша се јавља у свим годишњим добима, али највеће штете проузрокује летња суша, најчешће праћена периодима са високом температуром (топлотни таласи) и ниском релативном влажношћу ваздуха. У таквим условима испаравање је интензивно, што уз повећан интензитет Сунчевог зрачења доводи до нарушавања водног биланса биљака и увелости вегетације.

На територији обухваћеној Просторним планом умерено сушне области заузимају 180,3 km², што представља 15% територије. То су простори на западу територије, који припадају зони Великог Поморавља, у ширем смислу. Осталих 85% територије припада умерено влажним областима.

На територији Србије регистровано око 11.500 бујичних водотокова, на сливовима величине од неколико хектара до неколико стотина квадратних километара. Бујичне поплаве се одликују брзом

појавом поплавног таласа, значајним учешћем чврсте фазе и израженом деструктивношћу. Наносе огромне материјалне штете и неретко, људске жртве.

На основу анализе добијених вредности потенцијала за настанак бујичних поплава извршена је класификација резултата на четири класе, сходно степену подложности бујицама. Добијени резултати показују могућност настанка, односно предиспонираности терена за настанак бујица, при одговарајућим условима.

Према добијеним резултатима класа врло високе подложности настанку бујица заступљена на $80,5\text{km}^2$ (6,7%) територије обухваћене Планом, високе на $488,3\text{km}^2$ (40,5%). Класа средње подложности заузима $631,4\text{km}^2$ (52,4%), а ниске $4,5\text{km}^2$ (0,4%).

3.3. Синтезни приказ потенцијала и ограничења просторног развоја подручја посебне намене

Основни *потенцијали* за развој планског подручја:

- природни и антропогени туристички потенцијал, за развој специфичног туристичког производа. - планине и природне вредности, водене површине, природна и културна баштина, подручја погодна за лов и риболов, села и др.
- потенцијал културног наслеђа, за инкорпорирање у општу културну слику и идентитет планског подручја и ширег регионалног простора - бројна и разноврсна непокретна културна добра, од праисторије до наших дана, непокретна културна добра и добра која уживају претходну заштиту (сакрално, профано, урбано градитељско наслеђе и народно градитељство у насељеним местима, као и археолошка налазишта).
- еколошки потенцијал, за развој туризма регионалног и националног значаја – значајна природна баштина, богатство природним ресурсима и очуваним екосистемима, очувана животна средина са препознатљивим пределима и природним атракцијама. Морфолошке и климатске погодности, изразит биодиверзитет, повољан педолошки и водни режим - потенцијал за развој пољопривреде (еколошки заштићени производи, са географским пореклом), шумарства, ловства и водопривреде, као комплементарних делатности.
- геостратешки потенцијал - положај у централном делу брдско-планинског комплекса источне Србије, са повољним положајем у односу на великоморавску долину (коридор X), али и Дунав (коридор VII).

Основна *ограничења* за развој планског подручја:

- просторни дисконтинуитет развоја туристичке привреде на читавом простору туристичке дестинације Кучајске планине (ТД), условљен саобраћајном неповезаношћу делова ТД, која физички одваја систем између полова развоја (туристичких локалитета), што девалвира туристички квалитет ТД као целине.
- разбијени систем насеља, ниске густине насељености, неповољне демографске карактеристике (депопулација, демографска старост) и економска неразвијеност, спречавају већа улагања, одрживост и јачање институција локалног значаја који би допринеле развоју подручја.
- слабо развијена насељска и регионална инфраструктура, неизграђена саобраћајна инфраструктура и недовољна покривеност квалитетним саобраћајницама,
- низак ниво комуналне опремљености насеља (што условљава појаву микроемитера отпадних вода који загађују површинске и подземне воде и земљиште), недовољно развијен систем управљања комуналним и другим отпадом (појава сметлишта и пољопривредног отпада; слаба заступљеност примарне селекције и рециклаже).
- недовољна истраженост и недовољна улагања у конзервацију, реконструкцију, ревитализацију и презентацију културних добара, онемогућава њихову адекватну валоризацију, као неспорног научно-истраживачког, едукативног и туристичког потенцијала.
- непостојање континуираног мониторинга који би допринео процени стања и предвидео опасности антропогеног утицаја на природну средину.
- природни процеси као последица примарно антропогеног утицаја (ерозија, зарастање ливада и пашњака).

Оцена свих постојећих потенцијала и ограничења на подручју Просторног плана исказана је кроз SWOT анализу, као користан преглед постојећег стања и проблема, развојних потенцијала и ограничења, које треба имати у виду при осмишљавању одговарајућих планских акција. Метод SWOT анализе значајно доприноси да се сагледа развој овог подручја на основу изнетих јаких страна

и предности. У исто време, анализа указује на слабости и опасности које представљају ограничења и које треба умањити, односно уклонити у наредном планском периоду

Табела 14. Swot Анализа

<i>јакe стране (снаге)</i>	<i>слабости</i>
<ul style="list-style-type: none"> – повољан геостратешки положај - Кучајске планине налазе се у централном делу брдско-планинског комплекса Источне Србије, са повољним положајем у односу на великоморавску долину, односно коридор X; – предметно подручје поседује изразит еколошки потенцијал, који се огледа у богатству природним ресурсима, и очуваним екосистемима (посебно шумски, и водени); – очувана животна средина и екосистеми и богатство природним ресурсима (пољопривредно и шумско земљиште, површинске и подземне воде, енергетске, металичне и друге минералне сировине); – дивља нетакнута природа; – планински пејзажи и визуре; – геоморфолошки облици рељефа; – изразит биодиверзитет са стабилним шумским заједницама, у којим обилују заштићене и строго заштићене врсте; – морфолошке и климатске погодности, повољан педолошки и водни режим, који доприносе могућностима за развој пољопривреде; – традиција развоја појединих привредних активности (рударство, шумарство и сродне индустр. гране); – постојање традиционалних вештина и производа, са производњом разноврсне здраве хране; – разноврсна непокретна културна добра, од праисторије до наших дана, непокретна културна добра и добра која уживају претходну заштиту – сакрално, профано, урбано градитељско наслеђе и народно градитељство у насељеним местима, као и археолошка налазишта; 	<ul style="list-style-type: none"> – непостојање јединствене туристичке понуде, недовољни и запуштени смештајни објекти; – неразвијеност туристичке инфраструктуре и сигнализације, туристичког маркетинга и менаџмента; – недостатак регионалне сарадње - локално сагледавање развоја; – неуређеност и неопремљеност јавних површина и објеката за боравак и рекреацију посетилаца, непостојање визиторских центара; – непотпуна истраженост појединих компоненти природног комплекса и културно-историјских вредности; – нерационално коришћење природних ресурса услед непоштовања заштитних зона и прописаних режима коришћења простора; – немогућност усклађивања пољопривредне производње у оквиру Парка природе са режимом заштите еколошке целине у чијем окружењу се одвија; – непостојање континуираног мониторинга који би допринео процени стања и предвидео опасности антропогеног утицаја на животну средину; – загађивање земљишта и подземних вода услед неадекватне употребе агрохемијских средстава и од процедурних вода са дивљих депонија; – низак ниво комуналне опремљености насеља, што условљава појаву микроемитера отпадних вода који загађују површинске и подземне воде и земљиште; – непостојање континуираног мониторинга који би допринео процени стања и предвидео опасности антропогеног утицаја на природну средину; – природни процеси као последица примарно антропогеног утицаја (ерозија, зарастање ливада и пашњака); – недовољна и неадекватна информисаност становништва у циљу формирања модела адекватног еколошког понашања; – недовољна и неадекватна информисаност становништва у циљу формирања модела адекватног еколошког понашања; – мрежа путева (посебно општинских) неравномерно развијена по појединим деловима планског подручја; – неодговарајућа видовна расподела саобраћаја, које је посебно изражена у већим насељима, кроз значајно веће учешће путничких аутомобила у унутарградским кретањима; – слабо развијена насељска и регионална инфраструктура, неизграђена саобраћајна инфраструктура и недовољна покривеност квалитетним саобраћајницама; – низак ниво комуналне опремљености, неизграђена техничка инфраструктура и недовољна покривеност путевима са савременим коловозом; – угроженост заштитних појасева путева

	<p>изградњом објеката;</p> <ul style="list-style-type: none"> – непрописно изграђени прилазни путеви и прикључака на путеве, посебно у насељима; – неодговарајући попречни профили на значајном делу путне мреже на свим ранговима путева, што негативно утиче на безбедност саобраћаја и капацитет путева; – незадовољавајуће стање путних објеката (мостова, надвожњака, пропуста и сл.) на мрежи; – неодговарајућа саобраћајна сигнализација на целокупној путној мрежи у односу на пројектантске нормативе, неквалитетна и дотрајала саобраћајна сигнализација и опрема пута; – непостојање планске и пројектне документације за значајне инфраструктурне коридоре; – неприлагођеност постојећих капацитета електроенергетске инфраструктуре захтевима стално растуће потрошње; – насеља су руралног карактера и разбијеног типа, што отежава њихово инфраструктурно опремање; – демографско пражњење и погоршана старосна структура становништва. На читавом подручју изражена је појава депопулације и денаталитета; веома неповољна старосна структура становништва, као последица одсељавања становништва; велики удео старачких; велики број необразованог становништва; ниска покретљивост становништва, које се у великом проценту бави пољопривредом; – недовољна обученост за туризам, валоризацију туристичких потенцијала и недостатак високообразованог кадра за даљи развој јавних служби и других софистицираних делатности; – старости енергетских објеката, опреме и мреже; – губици у транспорту и дистрибуцији енергије, ниском степену и непотпуним финансијским инструментима коришћења ОИЕ; – низак ниво планског управљања подручјем и спровођења постојећих планских докумената, што је условило непланску изградњу заступљену у виду бесправно саграђених објеката; – имовинско правни проблеми;
могућности	опасности (претње)
<ul style="list-style-type: none"> – израда јединствене стратегије развоја туризма и формирање заједничке туристичке понуде унутар планског подручја; – предеона препознатљивост и изразит геодиверзитет као део очуване природне баштине и интегралног културног предела источне Србије има велики значај у позиционирању туристичко – еколошко и етнолошке понуде. – развој еколошки утемељених облика туризма заснованих на принципима одрживости (спортско-рекреативни, сеоски, излетнички, здравствени, етно, еко и агро-туризам); – утицај туризма на развој других делатности (трговина, пољопривреда, грађевинарство) и интерсекторска повезаност привреде; – изградња и рад нових привредних објеката у складу са одговарајућим еколошким стандардима и прописаним нормама; – изградња инфраструктурног коридора државног пута I реда „Вожд Карађорђе“ 	<ul style="list-style-type: none"> – даља девастација простора проузрокована непланском и неодрживом градњом и развојем, као и екстензивним и непланским коришћењем природних ресурса (пре свега шума); – немогућност успостављања система мониторинга квалитета елемената животне средине; – природни процеси као последица примарно антропогеног утицаја (ерозија, зарастање ливада и пашњака). Ерозивним процесима јако погодује и рељеф овог подручја (разни геоморфолошки облици са стрмим падинама), посебно у горњим и средњим токовима река; – недовољна инфраструктура за третман како комуналног, тако и опасног отпада; неадекватне званичне локације за депоновање отпада; постојање сметлишта; неадекватан систем управљања посебним токовима отпада; – енергетске инфраструктуре се огледају у: старости енергетских објеката, опреме и мреже; техничким губицима у транспорту и дистрибуцији енергије; веома ниском степену коришћења ОИЕ, непотпуним финансијским

<ul style="list-style-type: none"> – могућности за рационализацију потрошње, повећање енергетске ефикасности и смањење губитака у преносу и дистрибуцији, као и коришћење обновљивих извора енергије нарочито, геотермалне, ветроенергије, биомасе, соларне енергије и хидроенергије; – коришћење ресурса минералних сировина; – коришћењем ресурса обновљивих извора енергије, изградњом ветроелектране на Црном Врху; – спремност локалних самоуправа и становништва за решавање постојећих комуналних, еколошких и стамбених проблема у насељима; – побољшање туристичког маркетинга и едукације, уз развој и примену нових информационих технологија и јасне институционалне оквира за спровођење активности у туризму; – повећати смештајне капацитете, број ноћења по лежају, искоришћености смештајних капацитета, продужити просечно време боравка туриста и проширити сезону коришћења туристичких капацитета, у циљу повећања туристичког промета; – високо учешће радно способног у укупном становништву, што омогућава њихово веће ангажовање у пољопривреди, туризму итд.; – индиректни ефекти туристичког промета, поред запослености у туризму, јавиће се и у комплементарним гранама (саобраћају, трговини, пољопривреди, занатству, грађевинарству и др.); – развој енергетике се огледају у: могућности за рационализацију потрошње, повећање енергетске ефикасности и смањење губитака у преносу и дистрибуцији, као и у коришћењу обновљивих извора енергије; – велика продукција органског отпада које се може користити као ресурс и постојање примарне селекције у општини Жагубица; 	<p>инструментима за коришћење ОИЕ; неизграђеној дистрибутивној гасоводној мрежи; и дрно у насељима.</p> <ul style="list-style-type: none"> – интерна саобраћајна мрежа представља препреку озбиљном развоју ове привредне гране, недовољна саобраћајна сигнализација и непостојање обележивача туристичких праваца и локација, ограничава већи прилив туриста, нарочито оних у транзитну; – слаба ефикасност рада еколошке инспекцијске службе (дивље депоније и др.); – настављање демографског пражњења и процеса старења становништва; – заостајање у развоју и слабљење конкурентске позиције, пре свега туристичке привреде; – ограничен друштвено-економски развој подручја умногоме доприноси смањеном развоју еколошке свести. Подручја са нижим степеном развијености у погледу заштите животне средине превасходно се суочавају с проблемима руковања отпадним водама и чврстим отпадом, док је на појединим пољопривредним површинама (на нишим надморским висинама) заступљен проблем загађења земљишта. – недовољно повезивање и усклађивање развоја туризма, пољопривреде и различитих услуга; – изостајање активности на међуопштинском, регионалном и трансграничном повезивању; – недостатак интензивне промоције заштићених предела, како на домаћем тако и на иностраном тржишту; – разбијени систем насеља, ниске густине насељености, неповољне демографске карактеристике (депопулација, демографска старост) и економска неразвијеност, спречавају већа улагања, одрживост и јачање институција локалног значаја који би допринеле развоју подручја – заостајање у инфраструктурном опремању и спора реализација кључних инфраструктурних и комуналних пројеката; – најзначајнији проблеми који утичу на насељавање и развој насеља су: непланско коришћење простора, тј. нерационално коришћење грађевинског земљишта на рачун заузимања најплоднијих пољопривредних површина;
---	---

II ПРИНЦИПИ, ЦИЉЕВИ И ОПШТА КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

1. ПРИНЦИПИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

Основни принципи заштите, уређења и одрживог развоја подручја Просторног плана су:

- реализација и унапређење туристичке инфраструктуре и супраструктуре у оквиру туристичке дестинације;
- заштита природе, предеоних природних вредности и културних добара, као и заштита и очување животне средине (квалитета вода, ваздуха и земљишта), као приоритетне активности са којима ће бити усклађене све друге активности на подручју посебне намене;
- заштита и одрживо коришћење пољопривредног, шумског и водног земљишта, нарочито у зонама заштите природних добара;
- просторно-функционална интегрисаност и усклађен развој и заштита природних вредности и добара у ширем окружењу;
- реализација и унапређење комуналне инфраструктуре, и унапређење саобраћајне приступачности туристичких целина и планског подручја у целисти;
- заштита јавног интереса, јавних добара и добара у општој употреби;
- релативизација конфликта између заштите простора и туристичког развоја, односно одрживог развоја локалне заједнице.

2. ОПШТИ И ОПЕРАТИВНИ ЦИЉЕВИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

Визија и дугорочни циљ развоја и доношења Просторног плана је обезбеђење просторних услова за остварење посебне намене подручја, у условима одрживог развоја планског подручја.

Основни циљ израде Просторног плана, представља дефинисање планског основа који ће омогућити стварање просторних услова за одрживи развој подручја посебне намене, а засниваће се на: одрживом развоју туризма у оквиру туристичке дестинације; заштити, очувању, унапређењу и коришћењу природних и створених ресурса, вредности и добара; одрживом развоју других комплементарних активности које унапређују квалитет живљења локалног становништва; функционалној интеграцији подручја у шире окружење.

Имајући у виду карактер посебне намене и друге специфичности простора, као и услове и смернице планских докумената вишег реда, *општи циљеви* заштите, уређења и одрживог развоја планског подручја јесу:

- интегрисање планског подручја (туристичке дестинације Кучајске планине) у шире окружење, а посебно у шире туристичке целине у оквиру туристичког кластера „Београд“, коме припада, али и кластера "Југоисточна Србија" и "Средишња и Западна Србија", који су у непосредном окружењу. Ово ће се остваривати кроз развој туристичке инфраструктуре, повећање саобраћајне доступности и обезбеђење просторних услова за функционисање и даљи развој саобраћајних и инфраструктурних система, чиме ће се оснажити постојеће и створити нове функционалне везе у оквиру туристичког простора Републике Србије.
- развој свих видова туристичког производа за који постоје потенцијали на планском подручју (дестинација са мањим учешћем целогодишње понуде) - планински туризам; туризам специјалних интересовања; рекреација и камповање у еколошком окружењу и очуваним пределима; авантуристички туризам (активности везане за природу); рурални туризам (агро, еко, сеоски и културни туризам); кружна путовања; манифестације, догађаји и пословни туризам и др. Са тим у вези, организовање садржајно заокружене туристичке понуде, усклађене са режимима заштите простора и интегрисане у понуду шире туристичке целине.
- јачање регионалног идентитета планског подручја, уз синхронизовани одрживи развој туризма и комплементарних делатности - пољопривреде (посебно сточарства и пољопривреде засноване на традиционалној производњи високовредних локалних производа и пружању агроколошких

услуга), шумарства, алтернативне сеоске економије, рекреације и др.

- обезбеђење трајне и интегрисане заштите природних вредности Парка природе „Кучај-Бељаница“ и других природних добара на планском подручју, њихово одрживо коришћење за едукацију, научна истраживања и презентацију јавности, као и развој комплементарних делатности у складу са режимима заштите простора. Поред тога, очување и унапређење укупних природних вредности и ресурса планског подручја.
- уређење, одрживо коришћење и заштита предеоних вредности Кучајских и Хомољских планина, планина Бељанице и Црног Врха, долина, котлина и клисура Млаве, Ресаве и читаве хидрографске мреже планског подручја, пашњачких зона и шумских комплекса, културне баштине планског подручја и др; одржавање и унапређивање биотичких потенцијала у њиховој природној разноврсности; заштита станишта, а самим тим и заштита биодиверзитета, уз посебан акценат на заштиту, очување и унапређење појединих врста (кишобран врста, темелних врста, врста индикатора); одржавање диверзитета екосистема и одржавање биолошких ресурса; заштита природних елемената предела који чине његов идентитет, заштита геолошких и геоморфолошких карактеристика;
- очување и унапређење укупног културног наслеђа, што подразумева обезбеђење трајне и интегрисане заштите објеката и заштићене околине споменика културе од изузетног (манастир Манасија) и великог значаја (манастир Горњак и Тршка црква), као и других културно-историјских вредности, њихово инфраструктурно опремање и уређење, стварање просторних услова за њихову презентацију, као и развој верског, културног и других видова комплементарног туризма;
- постизање равнотеже између еколошких, економских и друштвених чинилаца одрживог развоја планског подручја, релативизацијом конфликта између заштите простора (у складу са специфичним захтевима заштите и одрживог коришћења природних и културних вредности, као и условима заштите са аспекта функционисања система одбране) и туристичког развоја, развоја саобраћајних и инфраструктурних система, као и развоја локалне заједнице, односно унапређења квалитета живљења локалног становништва у циљу његовог задржавања и подстицања насељавања подручја.
- успостављање ефикасног система управљања заштитом и развојем подручја, као и заштита јавног интереса, јавних добара и добара у општој употреби.
Као *оперативни циљеви* заштите, уређења и одрживог развоја планског подручја издвајају се:
 - унапређење услова за одмор, рекреацију и едукацију посетилаца о природним и културним вредностима подручја, организовањем садржајно заокружене туристичке понуде усклађене са условима и режимима заштите природних (Парк природе „Кучај-Бељаница“ и друга природна добра) и културних добара (манастир Манасија, манастир Горњак, Тршка црква и друга културна добра), водопривредних (планиране хидроакумулације за регионално водоснабдевање) и других инфраструктурних система, као и система одбране, уз интегрисање у јединствену понуду туристичке дестинације Кучајске планине и ширег туристичког простора.
 - заштита, очување, унапређење и одрживо коришћење природних вредности, као и интегритета, лепоте и разноликости предела;
 - усклађивање размештаја активности и физичких структура са режимима заштите (природна и културна добра, инфраструктурни објекти, систем одбране), односно обезбеђивање услова за даље функционисање и развој насеља, постојећих и планираних привредних активности (посебно развоја туризма и рекреације), инфраструктурних система и коридора на планском подручју.
 - подршка развоју мултифункционалне пољопривреде, сточарства (посебно аутохтоних и старих раса домаћих животиња) и сеоске економије, заснованих на традиционалној производњи високовредних локалних производа и пружању агроеколошких и туристичких услуга, у складу са специфичним захтевима заштите и одрживог коришћења природних вредности, биолошке и предеоне разноврсности;
 - обезбеђење просторних услова за функционисање и даљи развој саобраћајних и инфраструктурних система – мреже постојећих и планираних државних (посебно државног пута I реда „Вожд Карађорђе“) и туристичких путева, као и железничке инфраструктуре.
 - даљи просторни развој насеља у обухвату Просторног плана, уз стварање услова за реализацију компензација локалном становништву у складу са ограничењима, кроз развој саобраћајне, туристичке и комуналне инфраструктуре и објеката, активности и функција јавног значаја,

подршку аграрном реструктурирању и диверзификацији економских активности на селу, посебно у области еколошки прихватљивог туризма и других комплементарних делатности.

3. ОПШТА КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

Просторни план представља плански основ којим се обезбеђују просторни услови за остварење и реализацију посебне намене подручја, што подразумева дугорочни одрживи развој туризма у оквиру туристичке дестинације Кучајске планине (и ширег туристичког простора), остварен путем компромиса са интегралном заштитом, унапређењем, презентацијом и одрживим коришћењем културних, природних и предеоних вредности планског подручја, уз развој осталих (постојећих и планираних) функција планског подручја, у мери и на начин који је у сагласности (или је компатибилан) са дефинисаним циљевима и пропозицијама развоја планског подручја, као и утврђеним режимима заштите посебних намена (природна и непокретна културна добра, изворишта водоснабдевања, инфраструктурни коридори, експлоатациона поља минералних сировина, комплекси посебне намене и др.).

Главне активности уређења простора односиће се на очување природног стања и квалитета животне средине, унапређење туристичко-рекреативне опремљености простора и туристичку интеграцију са ширим окружењем, унапређење саобраћајне, инфраструктурне и комуналне опремљености туристичких локалитета и насеља и њихове приступачности, рационално коришћење природних ресурса и др., а све у складу са утврђеним режимима заштите простора (уважавајући релевантне акте везане за проглашење или утврђивање заштићеног простора, и друге утврђене услове и мере заштите).

Изградња ће бити усмерена на (руралне) зоне ван заштићених простора (евентуално и на подручја са III степеном заштите природних вредности), уз ограничавање ширења грађевинског подручја, као и унапређење квалитета живљења локалног становништва и заштиту њихових економских и егзистенцијалних интереса кроз стимулацију постојећих и развој нових делатности (подстицање одрживог развоја туризма и комплементарних делатности у туристички атрактивним зонама, уз синхронизовани развој одговарајућих облика пољопривредне производње и алтернативне сеоске економије прилагођене посебној намени).

Основни концепт коришћења, организације и уређења простора у обухвату Просторног плана, утврђен је у складу са наменом површина и циљевима развоја и заштите простора, и уважава природне и створене потенцијала и вредности, али и постојећа ограничења и конфликте. Осим тога, уважава и тежњу за унапређењем квалитета живљења локалног становништва (и заустављањем депопулације), интегралним развојем (чиме се чувају и промовишу све евидентиране природне и антропогене вредности простора) и избором активности које не угрожавају режиме заштите простора, а полази од следећег:

- *у области туризма, рекреације и спорта:* дефинисање и развој туристичких локалитета у оквиру туристичке дестинације Кучајске планине, према природним условима и њиховој саобраћајној приступачности, приступачности локалитетима природне и културне баштине и другим туристичким мотивима, обиму и положају терена за летњу и зимску рекреацију и др.; саобраћајна, функционална и економска интеграција туристичких локалитета у туристичку дестинацију и шири туристички простор; развој туристичке инфраструктуре, као јавног интереса и туристичке супраструктуре, уз специјализацију, кооперацију и интеграцију субјеката који формирају туристичку понуду;
- *у области заштите и коришћења природе, природних вредности и културног наслеђа:* развој планског подручја искључиво у складу са прописаним режимима заштите и коришћења простора, с обзиром да је очување културних, природних и предеоних вредности најважнији критеријум при конципирању намене простора; обезбеђивање адекватне саобраћајне приступачности вредностима, за заштиту, истраживање, едукацију и контролисане итинерере кретања посетилаца и туриста; обезбеђивање просторних услова за интегрисано управљање Парком природе и другим заштићеним подручјима и контролу њихове заштите; одрживо туристичко коришћење и интегрална презентација културног и природног наслеђа, уз прилагођавање степена комерцијализације принципима заштите и одрживости овог необновљивог ресурса;

- у области саобраћаја: обезбеђивање саобраћајних приступа свим садржајима туристичке дестинације и заштићених подручја, за све врсте кретања (слободни и контролисани туристички итинерери), као и њихове међусобне саобраћајне повезаности (подизање нивоа приступачности туристичких локалитета и њихова интеграција у шири туристички простор); резервисање простора за коридоре нових саобраћајних објеката, а пре свега за реализацију државног пута I реда „Вожд Карађорђе“ (Лазаревац – Аранђеловац – Топола - Марковац – Свилајнац – Деспотовац – Бор), тако да се не угрожавају утврђене природне, културне и предеоње вредности, уз техничка решења у складу са захтевима и прописима заштите природе и животне средине;
- у области шумарства: повећање шумовитости и шумског земљишта, на рачун мање вредног пољопривредног земљишта и терена угрожених ерозијом; обезбеђивање саобраћајних приступа и потребне мреже објеката за газдовање свим деловима шуме, уз истовремено коришћење шумских путева за остале активности;
- у области пољопривреде: одрживи развој пољопривреде, у складу са природним погодностима терена и производном оријентацијом, компатибилном са функцијом заштите (са усмерењем на традиционалну и органску пољопривреду, производњу и прераду биолошки вредне хране, очување аутохтоних сорти и строго контролисану примену савремених агротехничких и агрохемијских мера); саобраћајно и функционално повезивање агрокомплекса (у оквиру пољопривредних домаћинстава, еко-фарми и др.), са мрежом откупа робе и потрошачима (првенствено туристичким);
- у области комуналне и друге инфраструктуре: водоснабдевање туристичких локалитета, туристичких пунктова, насеља и делова насеља, посебно у заштићеним подручјима и по ободу заштићених подручја, из посебно заштићених зона изворишта и појединачних извора; резервација простора и одређивање зона санитарне заштите планираних хидроакмулација регионалног и локалног водоснабдевања; каналисање отпадних вода у заштићеним подручјима, са обавезним пречишћавањем и испуштањем ван заштићених подручја са режимом заштите I и II степена, као и ван зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања; формирање заједничких система за одвођење и пречишћавање отпадних вода за више насеља и туристичких локалитета; отклањање евидентираних проблема у мрежи напонског нивоа 110 kV и 35 kV, кроз реконструкцију постојећих и изградњу нових електроенергетских објеката на овом напонском нивоу; наставак развоја гасоводног система, усмерен на изградњу гасовода радног притиска 16 bar, мерно-регулационих станица и дистрибутивног гасовода (до 4 bar) до гасних прикључака потрошача;
- у области обезбеђења интереса за одбрану земље: прилагођавање планских решења Просторног плана потребама одбране земље, у складу са условима и захтевима надлежног министарства;
- у области рударства и експлоатације минералних сировина: одрживо коришћење, заштита и управљање минералним сировинама (као необновљивог природног ресурса) и развој рударства (као економске делатности), који се остварују путем оцене прихватљивости експлоатације у односу на њен утицај на животну средину и интегралну заштиту свих природних и створених вредности и ресурса, а у сагласности са дефинисаним циљевима и пропозицијама развоја „кључне“ и осталих посебних намена планског подручја.

Планско опредељење је да се (због свог значаја, заштите и адекватне презентације) *детално урбанистички разради* (на нивоу елемента детаљне разраде на ДКП-у) подручје заштићене околине манастира Манасија, као и подручје манастира Горњак са окружењем (нема утврђену заштићену околину), за које се дефинишу посебна правила уређења, грађења и коришћења (према утврђеним режимима заштите), а за потребе директног спровођења Просторног плана и стварања планског основа за утврђивање јавног интереса.

Очекивани ефекти планирања у погледу унапређења начина коришћења простора, заснивају се на обезбеђивању услова за:

- валоризацију туристичких потенцијала планског подручја, и у складу са тим, одрживи развој туризма, уз уређење простора за туризам и рекреацију, реализацију туристичке инфраструктуре и супраструктуре, као и активирање природних и створених ресурса у функцији бројних атрактивности које су претпоставка бољег тржишног позиционирања туризма;
- валоризацију комплементарних потенцијала планског подручја за одрживи развој, и у складу са тим, унапређење квалитета живљења и заштита економских и егзистенцијалних интереса локалног становништва, кроз стимулацију постојећих и развој нових делатности (алтернативна сеоска

економија, укључивање насеља у туристичко-рекреативну понуду туристичке дестинације, пољопривреда, шумарство и др.), унапређење саобраћајне приступачности и комуналне опремљености насеља и др.;

- туристичке, саобраћајне, инфраструктурне, привредне и друге просторне и функционалне облике интеграције планског подручја са окружењем, у циљу подизања нивоа приступачности и конкурентности, а тиме и динамике будућег развоја овог простора;
- заштиту и одрживо коришћење културног наслеђа (у складу са релевантним актима о заштити културног наслеђа) и природних вредности (у складу са релевантним актима о заштити обухваћених природних добара и природног простора), као и очување квалитета животне средине и природног стања;
- рационално коришћење и очување природних ресурса (изворишта водоснабдевања, минералне сировине у експлоатацији, шуме, водотокови и др.);
- стварање институционално-организационе и управно-контролне подршке заштити, уређењу и коришћењу подручја посебне намене.

Реализација циљева развоја утврђених Просторним планом, захтева изналажење одговарајућих мера и инструмената за планску имплементацију, у оквиру економско-финансијске политике, нормативно-правног система, политике заштите животне средине, планирања и организације управљања. Услови за *еколошку одрживост, социјалну прихватљивост и економску оправданост* концепције развоја планског подручја, садржани су у следећим политикама:

- спровођење интегралне политике заштите животне средине, природне и културне баштине;
- спровођење политике туристичког и привредног развоја;
- стриктна примена релевантних аката из области заштите животне средине, природних и културних добара, и подстицање локалне заједнице у иницирању и реализацији ове заштите;
- спровођење земљишне политике која ће омогућити интеграцију предеоно-еколошких мера заштите и унапређења природе и животне средине у насељима и пределима.

Процењује се да је концепција развоја подручја посебне намене прихватљива са становишта очувања посебних природних и створених вредности, континуитета традиционалног опстанка људи и отварања могућности за одрживо и рационално газдовање ресурсима (уз ангажовање спољњих фактора), и да може имати позитивне ефекте у дугорочном периоду.

4. РЕГИОНАЛНИ АСПЕКТ РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ И ФУНКЦИОНАЛНЕ ВЕЗЕ И МЕЃУОДНОСИ СА ОКРУЖЕЊЕМ

Подручје Просторног плана налази се у источном делу Србије, на територији Поморавског (општина Деспотовац) и Браничевског управног округа (општина Жагубица). У односу на регионалну организацију Србије, подручје Просторног плана развијаће се у просторном и функционалном погледу у оквиру: Региона НСТЈ 2 - Шумадија и западна Србија (општина Деспотовац) и Јужна и источна Србија (општина Жагубица); и Региона НСТЈ 3 - Поморавска област (општина Деспотовац) и Браничевска област (општина Жагубица).

Регионални аспект развоја планског подручја односи се на процесе регионалне интеграције, трансрегионалне сарадње и умрежавања, кроз валоризацију постојећих природних (Парк природе „Кучај - Бељаница“, споменици природе, станишта заштићених врста, еколошки значајна подручја и др.) и културних вредности (споменици културе, знаменита места, просторне културно-историјске целине, археолошки локалитети и др.), и њихову туристичку валидизацију и адекватну туристичку презентацију у оквиру туристичке дестинације Кучајске планине (планско подручје) и ширег туристичког простора (туристички кластер, Република Србија)

Повезивањем природних вредности у планском подручју са објектима културног наслеђа, а посебно објектима духовне културе (међу којима је и манастир Манасија, који је на Прелиминарној листи РС за упис културног добра на Унескову Листу Светске баштине), кроз посебне програме би се афирмисала и презентовала најзначајнија природна и културно-историјска баштина на националном нивоу.

У контексту развоја урбаних система, подручје Просторног плана усмерено је ка урбаним центрима Деспотовац и Жагубица. На развој планског подручја посебно ће утицати регионални и национални урбани центри (Бор, Зајечар, Крагујевац, Јагодина, Пожаревац, Београд и др.), као

мотори развоја урбаног система Србије у целини, под чијим функцијским утицајима ће се активирати мањи урбани и рурални центри у региону, чији ће будући развој бити заснован на специфичним и недовољно искоришћеним ресурсима и потенцијалима (пре свега туристичким).

Функционална повезаност планског подручја са окружењем, оствариће се развојем саобраћајне инфраструктуре, пре свега изградњом инфраструктурног коридора државног пута I реда „Вожд Карађорђе“, правац пружања Лазаревац-Аранђеловац-Топола-Рача-Марковац-Свилајнац-Деспотовац-Бор (веза коридора X и XI и источне Србије). Приоритет у развоју саобраћајне инфраструктуре у планском периоду представљаће и реализација обилазница на правцу државних путева (Жагубица и манастир Манасија), рехабилитација државних путева према програму ЈП Путеви Србије, реконструкција и изградња локалне путне мреже (општинских и туристичких путева) према утврђеним приоритетима (категоризација и вредновање путне мреже), изградња инфраструктуре немоторизованог (пешачког и бициклистичког) саобраћаја и др.

Осим повећањем саобраћајне приступачности, интегрисање подручја Просторног плана, односно туристичке дестинације Кучајске планине, оствариће се и: функционалним и просторним обједињавањем садржаја туристичке понуде и умрежавањем са широм туристичком понудом у оквиру туристичког кластера и Републике Србије, развојем активности које су комплементарне кључној посебној намени (туризам) и заштити културних, природних и предеоних вредности подручја, као и повећањем социјалне кохезије и јачањем идентитета планског подручја.

Обједињавање туристичке понуде (путем модела уговорног повезивања/организовања и различитих видова кластерског/просторног удруживања регионалних и локалних туристичких субјеката) и њено умрежавање на нивоу туристичке дестинације Кучајске планине и ширег (регионалног) туристичког простора, представља предуслов за туристичку валидизацију и адекватну туристичку презентацију планског подручја. Развојем туризма и других комплементарних активности (органска пољопривреда, шумарство, водопривреда и др.), остварује се могућност за стварање регионалне аутентичности и одрживог развоја планског подручја и обухваћених општина и насеља.

Важан регионални аспект развоја подручја који поспешује функционалне везе са окружењем, чини део регионалних система за снабдевање водом насеља, у оквиру којих се издвајају планиране акумулације „Бељаница“ на реци Ресави (у оквиру Расинско-поморавског регионалног система), односно "Витман" и "Градац" на реци Млави (у оквиру Млавско-моравског регионалног система), у будућности од стратешког значаја за обезбеђење недостајућих количина воде у овом делу Србије. Планиране акумулације „Бељаница“, "Витман" и "Градац" имају регионални значај са аспекта просторног развоја, и представљају кључне водопривредне објекте за поуздано и квалитетно снабдевање водом насеља у оквиру обухваћених регионалних система водоснабдевања.

Иако постоје све битне претпоставке за квалитетну везу са непосредним окружењем и ширим простором Републике Србије, источни делови планског подручја остали су изоловани и слабо повезани са урбаним центрима у окружењу. У том смислу, позитиван утицај ових центара на развој и социо-економску трансформацију планског подручја није био велики, што ипак није само последица просторних релација и морфолошких фактора, већ и економско-политичких констелација. Ово је резултирало јачим миграционим токовима на релацији сеоска насеља - урбани центри, односно изразитом депопулацијом готово свих насеља на овом подручју.

Како планско подручје има неповољну демографску, економску и социјалну структуру, за развој функционалних веза са окружењем значајно је унапређивање социјалне кохезије, кроз развој капацитета друштвене инфраструктуре и институционално-програмску подршку у овој области. Ово ће се остварити повећањем доступности основних услуга и то: путем мобилних служби; повезивањем различитих секторских програма; сарадњом јавног, приватног и цивилног сектора у појединим областима и др. Упркос изразитој депопулацији готово свих насеља на планском подручју, територија Просторног плана, са својим природним и културно-историјским вредностима од признатог националног и међународног значаја, представља развојно (природно, културно-историјско, туристичко и привредно) подручје специфичне понуде, које завређује значајно место у повезивању у комплексну целину свих елемената ширег функционалног окружења.

5. ПОЛАЗИШТА И ПРИНЦИПИ ЗА РЕЛАТИВИЗАЦИЈУ КОНФЛИКТНИХ ИНТЕРЕСА

Мере утврђене успостављањем режима заштите природних и културних добара (Парк природе „Кучај-Бељаница“, манастир Манасија и др.), наспрам планираних мера уређења и коришћења простора, потреба за развојем туризма, саобраћајне и друге инфраструктуре, коришћења обновљивих извора енергије (енергија ветра) и минералних сировина, заштите изворишта водоснабдевања, прилагођавања потребама одбране земље и задовољавања других интереса локалне заједнице, изазивају значајне конфликте у простору. Зато је један од основних задатака Просторног плана релативизација и усаглашавање конфликтних интереса између заштите простора (у општем смислу и по свим компонентама) и различитог начина коришћења простора, т.ј. потребама постојећих/планираних намена, инфраструктуре, изградње и других активности које валоризују развојне потенцијале простора. На основу досадашњих сазнања, могуће је указати на следеће *конфликте* у простору, које су резултат поменутих неусаглашености:

Конфликт 1 - између заштите културних, природних и предеоних вредности (са успостављеним режимима заштите), и развоја туризма и рекреације (повећање саобраћајне доступности и инфраструктурно опремање туристичких локалитета и спортско-рекреативних намена, а посебно скијалишта; изградња туристичке инфра и супраструктуре; непланска изградња викенд и других објеката, и др.):

С обзиром да се планско подручје налази у туристички изузетно атрактивном простору, могући фактор угрожавања би представљала обимнија и некоординисана изградња туристичке инфра и супраструктуре и пратеће инфраструктуре ван постојећих зона туристичког развоја, што би као резултат могло да има прекомпозицију предела, измену структуре и просторног распореда станишта, општу фрагментацију терена, повећан обим потрошње локалних ресурса (шуме, земљиште, вода), различите облике загађења (емисија честица, бука, чврсти и течни отпад, визуелно „загађење“) и др. Ово се посебно односи на реализацију мреже туристичких саобраћајница (омогућава изузетно значајно саобраћајно отварање туристичког простора, али представља и еколошку баријеру на простору који је проглашен за Парк природе) и скијалиште "Бељаница" (употпуњава постојеће и планиране туристичке садржаје у оквиру Парка природе, али његов даљи развој подразумева оптерећење подручја под шумама у режиму III степена заштите, уз значајан утицај на предео и могуће угрожавање терена ерозијом).

Основно полазиште за ублажавање овог конфликта лежи у усклађивању развоја туризма са заштитом природних и културних добара и животне средине. Због тога се туристички развој усмерава на видове туризма који су у функцији промоције природних и културних вредности (или комплементарни видови туризма), односно у подручја у којима ће утицај на културне и природне вредности и животну средину бити еколошки, социјално и економски прихватљив. Од значаја за ублажавање конфликта је и укључење локалног становништва у развој туризма (активирање сеоских домаћинстава у функцији руралног туризма и др.). Развој туризма који се спроводи у складу са успостављеним режимима заштите (упркос ограничењима која сужавају развојне опције и умањују прихватни потенцијал туристичког подручја), ствара предуслов за реализацију програма и пројеката заштите и презентације природних и културних вредности подручја.

Конфликт 2 - између заштите културних, природних и предеоних вредности (са успостављеним режимима заштите), и положаја коридора планираних инфраструктурних система, као и постојеће саобраћајне инфраструктуре:

Када је постојећа саобраћајна инфраструктура у питању, конфликт је, пре свега, последица проласка државног пута II Б реда бр. 384 и општинског пута који је његов продужетак, кроз заштићену зону манастира Манасија, непосредно уз манастирски комплекс, тако да овај трпи штетне утицаје динамичког саобраћаја (бука, вибрације, аеро-загађење, акциденти, као и негативни утицаји на слику заштићеног предела око културног добра).

Основно полазиште за ублажавање овог конфликта лежи у одстрањивању транзитног саобраћаја са постојеће трасе државног и општинског пута. Због тога се предвиђа изградња обилазне саобраћајнице, постојећа траса државног пута са које се одстрањује транзитни саобраћај, задржава се

као приступна саобраћајница манастирском комплексу са посебним режимом коришћења, док се деоница општинског пута (Буковац-Манасија) ставља ван функције.

Конфликт 3 - између заштите природних, предеоних и културних вредности (са успостављеним режимима заштите), заштите животне средине (климатски фактори и др.) и природних ресурса (вода, пољопривредно и шумско земљиште), и коришћења хидропотенцијала река Ресава и Млава (потенцијална изградња вишенаменских хидроакумулација):

Овај конфликт је пренет из планских докумената вишег реда и ширег подручја (ППРС, РПП ШПРРО, РПП ПБО, ППППН природног добра Бељаница Кучај), којима је предвиђена резервација простора за изградњу вишенаменских хидроакумулација "Бељаница" на реци Ресави, те „Витман“ и „Градац“ на реци Млави (са зоном санитарне заштите), која спада у изворишта вода од регионалног значаја, са примарном наменом за водоснабдевање становништва и могућим наменама за енергетику, заштиту од поплава, оплемењавање малих вода, рибарство и одрживи туризам.

Водоснабдевање и стриктни услови коришћења воде као ресурса, као и режими заштите природних и културних добара, отварају питања еколошке одрживости, социјалне прихватљивости и економске оправданости планираног коришћења хидропотенцијала река. Релативизација овог конфликта кретаће се у правцу усаглашавања законских и подзаконских аката, планских и развојних докумената на нивоу РС, уз координацију са институцијама које обезбеђују међународни статус заштите подручја, према потреби (Унеско; EMERALD; NATURA 2000 и др.).

Конфликт 4 - између заштите животне средине, природе и предеоних одлика подручја, и коришћења обновљивих извода енергије (енергија ветра - ветроелектрана „ВЕ Црни врх“):

Употреба обновљивих извора енергије (ОИЕ) утиче позитивно на заштиту животне средине, са аспекта смањења потрошње електричне енергије и фосилних горива за грејање, смањења топлотних губитака и повећања коришћења локалних енергетских ресурса. Истраживање потенцијала за коришћење ОИЕ (технокономске анализе и мерења, претходне еколошке евалуације) показало је да је планско подручје изузетно повољно за коришћење снаге ветра за производњу електричне енергије. Кроз посебан плански документ (који прати одговарајућа студијско-техничка документација), испитаће се оправданост реализације и коришћења постројења за производњу енергије из обновљивих извора на одређеном простору (подручје ветроелектране «ВЕ Црни врх», на тремеђи града Бора и општина Мајданпек и Жагубица), а на основу улазних параметара (планирани капацитет, положај и број ветрогенератора, фазност изградње, ограничења која произилазе из режима заштите и коришћења простора око ветрогенератора, услови прикључења на преносну електроенергетску мрежу, процена ризика по животну средину и прихватљивости тог ризика са становишта домаћих прописа у области заштите природе и животне средине, као и међународних стандарда и искустава у изградњи ветроелектрана, и др.)

Конфликт 5 - између заштите животне средине, заштите културних, природних и предеоних вредности (са успостављеним режимима заштите), и експлоатације минералних сировина:

Основно полазиште за ублажавање овог конфликта је усклађивање експлоатације минералних сировина у евидентираним појавама и лежиштима, са режимима заштите природних и културних добара, као и са проценом могућих утицаја на животну средину и одговарајућим мерама заштите. Ово подразумева: рационално и контролисано коришћење искључиво оних минералних сировина за које се утврди да се по квалитету издвајају и да појаве/лежишта сировина сличних особина нису детерминисана у другим деловима Србије (сировине од стратешког значаја за државу), а уз поштовање свих посебних услова и мера заштите, и примену одговарајуће технологије ради минимизирања деградације у процесу експлоатације; ограничену експлоатацију позајмишта традиционалних грађевинских материјала (у функцији развоја локалне заједнице, уређења и презентације овог подручја), у складу са посебним условима и мерама заштите; санацију и рекултивацију напуштених каменолома, позајмишта, депонија јаловине, истражних поља и др. (или оних који се користе у супротности са утврђеним условима и мерама заштите), применом биоинжењерских и других мера.

Конфликт 6 - између заштите природних, предеоних и културних вредности (са успостављеним режимима заштите), и коришћења пољопривредног земљишта (у условима ограничених могућности):

Основно полазиште за ублажавање овог конфликта је усклађивање намене и начина коришћења пољопривредног земљишта са природним погодностима и ограничењима, као и са режимима заштите природних и културних добара на планском подручју. Пољопривредне системе је потребно развијати на начин који неће стварати нежељене утицаје на животну средину и који ће очувати биолошку разноврсност, уз контролисану комерцијализацију и интензивирање пољопривредне производње, у складу са захтевима заштите простора. На планском подручју (а посебно на подручју Парка природе), пољопривреда се усмерава ка одрживој производњи биолошки вредних и квалитетних намирница (уз примену одговарајуће технологије и агротехничких мера), као и строго контролисаном сточарству, оптимизованом у односу на оптерећење животне средине. Ограничења у коришћењу пољопривредног земљишта настала успостављањем режима заштите на подручју Просторног плана, изискују потребу да се овај конфликт ублажи увођењем мера компензације и других могућности надокнаде власницима (посебно домаћинствима којима је пољопривреда једини извор прихода).

Конфликт 7 - између заштите природних, предеоних и културних вредности (са успостављеним режимима заштите), и интереса локалне заједнице за социо-економски развој:

Основно полазиште за ублажавање овог конфликта је развој активности комплементарних успостављеним режимима заштите простора и стандардима квалитета животне средине, што је кључно за одрживи развој локалних заједница. Развојни програми би били везани за укључење локалног становништва у: развој традиционалне и органске *пољопривреде* (уз очување аутохтоних сорти, строго контролисану примену савремених агротехничких и агрохемијских мера и др.) и формирања еко-фарми и сличних агрокомплекса (производња и прерада биолошки вредне хране, сакупљање и прерада шумских плодова и лековитог биља и сл.); развој *туризма* комплементарног традиционалној и органској пољопривреди (активирање пољопривредних домаћинстава у функцији руралног туризма, агро, еко и етно-туризма и сл.), презентацији и одрживом коришћењу природних и културних вредности, као примарних туристичких мотива планског подручја; развој осталих облика (алтернативне) сеоске економије, који се заснивају на традиционалним делатностима, коришћењу локалних природних ресурса и другим активностима комплементарним успостављеним режимима заштите простора.

Рурални развој локалних заједница који се спроводи у складу са успостављеним режимима заштите (упркос ограниченим капацитетима коришћења простора и ресурса, као и другим ограничењима која сужавају развојне опције), омогућава истовремено повећање животног стандарда становништва и улагања у спровођење мера заштите природе, природних и културних вредности и животне средине. За ово је неопходно створити услове за реализацију компензација локалном становништву у складу са ограничењима, кроз развој саобраћајне, туристичке и комуналне инфраструктуре и објеката, активности и функција јавног значаја, подршку аграрном реструктурирању и диверзификацији економских активности на селу, посебно у области еколошки прихватљивог туризма и других комплементарних делатности.

Полазишта за **релативизацију** испољених и потенцијалних конфликтних интереса између посебних намена, као и у односу на одрживи развој подручја и локалних заједница су:

- усклађивање развоја туристичких активности, садржаја и инфраструктуре са зонама и утврђеним режимима заштите, уз учешће дела прихода од туризма у очувању и унапређењу природних и предеоних вредности и културног наслеђа на целом подручју Просторног плана;
- усклађивање планираног инфраструктурног коридора државног пута I реда „Вожд Карађорђе“, са зонама и утврђеним режимима заштите;
- реализација користи за локалну заједницу кроз укључивање становништва (као најзаинтересованијег субјекта ефикасне заштите природних и културних добара, очувања предела и идентитета подручја) у увођење система еколошких услуга заштићеног подручја: услуге регулације и контроле (одржавање квалитета и квантитета ресурса воде; регулација водних режима; контрола ерозије и наноса и др.); услуге снабдевања (водом и др.); услуге подршке (рекреација, туризам, очување предела и др.);

- обезбеђење одговарајућих компензација на име ограничења у коришћењу простора и активностима, насталих успостављањем режима заштите;
- реализација novих, развојних, еколошки прихватљивих и плански одређених активности (туризам и алтернативна сеоска економија), са непосредном материјалном подршком и унапређењем инфраструктурне и комуналне опремљености, нарочито у зонама планираним за развој.

III ПЛАНСКА РЕШЕЊА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

1. ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ ПОДРУЧЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

1.1. Туризам

Одрживи туризам у перспективи треба да буде једна од најзначајнија привредна грана планског подручја. Оствариваће се усклађено са захтевима очувања природних добара и вредности и уз уважавање интереса локалних заједница. Неопходно је обезбеђење саобраћајног отварања подручја и интегрисања туристичке понуде подручја са понудом регионалног окружења (Источна Србија). Приоритет је конципирање, организација, афирмација и комплетирање специфичне туристичке понуде и атрактивних програма на територији коју обухвата План, комплетирање јавнокомуналне и туристичке инфраструктуре у функцији развоја туризма, повећање стандарда услуга постојећих и планираних туристичких капацитета, активирање локалног становништва на руралном подручју и његовог стамбеног фонда за развој туризма.

Концепција развоја туристичке привреде ће се ослањати на три системска нивоа: регионалном (ширем); на подручју Просторног плана; и локалном (општинском). Субординација и синхронизација активности на сва три нивоа би требало да синергетски допринесе значајнијем унапређењу овог сектора, а последично унапреди развој читавог подручја. На основу тога, једна од основних развојних шанси подручја које је обухваћено овим планом је развој *одрживог туризма*. Он подразумева развој туристичке привреде у складу са капацитетима животне средине. Са једне стране, циљ овакве концепције је упознавање великог броја посетилаца са туристичким вредностима овог подручја и активирање осталих комплементарних делатности које би омогућиле развој туризма или би биле његова последица (сточарство, шумарство, производња здраве хране, пића и др.), док би са друге, ове активности биле организоване на начин да не угрозе еколошку равнотежу простора и богати биљни и животињски свет.

Сви облици туристичких производа би требало да делују усаглашено, односно да потенцијални корисници комбинују неколико видова туризма. Јединство садржаја је изразито регионалног карактера и подразумева постојање заједничких итинерера са суседним општинама и регионима. Истовремено интерна организација туризма захтева укључивање конвенционалне и традиционалне производње у јединствен привредни систем чиме би се омогућила већа запосленост локалног становништва, повећање конкурентности и успорио демографски губитак у појединим деловима подручја (нарочито на селу). Основно полазиште је засновано на активирању свих потенцијала планског подручја на начин да се корисник најпре информише о предностима и туристичким вредностима овог краја, организовано или индивидуално комфорно донесе до дестинације, смести у квалитетним објектима, садржајно проведе време боравка и поново врати. Неопходност едукације управе и становништва о улози и значају туризма, маркетиншки пробој на српско и европско тржиште, повећање саобраћајне доступности изградњом државних и општинских путева и квалитетни смештајни објекти, предуслов су реализацији ове концепције.

Предвиђена *организација и интегрисање туристичке понуде* у простору општина Жагубица и Деспотовац са туристичким зонама и регионима у окружењу, као и њихово повезивање кружним кретањем туриста и излетника омогућиће развој препознатљивог туристичког производа. Осим тога важно је заштитити најатрактивније и потенцијално најкомерцијалније туристичке просторе на подручју општина Жагубица и Деспотовац, у првом реду планинске просторе и акваторије, уз усмеравање и контролу коришћења, изградње и уређења тих простора и обезбеђење одговарајуће подршке земљишне политике. Неопходно је и значајно повећање смештајних капацитета подручја кроз изградњу нових објеката и активирање индивидуалног/приватног смештаја у селима. Од значаја за развој препознатљиве туристичке понуде општина Жагубица и Деспотовац јесте идентификација аутентичних руралних етноцелина и духовних обичаја (верски празници, сабори, свадбе и друге светковине, сточни сајмови и различита такмичења) различитих ентитета и њихових традиционалних кухиња.

Након инвентаризације и валоризације туристичких потенцијала на простору ТД неопходно је формирати *заједничку понуду* која би објединила различите видове туризма и груписале оне са

сличним садржајима. На овај начин може се постићи разноврсност у понуди, избегавање брзог zasiћења од исте понуде и активирање нових још неафирмисаних туристички пунктова и локалитета. Све ово не би требало радити стихијски већ је неопходна израда развојне стратегије туризма за читав регион. На исти начин би требало да се рангирају туристичка места и одреде приоритетне акције у њима. Важно је избегавати неселективно форсирање туристичке привреде транспарентно по читавом подручју, већ се усмерити само на места која заиста имају предиспозиције за то. Како бављење овом делатношћу захтева висок ниво опремљености инфраструктуром и супраструктуром, тако је основна претпоставка његовог развоја довођење истих на оптималан ниво. Исто важи и за унапређења квалитета животне средине и елиминисање емисера штетних материја у близини туристичких центара.

У односу на туристичке потенцијале, на простору општина Жагубица и Деспотовац, могу се развијати следећи *видови туризма – туристички производи*:

- *рурални туризам* у селима, нарочито око атрактивних туристичких репера. Активирање приватних домаћинстава у систему укупних смештајних капацитета,
- *излетнички туризам* - посета природним реткостима (водопади, пећине, клисуре...). Услови за реализацију су уређивање и опремање излетишта и рекреативних стаза, изградња угоститељских садржаја, одређивање могућих локација и садржаја информативних пунктова за поједине делове према специфичностима, све у функцији квалитетније туристичке понуде,
- *еко-туризам* може да се развија на читавом простору, с обзиром на постојеће потенцијале и већ формиране еко-фарме („Милановић“ и „Бела Река“). Нарочито се мора водити рачуна о развоју рекреативно-едукативних програма којима се афирмишу природне и створене вредности подручја, презентација објеката и целина од културног и историјског значаја, уз предузимање неопходних мера за уређивање њихове околине, одређивање могућих локација и садржаја информативних пунктова према специфичностима, развоја специфичних облика привремених и стационарних капацитета (етно, сеоски туризам, еко кампови...), развоја специфичних еколошких програма угоститељства и услуга, све у циљу популаризације еко туризма,
- *ловни и риболовни туризам* - на планинама, рекама и будућој акумулацији Бељаница,
- *бициклистички туризам* - уз постојеће и планиране путне правце,
- *пешачење* је изузетно развијен део туристичке тражње како на домаћем тако и на иностраном туристичком тржишту. Посебно обележававање пешачких стаза је основа даљег развоја овог вида активности туриста,
- *научно-истраживачки туризам* који обухвата истраживање природних вредности и биодиверзитета овог краја, а посебно *геотуризам* и *спелеолошки туризам* с обзиром на израженост георазноврсности на планском подручју,
- *културно-манifestациони туризам* могуће је развијати сходно постојећим садржајима на подручју. Услови за реализацију су побољшање и диверзификација постојећих смештајних капацитета, изградњом нових и адекватном опемљеношћу и уређеношћу простора (сале, угоститељски капацитети, пратећи рекреативни, забавни и етно програми и садржаји). Такође, неопходно је извршити категоризацију објеката,
- *спортско-рекреативни туризам* обилује потенцијалима за развој на овом подручју. Услови за његову реализацију су обезбеђење рекреативних простора (уређење и изградња скијалишта, спортских, рекреационих и других садржаја), као и уређење простора за лов и риболов, спортских и еко-кампова,
- *дечји и омладински туризам* може да се развија на читавом подручју. Услови за развој овог вида туризма је изградња нових, увећање и диверзификација постојећих смештајних капацитета, уређење центара слободног времена као полифункционалних целина са концентрацијом различитих рекреативних садржаја, уређење спортских и еко-кампова, простора за школе, радионице и ликовне колоније, увођење и развој рекреативно-едукативних програма којима се афирмишу природне и створене атрактивности, све у циљу увећања туристичке атрактивности подручја,
- *адреналински туризам* – екстремни спортови, нарочито у општини Деспотовац,
- *транзитни туризам* – односно искоришћење повољног саобраћајног положаја западних делова подручја.

Врсте туризма по општинама:

- Жагубица ће усмерити туристичку оријентацију према *планинском туризму* у ужем и ширем регионалном погледу (излетнички, спортски, спортско-рекреативни: Хомољске планине, планина Бељаница, прераст Самар, клисура Осаничке реке и др.), *туризму на води* (излетнички: врело Млаве, Хомољска потајница, Крупајско врело и др.), *манифестационом туризму* (традиционални вашари, „Златне руке Хомоља” у Жагубици, „Спасовдански сусрети” у Крепољину и „Дани биља и гљива” у Крепољину), *руралном туризму* (домаћа радиност, традиционални занати), *културном туризму* (манастир Горњак у Горњачкој клисури, Тршка црква у Жагубичкој котлини и др.).
- Деспотовац има наглашену туристичку оријентацију ка *планинском туризму* (излетнички, спортски, спортско-рекреативни: планина Бељаница, Кучајске планине, Ресавска пећина, кањони Ресаве и Суваје и др.), *туризмом на води* (спортски и спортско-рекреативни: Ресавица, Велико врело; излетнички: водопад Лисине, водопад Прскало,), *руралном туризму*, *ловном и риболовном туризму* (ловни: ловно подручје „Горња Ресавица”, риболовни: река Ресавица), *бањском туризму* (здравствени и бањско-лечебни: Деспотовачка бања) и *културном туризму* (излетнички: манастир Манасија; домаћа радиност и традиционални занати и др.).

Најзначајнији развојни *туристички пунктови* (тачке) планског подручја:

- *туристички локалитети*: Лисине, Бусовата (примарни центри у оквиру Парка природе "Кучај-Бељаница" у којима ће се, у складу са режимима заштите, развијати туристички ресурси и инфраструктура), Крупајско врело и Ресавска пећина (секундарни центри);
- *туристички комплекси*: "Јелен", "Грђеница", Врело Млаве, ваздушна бања "Здравча", термална бања "Суви До", Деспотовачка бања и "Кладенац" (обухвата туристичке пунктове "Хилендар/Јасеновац" и "Господарев камен/Трешњевица");
- *агро-туристички комплекси*: "Хомоље", "Крепољин", "Липовица" (еко-фарма), "Близнак/Бела река" (еко-фарма), "Ломница" и "Пањевац";
- *етно-паркови*: "Лазница", "Тршка" и "Рибаре";
- *транзитно-туристички пунктови*: "Обршја Липе" (источна капија Хомоља) и "Горњак (западна капија Хомоља);
- *кампови* (риболовачки): "Влашко поље" и "Рибаре";
- *други специјализовани туристички пунктови*: спелеолошки центар "Крепољин" и парк макета "Војник";
- *инфо пунктови* - улазне станице у заштићено подручје Парка природе "Кучај- Бељаница" (7 потенцијалних локација на пресеку путних праваца са границом заштићеног подручја);
- *визиторски центри*: "Осаница", "Дивљаковац", "Мала Равна река", "Винатовача", "Вртачеље", "Мали камен" и "Самар";
- *прихватни ски-пунктови*: "Црни врх", "Бусовата" и "Речке";
- *планинарско-алпинистичко-спелеолошко-палеолошки пунктови и пунктови (полигони) екстремних спортова и контролисане авантуре* (слободно пењање, параглајдинг, оријентиринг и сл.): "Горњачке планине", "Поткрш", "Пониква" и "Лисине" (спелеологија), "Велика Треста" (оријентиринг), "Ресавска пећина" (авантура-парк), "Здравча", "Дубашница", „Господарев камен“ и "Предео"-

Насеља са израженим туристичким функцијама: Деспотовац, Жагубица, Ресавица, Крепољин, Стењевац, Лазница, Милановац, Пањевац, Сладаја, Стрмостен, Равна Река, Сењски Рудник, Осаница, Суви До, Сиге и Јеловац.

Планом се дефинишу следеће *туристичке зоне*:

1. *Зона Бељаница – Црни Врх*: обухвата јужне делове општине Жагубица и северне делове општине Деспотовац. Превасходни садржај ове зоне је усмерен ка развоју *скијалишта Бељаница* на локалитету *Бусовата*. Шире подручје обухвата североисточни део општине Деспотовац и јужни део општине Жагубица, док је сам локалитет у КО Суви До у општини Жагубица. На том простору предвиђа се изградња жичара, алпских ски-стаза, нордијских ски-стаза, излетничких ресторана и видиковац ресторана. За скијалиште Бељаница је већ урађен значајан део пројектне документације. Овим Планом се потврђује изградња прве фазе комплекса, капацитета око 2.000 туриста (за даље унапређење туризма ове зоне (наредне фазе) неопходно је урадити детаљна истраживања и студије у складу са прописаним режимима заштите, потенцијалним смештајним и капацитетима инфраструктуре, као и свим социо-економским параметрима). Истовремено ово је зона у којој је предвиђено активирање потенцијалног *туристичког центра на Црном врху* (целогодишња понуда) након решавања имовинско-правних проблема. Поред постојећих

смештајних капацитета у Мотелу "Врело" у Жагубици (150 лежаја), планира се да у зони локалитета "Бусовата" буде нових 500 лежаја, у зони Црног врха планирано је укупно 1.000 лежаја (локалитет "Јелен" који је у изградњи и налази се на простору жагубичке и борске општине), а да у зонама Жагубице и Крепољина буде још по 100 лежаја у домаћој радности, као и да се у селима смештај у домаћинствима омогући по принципу организације домаћинства у јединствену структуру агро-хотела (са минимум 80 лежаја укупно по селу, односно 6 лежаја у домаћинству). У овој зони налазе се и прераст Самар, врело Млаве и примарни центар ТД Кучајске планине, насеље Жагубица

2. Зона Сењски рудник – Ресавица – Стењевац – Сладаја – Пањевац – Липовица – Крупаја – Крепољин (са Горњаком) - Рибаре – обухвата целе или делове КО Равна Река, Жидиље, Ресавица, Стењевац, Јеловац, Поповњак, Стрмостен, Буковац, Двориште, Пањевац и Липовица општине Деспотовац и КО Крупаја, Близнак, Медвешница, Сиге, Крепољин, Рибаре и Осаница у општини Жагубица. Ова зона подељена је на четири подзоне:

– Горњачко-Крупајска подзона – обухвата туристички комплекс „Бање Ждрело“ (изван границе Плана али у утицајној зони), транзитно-туристички пункт „Горњак“ – западна капија Хомоља“, манастир Горњак (секундарни центар духовности и културе), Горњачку клисуру, спелеолошки центар и агро-туристички комплекс „Крепољин“, утврђење Градац, те у ширем окружењу СРП Клисура Осаничке реке, агро-туристички комплекс „Хомоље“, Рибарску клисуру, етно-парк риболовачки камп „Рибаре“ и др....

– подзона Милановац – Крупаја – Липовица – Медвеђица – са доминантним туристичким локалитетом „Крупајско врело“ (даља планска разрада ПДР), те потенцијалним туристичким комплексима „Господарев камен/Трешњевица“ (потенцијална локација за развој глampingа - дозвољена је реализација аутентичних кампова са додатним садржајима, тзв glamping resort, као најудобнија верзија екотуризма данашњице; туристички смештај на овим локацијама предвиђен је у аутентичним шаторима или кућицама, у којима је комфор на нивоу бољих апартмана или хотела; ову врсту смештаја прати и пољопривредна производња и понуда домаће квалитетне хране коју припремају домаћинства или власници поседа на коме се налази глamping; количина енергије и материјала који се користе за реализацију глampingа је у спрези са природним окружењем - даје се предност природним материјалима, могућности постављања соларних панела и осталих технологија којима боравак у глampingу не оставља последице по природу), „Хилендар“ (језеро и окружење у непосредној околини рудника мрког угља Јасеновац – даља разрада плановима нижег реда – проширење грађ. подручја). У овој подзони акценат се ставља на агро-туризам са већ присутним еко-фармама „Милановић“ и „Бела Река“ (потенцијална еко-фарма Липовица-Трешњевица – дестилерија/винарија, органска производња).

– подзона Деспотовац – Манасија – са доминантном улогом манастира Манасија са заштићеном околином споменика културе (примарни центар духовности и културе туристичке дестинације Кучајске планине - потенцијални развој културног предела и UNESCO заштите) и примарним центром ТД Кучајске планине градским насељем Деспотовац. Поред тога ову подзону употпуњују туристички комплекс „Деспотовачка бања“, Парк макета, те насеља са израженим/потенцијалним туристичким функцијама Пањевац, Стењевац и Сладаја.

– подзона Равна Река – Лисине – обухвата неколико туристичких комплекса/локалитета веома значајних за развој ТД Кучајске планине као и улазну станицу у заштићено подручје (инфо пункт код насеља Равна Река). Подзона обухвата само територију општине Деспотовац и чине је, од правца Сисевац/Грза (шира зона изван границе Плана, од значаја), туристички пункт Музеј угљарства, споменик културе од великог значаја Александром поткоп, насеља са израженим/потенцијалним туристичким функцијама Сењски рудник и Равна Река, секундарни центар ТД Ресавица, те туристички локалитет „Ресавска пећина“ са авантура парком и Ресавском пећином (даља планска разрада локалитета), клисуре река Суваје и Ресаве и доминантан туристички локалитет „Лисине“ који, у шиерм смислу, чине водопад Велики Бук, Радошева пећина, пећина Велике Атуле, Бушан камен. Поред тога овој подзони припадају и насеља са израженим/потенцијалним туристичким функцијама Стрмостен и Јеловац.

Од примарног значаја за развој туристичке дестинације Кучајске планине је и реализација *туристичких путева*, чиме би се значајно подигао ниво приступачности туристичког простора, а тиме и његове интеграције у шире туристичке просторе и конкурентности на туристичком тржишту.

Планира се реконструкција, доградња и изградња следећих деоница туристичких путева, укупне дужине око 140km:

- Ресавица - Ресавска пећина (око 8 km).
- Водна-Стрмостен-Лисине-Мала Равна река-Винатовача-Злотска река (око 20 km).
- Дутово - Поповњак - Војник (око 5 km).
- Липовица (Трешњевица) - Речке - Бусовата (Бељаница) - Мали камен (Саставци) - Подкрш - Жагубица (око 38 km).
- Крња јела (Злотска река) - Мали камен (Саставци), у дужини око 11 km.
- Самар - Шести (Црни врх) - Обршја Липе (око 12 km).
- Шести (Црни врх) - Јелен - Голо брдо (око 6 km).
- Тршка црква - Суви до – Грђеница/Бељаница (око 9 km).
- Липовица (Трешњевица) - Раскрсница (Близнак) - рудник Јасеновац - Влашко поље/Крепољин (око 10 km).
- Раскрсница (Близнак) - Бела река (око 8 km).
- Осаница – Штубеј/Хомољске планине (око 13 km), и др.

Изван туристичких зона се налазе *мање туристичке целине* које ће бити интегрисане кроз итинерере у јединствену туристичку понуду простора ТД Кучајске планине.

Својим положајем, капацитетом, техничким карактеристикама и визуелним одликама, неколико *шумарско-ловних кућа* испуњава све еколошке стандарде као објекти повољни за смештајне капацитете за туристе и остале туристичке намене („Валкалуци“, „Пештерац“ и „Јаворак“) а као потенцијални Визиторски центар је препозната шумарско-ловна кућа „Ресава“.

Мотивација становништва за учешће у туристичкој привреди ће се вршити кроз повољне кредитне аранжмане, пореске системе и субвенције у производњи или подизању и опремању објеката. Осим прописивања јасних мера и политика, неопходно је извршити и јасну институционалну поделу на субјекте који се старају за њихову реализацију (Парк природе “Кучај-Бељаница“, локалне туристичке организације, општинске управе, остала јавна предузећа, приватни сектор и сл.), кроз јасно јавно-приватно партнерство. Едукација, маркетинг, информисање, кампање и друго, активности су које треба да прате и планирање и реализацију и коришћење туристичких акција у простору.

1.2. Природне и предеоне вредности

1.2.1. Заштита и одрживо коришћење природе, природних вредности и добара

Заштита природних вредности и добара оствариваће се формирањем мреже заштићених и еколошки значајних подручја од националног и међународног значаја, очувањем заштићених и строго заштићених врста дивље флоре и фауне, феномена геонаслеђа и кључних обележја предела, уз обезбеђење институционално-организационе подршке и умрежавања свих релевантних актера заштите природе. Приоритет је остваривање заштите, презентације и одрживог коришћења заштићених природних добара и вредности које омогућавају развој локалних заједница, одмор и рекреацију у природи и едукацију урбаног становништва. Ефикасност заштите обезбедиће се укључивањем локалног становништва у активности и послове на заштити, уређењу и презентацији природних добара и ресурса, и компензационим програмима за губитке узроковане ограничењима режима заштите и коришћења природних добара и ресурса. На очувању постојећег квалитета животне средине, уз ограничавање и елиминисање могућих негативних утицаја, приоритет имају активности на заштити квалитета вода, земљишта и ваздуха, управљању отпадом, примени обновљивих извора енергије, очувању биодиверзитета и предела.

За подручје Плана, кад су у питању међународне везе, релевантна је еколошка мрежа EMERALD чији је главни циљ заштита и очување најважнијих европских станишта и врста. Успостављање те мреже заснива се на Бернској конвенцији, коју је потписала Србија и тиме се обавезала да у складу са њом чува своју дивљу флору и фауну. Сарадња између држава које су прикључене EMERALD мрежи има за циљ и обезбеђивање комплексне заштите природе која „неутралише“ потенцијално разнородне и неусаглашене националне законодавне политике из ове области. Обезбеђивање јединственог приступа у управљању природним добрима, усаглашавање режима заштите, мера и активности, обезбеђивање лакшег приступа финансијским фондовима који

подржавају заштиту, али и размена експертских знања, достигнућа и кадрова, чине, такође, заједничке циљеве функционисања ове мреже. EMERALD мрежа, иницирана и финансирана од стране Европске агенције за животну средину (ЕЕА), има посебан значај за Србију, јер подржава активности у заштити природе држава које још увек нису постале чланице Европске Уније. Као први значајан корак реализован је регионални пројекат Савета Европе „Развој EMERALD мреже у Републици Србији“ у циљу успостављања подручја од специјалног интереса за заштиту, ради очувања европских станишта и врста на територији Србије.

Идентификована подручја од значаја за EMERALD мрежу представљају окосницу за издвајање будућих NATURA 2000 локалитета. Српска еколошка мрежа не мора да се поклопи са поменутом, европском, будући да постоје значајни национални локалитети које међународне мреже не признају. Тај програм представља стратешки приоритет у области очувања природне баштине и биодиверзитета на простору држава чланица Европске Уније. Један од главних циљева програма NATURA 2000 је формирање заједничког ГИС система за размену векторских и алфанумеричких података. Националне инфраструктуре геопросторних података у складу са INSPIRE директивом користе податке мреже NATURA 2000 за формирање јединствено устројених, међусобно упоредивих и оперативних база података и индикатора који се могу користити за планирање и оптимизацију развојних токова. На сличан начин се тај процес спроводи и у EMERALD мрежи.

Посебан приоритет је успостављање еколошке мреже „NATURA 2000“, у складу са ЕУ Директивом о стаништима и Директивом о птицама. Успостављање ове еколошке мреже представља врло значајну обавезу за државе које се налазе у процесу приступања ЕУ. У Министарству се имплементира твининг пројекат „Јачање административних капацитета за заштићена подручја у Србији (NATURA 2000)“ који има за циљ хармонизацију националног законодавства са законодавством ЕУ и успостављање ове мреже у Србији. Тај пројекат је недавно и представљен јавности. Усвајање *Националне стратегија очувања биодиверзитета са Акционим планом* и доношење *Уредбе о утврђивању еколошке мреже (Службени Гласник РС број 102/2010)* доприноси унапређењу легислативне материје која уређује ову област.

Пројекат Светског фонда за природу (WWF) „*Strengthening the Capacity of Governments and Civil Sector in Serbia and in Montenegro to Adapt to EU Nature Protection Aquis*“ усмерен је на јачање капацитета влада ових земаља за усвајање законодавства из области заштите природе Европске Уније, што представља тачку преклапања са твининг пројектом „*Јачање административних капацитета за заштићена подручја у Србији (NATURA 2000)*“ чија је реализација у Министарству животне средине и просторног планирања. Циљ пројекта је јачање међусекторске сарадње на успостављању NATURA 2000 у Србији (животна средина, просторно планирање, пољопривреда, шумарство и ловство, рибарство, водопривреда, енергетика и др) и бољег разумевања законодавства ЕУ у области заштите природе и успостављања NATURA 2000.

На подручју Кучајских планина налази се више заштићених локалитета. У оквиру обрађеног 61 подручја EMERALD пројекта за Србију, на подручју Плана налазе се 4 предложена локалитета:

- Кучајске планине - поступак за проглашење у статус заштићеног подручја је у току, РС0000055;
- Винатовача – општи резерват природе - стара букова шума прашумског типа у Горњој Ресави (КО Стрмостен, општина Деспотовац); о резервату се старају ЈП „Србијашуме“ Београд, Шумско газдинство „Јужни Кучај“ из Деспотовца и Шумска управа „Деспотовац“, РС0000047;
- Бусовата (Увала Бусовата) – строги природни резерват - крашка увала са периглацијалним облицима у северозападном делу Бељанице (КО Суви До, општина Жагубица), управља ЈП „Србијашуме“ Београд, РС0000043.
- Клисуре Осаничке реке, геоморфолошки објекат са крашким ихидролошким појавама (КО Осаница, Жагубица); о споменику природе се стара ЈКП „Белосавац“ Жагубица.

У оквиру Мреже међународно значајних подручја Републике Србије на планском простору издвајамо Подручја од значаја за заштиту птица (IBA - Important bird Areas). То је Ресавска клисура.

Након проглашења Парка природе „Кучај - Бељаница“, надлежна институција Србије - Завод за заштиту природе Србије моћи ће да их укључи у еколошке мреже и да конкурише за пројекте преко других међународних програма чији је она члан (нпр. Светска унија за заштиту природе - IUCN, Светски фонд за заштиту природе-WWF; Европски центар за заштиту природе - ECNC, ProGEO, Еуропарк федерација).

Предлог за упис Кучајских планина у UNESCO-ову листу „Човек и биосфера” (МАВ) програма Организације Уједињених нација за образовање, науку и културу је припремљен од стране Завода за заштиту природе Србије, а биће поднет када се природно добро прогласи заштићеним подручјем, и стекну други потребни услови. Осим заштитне функције, програм „Човек и биосфера“ подржава друштвено-економски развој заснован на принципима одрживости, као и научно-истраживачки рад, праћење стања (мониторинг), образовање и размену информација у области заштите и развоја на локалном, државном и глобалном нивоу.

Србија, као правни наследник бивше Југославије, ратификовала је 64 међународне конвенције у области животне средине. Највећи њихов број, будући да се односи на подручје Србије, обухвата и подручје Плана. За подручје Кучај-Бељаница, међутим, од значаја је Карпатска конвенција, сачињена 2003. године у Кијеву, као први значајан политички корак у правцу заштите природне околине и друштвено-привредног развоја Карпата. Србија је 2007 усвојила *Закон о потврђивању оквирне конвенције о заштити и одрживом развоју Карпата* („Сл. гласник Републике Србије” – међународни уговори, број 102/07).

Бељаница и Кучај су у оквиру 11 орогеографских целина Србије које су накнадно прикључене простору који је обухваћен карпатском сарадњом. Конвенција обавезује потписнике да појачају своје напоре како би постигли одржив развој Карпатских планина путем широке лепезе секторски оријентисаних активности, као што су очување биолошке разноликости, пољопривреда, шумарство, управљање водама, енергија и саобраћај. Трогодишњи пројекат „*Развој еколошке мреже Карпата*” у којем је учествовао и Завод за заштиту природе Србије завршен је 2009. године.

На подручју Плана налази се и велики број локалитета који припадају геонаслеђу. У оквиру њих се на међународном нивоу третирају само станишта биљног и животињског света, док су геоморфолошке, спелеолошке или хидролошке вредности још увек у процесу усаглашавања.

Основно планско опредељење је формирање мреже заштићених и еколошки значајних подручја, одговарајуће величине и структуре. Друго планско опредељење је очување и одрживо коришћење природе, заштићених подручја и природних вредности, пре свега дивље флоре и фауне, феномена геонаслеђа и предела, на начин који истовремено обезбеђује јавни интерес у заштити и очувању природних добара, и омогућава развој локалних заједница, одмор, уживање у природи и едукацију посетилаца. Остваривање планских опредељења подразумева повећање ефикасности система управљања заштићеним подручјима, пре свега обезбеђење адекватне институционално-организационе подршке и кооперацију свих релевантних актера заштите природе, ради остваривања нормативне заштите, истраживања, презентације и мониторинга природних вредности.

Парк природе „Кучај–Бељаница“ обухвата 36,14 % територије Просторног плана (442,24 km² од укупно 875,84 km² колики је обухват читавог Парка природе, што представља 50,49% територије Парка природе), на територији општина Деспотовац (237,07 km² т.ј. 53,61%) и Жагубица (205,17 km² т.ј. 46,39%).

На простору Парка природе, у оквиру обухвата Просторног плана, утврђени су режими заштите I, II и III степена:

- Под режимом заштите I степена су издвојени локалитети: „Винатовача“, „Бусовата“, „Јужни одсек Бељанице са Чемерничким потоком“, „Суви до“, „Прераст Самар“ „Састав речице Пераст и Мале Тиснице“ (12,31 km² или 2,8% територије Парка природе у обухвату Просторног плана).
- Под режимом заштите II степена су издвојени локалитети: „Ресава-Суваја“, „Увала Бусовата“, „Увала Речке“, „Бук“, „Тисница“ и „Ресавица-Некудовска река“ (125,68 km² или 28,4% територије Парка природе у обухвату Просторног плана).
- Под режимом заштите III степена су преостале површине у Парку природе „Кучај-Бељаница“ (304,25 km² или 68,8% територије Парка природе у обухвату Просторног плана).

Према *Правилнику о критеријумима вредновања и поступку категоризације заштићених подручја* („Сл. гласник РС”, број 97/15), ово природно подручје се сврстава у I категорију – међународног, националног, односно изузетног значаја.

За подручје Кучајских планина и Бељанице урађена је *Студија заштите Парк природе „Кучај-Бељаница“* (Обавештење на интернет страници Министарства заштите животне средине д 30.07.2020.год), уз важећу законску процедуру покренут је поступак заштите овог простора и сматра се заштићеним у складу са важећим Законом о заштити природе, а до доношења акта о заштити

примењују се мере прописане у студији заштите.

Просторним планом је за проглашена заштићена подручја (8) предвиђено задржавање установљених обухвата и режима заштите на укупној површини од 419,51 ha, и то за:

- Заштићени природни простор око манастира Манасије (Одлука о проглашењу манастира Манасија за споменик културе и стављање под заштиту природног простора око манастира Манасија (бр.6-237/85-0 од 11.03.1986. Деспотовац). Површина заштићеног простора износи 338,28 ha.
- Споменик природе „Ресавска пећина" (општина Деспотовац - КО Јеловац) - природно добро од изузетног значаја (I категорија). Његова површина износи 11,95 ha. Уредбом о заштити споменика природе „Ресавска пећина" („Сл. гласник РС", број 09/95 од 23.03.1995. године) прописани су режими и мере заштите овог природног добра. На овом подручју успостављен је режим заштите II степена.
- Споменик природе „Лисине" (општина Деспотовац - К.О. Стрмостен) - природно добро од изузетног значаја (I категорија). Његова површина износи 12,28 ha. Решење о заштити Строгог природног резервата „Водопад Лисине“, као и Решење о заштити хидролошког споменика под именом Природни споменик „Велико врело“, донела је СО Деспотовац (број 322-13/74-04 од 09.10.1974.године, односно број 06-196-2/81-01 од 02.10.1981.године). На овом подручју успостављен је режим заштите II степена.
- Споменик природе „Врело Млаве" (општина Жагубица - К.О. Мали Камен) - природно добро од изузетног значаја (I категорија). Његова површина износи 6,87 ha. Уредбом о заштити споменика природе „Врело Млаве" („Службени гласник РС", број 09/95 од 23.03.1995. године) прописани су режими и мере заштите овог природног добра. На овом подручју успостављен је режим заштите II степена.
- Споменик природе „Крупајско врело" (општина Жагубица - К.О. Милатовац) - природно добро од изузетног значаја (I категорија). Његова површина износи 9,16 ha. Уредбом о заштити споменика природе „Крупајско врело" („Службени гласник РС", број 09/95 од 23.03.1995. године) прописани су режими и мере заштите овог природног добра. На овом подручју успостављен је режим заштите II степена.
- „Клисура Осаничке реке“ – на 500 метара од насеља Осаница узводно уз Осаничку реку налази се заштићено природно добро III категорије „Клисура Осаничке реке“ које захвата леву и десну обалу реке у површини од 35,82 хектара. Одлука о заштити Споменика природе „Клисура Осаничке реке“, број 02-674/1, од 14.03.2008.
- „Хомољска потајница“- споменик природе I категорије, природно добро од изузетног значаја, које је хидрогеолошког порекла, интермитентно врело у кршу, у атару села Селиште, удаљена 12 км од Жагубице, на југоисточним падинама Хомоља. Површина заштићеног природног добра је око 5,15 хектара.

Према Правилнику о критеријумима за издвајање типова станишта, о типовима станишта, осетљивим, угроженим, ретким и за заштиту приоритетним типовима станишта и о мерама заштите („Сл. гласник РС“, бр.35/10) у обухвату Просторног плана налазе се три „за заштиту приоритетна станишта“:

- Мезијске шуме букве (*Fagion moesiacum*) – сви типови шуме са буквом који су забележени на подручју ПП (брдске шуме букве, планинске шуме букве, шуме букве са мачијом леском и др.) – код 91 WO
- Умерено влажне брдке и планинске ливаде – код 6510
- Суве жбунасто-травне карбонатне заједнице и суве карбонатне ливаде и камењари – код 6210.

У обухвату Просторног плана налазе се следећа еколошки значајна подручја:

- Одабрана подручја за дневне лептире у Србији (РВА - Prime Butterfly Areas in Serbia). У клисури реке Ресаве, на површини од 4790 ha констатовано је 74 врсте дневних лептира. Најзначајнији фактор угрожавања је нарушавање станишта и експлоатација шума, док је пољопривреда локалног карактера и без значајних негативних последица.
- Међународно и значајно подручје за птице (ИВА подручје) са класификационим кодом у оквиру природног добра обухвата подручја Ресавске клисуре
- Подручје предложено за потенцијалну међународну „Емералд мрежу" (захвата подручје Бусовате и Винатоваче). Емералд мрежа је европска еколошка мрежа за очување дивље флоре и фауне и

њихових природних станишта чији је основ *Конвенција о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта (Бернска конвенција)*, коју је Србија потврдила законом 2007. године („Сл. гласник РС”, број 102/2007). Она функционише упоредо са програмом „NATURA 2000“ који је обавезујући за државе чланице Европске Уније, чији је циљ да се обезбеди дугорочни опстанак најугроженијих и највреднијих врста и станишта Европе.

Идентификација и успостављање мреже еколошки значајних подручја на основу нашег законодавства, односно подручја „NATURA 2000“ (Special Areas of Conservation - SACs и Special Protection Areas - SPAs) сходно меродавним европским директивама, неће значајније повећати обухват заштите простора са природним вредностима (биолошке разноврсности, геонаслеђа и предела).

Истражиће се, успоставити и остварити заштита:

- популација и примерака угрожених, ретких и у другом погледу значајних врста дивље флоре и фауне, установљавањем заштићених подручја мале површине у виду станишта или споменика природе на местима која су идентификована кроз научне студије и пројекте, стручну документацију и одговарајућа програмска документа (Црвена књига флоре Србије, пројекат Станишта Србије, ИВА и РВА пројекти и др);
- објеката геонаслеђа (објекти историјскогеолошког и стратиграфског наслеђа; петролошког наслеђа; хидрогеолошког, геоморфолошког и хидролошког наслеђа), установљавањем заштићених подручја око евидентираних објеката геонаслеђа, ради очувања и унапређења њихових вредности, и промоције овога простора у туристичком погледу.

Локалне самоуправе ће успоставити заштиту и организовати адекватно управљање осталим подручјима и локалитетима са очуваним посебним природним вредностима, изван напред наведених просторних целина, као што су: лепи и живописни амбијенти - посебно око споменика културне баштине, мањи очувани шумски комплекси, појединачна репрезентативна стабла и групације дрвећа, покретна природна документа (фосили, минерали и кристали, ботаничке и зоолошке збирке) и др.

Режими заштите природних вредности

Законском регулативом дефинисани су режими заштите I, II и III степена, т.ј. активности које су забрањене, односно ограничене у природним добрима - чл. 35. *Закон о заштити природе* („Сл. гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10, 14/16, 95/18-др.закон и 71/21) и *Уредба о режимима заштите* („Сл. гласник РС”, број 31/12).

У оквиру заштићеног подручја Парк природе „Кучај Бељаница“ на подручју Просторног плана успостављају се три режима заштите:

У режиму заштите I степена - утврђује се забрана коришћења природних ресурса и изградња објеката. Ограничавају се радови и активности на научна истраживања и праћење природних процеса, контролисану посету у образовне, рекреативне и општекултурне сврхе (а које нису у супротности са циљевима очувања природних вредности), обележавање граница, као и спровођење заштитних, санационих и других неопходних мера у случају пожара, природних непогода, удеса, затим реконструкције санације и одржавања постојећих објеката од посебног значаја као што су високонапонски далеководи, појава болести и пренамножавања одређених биљних и животињских врста. Начин, обим, место и време извођења набројаних активности мора бити планирано како би се спречио сваки облик угрожавања темељних вредности заштићеног подручја. Уколико постоји сумња у последице активности на темељне вредности сматраће се да имају значајан негативан утицај и у том случају се не могу дозволити.

Табела 15. Списак парцела у оквиру Режим I зоне степена заштите оквиру заштићеног подручја Парк природе „Кучај Бељаница“

Парцеле и оквиру Режија I степена заштите			
Р.б.	Назив природног добра	Катастарска општина	Број катастарске парцеле
1.	Винатовача	Стрмосен	3261
2.	Јужни одсек Бељанице са Чемерничким потоком	Стрмосен	1975, 1976, 1977, 1978, 1974, 2989/1, 2989/2, 2988/1, 2988/2, 2990/1, 2990/2, 2991, 2995/1, 1969/1, 1969/14, 3016/1, 2328, 2342, 2343, 2346/1, 2346/2, 2351, 2352, 2429, 2430, 2431, 2433, 2531/1, 2534, 2535, 2536, 2547, 2553, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2640, 2642, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2654, 2663, 2671, 2672, 2673, 2675, 2727, 2728, 2729/1, 2729/2, 2730, 2731, 2732, 2733, 2734, 2736, 2737, 2738, 2739, 2740, 2741, 2754, 2755, 2756, 2757, 2758, 2759, 2760, 2761, 2762, 2763, 2764, 2765, 2766, 2767, 2768, 2769, 2770, 2771, 2772/1, 2772/2, 2772/3, 2772/4, 2773/1, 2773/2, 2773/3, 2774/1, 2774/2, 2775/1, 2775/2, 2775/3, 2776/1, 2776/2, 2777, 2778, 2779, 2780, 2781, 2782, 2783, 2784, 2785, 2786, 2787, 2788/1, 2788/2, 2788/3, 2789/1, 2789/2, 2790/1, 2790/2, 2791/1, 2791/2, 2791/3, 2791/4, 2791/5, 2791/6, 2791/7, 2791/8, 2792, 2793, 2794, 2795/1, 2795/2, 2796, 2797, 2798/1, 2798/2, 2798/3, 2799, 2800, 2801, 2802, 2803, 2804/1, 2804/2, 2805, 2806, 2807, 2808, 2809, 2810, 2811, 2812, 2813, 2814, 2815, 2816, 2817, 2818, 2819, 2820, 2821, 2822, 2823, 2824, 2825, 2826, 2827, 2828, 2829, 2830, 2831, 2832, 2833, 2834, 2835, 2836, 2837, 2838, 2839/1, 2839/2, 2840/1, 2840/2, 2841, 2842, 2843, 2844, 2845, 2846, 2847, 2848, 2849, 2850/1, 2850/2, 2851, 2852, 2853, 2854, 2855, 2856, 2857, 2858, 2859, 2860, 2861, 2862, 2863, 2864, 2866, 2873/1, 2873/2, 2874, 2875, 2876, 2877, 2878, 2879, 2880, 2881, 2882, 2883/1, 2883/2, 2883/3, 2884, 2885, 2886, 2887, 2888, 2889, 2890/1, 2890/2, 2891, 2892, 2893, 2894, 2895, 2896, 2897, 2898, 2899, 2900, 2901, 2902, 2903, 2904, 2905, 2906, 2907, 2908, 2909, 2910, 2911, 2912/1, 2912/2, 2913, 2914, 2915, 2916, 2917/1, 2917/2, 2918/1, 2918/2, 2919, 2920, 2921, 2922, 2923, 2924, 2925, 2926/1, 2926/2, 2927, 2928, 2929, 2930, 2931, 2932, 2933, 2986/4, 2987, 4244, 4245, 4252,
3.	Суви До	Мали Камен	1079, 1088, 1089, 1160, 2134, 4232, 4236, 4237, 710/2, 710/9,
		Суви До	3844, 3845, 3846/1, 3846/2, 3846/3, 3846/4, 3847, 3848, 3849/1, 3849/2, 3850, 3961, 3962, 3963, 3977/1, 3977/28, 3977/3, 3977/4, 5755, 5756, 5757, 5758, 5759, 5760, 5761, 5762, 5763, 5764, 5765, 5766/1, 5766/2, 5767, 5768, 5769, 5770, 5771, 5772, 5773, 5774, 5775, 5776, 5777, 5778, 5779, 5780, 5781, 5782, 5783, 5784, 5786, 5915, 6791, 6830, 6848,
4.	Бусовата	Мали Камен	3230
5.	Прераст Самар	Мали Камен	2743, 2749, 2756, 3884/7, 3884/8, 3887, 3890, 4234,
6.	Састав речице Пераст и Мале Тиснице	Мали Камен	2518, 2640, 2674, 2767/1, 2767/2, 2769/2, 2770, 2771, 2772, 2773/1, 2773/2, 2774, 2775, 2776, 2777, 2778/1, 2778/2, 2779, 2785/1, 2785/3, 2818/2, 4218, 4223, 4231, 4233, 4234,

У режиму заштите II степена - могу се вршити управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације и укупног унапређења заштићеног подручја, без последица по примарне вредности њихових природних станишта, популација, екосистема, обележја предела и објеката геонаслеђа, обављати традиционалне делатности и ограничено користити природни ресурси на одржив и строго контролисан начин:

- забрањује се изградња индустријских, металуршких и рударских објеката, асфалтних база, рафинерија нафте, као и објеката за складиштење и продају деривата нафте и течног нафтног гаса, термоелектрана и ветрогенератора, лука и робно-трговинских центара, аеродрома, услужних складишта, магацина и хладњача, викендица и других породичних објеката за одмор, експлоатацију минералних сировина, тресета и материјала речних корита и језера, преоравање природних травњака, привредни риболов, уношење инвазивних алохтоних врста, изградњу објеката за рециклажу и спаљивање отпада и образовање депонија отпада;
- ограничавају се радови на регулацији и преграђивању водотока, формирање водоакмулација, мелиорациони и други хидротехнички радови, изградња хидроелектрана, соларних електрана, електрана на био-гас, објеката туристичког смештаја, угоститељства, наутичког туризма и туристичке инфраструктуре и јавних скијалишта, изградња објеката саобраћајне, енергетске, комуналне и друге инфраструктуре, стамбених и економских објеката пољопривредних и шумских газдинстава, коришћење камена, глине и другог материјала за локалне потребе, изградња рибњака, објеката за конвенционално гајење домаћих животиња и ситне дивљачи, риболов на рекреативни и научноистраживачки (с тим што се на појединим деловима водотока који су значајни за репродукцију може забранити); ловство на санитарни лов дивљачи, заштиту и унапређивање популација дивљачи у ловишту и мере на унапређивању станишта дивљачи; сакупљање гљива, дивљих биљних и животињских врста, газдовање шумама и шумским земљиштем, формирање шумских и пољопривредних монокултура, уношење врста страних за дивљи биљни и животињски свет регије у којој се налази заштићено подручје, примену хемијских средстава.
- постојећи изграђени објекти енергетских и рударских субјеката и започети радови на режиму заштите II степена користиће се у складу са законом.

Табела 16. Списак парцела у оквиру Режим I зоне степена заштите оквиру заштићеног подручја Парк природе „Кучај Бељаница“

Р.б.	Назив	Катастарска општина	Број катастарске парцеле
1.	Ресава - Суваја	Стрмостен	1968, 1969/1, 1970/1, 1970/2, 1970/3, 1970/4, 1970/5, 1970/6, 1970/7, 1970/8, 1971/1, 1971/2, 1971/3, 1972/1, 1972/10, 1972/11, 1972/12, 1972/13, 1972/14, 1972/2, 1972/3, 1972/4, 1972/5, 1972/6, 1972/7, 1972/8, 1972/9, 1973/1, 1973/2, 2990/1, 2990/2, 2991, 2992, 2993, 2994, 2995/1, 2995/10, 2995/11, 2995/23, 2995/24, 2996, 2997, 2998, 2999, 3000, 3001, 3002, 3003, 3004, 3005, 3006, 3007, 3008, 3009, 3010, 3011, 3012, 3013, 3014, 3015, 3016/1, 3018, 3019, 3020, 3021/1, 3021/2, 3021/3, 3021/4, 3022, 3023, 3024, 3025, 3026, 3027, 3028, 3029, 3031, 3032, 3033, 3034, 3035, 3036, 3038, 3039/1, 3039/2, 3039/3, 3039/4, 3039/5, 3039/6, 3039/7, 3039/8, 3040, 3041, 3042, 3043, 3044, 3045/2, 3048, 3049, 3050, 3051, 3052, 3053, 3054, 3055, 3056, 3057/1, 3057/2, 3058, 3059, 3060, 3061, 3062, 3063, 3064, 3065/1, 3065/2, 3065/3, 3065/4, 3066/1, 3066/10, 3066/2, 3066/3, 3066/4, 3066/5, 3066/6, 3066/7, 3066/8, 3066/9, 3076, 3077, 3078/1, 3078/12, 3078/13, 3078/2, 3078/29, 3078/3, 3078/30, 3078/32, 3078/34, 3078/35, 3078/37, 3078/38, 3078/39, 3078/40, 3078/41, 3078/42, 3078/43, 3078/49, 3078/5, 3078/54, 3078/55, 3078/56, 3078/58, 3078/60, 3078/61, 3078/63, 3078/64, 3078/65, 3078/66, 3078/67, 3078/68, 3078/69, 3078/7, 3078/70, 3078/71, 3078/75, 3078/76, 3078/77, 3078/79, 3078/80, 3078/81, 3078/82, 3078/83, 3078/84, 3078/85, 3078/86, 3078/87, 3078/88, 3078/89, 3078/90, 3078/91, 3078/92, 3079, 3080, 3081, 3082, 3083, 3084, 3085, 3086/1, 3086/2, 3087, 3089, 3090, 3091, 3092, 3093, 3094/1, 3094/2, 3095, 3096, 3097, 3098, 3099/1, 3099/2, 3100/1, 3100/2, 3101, 3102/1, 3102/2, 3102/3, 3102/4, 3103/1, 3103/2, 3104/1, 3104/2, 3104/3, 3104/4, 3104/5, 3105/1, 3105/2, 3106, 3107, 3108, 3113/1, 3113/2, 3133, 3138, 3139, 3140, 3142, 3143/2, 3144, 3145, 3146, 3147, 3148, 3150, 3151/1, 3152, 3153, 3154/1, 3154/2, 3154/3, 3154/4, 3155, 3156, 3157, 3158, 3159, 3160, 3161, 3162, 3163, 3164, 3165, 3166, 3167, 3168, 3169, 3170, 3171, 3172, 3173, 3174, 3175, 3176, 3177, 3178,

Р.б.	Назив	Катастарска општина	Број катастарске парцеле
			3179, 3180, 3181, 3182, 3183, 3184, 3185, 3186, 3187, 3188/1, 3188/2, 3188/3, 3189, 3190, 3191, 3192, 3193, 3194, 3195, 3196, 3197, 3198, 3199, 3200, 3201, 3202, 3203, 3204, 3205, 3206, 3207, 3208, 3209, 3210, 3212, 3213, 3214, 3215, 3216/1, 3216/2, 3217, 3218, 3219, 3220, 3221, 3222, 3223/1, 3223/2, 3223/3, 3224, 3225, 3226, 3227, 3228, 3229, 3230, 3231/1, 3231/2, 3231/3, 3232/1, 3232/2, 3232/3, 3233, 3234, 3235, 3236/1, 3236/2, 3236/3, 3236/4, 3237, 3238, 3239, 3240/1, 3240/2, 3240/3, 3240/4, 3241, 3242, 3243, 3244, 3245, 3246, 3247, 3248, 3249, 3250, 3251, 3252, 3253, 3254, 3255, 3256, 3257, 3258, 3259, 3260, 3261, 3262, 3263, 3264, 3265, 3266, 3267, 3268, 3269, 3270, 3271, 3272, 3273, 3274, 3275, 3276, 3277, 3278, 3279/1, 3279/10, 3279/11, 3279/12, 3279/13, 3279/14, 3279/15, 3279/16, 3279/17, 3279/18, 3279/19, 3279/2, 3279/20, 3279/21, 3279/22, 3279/23, 3279/24, 3279/25, 3279/26, 3279/27, 3279/28, 3279/29, 3279/3, 3279/30, 3279/31, 3279/32, 3279/33, 3279/34, 3279/35, 3279/36, 3279/37, 3279/38, 3279/39, 3279/4, 3279/40, 3279/41, 3279/42, 3279/43, 3279/44, 3279/45, 3279/46, 3279/47, 3279/48, 3279/49, 3279/5, 3279/6, 3279/7, 3279/8, 3279/9, 3281/1, 3281/10, 3281/2, 3281/3, 3281/4, 3281/5, 3281/6, 3281/7, 3281/8, 3281/9, 3282/1, 3282/10, 3282/11, 3282/12, 3282/13, 3282/14, 3282/15, 3282/16, 3282/17, 3282/18, 3282/19, 3282/2, 3282/22, 3282/26, 3282/27, 3282/28, 3282/29, 3282/9, 3597, 3598, 3599, 4174, 4223/1, 4223/2, 4224, 4225, 4226/1, 4226/2, 4227, 4243/2, 4246, 4247, 4248, 4250/4, 4253, 2416/2, 2418, 2419, 2420, 2421/1, 2421/2, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439/1, 2439/2, 2439/3, 2439/4, 2439/5, 2441/1, 2441/10, 2441/6, 2441/7, 2441/8, 2441/9, 2442/2, 2442/4, 2442/7, 2442/8, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450/1, 2450/2, 2450/3, 2450/4, 2451, 2453/10, 2453/11, 2453/12, 2453/13, 2453/14, 2453/15, 2453/16, 2453/17, 2453/2, 2453/3, 2453/4, 2453/5, 2453/6, 2453/7, 2453/8, 2453/9, 2454/2, 2454/3, 2454/4, 2454/5, 2455, 2456, 2457/1, 2457/2, 2457/3, 2459, 2460/1, 2460/2, 2460/3, 2461/1, 2461/2, 2461/3, 2462, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472/1, 2472/6, 2473/3, 2473/4, 2473/5, 2474/1, 2474/2, 2475/1, 2475/2, 2476, 2477, 2478, 2479/1, 2479/2, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519/1, 2519/2, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524/1, 2524/2, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531/1, 2531/2, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2558, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619/1, 2619/2, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631/1, 2631/2, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 2680, 2681, 2682, 2683, 2684, 2685, 2686, 2687, 2688, 2689, 2690, 2691, 2692, 2693, 2694, 2695, 2696, 2697, 2698, 2699, 2700, 2701, 2702, 2703, 2704, 2705, 2706, 2707, 2708, 2709, 2710, 2711, 2712, 2713, 2714, 2715, 2716, 2717, 2718, 2719, 2720, 2721, 2722, 2723, 2724, 2725, 2726, 2727, 2728, 2729/1, 2733, 2734, 2741, 2742, 2743, 2744, 2745, 2746/1, 2746/2, 2746/3, 2747, 2748, 2749, 2750, 2751, 2752, 2753, 2754,

Р.б.	Назив	Катастарска општина	Број катастарске парцеле
			2755, 2756, 2769, 2770, 2771, 2772/1, 2772/4, 2774/1, 2921, 2922, 2923, 2926/2, 2932, 2933, 2934, 2935/1, 2935/2, 2936, 2937, 2938, 2939, 2940, 2941, 2942, 2943, 2944, 2945, 2946, 2947/1, 2947/2, 2947/3, 2948, 2949, 2950, 2951, 2952/1, 2952/2, 2953, 2954, 2955, 2956, 2957, 2958, 2959, 2960, 2961, 2962, 2963, 2964, 2965, 2966, 2967, 2968, 2969, 2970, 2971/1, 2971/2, 2972, 2973, 2974, 2975, 2976/1, 2976/2, 2977/1, 2977/2, 2977/3, 2977/4, 2977/5, 2978, 2979, 2980, 2981, 2982, 2983/1, 2983/2, 2984/1, 2984/2, 2985/1, 2985/2, 2986/1, 2986/2, 2986/3, 2986/4, 2987, 3283/1, 3283/2, 3283/3, 3283/4, 3284, 3285, 3286/1, 3286/2, 3286/3, 3287/10, 3287/12, 3287/14, 3287/17, 3287/18, 3287/19, 3287/2, 3287/3, 3287/4, 3287/6, 3287/7, 3287/8, 3287/9, 3288/1, 3288/2, 3289, 3290, 3291, 3292, 3293, 3294/1, 3294/2, 3294/3, 3294/4, 3294/5, 3295/2, 3295/3, 3295/4, 3295/5, 3295/6, 3296/1, 3296/2, 3296/3, 3297, 3298/1, 3298/2, 3298/3, 3299/1, 3299/2, 3299/3, 3300, 3301/1, 3301/3, 3301/4, 3301/5, 3302, 3303, 3304/1, 3304/2, 3304/3, 3305, 3306, 3307, 3308, 3309, 3310/1, 3310/2, 3310/3, 3310/4, 3310/5, 3310/6, 3310/7, 3310/8, 3310/9, 3311, 3312, 3313, 3314, 3315, 3316, 3317, 3318, 3319, 3320, 3321, 3322, 3324, 3325, 3326, 3327, 3328, 3329/1, 3329/2, 3329/3, 3330/1, 3330/2, 3331, 3332, 3333, 3334, 3335/1, 3335/2, 3336, 3337/1, 3337/2, 3338, 3339, 3340, 3341, 3342, 3343, 3344, 3345, 3346, 3347, 3348, 3349, 3350, 3351, 3352, 3353, 3354/1, 3354/2, 3355/1, 3355/2, 3356, 3357, 3358, 3359, 3360, 3361, 3362, 3363, 3364/1, 3364/2, 3365/1, 3365/2, 3366/1, 3366/2, 3366/3, 3367, 3368/1, 3368/2, 3368/3, 3369/1, 3369/2, 3370/1, 3370/2, 3370/3, 3371, 3372, 3373, 3374, 3375, 3376, 3377, 3378, 3379, 3380, 3381, 3382, 3383, 3384, 3385, 3386, 3387, 3388, 3389, 3390, 3391, 3393, 3394, 3395, 3396, 3397, 3398, 3399, 3400/1, 3400/2, 3401, 3402, 3403, 3404, 3405/1, 3405/2, 3405/3, 3406, 3407/1, 3407/2, 3407/3, 3407/4, 3408/1, 3408/2, 3408/3, 3409, 3410/1, 3410/2, 3410/3, 3410/4, 3411, 3412, 3413, 3414, 3415, 3416, 3417, 3418, 3419, 3420, 3421, 3422, 3423, 3424, 3425, 3426, 3427, 3428, 3429, 3430, 3431, 3432/1, 3432/2, 3433, 3434, 3435, 3436, 3437, 3438, 3439, 3440, 3441, 3442, 3443, 3444/1, 3444/2, 3444/3, 3444/4, 3445, 3446, 3447, 3448, 3449, 3450, 3451, 3452, 3453, 3454, 3455, 3456, 3457, 3458, 3459, 3460/1, 3460/2, 3461/1, 3461/2, 3462, 3463, 3464, 3465, 3466, 3467, 3468, 3469, 3470, 3471, 3472, 3473, 3474, 3475, 3476, 3477, 3478, 3479, 3480/1, 3480/2, 3481, 3482/1, 3482/2, 3483, 3484, 3485/1, 3485/2, 3485/3, 3486, 3487, 3488/1, 3488/2, 3489, 3490, 3491, 3492, 3493, 3494/1, 3494/2, 3495/1, 3495/2, 3496, 3497, 3498, 3499, 3500, 3501, 3502, 3503, 3504, 3505, 3506, 3507, 3508, 3509, 3510, 3512, 3513, 3514, 3515, 3516/1, 3516/2, 3516/3, 3517, 3518, 3519, 3520, 3521, 3522, 3523, 3524, 3525, 3526, 3527, 3528, 3529, 3530, 3531, 3532, 3533, 3534, 3535, 3536, 3537, 3538, 3539, 3540, 3541, 3542, 3543, 3544, 3545, 3546, 3547, 3548, 3549, 3550, 3551/1, 3551/2, 3551/3, 3552/1, 3552/2, 3552/3, 3553, 3554, 3555, 3556, 3557, 3558, 3559, 3560, 3561, 3562, 3563, 3564, 3565, 3566, 3567, 3568/1, 3568/2, 3568/3, 3568/4, 3569, 3570/1, 3570/2, 3571/1, 3571/2, 3572, 3573, 3574, 3575, 3576, 3577, 3578/1, 3578/2, 3579, 3580, 3581, 3582, 3583, 3584, 3585, 3586, 3588, 3589, 3590, 3591, 3592, 3593, 3594, 3595, 3596, 3600, 3601, 3602, 3603, 3604, 3605, 3606/1, 3606/2, 3606/3, 3606/4, 3606/5, 3606/6, 3606/7, 3607/1, 3607/2, 3607/3, 3607/4, 3607/5, 3608, 3609, 3610, 3611, 3612, 3613/1, 3613/2, 3613/3, 3614, 3615, 3616, 3617, 3618, 3619, 3620, 3621/1, 3621/2, 3621/3, 3622/1, 3622/2, 3623/1, 3623/2, 3623/3, 3623/4, 3623/5, 3623/6, 3623/7, 3624, 3625, 3626, 3627, 3628, 3629, 3630, 3631, 3632, 3633, 3634, 3635, 3636, 3638, 3640, 3641, 3642/1, 3642/2, 3643, 3644, 3645, 3646, 3647/1, 3647/2, 3648/1, 3648/2, 3649/1, 3649/2, 3650/1, 3650/2, 3651, 3652, 3653, 3654, 3655/1, 3655/2, 3656, 3657, 3658, 3659, 3660,

Р.б.	Назив	Катастарска општина	Број катастарске парцеле
			3661, 3662, 3663/1, 3663/2, 3664/1, 3664/2, 3665, 3666, 3667, 3668, 3669, 3670, 3671, 3672, 3674/1, 3674/2, 3674/3, 3675, 3677, 3678, 3679, 3680, 3681, 3682, 3683, 3684, 3685/1, 3685/2, 3685/3, 3685/4, 3686, 3687, 3688, 3689, 3690, 3691/1, 3691/2, 3692, 3693, 3694, 3695, 3696, 3697, 3698, 3699, 3700, 3701, 3702, 3703, 3704, 3705, 3706, 3707, 3708, 3709, 3710, 3711, 3712, 3713/1, 3713/2, 3713/3, 3714, 3715/1, 3715/2, 3715/3, 3715/4, 3715/5, 3717/1, 3717/2, 3718, 3720, 3721, 3722, 3723/1, 3723/2, 3724/1, 3724/2, 3724/3, 3724/4, 3725, 3726, 3727, 3728, 3729/1, 3729/2, 3730, 3731, 3732, 3733, 3734/1, 3734/2, 3735/1, 3735/2, 3735/3, 3735/4, 3736, 3737, 3738/1, 3738/2, 3738/3, 3739/1, 3739/2, 3739/3, 3740/1, 3740/2, 3740/3, 3740/4, 3741/1, 3741/2, 3742, 3743, 3744, 3745, 3746, 3747/1, 3747/2, 3748, 3749, 3750, 3751, 3752, 3753/1, 3753/2, 3753/3, 3754/1, 3754/2, 3755/1, 3755/2, 3756, 3757, 3758, 3759/1, 3759/2, 3759/3, 3760/1, 3760/2, 3760/3, 3761, 3762, 3763, 3764, 3765, 3766, 3767/1, 3767/2, 3767/3, 3767/4, 3768, 3769, 3770, 3771, 3772, 3773, 3774, 3775, 3776, 3777, 3778, 3779, 3780, 3781, 3782, 3783, 3785, 3786, 3787, 3788, 3789, 3790, 3791, 3792, 3793, 3794, 3796, 3797, 3798, 3799, 3800, 3803, 3804, 3805, 3806, 3807, 3808, 3809, 3810, 3811, 3812, 3813, 3814, 3815, 3816, 3817, 3818, 3819, 3820, 3821, 3822, 3823, 3824, 3825, 3826, 3827, 3828, 3829, 3830, 3831, 3832/1, 3832/2, 3832/3, 3832/4, 3833, 3834/1, 3834/2, 3834/3, 3834/4, 3834/5, 3834/6, 3835, 3836, 3875, 3879/1, 3879/2, 3880, 3881/1, 3881/2, 3882, 3883, 3884, 3885/1, 3886/1, 3886/2, 3886/3, 3888, 3889, 3890, 3891, 3892/1, 3892/2, 3893/1, 3893/2, 3893/3, 3894/1, 3894/10, 3894/13, 3894/14, 3894/15, 3894/18, 3894/19, 3894/2, 3894/20, 3894/21, 3894/22, 3894/3, 3894/6, 3894/7, 3894/8, 3894/9, 3896/1, 3896/10, 3896/3, 3896/5, 3896/6, 3896/7, 3896/8, 3896/9, 3897, 3898/1, 3898/2, 3900/2, 3900/4, 3900/5, 3901, 3902, 3903, 3904/1, 3904/2, 3905/1, 3905/2, 3906, 3907/1, 3907/2, 3907/3, 3908/1, 3908/2, 3910, 3911, 3912, 3913, 3914/1, 3914/2, 3914/3, 3914/4, 3914/6, 3915/2, 3915/3, 3915/4, 3915/6, 3916/1, 3916/2, 3916/3, 3916/4, 3944, 4000, 4001, 4002, 4003, 4004, 4005/1, 4005/2, 4006, 4007, 4008, 4009, 4010, 4011/1, 4011/2, 4011/3, 4012, 4013, 4014, 4015, 4016, 4017/1, 4017/2, 4018/1, 4018/2, 4019, 4020/1, 4020/2, 4021, 4022, 4023, 4024, 4025, 4026, 4027, 4028, 4029, 4030/1, 4030/2, 4031, 4032, 4033, 4034/1, 4034/2, 4035, 4036, 4037, 4038, 4039, 4040, 4041, 4042, 4043/1, 4043/2, 4044, 4045, 4046, 4047, 4048, 4049, 4050, 4051, 4052, 4053, 4054, 4055/1, 4055/2, 4056/1, 4056/2, 4057/1, 4057/2, 4058/1, 4058/2, 4059, 4060, 4061, 4062/1, 4062/2, 4063, 4064, 4065, 4066, 4067, 4068, 4069, 4070, 4071, 4072, 4073, 4074, 4075, 4076, 4077, 4078, 4079, 4080, 4081, 4082, 4083, 4084, 4085, 4086, 4087, 4088, 4089, 4090, 4091, 4092, 4093, 4094, 4095, 4096, 4097, 4098, 4099, 4100, 4101/1, 4101/2, 4102/1, 4102/2, 4102/3, 4103, 4104/1, 4104/2, 4105/1, 4105/2, 4105/3, 4105/4, 4106, 4107, 4108, 4110, 4111/1, 4111/2, 4112, 4113, 4114, 4115, 4116, 4117, 4118, 4119, 4120, 4121, 4122, 4123, 4124, 4125, 4126, 4127, 4128, 4129, 4130, 4131, 4132, 4133/1, 4133/2, 4134, 4135, 4136/1, 4136/2, 4137, 4138/1, 4138/2, 4139/1, 4139/2, 4140/1, 4140/2, 4141, 4142, 4143, 4144, 4145, 4146, 4147, 4148, 4149, 4150, 4151, 4152, 4153, 4154, 4155, 4156, 4157, 4158, 4159, 4160, 4161, 4162, 4163, 4164, 4166, 4167, 4168, 4169, 4170, 4171, 4172, 4173, 4235/4, 4241/1, 4241/2, 4242/1, 4242/2, 4243/1, 4243/3, 4244, 4245, 4249, 4250/3, 4251, 4252,
		Јеловац	2198/1, 2198/2, 2198/3, 2198/4, 2198/5, 2198/6, 2198/7, 2198/8, 2199, 2200/1, 2200/2, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233/1, 2233/2, 2233/3, 2233/4, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2283/1,

Р.Б.	Назив	Катастарска општина	Број катастарске парцеле
			2283/2, 2283/3, 2283/4, 2283/5, 2284, 2285, 2286/1, 2286/2, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311/1, 2311/2, 2311/3, 2312/1, 2312/2, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334/1, 2334/2, 2335, 2336, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357/1, 2357/2, 2358/1, 2358/2, 2359/1, 2359/2, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365/1, 2365/2, 2365/3, 2365/4, 2365/5, 2365/6, 2365/7, 2365/8, 2366/1, 2366/2, 2367/1, 2367/2, 2367/3, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381/1, 2381/2, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399/1, 2399/2, 2400, 2401, 2402, 2403/1, 2403/2, 2404/1, 2404/10, 2404/11, 2404/12, 2404/13, 2404/16, 2404/17, 2404/18, 2404/3, 2404/4, 2404/6, 2404/7, 2404/8, 2404/9, 2405, 2406, 2407, 2408/1, 2408/2, 2408/3, 2409, 2410, 2411, 2412/1, 2412/2, 2412/3, 2413/1, 2413/2, 2413/3, 2414, 2415, 2416/1, 2416/10, 2416/11, 2416/12, 2416/13, 2416/14, 2416/15, 2416/2, 2416/3, 2416/4, 2416/5, 2416/6, 2416/7, 2416/8, 2416/9, 2417, 2418/1, 2418/2, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435/1, 2435/2, 2436/1, 2436/2, 2437/1, 2437/2, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443/1, 2443/2, 2444/1, 2444/2, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455/1, 2455/2, 2455/3, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460/1, 2460/2, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465/1, 2465/2, 2466, 2467, 2468, 2469/1, 2469/2, 2469/3, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475/1, 2475/2, 2475/3, 2476/1, 2476/2, 2477, 2478, 2479, 2480/1, 2480/3, 2480/4, 2480/5, 2480/6, 2481/1, 2481/2, 2482, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490/1, 2490/2, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498/1, 2498/10, 2498/11, 2498/12, 2498/13, 2498/14, 2498/15, 2498/16, 2498/17, 2498/18, 2498/19, 2498/2, 2498/20, 2498/21, 2498/22, 2498/23, 2498/24, 2498/25, 2498/26, 2498/27, 2498/28, 2498/29, 2498/3, 2498/30, 2498/31, 2498/32, 2498/33, 2498/34, 2498/35, 2498/36, 2498/39, 2498/4, 2498/5, 2498/6, 2498/7, 2498/8, 2498/9, 2499, 2500, 2501, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508/1, 2508/2, 2508/3, 2508/4, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514/1, 2514/2, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538/1, 2538/2, 2539, 2540, 2541/1, 2541/2, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2608, 2609, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658/1, 2658/2, 2659, 2660, 2661, 2663, 2664, 2679, 2680, 2681, 2682, 2683, 2703/1, 2703/2, 2703/3, 2703/4, 2704/1, 2704/2, 2704/3, 2704/4, 2704/5, 2704/6, 2705, 2706, 2707, 2708, 2709, 2710, 2711, 2896, 2897, 2898, 2902, 2908/9, 2917, 2918, 2919, 811/1, 811/10, 811/11, 811/12, 811/13, 811/14, 811/15, 811/16, 811/2, 811/3, 811/4, 811/5, 811/6, 811/7, 811/8, 811/9, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 824, 825, 826, 827/1, 827/10, 827/11, 827/12, 827/14, 827/15, 827/16, 827/17, 827/18, 827/2, 827/20, 827/21, 827/22, 827/3, 827/4, 827/5, 827/6, 827/7, 827/8, 827/9,
		Сладаја	2107
2	Увала Бусовага	Суви До	6749, 6750, 6751, 6752,
3	Увала Речке	Суви До	6767, 6849
		Сладаја	2100
		Милановац	2759/2
		Крупаја	2587/2
4	Бук	Суви До	3977/1, 5916, 5917/1, 5917/2, 5918, 5919, 5920/1, 5920/2, 5920/3, 5920/4, 5920/5, 5920/6, 5921, 5922, 5923, 5924, 5925,

Р.б.	Назив	Катастарска општина	Број катастарске парцеле
			5926, 5927, 6745, 6746/1, 6746/2, 6746/3, 6746/4, 6747, 6817, 6848,
		Мали Камен	2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152/1, 2152/2, 2153, 2154, 2155, 2156/1, 2156/2, 2157, 2158/1, 2158/2, 2159, 2160, 2161/1, 2161/2, 2162/1, 2162/2, 2162/3, 2163, 2177, 2178, 2179, 2180/1, 2180/2, 2181, 2182, 2183/2, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 3080, 3081, 3082, 3083, 3084, 3085, 3086, 3087, 3088, 3089, 3090, 3091, 3092, 3093, 3094, 3095, 3096, 3097, 3098, 3099, 3100, 3101, 3102, 3103, 3104, 3105, 3106/1, 3106/2, 3107, 3108, 3109, 3110, 3111, 3112, 3113, 3114, 3115, 3116, 3117, 3118, 3119, 3120, 3121, 3122, 3123, 3124, 3125, 3126, 3127, 3128, 3129, 3130, 3131, 3132, 3133, 3134, 3135, 3136, 3137, 3138, 3139, 3140, 3141, 3142, 3143, 3144, 3145, 3146, 3186, 3187, 3188, 3189, 3190/1, 3190/2, 3191, 3192, 3193, 3194, 3195, 3196, 3197, 3198, 3199, 3200, 3201, 3202, 3203, 3204, 3205, 3207, 3376, 3378, 4226, 4227, 4228, 4232, 4237, 710/3,
5	Тисница	Мали Камен	1609, 1610, 1611, 1757, 1758, 1759, 1760, 1761, 1762, 1763, 1764, 1765, 1766, 1767, 1768, 1769, 1770, 1771, 1772, 1773, 1774, 1775, 1776, 1777, 1778, 1779, 1780, 1781, 1782, 1783, 1784, 1785, 1786, 1787, 1788, 1789, 1790, 1791, 1792, 1793, 1794, 1795, 1796, 1797, 1798/1, 1798/2, 1799/1, 1799/2, 1800/1, 1800/2, 1801, 1802/1, 1802/2, 1803, 1804, 1805, 1806, 1807, 1808, 1809, 1810, 1811, 1812, 1813, 1814, 1815, 1816, 1817, 1818, 1819, 1820, 1821, 1822, 1823, 1824, 1825, 1826, 1827, 1828, 1829, 1830, 1854, 2428, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509/1, 2509/2, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2532, 2533, 2659, 2672, 2673, 2753, 2754, 2755, 2757, 2758, 2759, 2760, 2761, 2762, 2763, 2764, 2765, 2766, 2767/1, 2767/2, 2768/1, 2768/2, 2769/1, 2769/2, 2776, 2780/1, 2780/3, 2780/4, 2780/5, 2781/1, 2781/2, 2782/1, 2782/2, 2783/2, 2783/3, 2783/4, 2783/5, 2784/1, 2784/2, 2785/2, 2786, 2787, 2788, 2789, 2790, 2791, 2792, 2793, 2794, 2795, 2796, 2797, 2798, 2799, 2800, 2801, 2802, 2803, 2804, 2805, 2806, 2807, 2808, 2809, 2810, 2811, 2812, 2813, 2814, 2815, 2816, 2817, 2818/1, 2818/2, 2819, 2821, 2822, 2823, 2824, 2825, 3778, 3791, 3792, 3861, 3862, 3864, 3865, 3866, 3867, 3868/1, 3868/2, 3868/3, 3868/4, 3868/5, 3868/6, 3869/1, 3869/2, 3869/3, 3870, 3871, 3872, 3873, 3874, 3875, 3876, 3877, 3878, 3879, 3880, 3881, 3882, 4221, 4223, 4231, 4233, 4234, 576/2, 576/3, 576/4, 577,
		Жагубица	5903, 5904, 5905, 5906/1, 5906/2, 5907, 5908, 5909, 5910, 5911, 5912, 5913, 5914/1, 5914/2, 6051/1, 6051/2, 6052, 6053/1, 6057, 7658, 7660, 7662, 7663, 7664, 7665, 7666, 7667, 7668, 7755, 7756, 7757, 7758, 7759, 7760, 7761, 7821, 7822, 8888, 8905, 8920, 8921,
6	Дубашница		Није у обухвату плана
7	Велика и Мала Брезовица		Није у обухвату плана
8	Ресавица – Некудовска река	Жидиље	1130, 1132, 1133/1, 1133/2, 1134/1, 1134/3, 1134/4, 1134/5, 1134/6, 1134/7, 1134/8, 1135, 1136, 1137, 1140/4, 3676/27, 3677, 3678, 3818, 3840, 3865, 3866, 3868, 3869, 3871, 3872, 3873, 3874, 3875, 3876, 3877/1, 3877/2, 3878, 3879, 3880, 3881, 3882, 3883, 3890, 3891, 3892, 3893, 3894, 3895, 3896, 3897, 3898, 3899, 3900, 3901, 3902, 3903, 3904, 3905, 3906, 3907, 3908, 3909, 3910, 3911, 3912, 3913, 3914, 3915, 3916, 3917, 3918, 3919, 3921, 3922, 3923, 3924, 3925, 3926, 3927, 3934, 3935, 3936, 3937, 3938, 3939, 3940, 3941, 3942, 3943, 3944/1, 3944/2, 3944/3, 3944/4, 3944/5, 3944/6, 3947, 3948, 3949, 3950, 3951, 3952, 3953, 3954, 3955, 3956, 3957, 3959, 3960, 3961, 3962, 3963, 3964, 3965, 3966, 3967, 3968, 3969, 3970, 3971, 3972, 3978, 3979, 3980, 3981, 3982, 3983, 3984, 3985, 3986, 3987, 3988, 3989, 3990, 3991, 3992, 3993, 3994, 3995, 3996/1, 3996/2, 3997, 3998, 3999, 4000, 4001, 4002,

Р.б.	Назив	Катастарска општина	Број катастарске парцеле
			4003, 4004, 4005, 4006, 4007, 4008, 4009, 4010, 4011, 4012, 4013, 4014, 4015, 4016, 4017, 4018, 4019, 4020, 4021, 4022, 4023, 4024, 4025/1, 4025/2, 4026, 4028, 5595/1, 5625/1, 5625/2, 5627, 5628, 5629, 5630, 5631, 5632, 5633, 5634, 5635, 5636, 5637, 5638, 5639, 5640/1, 5640/2, 5640/3, 5641, 5642, 5643, 5644, 5645, 5646, 5649, 5652, 5666/1, 5667, 5675, 5676, 5677, 5678, 5679, 5680, 5681, 5682, 5683, 5684, 5685, 5686, 5687, 5688, 5689, 5690, 5691, 5695, 5696, 5697, 5698, 5699, 5700, 5836/1, 5840, 5842, 5876, 5896, 5897, 5899,

Режиму III степена заштите припадају све катастарске парцеле у обухвату Парка Природе Кучај – Бељаница

У режиму заштите III степена - могу се вршити управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације и укупног унапређења заштићеног подручја, развој села и унапређење сеоских домаћинстава, уређење објеката културно-историјског наслеђа и традиционалног градитељства, очување традиционалних делатности локалног становништва, селективно и ограничено коришћење природних ресурса и простора уз потребну инфраструктурну и другу изградњу:

- забрањује се изградња рафинерија нафте и објеката хемијске индустрије, металуршких и термоенергетских објеката, складишта нафте, нафтних деривата и природног гаса, уношење инвазивних алохтоних врста и образовање депонија;
- ограничава се изградња индустријских и енергетских објеката, асфалтних база, изградња објеката туристичког смештаја и јавних скијалишта, изградња инфраструктурних објеката, изградња складишта индустријске робе и грађевинског материјала, изградња објеката викендица, експлоатација и примарна прерада минералних сировина, образовање објеката за управљање отпадом, изградња насеља и ширење њихових грађевинских подручја, лов и риболов, формирање шумских и пољопривредних монокултура, примену хемијских средстава и друге радове и активности који могу имати значајан неповољан утицај на природне и друге вредности заштићеног подручја.

Радови и активности на режимима заштите I, II и III степена ограничавају се просторно, временски, по обиму и у односу на просторни распоред природних и створених вредности, у складу са одрживим коришћењем природних вредности и капацитетом простора и појава.

На заштићеним површинама споменика природе "Хомољска потајница" „Крупајско врело“, „Лисине“, „Ресавска пећина“, „Врело Млаве“, „Клисура Осаничке реке“ установљава се режим заштите II степена којим се забрањује: грађење стамбених, викенд и објеката за потребе индустријске и пољопривредне производње, изузев адаптације и реконструкције објеката у оквиру постојећих домаћинстава; проширење капацитета постојећих рибњака; каптирање врела и извођење радова којима се може пореметити изглед, режим и квалитет воде; предузимање пољопривредних, шумарских, грађевинских радова и активности којима се могу нарушити његове амбијенталне вредности, и обезбеђује истраживање и снимање морфологије басена врела, спелеолошка, флористичко вегетацијска и хидрошска истраживања, планско-санитарно уређење и приказивање споменика природе.

Табела 17. Списак парцела које улазе целе или део у обухват заштићених површина Споменика природе

Р.б.	Назив споменика природе	Катастарска општина	Број катастарске парцеле
1	Клисура Осаничке реке	Осаоница	11002, 4959, 5137, 5138/1, 5138/3, 5142, 5143, 5144/1, 5144/2, 5145, 5146/1, 5146/2, 5147/1, 5147/2, 5148,
2	Хомољска потајница	Лазница Село	10997, 4922, 4938, 4941, 4942, 4943, 4944, 4945/1, 4945/2, 4946/1, 4946/2, 4947, 4948, 4950, 4963/2, 4965, 4966, 5031,

3	Врело Млаве	Мали Камен	388/1, 389/1, 389/2, 389/3, 390, 391, 392, 441, 444, 445, 446, 447, 448, 449/1, 449/2, 449/3, 450, 451, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469/3, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 479,
		Жагубица	8888
4	Крупајско Врело	Милановац	1727, 1728, 1729, 1730, 1731, 1732, 1734, 1736, 1737, 1738, 1739, 1740, 1741, 1742, 1743/1, 1743/2, 1743/3, 1743/5, 1745, 1746, 1747, 1748, 1749, 1750, 1754, 1755, 1770/1, 1770/2, 1771, 1772, 1773, 1774/1, 1774/2, 1775/1, 1775/2, 1778, 1779, 1805, 1806, 1807, 1808, 1809, 1810, 1811, 1812, 1813, 1814, 1815, 1827, 1829, 1832, 2836/2,
5	Лисине	Стрмостен	1969/1, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361/1, 2361/2, 2362/1, 2362/2, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368/1, 2368/2, 2369, 2370, 2371, 2372/1, 2372/2, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2381, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388/1, 2391/1, 2391/2, 2413, 2415/1, 2415/2, 2416/1, 2416/2, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421/1, 2421/2, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2431, 2432, 2441/1, 2441/10, 2441/6, 2441/7, 2441/8, 2441/9, 2445, 2450/3, 2451, 4239, 4251,
6	Ресавска пећина	Јеловац	2080, 2084, 2096/2, 2096/3, 2106, 2108, 2109, 2110, 2908/9, 2912, 827/1, 827/21, 898, 900, 902, 903/1, 903/2, 906/1, 906/2, 906/3, 908/1, 908/2, 908/3, 908/4, 908/5, 910/1, 910/2, 910/3, 912/1,

За заштићену околину манастира Манасија примењују се услови и огртаничења које прописује Републички завод за заштиту споменика културе, за споменике од изузетног значаја.

У циљу заштите и унапређења подручја посебних природних вредности планираних за заштиту, прописује се спровођење претходних мера заштите, за утврђене зоне/локалитете са одговарајућим режимом заштите (I, II или III степена).

Мере заштите природе и природних вредности

Приликом изградње:

- преиспитати граничне капацитете коришћења простора, који се односе на планирану намену (туристичка-рекреативна), а омогућавају заштиту ресурса. У том смислу обратити пажњу на нормативе. Капацитете применити и у инфраструктурној опремљености.
- смањити проценат изградње, а посебно викенд објеката, при чему треба применити стандарде развијених земаља у којима се за заштићена подручја даје норматив од 9 корисника по хектару, а број корисника у викенд зонама 20-30 по хектару.
- не планирати даљу изградњу на рачун површина постојећих шумских комплекса.
- не планирати изградњу у појасу непосредно уз водотоке и изворишта водоснабдевања (који по Закону о водама има статус јавног добра). Изузетак могу да буду објекти који би били у функцији јавне намене, односно туризма, рекреације, презентације природног добра и сл., али искључиво под условом да буду инфраструктурно опремљени по највишим еколошким стандардима.
- изграђене површине не смеју бити компактне, већ развијене и колико је више могуће заклоњене високом вегетацијом. Уклапање у конфигурацију терена је неопходно.
- планирати мање групације објеката на новим локацијама, а унутар већ постојећих грађевинских локација извршити допуну.
- при реонизацији изградње узети у обзир закључке о инжењерско-геолошким карактеристикама терена, који су индикативни и за став у вези заштите природе и предеоних карактеристика. Изградња на простору непосредно уз тресетиште, обале водотока, ливаде и видиковце, условно је могућа за инфраструктурно опремање, мање објекте и сл.
- дозвољена је реконструкција, доградња и адаптација објеката за стално настањено становништво (посебно пољопривредна домаћинства). На овим парцелама могуће је дозволити и изградњу помоћних објеката према истим архитектонским условима, уколико је парцела одговарајућих димензија.

- архитектуру објеката усагласити са квалитетним узорима традиционалне архитектуре овог подручја, при чему је обавезна примена локалних материјала.
- ограђивање приватних парцела није дозвољено. Изузетак могу да чине јавни објекти и објекти посебних намена, под посебним условима.
- мобилијар у природном амбијенту, настрешнице и др. могу се градити искључиво од дрвета, уз преношење локалних узора. Ово се односи и на пешачке мостове, информативне табле и сл.
- искључити изградњу у зони око изворишта водоснабдевања, а за постојеће објекте обавезно предвидети прикључак на канализациони систем или непропусну септичку јаму.
- утврдити критеријуме за озакоњење објеката, у складу са важећим прописима из ове области.

У сектору саобраћаја:

- забрањује се постављање трајних колских саобраћајница у режиму заштите I степена.
- пешачке и бицикличке стазе треба да задовоље потребе корисника на релацији смештајни капацитети - централни садржаји, као и између појединих неизграђених подцелина које се одликују очуваном природом и посебним природним вредностима (тресетишта, видиковци и др.).
- пројектима саобраћајница треба обезбедити коридоре за спровођење инфраструктуре како се не би уништавали слободни зелени простори. За све примарне и секундарне саобраћајнице предвидети обавезну израду ивичњака у нивоу ради лакшег чишћења снега, а на одговарајућим местима и простор за његово депоновање.
- поред саобраћајница планирати заштитни појас за евентуалну садњу аутохтоних врста зеленила.

У сектору инфраструктуре:

- решити питање евакуације отпадних вода, онемогућити испуштање фекалних вода преко нехигијенских септичких јама у стенски масив, јер долази до загађивања не само подземних и површинских вода већ и самог земљишта. До трајног решења канализације, код индивидуалних објеката, обавезна је изградња преливних непропусних септичких јама и јама за осоку, уколико има сеоских домаћинстава.
- за јавне објекте и објекте са туристичким смештајем обавезна је израда одговарајућих уређаја са непропусним системима који ће се празнити (или са комплетним пречишћавањем) до изградње система за пречишћавања отпадних вода.
- решити питање загревања објеката, нарочито јавних и угоститељских. До изградње гасовода предвидети такво решење грејања објекта на начин који ће и даље обезбеђивати квалитет ваздуха применом СГВ (строге граничне вредности).

1.2.2. Концепција заштите предеоних вредности

На основу анализе структуре предела и типизације биотопа, утврђено је да на подручју Просторног плана подручја посебне намене доминира културни рурални предео с елементима који су блиски природи.

Посебан вид заштите животне средине је заштита природе у коју је укључена заштита предела, објеката, генофонда (биљних и животињских врста) и заштита пејзажа и амбијента. Под унапређењем се подразумевају радње чији је циљ да средина буде погоднија за живот свих живих бића (у оквиру тога и човека), без обзира да ли је она већ деградирана или је природно непогодна за живот.

Правила неге и уређења предела утврђују се у односу на комплексе биотопа са становишта заштите врста и биотопа, и посредно или непосредно служе одржавању и унапређењу услова опстанка биљака и дивљих животиња, као и заштити и унапређењу њихових станишта на целокупном подручју Просторног плана. Њиховом применом реализују се основни захтеви природе који обухватају:

- одржавање разноврсности врста унутар биоценоза;
- одржавање оптималне густине и генетичке разноврсности популација животиња и биљака;
- одржавање природних услова и природног тока еволуције организама;
- одржавање стабилних и природи блиских екосистема;
- одржавање биолошке разноврсности предела и његових делова, као и дуготрајне заштите комплексне и појединачне визуелне појаве, односно „слике предела“.

Кроз мере неге и уређења комплекса биотопа, дате у правилима уређења Просторног плана, може се остварити веза између заштите површина и заштите врста, односно одржавање и унапређење могућности преживљавања биљног и животињског света у доминантном културном пределу планског подручја. Мере обухватају:

- мере одржавања, класичне мере неге које служе сузбијању природних сукцесија како би се задржали биотопи, по правилу, антропогено настали (живице, пашњаци, полусуве ливаде, и др.);
- мере оптимизације стања, у циљу промене постојећег стања једне површине и побољшања њеног значаја за заштиту природе (осиромашивање интензивно коришћених пашњака и др.);
- мере активне заштите и обезбеђења, спречавање нежељеног утицаја човекових активности (издвајање зона заштите и циљне мере заштите врста);
- мере ревитализације животних простора, обухватају формирање секундарних биотопа према циљевима заштите природе (формирање мирних вода, живица, измуљивање језера и др.).

1.3. Културно наслеђе

Неопходно је континуирано спровођење мера техничке заштите над непокретним културним добрима у складу са мерама и условима чувања, коришћења и одржавања које утврђују и прописују надлежни заводи за заштиту споменика културе. За мере техничке заштите и радове на споменику културе од изузетног значаја и његовој околини неопходно је прибављање услова и сагласности Републичког завода за заштиту споменика културе, а за остале споменике културе и за добра која уживају претходну заштиту, прибављање услова и сагласности Завода за заштиту споменика културе Крагујевац (територија општине Деспотовац), односно Завода за заштиту споменика културе Смедерево (територија општине Жагубица).

Непокретно културно добро од изузетног значаја

Манастир Манасија и природни простор око њега утврђен је за непокретно културно добро-споменик културе решењем Завода за заштиту и научнопроучавање споменика културе НРС број 301/48. од 05.03.1948. године, а категоризован као културно добро од изузетног значаја Одлуком Народне скупштине („Сл.гласник СРС“ број 14/79 од 7.04.1997. год.). На основу елабората „*Допуна услова чувања, одржавања и коришћења непокретног културног добра и мере заштите за ППППН туристичке дестинације Кучајске планине*“ које је израдио Републички завод за заштиту споменика културе, дошло је до промене зона заштите манастира Манасија. Ради заштите свих визура културног добра Републички завод је приступио изради допуне Одлуке СО Деспотовац о проглашавању манастира Манасије за споменик културе и стављању под заштиту природне околине манастира Манасије (1986.год.), чиме би се прошириле друга и трећа зона заштите. Ова Одлука од посебног је значаја и неопходна у тренутку када је Република Србија започела процес номиновања Манастира Манасије за упис на Унескову Листу Светске културне и природне баштине (<https://whc.unesco.org/en/tentativelists/5536/>).

Опште мере заштите односе се и примењују на подручје све три зоне заштите, као и на посебно евидентиране локације наслеђа које су историјски, географски и културно повезане са Манастиром Манасија и које су наведене у *Условима чувања, одржавања и коришћења непокретног културног добра и мерама заштите за ППППН туристичке дестинације Кучајске планине* (Републички завод за заштиту споменика културе, бр. 6-89/2020-1 од 23.12.2020). Општим мерама заштите дефинишу се и негативне зоне утицаја на део простора који обухвата Манастир Манасију и све три зоне заштите. Услед неусаглашеног планирања, пројектовања, употребе и одржавања простора долази до нарушавања основних визуелно-естетских, пејзажних, историјских и функционалних вредности, нарочито на ободима друге и треће зоне заштите Манастира Манасија. Основни циљ успостављања система мера заштите у задатом просторном обухвату јесте очување карактера и идентитета свих битних елемената наслеђених урбаних слојева, односом изграђеног и неизграђеног простора, кроз концепт постепене рехабилитације постојећих изграђених структура с једне стране, а с друге кроз контролисану градњу у све три зоне. Систем мера заштите у процесу планирања и управљања мора обезбедити примену принципа и норми за контролу и очување историјских слојева, равнотежу културних и природних вредности, визура специфичних за природно окружење Манастира Манасија, али и контролу планирања саобраћајне и друге инфраструктурне мреже, те изграђеног

историјског и савременог окружења. Систематска примена мера заштите заснива се на одредбама *Закона о културним добрима* и пратећим прописима, начелима изложеним у међународним повељама, конвенцијама и препорукама, пре свега у *Конвенцији о заштити Светске културне и природне баштине* (1972) чије је поштовање и примена условљено чињеницом да је Република Србија ратификовала овај међународни документ и такође је у обавези да сва остала документа која су проистекла из Конвенције, такође примењује у очувању потенцијалног културног добра Светске баштине.

Мере заштите у обухвату заштитних зона:

- пут који од Деспотовца води ка Манастиру Манасија и даље ка селу Буковац, измешта се с друге, северозападне стране брда Мађија, из правца Буковца ка Деспотовцу, већим делом пратећи трасу Улице Подстрана. Након преласка преко реке Ресаве обилазница ће ићи Улицом Врбаца, до постојеће бензинске пумпе НИС Петрол. Рекогносцирањем ове трасе обилазнице утврђено је постојање старог храста, тзв. записа или светог дрвета, на кат. парцели 1114 КО Буковац. Део постојећег пута Деспотовац-Манасија-Буковац од Деспотовца до Манасије остаће искључиво у функцији Манастира, за његове потребе као и за посетиоце. У том смислу већ је формиран паркинг на кат.парцели 1252 КО Деспотовац, где се налазе и остаци старе манастирске воденице. Пут од Манасије ка Буковцу се у потпуности ставља ван функције. Кроз другу зону заштите пролази пруга која је још увек у функцији.
- све инсталације, водовод, фекална и кишна канализација, електроинсталација, телефонска и кабловска мрежа, пп-мрежа, морају се водити подземним путем. Трасирање далековода и лоцирање трафо станица није дозвољено без сагласности Републичког завода за заштиту споменика културе; исто важи за постављање инсталације мобилне телефоније, радио-антена, сателитских антена и инсталација по фасадама, елемената клима уређаја на и поред објеката у другој и трећој зони заштите.
- постављање „билборд“ панела, стубова за рекламе и промоције производа, политичких странака, манифестација и др. није дозвољено у заштићеним зонама Манастира Манасије. Препоручује се постављање информативних туристичких табли и путоказа на прилазним правцима.
- процес неконтролисаних и интентивних изградњи током последњих деценија, као и промена намена парцела треће зоне заштите Манастира Манасија, довео је до тога да се допуном Одлуке о проглашавању и стављању под заштиту природне околине манастира Манасија (1986) друга и трећа зона делимично увећају, у складу са препорукама ICOMOS мисије из јула 2021. године, и да подлежу условима строго контролисане изградње, на прилазним путевима ка Манастиру, као и у његовој непосредној околини.
- увођење нове изградње у осетљиво ткиво заштићене околине Манастира Манасија захтева пажљиво разматрање контекста, посебан приступ, свеобухватан преглед и анализу могућих локација за нову изградњу, поштујући аутентичност просторно визуелног интегритета подручја. Интензитет, обим и карактер нове градње мора бити избалансиран и зависити од карактера, вредности, намена и начина коришћења простора у појединим сегментима, микро целинама и амбијентима (нпр. Бања).
- није дозвољена пренамена земљишта у обухвату заштићене околине Манастира. Земљишту које је претрпело пренамену Планом генералне регулације насељеног места Деспотовац (2020) треба вратити намену дефинисану Одлуком о проглашењу и стављању под заштиту природне околине манастира Манасија (1986). Имајући у виду статус Манастира Манасије као културног добра потенцијалне Светске баштине, као и очување културних и природних вредности које изразито карактеришу овај простор, свака нова интервенција мора бити дефинисана условима за предузимање мера техничке заштите које је издао Републички завод за заштиту споменика културе.
- река Ресава представља посебну вредност културног предела Манастира Манасије, између осталог и због чињенице да је историјско име Манастира управо Ресава (Манасија улази у употребу током 18. века), као што се чувена средњовековна преписивачка школа исто назива Ресавском. Њен ток у дужем делу пре уласка у зону заштите Манасије, као и након изласка из зоне мора бити очуван од свих ризика попут загађења, изградњи минихидроелектрана, акумулација и сл.
- визуелни интегритет непокретног културног добра и његова интегрисаност са природним, топографским, визуелним и пејзажним одликама територије морају бити очуване. Посебна пажња мора бити усмерена на планирање озелењавања и уређење прилазних праваца ка споменику,

смањење ризика од нарушавања визура ка споменицима и природном окружењу и обрнуто, као и девестирања природних одлика у целини.

Опште мере заштите за целину:

- налаже се уклањање свих нелегално подигнутих објеката у све три зоне.
- не дозвољава се постављање ваздушних електричних водова високог напона.
- забрањује се депоновање и/или формирање депонија смећа.
- забрањују се све интервенције које би битно утицале на измену морфологије терена.
- уређење обала и евентуалну регулацију водотокова извести тако да у што већој мери одговара природној конфигурацији терена. Неопходна уређења обала извести у природном материјалу.
- мере техничке заштите у оквиру зоне заштите одређују се под условима и на начин утврђен Законом о културним добрима.
- све интервенције на овом простору морају бити усклађене са мерама заштите Републичког завода за заштиту споменика културе.
- не дозвољава се постављање ваздушних електро и других водова, а постојеће ваздушне инсталације постепено каблирати под земљом.
- дивља депонија формирана у источном делу рова манастирског утврђења мора се уклонити.
- забрањено је претварање пољопривредних и шумских површина у грађевинско земљиште.
- саобраћајнице у оквиру заштићене околине треба третирати као туристичке итинерере, на које треба да се односе мере заштите у подједнакој мери као и на околину утврђеног непокретног културног добра.
- измештање пута Деспотовац – Буковац из заштићене зоне културног добра.
- део пута од уласка у заштићену зону на западу, код моста преко реке Ресаве, до Манастира Манасије (Ресаве) се задржава као прилазни пут културном добру за посетиоце, интервентна возила и манастирске потребе.
- део пута који пролази кроз ров манастирског утврђења се потпуно укида.

Посебне мере заштите:

1. Прва зона - Манастир Манасија:

- сви радови везани за конзервацију, рестаурацију, презентацију и интерпретацију Манастира Манасија одвијају се искључиво у организацији Републичког завода за заштиту споменика културе.
- радови на конзервацији, рестаурацији, презентацији и интерпретацији непосредне околине Манастира, којој припадају и археолошки остаци манастирског утврђења, такође су у надлежности Републичког завода за заштиту споменика културе.
- предвидети радове на археолошком истраживању, конзервацији и презентацији остатака хамама северно од Манастира, у организацији Републичког завода за заштиту споменика културе.
- манастир је надлежан за одржавање манастирског гробља. У случају археолошких налаза обавеза је Манастира да обавести Републички завод за заштиту споменика културе.
- на пункту за посетиоце (чији је паркинг већ изведен на кат. парцели 1252 КО Деспотовац), мора се предвидети тоалет, као и дефинисати носилац одржавања целог пункта (чишћење, одношење смећа и сл). На истој парцели се налазе и остаци манастирске воденице, над којима је подигнут објекат који је данас ван функције, о чијем одржавању и евентуалном стављању у функцију инфо пункта мора усагласити са управом Манастира.

2. Друга зона заштите Манастира Манасије - формирана је тако да чува визуре ка Манастиру и од манастира ка околини која је углавном покривена шумом:

- забрањени су сви грађевински радови у овој зони
- забрањено је неконтролисано крчење и сеча шуме; напротив, налаже се озелењавање појединих делова који нарушавају природно окружење Манастира
- неопходно је обезбедити и примену свих законских и планерских мера за спречавање ризика од загађења реке Ресаве и очување животне средине. Предвидети мониторинг обала реке у простору заштићене околине Манастира.
- приликом свих земљаних радова, укључујући и планирање изградње нових објеката, неопходно је обезбедити археолошки надзор археолога из надлежне установе службе заштите да би, уколико се наиђе на археолошке остатке или предмете, могле предузете све неопходне мере да се налази не униште, не оштете и сачувају на месту и положају у коме су откривени, те да се према условима

Републичког завода за заштиту споменика културе - Београд одреде даљи поступци за истраживање, заштиту и чување евентуалних налаза.

3. Трећа зона заштите Манастира Манасије - обухвата простор који је *Планом генералне регулације насељеног места Деспотовац* већим делом предвиђен за градско грађевинско земљиште, иако је у Одлуци о проглашавању и стављању под заштиту природне околине манастира Манасија (1986.) намена неких од парцела била пољопривредно земљиште:
 - налаже се измена *Плана генералне регулације насељеног места Деспотовац* у делу који се односи на зону заштите Манастира Манасије, у делу дефинисања намена кат. парцела које су већ наведене у Одлуци из 1986. године.
 - налаже се ревизија *Одлуке о проглашавању и стављању под заштиту природне околине манастира Манасија (1986.)*, у складу са закључцима ICOMOS мисије из јула 2021. године, а имајући у виду да се Манастир налази на Прелиминарној листи Републике Србије за упис културног добра на Унескову Листу Светске баштине.
 - налаже се уклањање нелегалне градње на парцели 1237/1
 - уклањање монтажних и привремених објеката попут оног на кат. парцели 1219 КО Деспотовац.
 - свака нова градња, као и нове интервенције на постојећим објектима, морају својим обликом и габаритом да буду усклађени са појединачно издатим условима и мерама техничке заштите Републичког завода за заштиту споменика културе.
 - приликом свих земљаних радова, укључујући и планирање изградње нових објеката, неопходно је обезбедити археолошки надзор археолога из надлежне установе службе заштите да би, уколико се наиђе на археолошке остатке или предмете, могле предузете све неопходне мере да се налази не униште, не оштете и сачувају на месту и положају у коме су откривени, те да се према условима Републичког завода за заштиту споменика културе одреде даљи поступци за истраживање, заштиту и чување евентуалних налаза.
4. Ван зона заштите Манастира Манасије - налазе се култна места која историјски, културолошки, географски и духовно гравитирају ка Манастиру. Овај простор само је делимично рекогносциран и постоје реалне могућности да се у њему нађе још археолошких остатака испосница и/или култних места која нису случајно у близини Манасије и реке Ресаве, имајући у виду значај овог светилишта још од 15. века до данас:
 - сваки налаз, као последица стручног и/или аматерског рекогносцирања овог дела Кучајских планина, треба пријавити територијално надлежном заводу у Крагујевцу.
 - забрањена је девастација култних места као и њихово коришћење у комерцијалне или било какве друге непримерене сврхе
 - за све интервенције на овом простору морају се претходно прибавити посебни конзерваторски услови, мере техничке заштите и сагласност Републичког завода за заштиту споменика културе.

Табела 18. *Списак парцела у оквиру I, II, и III зоне заштите споменика културе Манастира Манасије од изузетног значаја*

Назив	Катастарска општина	Број катастарске парцеле
I Зона заштите	Деспотовац	1240, 1241, 1242, 1244, 1245, 1246, 1247, 1248, 1249, 1250, 1251, 1252, 1253, 1254, 3407, 3423,
	Буковац	2347/1, 2347/3, 2348/3, 2356/2, 2356/3, 2356/4, 2382/2,
II Зона заштите	Деспотовац	1240, 1256, 1257, 1258/1, 1262/2, 3407, 3412, 3423,
	Буковац	2143, 2144, 2145/1, 2145/2, 2145/3, 2146/1, 2146/2, 2146/3, 2147, 2148, 2149, 2151, 2342/1, 2342/10, 2342/11, 2342/12, 2342/13, 2342/14, 2342/15, 2342/16, 2342/17, 2342/18, 2342/19, 2342/20, 2342/21, 2342/3, 2342/4, 2342/5, 2342/52, 2342/6, 2342/7, 2342/8, 2342/9, 2345/1, 2346, 2361, 2362, 2363, 2365/1, 2365/2, 2366, 2367, 2368, 2371/2, 2373/1, 2373/2, 2373/3, 2374/1, 2375/4, 2375/5, 2376/1, 2382/2, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2406, 2407,
III Зона заштите	Деспотовац	1216, 1217, 1219, 1220, 1221, 1222/1, 1222/2, 1224/1, 1224/2, 1225, 1226/1, 1226/2, 1227, 1228, 1229, 1230, 1231/1, 1231/2, 1232/1, 1232/2, 1232/3, 1232/4, 1233, 1234, 1235, 1236, 1237/1, 1237/2, 1238, 1239, 1240, 1258/2, 1259/1, 1259/2, 1259/3, 1260, 1261, 1262/1, 1263, 1264, 1265/1, 1265/2, 1265/3, 1265/4, 1265/5, 1267, 1268/1, 1759, 1760, 1761, 1762, 1763, 1764, 3407, 3423, 3427,
	Буковац	2350/1, 2351/6, 2351/5,

Опште мере и услови заштите и коришћења за остала културна добра у обухвату плана

Непокретна културна добра од великог значаја

Александров поткоп у Сењском Руднику утврђен је за непокретно културно добро - споменик културе, решењем Завода за заштиту споменика културе из Крагујевца број 66/1 од 24.02.1975. године, а за културно добро од великог значаја одлуком Скупштине СРС ("Сл.гласник СРС" број 14/79 од 07.04.1979. године).

Манастир Горњак са црквом Св. Ваведења и пећинском капелом Григорија Синаита, Општина Жагубица, Брезница. Утврђен Решењем Завода за заштиту споменика културе Крагујевац да манастир Горњак са црквом Св. Ваведења и пећинском капелом Григорија Синаита има својсто споменика културе бр. 437/1 од 18.7.1973. год. Категорисан као непокретно културно добро - споменик културе од великог значаја. Напази се на кат. парц. бр. 59 КО Горњак.

Црква Рођења Пресвете Богородице - Тршка црква, Општина Жагубица, Милатовац. Решење Завода за заштиту и научно проучавање споменика културе НРС о стављању Тршке цркве (МНО Милатовац, срез Хомољски) под заштиту државе са непосредном околином бр. 298/51 од 26. 03. 1951. год. Категорисана Одлуком Скупштине СРС о утврђивању за непокретно културно добро - споменик културе од великог значаја бр. 29 од 29. 03. 1979. год. Сл. Гласник СРС бр. 14 од 7. 04. 1979, 781. Кат. парц. бр. 5708, препис листа непокретности бр. 190 КО Милатовац.

Непокретна културна добра

Зграда народне библиотеке „Ресавска школа“ у Деспотовцу налази се у Улици деспота Стефана Лазаревића бр. 18 у Деспотовцу. Саграђена је између 1903 – 1905. године за потребе Округног начелства, као приземна грађевина са главним подужним и три попречна тракта. Овај споменик културе је јединствен пример академски конципиране грађевине из прве деценије 20. века у унутрашњости Србије. Народна библиотека "Ресавска школа" у Деспотовцу, утврђена је за непокретно културно добро одлуком Владе Републике Србије бр.633-2231/97-006 од 18.06.1997. године ("Сл.гл." СРС бр. 27 од 26.06.1997. године).

Стара воденица у Деспотовцу утврђена је за непокретно културно добро - споменик културе одлуком Владе Републике Србије бр. 633-1798/99 од 22.05.2001. године (Сл.Гл. РС бр. 32 од 07.06.2001.год.).

Црква Рођења Богородице, познатија као „Бела црква“, налази се у неколико километара источно од села Бељака у близини Деспотовца. Црква Рођења Пресвете Богородице у Бељајки утврђена је за непокретним културно добро - споменик културе одлуком Завода за заштиту споменика културе из Крагујевца број Р 90/1 од 19.03.1969. године.

Знаменито место Мијајлова јама је дубока вртача у кречњаку у шуми на Пасуљанским ливадама.. Знаменито место Мијајлова јама утврђено је за непокретно културно добро – знаменито место, одлуком СО Деспотовац бр. 06-81-4/8-01 од 29.04.1983. године.

Црква Свете Тројице у Жагубици, утврђена за НКД-споменик културе одлуком СО Жагубица бр. 020-48/ 83-01 од 30.05.1983. године. Налази се на кат. парц. бр. 317 КО Жагубица. Граница заштићене околине: кат.парц.бр. 309/1, 309/2, 318, 319, 320-источно; Тиршова улица-западно; 310, 313/1, 315 и 316 - северно и ул. 7. јула; Ул. М. Тита – јужно.

Стара кућа Здравка Стојадиновић у селу Јошаница, утврђена за НКД-споменик културе одлуком СО Жагубицабр. 020-100/88-01 од 18. 03. 1988. године. Кат. парц. бр. 2473, извод из посед. листа бр. 18 КО Јошаница. Граница заштићене околине: кат.парц. бр. 2470; 2474; 2471/1; 2472; 4733; 2445; 2476/1 и 2476/2. Објекат је срушен.

Средњовековно утврђење Градац, утврђено Одлуком СО Жагубица о проглашењу средњовековног утврђења „Градац" код Крепољина за НКД - археолошко налазиште бр. 020-99/88-01 од 18. 03. 1988. год. Кат. парц. бр. 7681, 7689, 7690, 7675, 7688, 7674, 7685, 7686, 7682, 7683, 7684 КО Крепољин. Граница заштићене околине: кат. парц. бр. 7691, 7688, 7680, 7677, 7673, 7658, 7659, 7660, 7661, са источне стране река Млава.

Родна кућа народног хероја Јована Шербановића у Лазници, утврђена Решењем Завода за

заштиту и научно проучавање споменика културе НРС Београд бр. 671/50 од 1.6.1950. год. Налази се на кат. парц. бр. 10 639/1 КО Лазница село - стари премер кат. парц. бр. 10639/1 КО Лазница - нови премер. Нема утврђену границу заштићене околине.

Зграда механе у Лазници, утврђена Одлуком Владе РС о утврђивању механе у Лазници за споменик културе бр. 633-609/98-14 од 20. 02. 1998. год. Сл. Гласник бр. 8 од 24. 03. 1998, ст 244. На кат. парц бр. 10 164/1 КО Лазница село. Граница заштићене околине: кат. парц. бр. 10164/2 и 10166 КО Лазница - село у државној својини. Објекат је срушен.

Кућа Ненада Стојановића, утврђена Одлуком СО Жагубица о проглашењу старе куће Ненада Стојановића у селу Милатовац за НКД - споменик културе бр. 020-101/88-01 од 18. 03. 1988. год. Кат. парц. бр. 2199, извод из посед. лист бр. 238 КО Милатовац. Граница заштићене околине: кат. парц. бр. 2198/2; 2200/1; 2200/2; 2183; 2191; 2184; 2182; 2185. Објекат је срушен.

Кућа Радоја Глигоријевића, Општина Жагубица, Рибаре. Одлука Владе Републике Србије о утврђивању куће Радоја Глигоријевића у Рибарима за споменик културе бр. 633- 8411/2003 од 18. 12. 2003. год. Сл. гласник бр. 128 од 26.12.2003, 9. Кат. парц. бр. 1298, извод из посед. лист бр 154 КО Рибаре Граница заштићене околине: кат. парц. бр. 1298 КО Рибаре у приватној својини. Објекат је срушен.

Непокретна културна добра у поступку утврђивања

Сењски Рудник је најстарији рударски комплекс у Србији, оформљен 1860. године у време владавине кнеза Александра Карађорђевића, а за потребе Тополивнице у Крагујевцу. Ова просторна, културно–историјска целина оформљена је у временском распону од половине 19. века до половине 20. века. У ово време рудник се афирмисао као најперспективнији у тадашњој Србији и имао је велику улогу у привредном животу Србије, као један од основа за изградњу базичне индустрије Србије. Временом је овај рудник угља постао изузетно важан центар и стециште бројних рударских породица из разних крајева Балкана који су на овај узани простор преносили све одлике својих ентитета. Од отварања првих копова па до данас, овде је оформљен специфичан индустријски ансамбал од посебног националног интереса.

Значајни појединачни објекти и локалитети

1. Маћија и Пасторак су два доминантна узвишења у непосредној близини Ресаве (обухваћени другом зоном заштите), на удаљености од око 900m. Седамдесетих година 19. века М. Милићевић је забележио да се на врху Маћије налазе „развале од некаквог старог градића које су јако опале“. За Пасторак каже да је „и на овом вису био градић, од кога се сад тек познају зидови“. Описујући Манасију, а позивајући се и на Мишковића који је такође видео „неке зидине“, Феликс Каниц наводи предање, по коме су „Турци са града на Пасторку извршили препад на вернике који су се били окупили на сабору код некадашњег манастира Златоустог“. Ове локације до сада нису истраживане (према Г. Симић, Д. Тодоровић, *Остаци градитељског наслеђа у околини манастира Ресаве*, Саопштења XXXIV (Београд 2002) 179-180).
2. Испоснице на Ресави, око 500 m северно од Манастира Манасија, на левој обали реке, у стеновитим обронцима Пасторка. Испоснице су у великој мери оштећене изградњом пруге (према Г. Симић, Д. Тодоровић, *Остаци градитељског наслеђа у околини манастира Ресаве*, Саопштења XXXIV (Београд 2002) 180).
3. Црква Св. Тројице у селу Буковцу забележена је у историјским изворима као манастирска црква посвећена Св. Тројици, основе у облику триконхоса и са пећином испосницом у непосредној близини. Постоји веровање да је цркву подигао деспот Стефан, али њени остаци до данас нису очувани (према Г. Симић, Д. Тодоровић, *Остаци градитељског наслеђа у околини манастира Ресаве*, Саопштења XXXIV (Београд 2002) 180-181).
4. Манастир Св. Јована Златоустог (Златус) налази се око 1,6 km североисточно од Манастира Манасија, на стеновитој литици источне стране Пасторка (кат. п. 1046 Двориште, Деспотовац), где ток Ресаве, идући ка северозападу од села Двориште, нагло скреће ка североистоку. Од манастира су очувани остаци једнобродне цркве са, изнутра и споља, полукружном олтарском апсидом нешто уже од ширине наоса, остаци зидова веће грађевине северозападно од цркве и још једне мање структуре западно од цркве. Култно место се још увек посећује на празник Св. Јована

Златоустог (према Г. Симић, Д. Тодоровић, *Остаци градитељског наслеђа у околини манастира Ресаве*, Саопштења XXXIV (Београд 2002) 181-182).

5. *Црква Св. Николе у селу Дворишту* се, према предању, везује за деспота Стефана, као што се и за село верује да је било место деспотових дворова. Тридесетих година 20. века уз стару цркву је изграђена нова, крстообразна (према Г. Симић, Д. Тодоровић, *Остаци градитељског наслеђа у околини манастира Ресаве*, Саопштења XXXIV (Београд 2002) 183-184).
6. *Цркве у селу Миливи* помињу бројни историјски извори, везујући их за кнеза Лазара и деспота Стефана Лазаревића. На једном од локалитета вршена су археолошка истраживања 1998. године (према Г. Симић, Д. Тодоровић, *Остаци градитељског наслеђа у околини манастира Ресаве*, Саопштења XXXIV (Београд 2002) 187-188).
7. *Хан и мост преко Ресаве у Деспотовцу* данас више не постоје али је локација хана позната захваљујући цртежу Димитрија Аврамовића из 1846. године, док је остатке моста забележио Ђурђе Бошковић (према Г. Симић, Д. Тодоровић, *Остаци градитељског наслеђа у околини манастира Ресаве*, Саопштења XXXIV (Београд 2002) 188-189).
8. *Запис* на планираној траси пута Буковац-Деспотовац, кат.парцела 1114, Буковац, Деспотовац.
9. *Запис са трпезаром*, кат. парцела 125/2, Поповњак, Деспотовац (21.457635, 44.069605)

Општи услови заштите и коришћења за остала културна добра у обухвату плана

- ако се у току извођења радова наиђе на археолошко налазиште или предмете, извођач радова је дужан да одмах, без одлагања, прекине радове и обавести надлежни Завод за заштиту споменика културе и да предузме мере да се налаз не уништи и не оштети и да се сачува на месту и у положају у коме је откривен (члан 109. Закона о заштити културних добара);
- обавезна је израда планова нижег реда за све просторе под заштитом.

Опште мере и услови заштите и коришћења за остала културна добара и добра у поступку утврђивања, као и њихову заштићену околину:

- у простору плана примењују се методолошки поступци конзерваторске праксе: истраживање, топографија, конзервација, рестаурација, санација, ревитализација и рехабилитација;
- забрањују се радови који могу да наруше стабилност непокретног културног добра, као што су геомеханичка, сондажна испитивања или друга ископавања било какве врсте без услова и сагласности надлежне службе заштите;
- забрана извођења радова који би могли да измене или наруше геоморфолошке карактеристике простора, забрана експлоатације минералних и неминералних сировина и отварање позајмишта земље и камена, одлагања и депоновање чврстог отпада, опасних и штетних материја, шута, земље и др;
- културна добра не смеју се оштетити или уништити нити променити намену без сагласности надлежне службе заштите;
- не дозвољава се коришћење простора за садржаје који својим основним или пратећим функцијама могу угрозити или деградирати целину као што су складишта, депоније, бензинске пумпе, производња или пословање које угрожава културно добро, привремени објекти и слично;
- очување, рестаурација, санација или реконструкција изворног изгледа, конструктивног склопа, волумена, стилских карактеристика, декоративних елемената и колорита објеката највредније валоризоване фазе у генези објеката и простора под заштитом;
- забрана градње или постављања објеката трајног или привременог карактера, који својом архитектуром, габаритом или висином могу угрозити споменик културе;
- комплетно уређење простора око културних добара и заштићене околине, а у складу са прописаним условима службе заштите културних добара, Завода за заштиту природе и других надлежних институција;
- изградња адекватних приступних путева или стаза до свих културних добара до којих их сада нема („Бела црква“ и Мијаилова јама) према посебним условима службе заштите и других релевантних институција;
- постављање адекватне сигнализације, осветљења и инфо табли који приказују заштићене објекте и просторе у циљу обавештавања и туристичке презентације;
- све елементе инфраструктуре, нивелације и регулације простора изводити у складу са посебним условима службе заштите непокретних културних добара;

- обавезно хортикултурно и партерно опремање и уређење простора у складу са посебним мерама службе заштите непокретних културних добара;
- забрана градње индустријских, енергетских, инфраструктурних, привредних и других објеката трајног или привременог карактера који својом наменом, габаритом, волуменом, обликом или отпадним материјама могу угрозити или деградирати просторну културно – историјску целину;
- забрана експлоатације шума на начин и у размери која би имала за циљ остваривање економске добити, а не очување састојине или њено унапређење;
- забрана активности које могу да доведу до деградације састојина, огољавање терена и забрана чисте сече;
- адекватна презентација објеката и заштићених простора према посебним условима службе заштите;
- озелењавање се може вршити одговарајућим биљним врстама прилагођеним специфичним условима станишта на овом простору;
- забрана испуштања отпадних вода на заштићеном простору;
- очување саобраћајница са аутентичном путном подлогом од гранитних коцки;
- стална промоција споменичких и употребних вредности културног добра.

Опште мере и услови заштите и коришћења за археолошке локалитете и пећине

- забрањено је неовлашћено копање, одношење камена и земље са археолошког локалитета и пећина;
- забрањује се промена конфигурације терена;
- забрањено је вађење песка, шљунка или земље за прављење цигле и копање канала за наводњавање и сл. на самом археолошком локалитету и његовој околини и пећинама;
- забрањује се изградња објеката на археолошком локалитету и у његовој околини без сагласности и услова прописаних од стране надлежне установе заштите;
- ако се археолошко налазиште налази на пољопривредном земљишту, ограничава се обрада земљишта дубоким орањем, риголовањем земљишта за винограде, воћњаке и сл. до дубине од 0,3m;
- забрањено је сађење високе вегетације и пошумљавање простора на коме се налази археолошко налазиште и пећине;
- забрањује се градња инфраструктуре, индустријских објеката и постројења у околини локалитета, без сагласности и услова прописаних од стране надлежног Завода за заштиту споменика културе;
- забрањује се просипање, одлагање и привремено или трајно депоновање отпадних и штетних материја на археолошком локалитету и у његовој околини;
- забрањује се неовлашћено прикупљање покретног археолошког материјала;
- обзиром да је простор Општине Деспотовац археолошки неистражен, неопходно је предвидети археолошке интервенције пре било каквих радова у близинама локалитета и пећина;
- обавеза је инвеститора, код реализације инфраструктурне мреже (саобраћај, гасовод, водовод, канализација, електрификација, телекомуникација и др.), као и инвеститора било каквих земљаних радова на археолошком локалитету и његовој околини или у близини пећина, да финансирају археолошку обраду терена, надзор, промену динамике радова и измене у пројектима непосредно пре радова и у току самих радова.

2. УТИЦАЈ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ НА РАЗВОЈ ПОЈЕДИНИХ ОБЛАСТИ

2.1. Природни ресурси

Пољопривредно земљиште

Заштита и побољшање стања пољопривредног земљишта чине фундаментални услов одрживог развоја пољопривреде у социоекономском, технолошком и еколошком погледу. Основна планска решења у погледу коришћења и заштите пољопривредног земљишта као природног ресурса су ослоњена на следеће пропозиције:

- раст производње, економске ефикасности и сигурности привређивања у аграрном сектору, ради повећања прихода и обезбеђивања доходне стабилности пољопривредника и јачања тржишне конкурентности понуде пољопривредно-прехранбених производа, уз паралелно предузимање мера за спречавање неповољних утицаја пољопривредних активности на добро еколошко стање земљишта, водне ресурсе, биодиверзитет, ваздух, предео и климатске промене.
- заустављање заузимања пољопривредних земљишта у корист грађевинског земљишта, изузев енергетских и других капиталних инфраструктурних инвестиција одређени према *Закону о пољопривредном земљишту (Службени гласник РС бр. 62/06, 65/08 – др. Закон, 41/09, 112/15, 80/17 и 95/18 – др.закон. члан 23.* То подразумева увођење забране ширења грађевинских подручја насеља, упоредо са предузимањем мера за ревитализацију и активирање браунфилд локација, уз адекватну просторно-планерску подршку на локалном нивоу;
- уређење, обнова, одржавање и еколошки безбедно коришћење ливада и пашњака у зонама заштите изворишта водоснабдевања и природних вредности, у складу са успостављеним режимима заштите акумулација и заштићених подручја;
- подизању плантажних засада воћа, приоритетно, у брдовитим и брежуљкастим пределима упоредо са изградњом складишних капацитета и дистрибутивних центара, јачањем информатичке подршке произвођачима за развој
- техничко-технолошка модернизација и укрупњавање породичних газдинстава. Удруживање произвођача на интересној основи. Увођење шема квалитета пољопривредно-прехранбених производа;
- контролисана и што мања употреба агрохемијских средстава за све њене гране, уз увођење строгих стандарда по питању производње хране, а у погледу утицаја на животну средину и здравље људи (органска, "здрава", еколошка или "зелена" пољопривредна производња);

С обзиром да планско подручје карактерише очувана животна средина, уз ограничену употребу агрохемијских средстава и враћање старим аутохтоним врстама у сточарству и ратарству, створио би се велики потенцијал за производњу еколошки вредних пољопривредних производа (органска храна са дефинисаним географским пореклом). Таквим видом производње не могу се постићи већи приноси, али се уз добру организацију тржишта и промоцију производа могу остварити позитивни економски ефекти.

Развој сточарства, за које постоје повољни природни услови, обезбедиће се активирањем (мањих) сточарских фарми ван режима заштите I и II степена, уз строго поштовање свих мера заштите. Ово подразумева и реконструкцију активних и активирање и других традиционалних аграрних садржаја, која су од значаја за очување културног предела и посебних културно-историјских вредности. Тиме се уједно отвара још један вид валоризације простора (тзв. екотуристичка валоризација) и омогућава повезивање пољопривреде са туризмом.

За даљи развој пољопривреде, мора се рачунати на активније и стимулативније мере аграрне политике, који обухватају: заштитну цену робе; третман газдинства као правног субјекта; подстицање самоорганизованог задругарског удруживања; унапређење пласмана локалних пољопривредних производа високог квалитета (сигурно тржиште и загарантована зарада за произвођаче); стандардизацију технологије производње органске хране (са географским пореклом); прилагођавање структуре пољопривредне производње потребама туристичке потражње (локални традиционални производи и прерада); финансијски подстицаји за пољопривреднике на име остатка на подручју, настављања аграрне традиције, заштите природног и културног наслеђа, заштите предела и сл.

Шуме и шумско земљиште

Заштита и коришћење шума и развој шумарства одвијаће се у складу са начелом одрживог коришћења природних ресурса до степена и на начин којим се не угрожава разноврсност и функционисање природних система и процеса. Коришћење шума и развој шумарства засниваће се на следећим планским решењима:

- одрживост и адаптабилно планирање и управљање шумама и одговарајуће увећање шумских фонда и потпунијег вишефункционалног коришћења шума;
- унапређење и одржавање здравља и виталности шумских екосистема који су у континуитету угрожени биотичким и абиотичким факторима ризика, са ефектима угрожавања биоколошке стабилности, производних потенцијала, самообновљивости и континуалног вишефункционалног газдовања шумама;
- одржавање и одговарајуће увећање заштитних функција шума на теренима код којих је присутна јака ерозија и спирање материјала, позајмиштима глине и камена, као и на клизиштима и огољеним сливовима бујичних токова, неопходно је увођење таквих вегетационих форми које су у стању да ублаже ове процесе (нарочито земљишта и воде), као и увећање површина под шумама рекултивацијом површинских копова и јаловишта;
- одржавање и повећање површина под дрвећем и шумама у урбаним подручјима као важних фактора у отпорности урбаних центара на климатске промене;
- одржавање осталих функција и услова шума које имају естетски, рекреативни, културни и едукативни карактер. на местима која нису превише деградирана, стимулисати и усмеравати процес самообнове вегетације, чиме ће се омогућити оптималан развој вегетационих форми, у смислу уклапања у природне специфичности датог подручја;
- унапређење стања високих шума кроз правилну примену природне обнове и благовремено и планско извођење мера неге и обнове шума, уз одговарајуће повећање дрвне залихе по хектару, као и текућег запреминског прираста;
- пошумљавање пољопривредног земљишта које је бонитетно предиспонирано за шумске културе, уз претходну сагласност и компензацију власницима у складу са *Законом о пољопривредном земљишту*;
- увећање производног ефекта и значаја шума као обновљивог извора енергије;
- смањење негативног утицаја саобраћајних инфраструктурних коридора и привредних зона подизањем заштитних појасева шума;
- компензација приватним власницима, од стране државе или корисника, за ограничења у коришћењу шума и шумских подручја, или за умањене прихода који на основу тога настају;
- утврђивање и примена националних критеријума и индикатора за установљење делова шумских екосистема као заштићених природних добара, у складу са општеприхваћеним међународним критеријумима и индикаторима;
- израда и усаглашавање програма и основа газдовања шумама и ловних основа са заштитом у Просторном плану;
- предузимање мера у циљу обезбеђивања услова за опстанак и развој популације одређених врста ловне дивљачи, ретких и угрожених врста и остале фауне (у складу са бонитетом станишта), као и њихову заштиту од противзаконитог коришћења;
- организација стручне службе у ловишту за спровођење мера гајења, заштите и достизања оптималног фонда гајених врста и очувања диверзитета осталих врста дивљачи;
- ревизија и спровођење ловних основа за газдовање ловним подручјем и годишњих планова газдовања ловиштима.

Водни ресурси

Стратешке мере заштите вода, у циљу заштите њихових природних, екосистемских, ресурсних и енергетских капацитета од директног и индиректног утицаја који се може очекивати планираним активностима су:

- унапређење квалитета водотокова, чишћењем обала и успостављањем контроле загађења кроз редукцију испуштања отпадних вода, што подразумева елиминисање свих активности које могу

- угрозити статус водног тела;
- дефинисање извора загађења и утврђивање катастра загађивача - заштите вода од загађивања је очување здравља људи и животне средине, кроз достизање и очување доброг статуса површинских и подземних вода (еколошки статус/потенцијал и хемијски статус), смањење хидроморфолошких притисака на природна водна тела, спречавање и контрола загађења вода и рационално коришћење расположивих ресурса;
- санација зона и локација клизишта и ерозионих подручја (техничко-биолошким, санационим и рекултивационим мерама), као и израда плана за проглашење ерозионих подручја (јединице локалне самоуправе), примена антиерозионих мера заштите код ерозионих жаришта I и II категорије, у сливовима планираних акумулација. Приоритет треба да имају већ започети радови, радови за које постоји урађена техничка документација, радови на доградњи, реконструкцији и одржавању постојећих система за заштиту од поплава и уређење водотока, заштита површина у приобаљу од поплава и заштита рушевних обала. За нерегулисане водотоке се (до завршетка картирања свих зона које се плаве великим водама вероватноће до 1%) успоставља водно земљиште на појасу ширине 10 m дуж обала;
- уређење комуналних и индустријских депонија треба вршити у складу са савременом праксом и стандардима ЕУ, што ће смањити утицај ових потенцијалних извора загађења на воде - санација, ремедијација и рекултивација свих загађених и деградираних зона и локација (сметлишта, девастирани простори, позајмишта камена и сл.), као и успостављање система управљања отпадом, пречишћавање отпадних вода рудника у Сењско-Ресавском басену, по критеријуму враћања низводног дела Ресаве у II класу квалитета;
- израда и почетак спровођења програма руралне санитације насеља, приоритетно у зонама заштите изворишта вода, у заштићеним и планираним за заштиту подручјима природних вредности и туристичким просторима;
- резервација простора за изградњу вишенаменске хидроакумулације првог приоритета "Бељаница" на реци Ресави;
- резервација простора за изградњу вишенаменских хидроакумулација првог приоритета "Витман" и "Градац" на реци Млави;
- доношење Решења о одређивању и одржавању зона и појасева санитарне заштите, односно Елабората о зонама санитарне заштите изворишта око планираних акумулација. Дефинисање зона и појасева санитарне заштите око постојећих и планираних изворишта, планинских извора и објеката за водоснабдевање (каптаже, бунари), и спровођење мера санитарне заштите (према важећим прописима, по утврђивању граница непосредне и уже зоне заштите), као приоритетна мера са становишта заштите здравља људи (заштита квалитета воде за пиће);
- изградња система за сакупљање, одвођење и пречишћавање санитарних отпадних вода у општинским центрима и у насељима која се налазе у широј зони санитарне заштите планираних акумулација за водоснабдевање;
- прикључивање планираних и постојећих објеката на канализациону мрежу (у међувремену користити прописне непропусне септичке јаме са редовним пражњењем и одношењем у постројења за пречишћавање отпадних вода, или компактна постројења), осим оних у тешко доступним подручјима (које треба опремити прописним септичким јамама, или компактним постројењима). Приоритет има реализација санитарно безбедног прикупљања, и пречишћавање отпадних вода оних објеката за која се елаборатом о зонама санитарне заштите изворишта утврди да се могу задржати у ужој зони заштите;
- изградњом канализационих система за сакупљање и постројења за пречишћавање отпадних вода (ППОВ) насеља. Реализација групних постројења за пречишћавање отпадних вода (ППОВ) - отпадне воде које се (по показатељима максимално дозвољене концентрације) могу упуштати у канализацију без предtretмана, увести у ППОВ општег типа; за отпадне воде које се не могу упуштати у канализацију, обезбедити предtretман до стања да смеју да буду упуштене у канализацију. Санитација насеља и туристичких локалитета која не могу да буду обухваћена групним системима (посебно у тешко доступним подручјима), обављаће се по принципима руралне санитације, са одвођењем отпадних вода у прописне септичке јаме (са редовним пражњењем и одношењем у ППОВ), или компактна постројења;
- спровођење континуиране контроле режима рада изворишта, квалитета воде у изворишту и дистрибутивној мрежи (узорковање и анализе према важећим прописима), као и озаконење и

- реконструкција локалних водовода, уз доградњу недостајућег резервоарског простора и мреже;
- за зоне изворишта водотока I класе квалитета, неопходно је искључити или ограничити активности које би нарушиле бонитетску класу, т.ј. третирати ове екосистеме као врло осетљива станишта, веома значајна за заштиту биодиверзитета.
- изградња водопривредних објеката и регулисање корита река могу имати негативне утицаје на захтевани режим заштите природних добара чиме би се угрозила значајна природна подручја, еколошке мреже и еколошки коридори са ретким биљним и животињским врстама, квалитет воде, земљишта, укупног биодиверзитета и заштита предела, што захтева примену мера заштите животне средине и мере компензације и то: порибљавање, али само на основу одговарајућих икhtiолошких студија и пројеката порибљавања; забрана изградње рибњака, осим хладноводних, салмонидних рибњака на водоточима на којима се тиме не угрожавају постојећа изворишта.

Минералне сировине

Одрживо коришћење, заштита и управљање минералним сировинама и развој рударства на планском подручју засниваће се на планским решењима, мерама и политикама које су усмерене ка пуној интеракцији минералних сировина као необновљивог природног добра, рударства као економске делатности и планског коришћења земљишта и заштите животне средине. Ово се, пре свега, односи на постојећу експлоатацију сировина на постојећим лежиштима (камени угаљ, доломит), уз обавезу поштовања одредби *Закона о рударству и геолошким истраживањима* („Службени гласник РС”, број 101/15, 95/18-др.закон и 40/21), *Закона о заштити природе* и *Закона о заштити животне средине*.

Примену интегралног приступа просторном развоју и одрживом коришћењу земљишта и минералних ресурса у просторном и секторском планирању. Неопходно је успоставити бољу синхронизацију и перманентан процес истраживања и планирања у области коришћења минералних ресурса, просторног развоја и управљања животном средином, јер је рударство, тј. експлоатација (и прерада) минералних сировина динамична активност са потешкоћама у предвиђању развоја, поготово на дужи рок.

Експлоатација минералних сировина није прихватљива ни ако се у поступку утврђеном законом, установе значајни неповољни утицаји те експлоатације на животну средину (као и на природне и културне вредности), који се адекватним мерама и доступним техникама не могу отклонити.

На подручју на којем је утврђен режим заштите I и II степена, забрањује се експлоатација минералних сировина, као и коришћење песка, шљунка, камена и глине из корита и обала водотока. На подручју на којем је утврђен режим заштите III степена, забрањује се експлоатација минералних сировина која не испуњава услове и мере заштите животне средине, природних и културних вредности, као и услове и мере заштите и одрживог коришћења шума, пољопривредног земљишта и туристичких простора, утврђене у складу са законом.

Основна планска решења у погледу рударства и експлоатације минералних сировина:

- настављају се основна геолошка истраживања минералних сировина (утврђивања карактеристика и распрострањености рудних лежишта), ради задовољења потреба домаће привреде али и пласмана на инострано тржиште;
- утврђивање просторног оквира, обима и услова експлоатације мрког угља у Сењско-Ресавском басену (у зависности од посебних захтева за заштиту простора од интереса за одбрану земље).
- израда јединственог програма експлоатације и прераде минералних сировина на подручју Просторног плана;
- резервација простора за експлоатацију минералних сировина обухватиће сва лежишта која су у функцији, за која се раде рударски пројекти, или су предмет детаљних геолошких истраживања, а на основу података надлежног министарства, која за циљ имају утврђивање појава, квалитета и количина минералних сировина, којима се не утиче на промену морфологије природног добра и његових делова, и које немају штетних последица по поједине врсте или станишта распрострањених биљних и животињских врста, а према општим условима заштите и уз претходно прибављене услове надлежног органа заштите природе;
- наставак рада и повећање обима производње у активним рудницима угља;
- даље истраживање и потврда резерви лежишта угља и грађевинског и украсног камена;

- коришћење (у ограниченом обиму) лежишта грађевинског и украсног камена (због очекиваних повећаних потреба за тим сировинама на локалном и регионалном нивоу који се традиционално употребљава), али само под условом да се таква врста камена (посебно грађевинског), истог или приближног квалитета, не може наћи на подручју Републике Србије. Коришћење постојећих каменолома и позајмишта за локалне потребе утврдиће се посебним одлукама надлежних органа;
- потпуна заштита животне средине и природе, применом адекватних мера заштите и најбољих доступних техника, којима ће се умањити или потпуно елиминисати негативни утицаји који потичу од рударске делатности, а сагласно законској регулативи и усвојеним плановима и програмима рудника;
- отклањање и ублажавање штетних последица насталих рударским активностима у предходном периоду, санације и ремедијације напуштених рударских објеката, ради унапређења животне средине (неопходно је израдити Катастар напуштених рудника и рударских објеката). Санација и ремедијација напуштених рударских објеката обухватиће и активности коришћења техногених минералних сировина из флотацијских одлагалишта и одлагалишта шљаке и пепела. С обзиром на дугу традицију подземне експлоатације, постоји велики број изграђених подземних просторија дужине неколико стотина километара. Та подземна инфраструктура омогућава коришћење за посебне намене (складиштење, туристичке намене и др.).
- вишкови земље и грађевинског материјала морају се одводити ван заштићеног подручја, односно депоновати на локацијама која ће се утврдити посебним одлукама надлежних органа;

За подручје Просторног плана, препоручује се извођење комплексних геолошких истраживања, која ће се састојати из анализе и синтезе постојећег фонда геолошких података, фотоголошке анализе, инжењерскогеолошког и хидрогеолошког картирања, а могу се применити и геофизичка испитивања, хидрогеолошка осматрања, лабораторијска испитивања (у циљу коришћења вода и минералних сировина) и сл. Овим ће се прецизно дефинисати: морфолошка својства (генеза облика и морфометријска својства), геолошка грађа (литолошки састав, старост и степен оштећености стенских маса), хидрогеолошка својства стенских маса (релативна функција, тип издани, ниво издани и својства подземних вода), савремени геодинамички процеси (врсте процеса, распрострањење, активност) и др.

За потребе експлоатације минералних сировина у евидентираним појавама и лежиштима, потребно је дефинисати оцену квалитета и резерви сировине, услове и економску оправданост експлоатације, видове могућег нарушавања и заштите животне средине, услове рекултивације земљишта и сл., уз обавезну израду студије процене резерви минералних сировина, величине лежишта и експлоатационе зоне, начина складиштења јаловине, као и утицаја на животну средину и мере заштите животне средине.

2.2. Становништво и насеља

Становништво

Демографске пројекције: на основу анализе досадашњих демографских промена на планском подручју, урађене су прелиминарне процене броја становника до 2032. године. Демографска будућност насеља планског подручја личиће на њихову демографску прошлост, односно наставиће се трендови испољени у анализираном периоду (2002-2011.год.), као што су: пад наталитета, пораст морталитета, тенденција иселјавања становништва, тренд негативних промена у старосној структури становништва. Прогнозира се даљи пад броја становника у планском подручју, у већини насеља. Овај пад је резултат постепеног смањивања стопе наталитета, значајнијег раста стопе општег морталитета (као једне од рефлексија константног процеса старења становништва) и нешто мањег, али и даље негативног миграционог салда.

Табела 19. Пројекција становништва 2032. године

бр.	Подручје ППППН ТД Кучајске планине	Број становника		
	Насеља	2002.г.	2011.г.	2030.г.
	Општина Деспотовац	15.824	14.337	13.034

бр.	Подручје ППППН ТД Кучајске планине	Број становника		
		2002.г.	2011.г.	2030.г.
1	Бељака	265	251	240
2	Буковац	490	490	470
3	Војник	946	880	820
4	Двориште	565	458	370
5	Деспотовац	4363	4197	4040
6	Жидиље	158	83	45
7	Баре	24	19	15
8	Маквиште	24	30	35
9	Ресавица село	159	132	110
10	Језеро	433	366	310
11	Јеловац	349	278	220
12	Липовица	450	502	560
13	Ломница	1033	997	962
14	Пањевац	519	518	495
15	Поповњак	337	305	275
16	Ресавица	2365	2035	1751
17	Равна Река	380	276	206
18	Сладаја	788	691	606
19	Стењевац	737	608	502
20	Стрмостен	902	783	680
21	Сењски Рудник	595	438	322
бр.	Општина Жагубица	14.823	12737	11014
1	Близнак	361	281	220
2	Брезница	211	158	118
3	Вуковац	492	389	308
4	Жагубица	2823	2590	2376
5	Изварица	376	307	250
6	Јопаница	671	539	433
7	Крепољин	1696	1542	1405
8	Крупаја	649	534	440
9	Лазница	2063	1881	1715
10	Липе	15	8	4
11	Медвеђица	44	33	25
12	Милановац	445	365	300
13	Милатовац	828	680	558
14	Осаница	1187	1048	925
15	Рибаре	485	356	261
16	Селиште	453	363	291

бр.	Подручје ППППН ТД Кучајске планине	Број становника		
		2002.г.	2011.г.	2030.г.
17	Сиге	704	496	350
18	Суви До	1320	1167	1035
Σ	Укупно у обухвату Просторног плана	30.705	27.075	24.048

Према проценама до 2032. године, број становника на планском подручју ће се смањити, тако да ће у планском подручју живети око 24.048 становника, што је за око 12% мање у односу на попис 2011. године. Такође, миграције ће и у наредном периоду бити значајна одредница демографских промена, али нешто ублаженија у односу на предходни период.

Планска концепција демографског развоја на планском подручју је да се обезбеди ублажавање даљег смањења броја становника, применом концепта полицентричног развоја. Овакав концепт би довео до ублажавања негативних миграционих кретања и пружања могућности за останак и повратак популације радно способног становништва. Он се базира на следећим мерама заштите демографског потенцијала:

- економске мере (финансијске и нефинансијске) за покретање привредних активности (подршка развоју и унапређењу пољопривредне производње; подршка формирању микро и мини породичних фирми у области пољопривреде, туризма и домаће радиности - самозапошљавање становништва);
- мере социјалне политике, усмерене нарочито према посебним категоријама становништва (жене, деца, старачка домаћинства и др.);
- мере за обнову и изградњу локалне саобраћајне и комуналне инфраструктуре (инфраструктурно опремање насеља);
- мере за побољшање функционалних садржаја и базичних услуга у насељима, у оном нивоу који је довољан да смањи привлачну снагу околних општинских центара и градова (побољшање система јавних служби, електронске комуникације и др.);
- мере популационе политике (на нивоу државе), са циљем обнове становништва.

С обзиром да је људски ресурс ограничен развојни потенцијал (неповољна старосна структура, неповољна миграциона кретања и др.), оживљавање демографских токова и виталних демографских карактеристика могуће је очекивати само уколико дође до испуњења планских претпоставки, односно до активирања расположивих ресурса и отварања могућности за запошљавање и приходовање. За остваривање овако постављене демографске политике неопходно је заједничко деловање економске и социјалне политике, уз развој инфраструктуре и базичних услуга.

Мрежа насеља

Концепција развоја насељског система Региона засниваће се на смањивању и уравнотежењу разлика, посебно у домену јавно-социјалне инфраструктуре. Неопходно је снажније функционално повезивање са развијеним урбаним подручјима у окружењу (Бор, Зајечар, Крагујевац, Јагодина, Београд и др.) као моторима развоја урбаног система Србије у целини, под чијим функцијским утицајима ће се урбани и мањи рурални центри у Региону активирати и чији ће будући развој бити заснован на специфичним и недовољно искоришћеним ресурсима и потенцијалима (пре свега туристичким).

Будући развој овог простора засниваће се на тзв. „општем урбаном контексту“ по коме су урбана подручја и центри који га граде квалитативно изједначени у давању услова неопходних за квалитетан живот становништва, а комплементарни су у понудама радних места и услуга, како за резиденцијално становништво тако и за дневне и друге мигранте. То значи да се елементи квалитета урбаног живота (основни скуп услуга и квалитетна инфраструктура) и безбедности осећају готово у сваком насељу урбаног система, без обзира на његову удаљеност од центра и демографску величину. Предуслови су у развоју ефикасног интерурбаног саобраћаја и децентрализацији функција, јавносоцијалне инфраструктуре и институција, који ће подстицати дневну и општу покретљивост становништва.

На основу постојећих унутаррегионалних и интрарегионалних просторно-функционалних веза и односа на територији Региона уставновљена је хијерхијска структура у хоризонталном и вертикалном смислу. Слабији интензитет остварених функционалних веза и односа између насеља унутар планског регионалног система одликује некохерентност. Како би се подстакла кохерентнија организација елемената, тј. насеља планског регионалног система, на основу физичких, демографских, социо економских и других карактеристика планског подручја предлаже се неколико *хијерахијских рангова* будуће мреже насеља:

1. Први хијерархијски ранг - Деспотовац и Жагубица као примарни/општински центри сличних функционалних капацитета.
2. Други хијерахијски ранг - Ресавица и Крепољин као секундарни/субопштински центри.
3. Трећи хијерахијски ранг - Стењевац, Лазница, Милановац као центри заједнице насеља који треба да представљају места повезивања урбаног са руралним деловима општина Жагубица и Деспотовац.
4. Четврти хијерахијски ранг - Пањевац, Сладаја, Стрмостен, Сењски Рудник, Осаница и Суви До као локални центри.
5. Примарна сеоска насеља - остала сеоска насеља.

Генерално у простору Региона издвајају се субрегионални/локални центри – центри супралокалних/локалних функција и скромних зона утицаја, недовољно добро инфраструктурно повезани са регионалним центрима и демографски угрожени. Урбани центри руралних подручја или већина малих урбаних центара у руралном окружењу морају да се прилагоде сезонским осцилацијама броја корисника простора, и оријентишу на производе и услуге које нуди ресурсима богато рурално окружење, туристички потенцијал и претежно висококвалитетна животна средина. Доступни фондови ЕУ чине да ова подручја треба разматрати као водеће приоритете просторног развоја државе. Реално је очекивати да дође до јачања функција, привредног развоја и нових интегративних улога одређених мањих урбаних центара.

Типолошка диференцијација насеља је заснована на институционалном статусу, опремљености услугама, као и привредним и комуналним капацитетима, који могу задовољити потребе садашњег становништва и потенцијалних корисника. Минимални ниво институционалне опремљености (осмогодишња школа, здравствена станица, пошта, продавница и месна канцеларија) задовољавају само општински центри и поједина централна насеља (центри заједнице насеља и локални центри). У насељима/центрима који не поседују основне институције социјалне инфраструктуре треба омогућити наведено. Туристичке потенцијале имају, пре свих, насеља: Деспотовац, Жагубица (примарни/општински центри), Ресавица, Крепољин (секундарни/субопштински центри), Стењевац, Лазница, Милановац (центри заједнице насеља), Пањевац, Сладаја, Стрмостен, Сењски Рудник, Осаница и Суви До (локални центри), Сиге и Јеловац (примарна сеоска насеља). Функционална диференцијација насеља на подручју Плана је заснована на мрежи насеља јединица локалне самоуправе, а ова је условљена статусом насеља, опремљеношћу услугама, привредним и комуналним капацитетима, географским положајем, демографским карактеристикама и трендовима и другим факторима.

2.3. Привредни развој

Основна планска опредељења одрживог развоја привреде су следећа:

- 1) Унапређење функционалности, ефективности и ефикасности рада локалне управе, у циљу стварања локалне управе оријентисане ка привреди: дефинисање јасних процедура за обављање посла; умрежавање функција економског развоја у националне и интернационалне мреже економског развоја.
- 2) Развој инфраструктурних система у функцији развоја привреде: подршка инвестицијама у инфраструктурне системе и системе за заштиту животне средине; унапређење система и процеса правне регулативе у области развоја инфраструктуре; плански приступ инфраструктурном развоју.
- 3) Развој механизма подршке приватном сектору: подршка у областима увођења нових технологија, извозне оријентације и стандардизације; подршка сектору малих и средњих предузећа (програм подршке расту постојећих и оснивању нових предузећа, као и подршка за промену и унапређење бизнис климе); подршка развоју пословних удружења, кластера и др.

- 4) Привлачење директних инвестиција: обимом и структуром инвестиција решавају се основна питања привредног развоја као што су структура производње, правци ширења и динамика развоја појединих сектора привреде, технички и органски састав основних производних фондова, размештај производних снага и њихов раст; привлачење директних, како гринфилд, тако и браунфилд инвестиција; развијати предности за инвестирање, а посебно створене и нове предности за инвестирање у планско подручје (порези, кредити, увоз производне опреме, царине, понуда и припрема локација за изградњу, маркетинг и сл.).
- 5) Подизање нивоа планског подручја на тржишту инвестиција: израда, усвајање и реализација инвестиционих планова; развој регионалне и локалне инфраструктуре за привлачење инвестиција.
- 6) Побољшање имиџа планског подручја у циљу привлачења директних инвестиција: брендирање планског подручја; унапређење услуга које локална самоуправа пружа инвеститорима и грађанима.
- 7) Усмеравање развоја људских ресурса према потребама тржишта рада и циљних извозних сегмената привреде: подршка развоју нових знања и вештина; дефинисање развојних планова запошљавања и активних мера.
- 8) Повећање предузетничког капацитета стварањем савремених профила менаџера: унапређење предузетничких знања и вештина постојећих и потенцијалних предузетника; развој механизма подршке и пружање услуга предузетницима у области развоја људских ресурса.
- 9) Квалитативни вид урбанизације: равномернији развој целе територије; изградња инфраструктуре на сеоским подручјима; израда урбанистичке документације за сеоска насеља.
- 10) Учешће и помоћ државе у програмима: стручна и финансијска помоћ у припреми документације, планова и инвестиционих програма; изградња главних инфраструктурних објеката; финансирање појединих активности.

Усмеравање *просторног размештаја привредних капацитета* на планском подручју засниваће се на следећим планским одређењима и принципима:

- на подручју Просторног плана не постоје услови за развој и размештај привредних капацитета који су велики потрошачи и загађивачи воде;
- повећање степена искоришћености активираних комплекса/локалитета у насељима у којима има развојних могућности, уз подизање квалитета инфраструктурне опремљености и спровођење мера заштите животне средине;
- подстицање развоја или формирања нових комплекса/локалитета у складу са режимима заштите природних и културних добара и ресурса у насељима која имају интерес и услове за развој предузетништва, посебно у центрима заједнице насеља са: повољним просторно-развојним условима за смештај малих и средњих предузећа (у погледу услова за изградњу, расположиве радне снаге, спровођења мера заштите окружења); задовољавајућим нивоом опремљености техничком инфраструктуром за смештај МСП; основним активностима базираним на локалним развојним потенцијалима (нарочито кроз више фазе прераде пољопривредних и шумских производа);
- лоцирање микро-бизниса и породичних фирми на постојећем изграђеном земљишту сеоских насеља, одређивањем типа и обима производње и пружања услуга, као и заштитних растојања на основу процењеног утицаја на окружење, уз предузимање неопходних мера заштите животне средине и поштовање режима заштите природних добара и изворишта воде и правила изградње и уређења простора;
- повећање саобраћајне и комуникацијске доступности постојећих и планираних локација у центрима и појединим насељима на руралном подручју, обезбеђењем квалитетних веза са државним путевима.

Основна правила за усмеравање размештаја привредних капацитета:

- мала и средња предузећа и остале привредне делатности првенствено се лоцирају у већ активираним или иницираним привредно-индустријским комплексима/локалитетима и користе постојећи грађевински фонд (као brownfied локације), уз могућност његове адаптације и реконструкције;
- размештај, организација и уређење привредних комплекса и локалитета усклађује се са режимима заштите природних добара, изворишта регионалних и локалних система водоснабдевања, заштитним појасевима у саобраћајним и другим инфраструктурним коридорима, као и са планираним развојем саобраћајних и других инфраструктурних система и објеката;

- нови комплекси/локалитети за смештај МСП могу да се формирају на просторима мање повољним за пољопривреду, изван површина шумског земљишта и планираних туристичких центара и комплекса;
- обезбеђује се једновремено функционално и технолошко усавршавање производње и унапређивање инфраструктурне опремљености комплекса/локалитета (посебно третмана и евакуације отпадних технолошких вода и чврстог отпада из производног процеса);
- примењују се мере заштите утврђене студијом о процени утицаја на животну средину за објекте и делатности за које је обавеза њене израде прописана *Законом о процени утицаја на животну средину* и *Уредбом о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину*;

Адаптирањем на новонастале услове привређивања и усмеравањем територијалног развоја, оствариће се и афирмисати идентитет просторно-привредне структуре планског подручја и његове улоге у функционалном интегрисању општина на подручју Просторног плана, као и у интегрисању планског подручја са регионалним окружењем.

2.4. Инфраструктурни системи

2.4.1. Саобраћајна инфраструктура

У планском периоду неопходно је израдити потребну планску, студијску и пројектну документацију саобраћајне инфраструктуре у складу са ППРС и републичким развојним програмима, с обзиром да предуслов успешне интеграције Србије и Региона у шире просторне целине представља развијена мрежа саобраћајне инфраструктуре. Мрежу саобраћајне инфраструктуре неопходно је реконструисати, модернизовати и разгранати како би капацитет и безбедност омогућили несметан привредни развој планског подручја.

Концепција регионалне саобраћајне мреже подразумева успостављање мреже државних путева II реда, регионалних и локалних пруга и аеродрома, као интегрисаног саобраћајног система који ће имати основну улогу међуопштинског, регионалног и међурегионалног повезивања. Развој регионалне саобраћајне мреже такође има значајну улогу за функционисање мреже државних путева I реда и аутопутева.

Приоритет у развоју саобраћајне инфраструктуре у планском периоду представљаће израда планске и пројектне документације и изградња државног пута I реда „Вожд Карађорђе“, правац пружања Лазаревац-Аранђеловац-Топола-Рача-Марковац-Свилајнац-Деспотовац-Бор (веза коридора X и XI и источне Србије), израда планске и пројектне документације и изградња обилазнице у Жагубици (на правцу државног пута II А реда бр.161 и веза са државним путем II А реда бр.164), као и обилазнице манастира Манасија (од Деспотовца – државног пута II А реда бр.160 до Буковца), реализација главних пројеката рехабилитације државних путева према програмима ЈП Путеви Србије, утврђивање приоритета у развоју локалне путне мреже (категоризација и вредновање путне мреже), реконструкција и изградња локалне путне мреже (општинских и туристичких путева) према утврђеним приоритетима, изградња саобраћајне инфраструктуре за пешачки и бициклистички саобраћај и учествовање у програмима Републике Србије везаним за развој саобраћајне инфраструктуре.

Обилазница Жагубице (обилазни полупрстен): планирана је ради измештања транзитног саобраћаја из центра насеља. Обилазница дужине око 3,5 km, заобилази насеље са северне стране, на удаљености од око 1 km. Реализацијом обилазнице, део државног пута II А реда број 161 на деоници кроз центар Жагубице, добио би ранг примарне градске саобраћајнице и не би више имао карактер транзита.

Обилазница манастира Манасија: Државни пут II Б реда бр.384, Деспотовац - манастир Манасија (и његов продужетак ка селу Буковца), измешта се са друге (северозападне) стране брда Маћија, из правца Буковца ка Деспотовцу (већим делом пратећи трасу ул.Подстрана, а након преласка преко реке Ресаве, трасу ул.Врбаци, до постојеће бензинске пумпе НИС, односно државног пута II А реда бр.160). Постојећа траса државног пута од Деспотовца до манастира Манасија остаће искључиво у функцији манастира (за приступ посетиоца манастиру и потребе манастира). Деоница од Буковца повезује се (трасом постојећег општинског пута ка Пањевцу у дужини од око 8 km) са

државним путем II реда бр. 186 (деоница Водна - (Пањевац) - Крепољин), која ће представљати значајну везу туристичких локалитета и пунктова на подручју туристичке дестинације Кучајске планине, односно општина Деспотовац и Жагубица.

Посебне намене планског подручја обухватају и подручје реализације коридора магистралне саобраћајне инфраструктуре – *државног пута I реда „Вожд Карађорђе“* (деоница Свилајнац - Деспотовац - Бор). Реализација овог коридора представља стратешки приоритет са аспекта побољшања саобраћајне доступности, повећања капацитета и побољшања нивоа саобраћајних услуга на путној мрежи, интегрисања планског подручја у шире регионално и међународно окружење, јачања постојећих и стварања нових функционалних веза, као и развоја туристичке дестинације "Кучајске планине" у оквиру ширег туристичког простора.

Коридор државног пута I реда „Вожд Карађорђе“ (Лазаревац – Аранђеловац – Топола - Марковац – Свилајнац – Деспотовац – Бор) представља будући међународни друмски туристички туринг правац (транзитни туристички правац међународног значаја) и базни елемент за повезивање са примарним осовинама републичког развоја. Потенцијални коридор државног пута I реда „Вожд Карађорђе“ дат у Просторном плану, преузет је из материјала за израду Генералног пројекта са Претходном студијом оправданости државног пута I реда „Вожд Карађорђе“ (обухват израде Генералног пројекта), која ће претходити изради *Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора државног пута I реда "Вожд Карађорђе"* (Одлука о изради плана објављена у "Службеном гласнику РС" број 15/21).

Студијско-техничком документацијом са проценом утицаја на животну средину, која прати посебан плански документ (ПППН) за државни пут I реда, на основу адекватних анализа и понуђених варијантних решења, утврдиће се траса усклађена са режимима заштите простора (Парк природе и споменици природе, споменици културе, изворишта и акумулације за водоснабдевање, комплекси посебне намене...), као и положај коридора, ширина појаса регулације, размештај пратећих садржаја и други елементи од значаја за реализацију овог линијског инфраструктурног објекта. Тиме се ствара плански основ за реализацију државног пута I реда на датом путном правцу, у склопу утврђеног концепта развоја транспортног система Србије, а у дефинисаном нивоу услуга који треба да пружи у путној мрежи Србије, и у склопу еколошки прихватљивог нивоа заштите околине и самог пута. Детаљна разрада овог плана ближе ће утврдити обухват јавног земљишта у оквиру којег ће бити планирани објекти, садржаји и намене потребне за реализацију државног пута I реда и пратећих објеката саобраћајне и друге инфраструктуре, за које ће бити дефинисана посебна правила уређења и грађења. Планским документом државног пута I реда ће, у складу са Законом о путевима, бити дефинисани и заштитни појасеви ауто-пута, за које ће важити посебни режими коришћења и уређења, као и одговарајућа правила за те зоне.

Планска решења и правила уређења и грађења државног пута I реда засниваће се на поштовању следећих принципа: резервисање потребне површине (непосредног заштитног појаса) за коридор државног пута I реда, применом критеријума који обезбеђују задовољење просторних услова за изградњу пута и заштиту осталих намена од негативних утицаја пута на животну средину (бука, аерозагађење); еколошка поузданост, којом се обезбеђује заштита од негативних утицаја на животну средину, заштита природних и предеоних вредности и културног наслеђа у коридору пута и зони његовог утицаја; безбедност, којом се са високим степеном поузданости гарантује сигурност учесника у саобраћају, а материјалних, културних и природних добара од евентуалних хаварија; генерално дестимулисање локалних кретања државног пута I реда (препуштају се мрежи путева нижег ранга), како би се првенство дало даљинском пролазном и везном саобраћају.

У подручју преклапања заштитних зона и појасева у коридорима инфраструктурних система, подручја у режимима заштите природних добара, зона заштите културних добара, зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања, зона заштите комплекса посебне намене, као и другим зонама заштите установљеним за потребе посебне намене по различитим основама, примењује се принцип *„строжији режим заштите, коришћења, изградње и уређења простора“*.

Ради ублажавања евентуалних штетних последица на природу, насталих у току изградње и експлоатације инфраструктурних система, захтева се планирање и спровођење *компензацијских мера* у складу са *Законом о заштити природе (чл.12)* и *Правилником о компензацијским мерама („Службени гласник РС“, број 20/10)*, које утврђује министарство надлежно за послове заштите животне средине на предлог Завода за заштиту природе Србије.

2.4.2. Водна инфраструктура

Подручјем Просторног плана обухваћен је део сливног подручја планираних акумулација „Бељаница“ на реци Ресави (у оквиру Расинско-поморавског регионалног система за снабдевање насеља водом), односно "Витман" и "Градац" на реци Млави (у оквиру Млавско-моравског регионалног система за снабдевање насеља водом), у будућности од стратешког значаја за обезбеђење недостајућих количина воде у овом делу Србије.

Изградња вишенаменске хидроакумулације првог приоритета "Бељаница" на реци Ресави (кота нормалног успора - КНУ=560 мнв; укупна запремина - $V_{\max}=40.000.000 \text{ m}^3$), подразумева резервацију простора за акумулацију, са зонама санитарне заштите акумулације. Акумулација представља део Расинско-поморавског регионалног система за снабдевање водом насеља. Простор се резервише до усвајања решења концепције коришћења вода реке Ресаве. Акумулација је планирана у горњем току реке Ресаве (на око 6 km узводно од туристичког локалитета Лисине, а око 8 km од извора реке) и спада у тзв. велике и средње акумулације, које су сврстане у изворишта вода од регионалног и републичког значаја, за комплексно решење водоснабдевања становништва. Могуће намене акумулације су: снабдевање водом становништва, снабдевање индустрије, енергетика, наводњавање, заштита од поплава, оплемењавање малих вода, рибарство и одрживи туризам (у складу са регулативом о заштити вода).

Изградњу вишенаменских хидроакумулација првог приоритета "Витман" и "Градац" на реци Млави (кота нормалног успора - КНУ=203/251 мнв; укупна запремина - $V_{\max}=12.500.000 \text{ m}^3$), подразумева резервацију простора за акумулацију, са зонама санитарне заштите акумулација. Акумулације представљају део моравско-млавског регионалног система за снабдевање водом насеља (подсистем Морава-Млава). Простор се резервише до усвајања решења концепције коришћења вода реке Млаве. Акумулација је планирана у клисурастим деловима реке Млаве, на око 2 km узводно од манастира Горњак (Витман) у горњем делу Горњачке клисуре, односно на око 4 km узводно од насеља Крепољин (Градац) у Рибарској клисури, и спада у тзв. велике и средње акумулације, које су сврстане у изворишта вода од регионалног и републичког значаја, за комплексно решење водоснабдевања становништва. Могуће намене акумулација: снабдевање водом становништва, енергетика, наводњавање, заштита од поплава, оплемењавање малих вода, рибарство и одрживи туризам (у складу са регулативом о заштити вода).

Овим Просторним планом успостављају се зоне и режими санитарне заштите за сва површинска и подземна изворишта водоснабдевања насеља на планском подручју, у складу са *Правилником о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања* ("Службени гласник РС", број 92/08). Воде и земљиште у подручју заштите изворишта водоснабдевања, морају бити заштићени од намерног или случајног загађивања и других утицаја који могу неповољно деловати на издашност изворишта и здравствену исправност воде. Обавезно је уређење и одржавање *уже зоне заштите изворишта*, које обухвата: површинско уређење терена; уклањање нехигијенских објеката; реконструкцију или доградњу постојећих стамбених, инфраструктурних и привредних објеката ради обезбеђивања потребног степена заштите околине; забрану грађења нових инвестиционих објеката који нису у функцији водоснабдевања; забрану складиштења чврстог, индустријског и опасног отпада; забрану транспорта опасних и штетних материја; забрану употребе вештачких ђубрива и хемијских средстава у пољопривредној производњи; и редовну контролу наменског коришћења земљишта. На подручју *шире зоне заштите изворишта* успоставља се режим селективног санитарног надзора и заштите од загађивања животне средине применом следећих превентивних мера: забрана изградње објеката и инсталација који на било који начин могу загадити воду или земљиште или угрозити безбедност цевовода и водопривредних објеката; забрана изградње индустријских и других објеката чије отпадне материје могу загадити воду и земљиште; остале врсте привредних објеката могу се градити под условом да се у њиховом пројектовању и извођењу обезбеди каналисање и пречишћавање отпадних вода у складу са стандардима прописаним законом; дозвољена је изградња објеката намењених за рекреацију и туризам, под условима заштите животне средине прописаним законом; чврсти отпад сакупљати само на водонепропусним површинама, а трајно одлагање отпада обезбедити на санитарним депонијама изван шире зоне заштите; није дозвољена интензивна употребе пестицида, хербицида и вештачких ђубрива на земљишту које се користи у пољопривредне сврхе; забрањује се транспортовање и

складиштење опасних и отровних материја; отпадне воде, без обзира на степен пречишћавања, не могу се испуштати у водотоке I категорије и подручја изворишта водоснабдевања.

Заштита изворишта за водоснабдевање: Земљиште и водене површине у подручју заштите изворишта водоснабдевања насеља у оквиру предметног плана морају бити заштићене од намерног или случајног загађивања и других утицаја који могу неповољно деловати на издашност изворишта и здравствену исправност воде.

Обавезно је уређење и одржавање *уже зоне заштите изворишта*, које обухвата:

- површинско уређење терена,
- уклањање нехигијенских објеката,
- реконструкцију или доградњу постојећих стамбених, инфраструктурних и привредних објеката ради обезбеђивања потребног степена заштите околине,
- забрану грађења нових инвестиционих објеката који нису у функцији водоснабдевања,
- забрану складиштења чврстог, индустријског и опасног отпада,
- забрану транспорта опасних и штетних материја,
- забрану употребе вештачких ђубрива и хемијских средстава у пољопривредној производњи,
- редовну контролу наменског коришћења земљишта.

На подручју *шире зоне заштите водоизворишта* успоставља се режим селективног санитарног надзора и заштите од загађивања животне средине применом следећих превентивних мера:

- није дозвољена изградња објеката и инсталација који на било који начин могу загадити воду или земљиште или угрозити безбедност цевовода и водопривредних објеката,
- забрана изградње индустријских и других објеката чије отпадне материје могу загадити воду и земљиште,
- остале врсте привредних објеката могу се градити под условом да се у њиховом пројектовању и извођењу обезбеди каналисање и пречишћавање отпадних вода у складу са стандардима прописаним законом,
- у подручју шире зоне заштите дозвољена је изградња објеката намењених за рекреацију и туризам, под условима заштите животне средине прописаним законом,
- чврсти отпад сакупљати само на водонепропусним површинама, а трајно одлагање отпада обезбедити на санитарним депонијама изван шире зоне заштите,
- није дозвољена интензивна употребе пестицида, хербицида и вештачких ђубрива на земљишту које се користи у пољопривредне сврхе,
- забрањује се транспортовање и складиштење опасних и отровних материја.
- у појасу заштите ширине 2,5 m са сваке стране дуж цевовода сирове воде забрањује се изградња објеката и друге активности које могу загадити земљиште или угрозити безбедност цевовода.

Планска решења снабдевања водом насеља и туристичких локалитета на планском подручју, заснивају се на следећем:

- реконструкција старе, дотрајале мреже и смањења губитака на мрежи, уз рационализацију потрошње применом одговарајућих мера (рецикулација, унапређење технолошких процеса);
- максимално коришћење локалних изворишта подземних и површинских вода у снабдевању насеља (мала густина становања и дисперзна насељеност), уз разматрање могућности (у планском хоризонту) о обезбеђивању недостајућих количина воде из регионалних система (пораст потребе за водом ће пратити динамику и интензитет туристичког развоја);
- водоснабдевање ваннасељских туристичких и других садржаја решаваће се посебним водозахватима, у оквиру расположивих капацитета локалних извора, уз обавезу обезбеђења гарантованог минимума.

Иако неповољне геоморфолошке карактеристике терена отежавају изградњу канализационих система за *одвођење и пречишћавање отпадних вода*, посебне намене планског подручја и успостављени режими њихове заштите, намећу обавезу решавања питања евакуације отпадних вода и онемогућавање испуштања фекалних вода преко нехигијенских септичких јама (чиме долази до загађивања не само подземних и површинских вода, већ и земљишта). Каналисање отпадних вода са планског подручја

одвијаће се сепаратним системом. Планска решења на развоју система за одвођење и пречишћавање отпадних вода са планског подручја обухватају следеће:

- изградња појединачних система за каналисање и пречишћавање отпадних вода у централним насељима и туристичким локалитетима.
- изградња, канализационе мреже у обухвату Просторног плана, а посебно у централним насељима и туристичким локалитетима, уколико се покаже да је реализација мреже оправдана;
- реконструкција и модернизација постојеће канализационе мреже и укључивање у системе за каналисање и пречишћавање.
- локално решавање проблема каналисања и пречишћавања отпадних вода за засеоке, мала насеља, потенцијалне туристичке локалитете и туристичке пунктове, уз планирање индивидуалних пакет-постројења са високим степеном пречишћавања, прикупљајући отпадне воде из више домаћинстава у складу са економском тачком исплативости (минимум 50 становника или туриста).
- до трајног решења проблема каналисања и пречишћавања отпадних вода, за индивидуалне објекте (или групу индивидуалних објеката) обавезна је изградња непропусних септичких јама (или септичких резервоара) одговарајуће запремине, као и непропусних јама за осоку и отпадне воде са пољопривредних домаћинстава и фарми. За јавне и објекте туристичке супраструктуре, обавезна је изградња одговарајућих уређаја са непропусним системима који ће се празнити (или са комплетним пречишћавањем), до изградње насељског система пречишћавања отпадних вода.
- отпадну воду из привредних објеката је, уз претходни претретман, могуће одвести на заједничко ППОВ;
- уколико није могуће извести гравитациони канализациони систем, у случају потребе за препумпавањем, на одговарајућој локацији предвидети пунпну станицу;
- атмосферске воде се одводе површински до најближих (локалних) реципијента. У грађевинским подручјима, предвиђа се одвођење отвореним каналима или зацељено до реципијента. За саобраћајне објекте (бензинске станице, јавна паркиралишта) предвидети сепараторе зауљених вода, у циљу спречавања загађивања реципијента;
- пречишћене отпадне воде које се испуштају у реципијент морају испунити услове граничних вредности емисије за одређене групе загађујућих супстанци, према *Уредби о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање („Службени гласник РС”, бр. 67/11 и 48/2012)*. Мерење количина и испитивање отпадних вода врше се у складу са *Правилником о начину и условима за мерење количине и испитивање отпадних вода и садржини извештаја о извршеним мерењима („Службени гласник РС”, број 33/2016)*.

Неуређени водотокови, нарочито у насељеним местима, проузрокују одређене материјалне штете на приобаљима, и често служе као реципијент за отпадне воде, што нарочито утиче на визуелни доживљај насељених места кроз која пролазе. Због тога се планира *регулација водотокова* који пролазе кроз насељена места, изградњом класичних регулација са обалоутврдама, или пејзажним уређењем обала, како би се сачувао карактер предела приобаља водотокова. С тим у вези, на планском подручју планирани су следећи водорегулациони радови:

- регулација водотокова кроз централна насеља;
- регулација водотокова на руралном подручју, ван система редовне одбране од поплава, у складу са плановима проглашења ерозионих подручја и одбране од бујичних поплава
- финализирање и реализација програма бујичних преграда, устава, односно брана на водотоковима, и њихово редовно одржавање.
- преграђивање и регулација водотокова, као и преусмеравање воде из корита река, могу бити узрок нарушавања природног станишта ихтиофауне (утиче на водни режим, својства и квалитет воде). Потенцијалну опасност представља и изградња нових хидроенергетских објеката на водотоковима, која би довела до трајне измене морфологије терена приобаља и карактера предела, водног режима, својстава и квалитета воде, док би се неповратно изгубила значајна станишта и популације присутних врста риба. Чак и да не представљају препреку за узводне миграције риба, негативан утицај на рибљу фауну би се јавио због промене конфигурације корита реке и загревања воде у тзв. базенима. С тим у вези, на читавом планском, а посебно на заштићеном подручју, неопходно је заштитити акватичке екосистеме од свих видова промена хидролошког режима и квалитета воде, као и од деградације станишта.

2.4.3. Енергетска инфраструктура

Електроенергетска инфраструктура

Према плану развоја преносног система за период од 2021. до 2030. године, као и према плану инвестиција, у обухвату Просторног плана и непосредној околини, планиране су следеће активности:

- изградња далековода 100kV од трансформаторске станице Јагодина 4 до Стењевца, и то у две фазе. Прва фаза обухватиће изградњу двосистемског далековода од трансформаторске станице Јагодина 4 до Туприје, док ће се у оквиру друге фазе изградити једносистемски далековод од Туприје до Стењевца. Са ове деонице прикључиће се и планирана трансформаторска станица у Деспотовцу када се за то укаже потреба;
- изградња прикључног далековода 110kV за ветроелектрану "Црни Врх", која ће се прикључити по принципу улаз-излаз на далековод 110kV број 177 који повезује трансформаторске станице Бор 2 и Мајданпек 2, као и на далековод 110kV број 150 који повезује трансформаторске станице Бор 1 и Мајданпек 1.

Како би се омогућило прикључење сопствене потрошње високонапонских постројења у склопу ветроелектране "Црни Врх" потребно је реконструисати далековод 35kV истом трасом, и изградити нову трансформаторску станицу потребног капацитета у непосредној близини постојеће трансформаторске станице "Крст".

Све трансформаторске станице и електроенергетске водове у захвату плана потребно је реконструисати, модернизовати, проширити до пројектованих капацитета у складу са потребама конзума.

Планирана је (Просторним планом општине Жагубица) изградња трансформаторске станице 110/х kV Јеленац. Од ње је потребно изградити нову средњенапонску мрежу са које би се напојио и планирано скијалиште на Бељаници.

Оператор дистрибутивног система планира изградњу трансформаторске станице 35/10kV у Осаници која ће се прикључити двоструким прикључним водом 35kV на далековод 122А Бор - Петровац уз сагласност оператора преносног система.

Планирани објекти и трасе планираних водова приказане су само шематски, а тачне ће се одредити планском документацијом нижег реда и техничком документацијом за изградњу.

Према исказаним потребама за обезбеђењем електричне енергије за кориснике у обухвату Просторног плана (у складу са перспективним плановима оператора дистрибутивног система), могуће је вршити проширење постојеће срењенапонске електроенергетске мреже изградњом нових трансформаторских станица 35/10 kV и 10/0,4 kV (одговарајуће снаге), као и далековода одговарајућег напонског нивоа, а где техничко-финансијски услови то дозвољавају (односно где услови заштите природе и услови заштите инфраструктурних и других система то обавезују) и полагањем подземних каблова. Локације нових трафостаница 35/10 kV и 10/0,4 kV, као и трасе (надземних и подземних) водова 35 kV и 10 kV, одредиће се накнадним истраживањем најповољнијих позиција и траса нових објеката. Изградња нових извода 10 kV из трафостаница 35/10 kV до потрошача, вршиће се у складу са развојним плановима надлежног оператора дистрибутивног система.

Уколико постојећа електроенергетска мрежа на било који начин омета изградњу нових саобраћајница и објеката, могуће је изместити исту, у свему према техничким условима добијеним од оператора дистрибутивног система и важећим законима, прописима и стандардима из ове области. Изградњом нових објеката не сме доћи до угрожавања механичке стабилности и техничких карактеристика постојећих електроенергетских објеката и каблова, а кабловима мора увек бити обезбеђен адекватан приступ, ради њиховог редовног одржавања и евентуалних интервенција.

За све постојеће далеководе у обухвату плана (110, 35 и 10 kV), обезбеђују су одговарајући заштитни појасеви.

Основни захтеви даљег развоја електроенергетског система односе се на стварање оптималног решења за сигурно, квалитетно и економично снабдевање електричном енергијом свих потрошача у обухвату плана, а након сагледавања потрошње енергије по свим аспектима. С тим у вези, потребно је увести додатне подстицајне мере за становништво и привреду, за примену мера енергетске ефикасности у циљу смањивања потрошње енергената на планском подручју.

Ради ублажавања евентуалних штетних последица на природу, насталих у току изградње и експлоатације електроенергетске инфраструктуре, неопходно је планирање и спровођење компензацијских мера у складу са *Законом о заштити природе* (чл.12) и *Правилником о компензацијским мерама* („Службени гласник РС“, број 20/10), које утврђује министарство надлежно за послове заштите животне средине на предлог Завода за заштиту природе Србије.

Термоенергетска инфраструктура

Просторним планом Републике Србије и Стратегијом развоја енергетике Републике Србије до 2025.године, планирана је следећа *гасоводна инфраструктура*:

- гасовод средњег притиска који од Петровца на Млави води до Жагубице, са мерно-регулационом станицом (МРС) Жагубица.
- гасовод средњег притиска који из правца Деспотовца долази до Стрмостена и Ресавице, са МРС Стрмостен и МРС Ресавица.

У обухвату Просторног плана планирана је изградњу:

- дистрибутивног гасовода МОР 16 bar,
- мерно регулационих станица (МРС) за потребе широке потрошње,
- дистрибутивне гасоводне мреже од полиетиленских цеви МОР 4 bar,
- гасних прикључака са мерним местима код потрошача.

Развој гасификације планског подручја, сходно смерницама из планских докумената ширег подручја и развојним плановима дистрибутера, усмерава се на изградњу гасовода радног притиска 16 bar, из правца Свилајнца до Деспотовца, и даље до МРС Стрмостен и МРС Ресавица, као и гасовода из правца Пожаревца и Петровца на Млави до Жагубице, са изградњом МРС Жагубица.

Како је гасификација општина Деспотовац и Жагубица у току, планира се даља изградња дистрибутивних мрежа МОР 16 bar и МОР 4 bar у обухвату Просторног плана, у циљу снабдевања природним гасом.

Траса планираних дистрибутивних гасовода и локације МРС утврдиће се кроз посебну планску и техничку документацију, на основу развојних планова дистрибутера. При избору трасе планираних гасовода мора се осигурати безбедан и поуздан рад гасовода, као и заштита људи и имовине. При томе се мора осигурати да гасовод не угрожава постојеће или планиране објекте и планирану намену у складу са планским документима, као ни утврђене режиме заштите природе, споменика културе и остале услове заштите инфраструктурних и других система на подручју Просторног плана.

На подручјима где је преовлађујући систем породичног становања нижих густина, није рационално увођење централног топловодног система, па се из тих разлога на подручју Просторног плана не планира изградња централизованог система *топлификације*.

Обновљиви извори енергије

Употреба обновљивих извора енергије (ОИЕ) утиче позитивно на заштиту животне средине, смањење потрошње електричне енергије и фосилних горива за грејање, смањење топлотних губитака и повећање коришћења локалних енергетских ресурса. Препоручује се коришћење следећих ОИЕ, у складу са условима заштите животне средине, природних вредности и културних добара:

- соларна енергија - примена разних врста пасивних (у којима објекат представља пријемник који захвата и чува највећи део енергије) и активних соларних система (који захватају енергију инсталисањем посебне опреме);
- биомаса - сагоревање биомасе за загревање објеката, когенерацијска производња енергије (топлотне и електричне), самостална производња електричне енергије, производња биогорива; планско подручје располаже значајним потенцијалом биомасе (дрвни отпад из шумарства и прераде дрвета, биомаса из пољопривредне производње).
- геотермална енергија – примена у областима нискотемпературне примене, коришћењем технологије топлотних пумпи којима се може се обезбедити енергетски ефикасно грејање и хлађење објеката.

У Просторном плану нису прецизиране локације потенцијалних система који користе ОИЕ. Ове системе могуће је градити у складу са прописима који се односе на ову врсту објеката и инсталација и препорукама произвођача опреме, а након претходних еколошких евалуација, техноекономских анализа и мерења, које ће показати оправданост коришћења ОИЕ и избора локација за изградњу ових система, уз неопходан предуслов њиховог прикључења на преносну електроенергетску мрежу одговарајућег капацитета. Све потенцијалне локације за коришћење ОИЕ биће предмет разраде овог Просторног плана (израда одговарајућег урбанистичког плана), уколико истраживања потенцијала за коришћење ОИЕ на нивоу посебне намене, локалне самоуправе или ширег подручја, покажу оправданост реализације постројења за производњу енергије из обновљивих извора на простору опредељеном за њихов развој, а у складу са условима и успостављеним режимима заштите природних вредности у заштићеним и еколошки значајним подручјима. Примену ОИЕ прате регулативне и подстицајне мере на нивоу државе, како би се остварили: очекивани позитивни ефекти на животну средину, смањење потрошње електричне енергије за грејање/хлађење, ефикасније коришћење енергије и економска исплативост примене ОИЕ.

Подручје *ветроелектране „ВЕ Црни врх“* позиционирано је на тремећи три јединице локалне самоуправе, и обухвата територије града Бора и општина Мајданпек и Жагубица (делови КО Жагубица и КО Лазница-селиште, т.ј. локалитет Омање на Црном врху, удаљен око 12 km од Жагубице). Ветроелектрана "ВЕ Црни врх" је намењена за производњу електричне енергије, уз помоћ снаге ветра. Планирани капацитет је око 150 MW (пласирана снага у тачки прикључења на преносни систем), са предвиђена 32 стуба ветрогенератора, од чега би 17 било на територији општине Жагубица (према подацима из *Нацрта Плана детаљне регулације подручја ветроелектране „ВЕ Црни врх“ на територији општине Жагубица*).

За одређивање локације ветроелектране неопходна су специјализована, континуална мерења карактеристика ветра у трајању од најмање једне године, тако да се обухвате карактеристике свих годишњих доба, као и мерења других метеоролошких параметара (температура, притисак, влажност ваздуха). Мерења потенцијала ветра на локацији Јавонилор (Крст), која се налази на територији општине Жагубица, врше се од 2013. године, и на основу резултата ових мерења је утврђено да постоји енергетски потенцијал ветра, који се може технички искористити.

Ветроелектрана је лоцирана на брдском терену (а не равничарском, који је знатно погоднији за овакву врсту објекта). Подручје ветроелектране је дефинисано уз поштовање потенцијала ветра, топографских карактеристика, на довољној удаљености од насеља и изван подручја културних и заштићених природних добара. Приликом одређивања локације за ветроелектране потребна пажња мора бити посвећена ризику по животну средину и процени прихватљивости тог ризика са становишта домаћих прописа у области заштите природе и животне средине, и међународних стандарда и искустава у изградњи ветроелектрана (израда стратешких процена утицаја на животну средину и студија о процени утицаја на животну средину).

Изградња ветрогенератора (ветротурбина) у саставу планиране ветроелектране "ВЕ Црни врх" је планирана у четири зоне. На територији општине Жагубица је зона I (17 стубова), на територији града Бора су зоне II и III (11 стубова), док се на територији општине Мајданпек налази зона IV (4 стуба).

Успостављају се следећи режими заштите и коришћења простора:

- непосредна зона заштите ветрогенератора, у полупречнику од 206 m мерено од позиције ветрогенератора (плато у оквиру кога се налази пројекција домета ветрогенераторских елиса), у коме није дозвољена изградња било које врсте објеката високоградње;
- ужа зона заштите ветрогенератора, у полупречнику од 500 m мерено од позиције ветрогенератора, у коме није дозвољена изградња објеката за становање и боравак људи.

Локације ветрогенератора су планиране у оквиру платоа (у оквиру којих се налази пројекција домета ветрогенераторских елиса), у оквиру кога се врши ближе позиционирање и постављање стуба ветрогенератора. На остатку простора, изван локација и подручја планираних објеката, задржава се основна намена површина, уз ограничења која произилазе из режима заштите и коришћења простора.

Могућа је фазна изградња до реализације максималних капацитета, тако да се у свакој фази обезбеди несметано функционисање у смислу саобраћајног приступа, паркирања, уређења слободних и зелених површина и задовољења технолошких и инфраструктурних потреба.

2.4.4. Електронске комуникације

Плановима развоја предузећа "Телеком Србија" предвиђа се даље осавремењавање телекомуникационих чворишта у циљу пружања нових сервиса корисницима. Поред постављања нових телекомуникационих уређаја и проширења постојећих који су лоцирани у објектима у власништву или закупу „Телеком Србија“, планира се даље постављање мултисервисних приступних чворова, као и друге телекомуникационе опреме у уличним слободностојећим ормарима или у објектима, у склопу децентрализоване телекомуникационе мреже.

Поред изградње нових комутационих мултисервисних чворова, дуж саобраћајница се планира изградња телекомуникационих коридора и постављање ПВЦ цеви (ϕ 110 mm). Изградњом телекомуникационих коридора, омогућиће се неометан приступ и прикључење на телекомуникациону инфраструктуру, сваком постојећем и будућем кориснику. Циљ је што већа употреба оптичких каблова на свим нивоима.

У наредном периоду треба очекивати даљи пораст тражње мобилних услуга, значајан развој преноса видео сигнала и повећање удела мобилног интернета и свих пратећих сервиса, што ће условити ширење постојеће мреже базних станица мобилне телефоније. У складу са тим, планира се даља изградња базних станица, како би се квалитетним сигналом покрила целокупна територија у обухвату Просторног плана. Због експанзије мобилних уређаја и потребе повезивања на интернет истих, потребна је изградња Wi-Fi приступних тачака и приводних каблова до истих.

На планском подручју, више оператора мобилне телефоније има активне базне станице на више локација. У планском хоризонту, може се очекивати вишеструко увећање броја базних станица. Могуће је постављање базних станица и микро базних станица на објектима или новим антенским стубовима. Како базне станице мобилне телефоније често нису уз рангиране саобраћајнице, потребно је узети у обзир потребу за изградњом оптичких приводних каблова до њихових локација. Са аспекта заштите животне средине, базне станице мобилне телефоније емитују јонизујуће зрачење малог интензитета и ограниченог домета па не утичу на животну средину, што се проверава периодичним мерењима.

Отварање нових јединица поштанске мреже, односно развој кабловског дистрибутивног система (КДС), зависиће од интензитета градње и развоја привреде, односно од тражње корисника за поштанским и КДС услугама. Уколико се укаже потреба за поштанским и КДС услугама, могуће је отварање нових јединица поштанске мреже, односно развој кабловског дистрибутивног система на планском подручју. Развој поштанског саобраћаја и КДС директно зависи од тражње корисника за овим услугама.

2.5. Заштита животне средине

2.5.1. Просторна диференцијација животне средине

Усклађивање планских решења са мерама заштите животне средине има за резултат унапређење стања животне средине на планском подручју, те се у оквиру планског подручја не очекују *зоне угрожене животне средине*; те зоне ће приоритетном планском заштитом простора и применом конкретних мера заштите животне средине (које ће допринети заштити и унапеђењу квалитета ваздуха (без појаве прекограничних вредности), очувању квалитета вода, земљишта, заштити природних ресурса и природних добара) постати *зоне претежно квалитетне животне средине*.

Подручја и зоне квалитетне и веома квалитетне животне средине ће одрживим коришћењем стеченог природног потенцијала уз примену посебних услова на осетљивим подручјима, остати сачуване као значајне зоне посебних природних вредности и очуване животне средине.

Заштита и унапређење квалитета животне средине спроводиће се диференцирано према просторно еколошким зонама на подручја (табела 6.6.):

- *Претежно квалитетне животне средине*
- *Квалитетне животне средине*,
- *Веома квалитетне животне средине*

Табела 20. Просторна диференцијација планског подручја према квалитету животне средине

Опис подручја	Карактеристике подручја	Подручје
Подручја претежно квалитетне животне средине	<ul style="list-style-type: none"> - без прекорачења граничних вредности загађујућих материја у ваздуху и земљишту, - примењене мере управљања отпадом (санирана сметлишта), - изграђена санитација објеката и изграђен систем за пречишћавање отпадних вода (насељски и појединачни третмани), - примењене мере заштите од саобраћаја на државним путевима; припремљене примена мере за одрживи развој саобраћаја у оквиру техничких решења за будуће пројекте, - без прекорачења нивоа нејонизујућег зрачења са смањеним ризиком од настанка удеса; усклађен однос са режимима заштите природе, - зоне интензивног туристичког развоја су потпуно инфраструктурно екипирани; успостављене су одрживе туристичке локације, - примењене мере заштите од ерозије и бујица, - решено питање нелегално изграђених објеката, - примењене технологије у производњи без штетног утицаја на животну средину. - рационална експлоатација минералних сировина са минималним утицајима на животну средину. - саниране девастиране рударске локације, - успостављен систем управљања отпада на свим нивоима 	<ul style="list-style-type: none"> - општински центар Жагубица и секундарни општински центар Ресавица, са постојећим и планираним радним зонама. - постојеће и планирани производно прерађивачки комплекси (екофарме) - комплекс рудника мрког угља у Сењско-Ресавском басену (општина Деспотовац) , - рудник угља Јасеновац - државни путеви I и II реда са зоном утицаја, - река Ресава низводно од ресавских рудника, - туристички локалитети интензивног развоја, планирани комплекс скијалишта Бељаница-Црни врх - центри заједнице насеља
Подручја квалитетне животне средине	<ul style="list-style-type: none"> - примењене мере управљања отпадом. - проширен канализациони систем и пречишћавање отпадних вода. - примена мера заштите од саобраћаја. - примена принципа органске пољопривреде, екстензивно гајење поврћа, воћа и лековитог биља, екстензивно сточарење, - одржавање зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања - одрживо управљање и заштита шума и шумског земљишта, ограничен лов на ловна подручја и прописе, као и риболов у складу са програмом управљања риболовним подручјем, - сакупљање лековитог биља, пашарење. 	<ul style="list-style-type: none"> - санирани комплекси непланске изградње у зонама заштите природе и вода (комплекси у околини Лисина, Ресавске пећине). - речни токови II класе квалитета . - пољопривредни рејони пашњачког и интензивног сточарства и мешовите сточарско-ратарско-воћарске производње - шумска подручја ван природних добара - туристичка насеља и центри (планирана туристичка насеља/комплекси на Бељаници, туристичка насеља Лисине, Ресавска пећина). - III зона санитарне заштите вишенаменских акумулација
Подручја изузетно квалитетне животне средине	<ul style="list-style-type: none"> - подручја заштићених природних добара, на којима се спроводе све мере - подручја заштићена међународним конвенцијама, станишта заштићених врста - изворишта и водотокови са водом највишег квалитета. - планински врхови, објекти геонаслеђа. 	<ul style="list-style-type: none"> - заштићена природна добра: а) Споменици природе: „Ресавска пећина“, „Лисине“, „Врело Млаве“, „Крупајско врело“. Клисуре реке Ресаве“, „Хомолска потајница“, заштићена околина манастира Манасија б) подручја предвиђена за заштиту природних вредности в) Парк природе „Кучај-Бељаница“. - изворишни делови река у оквиру обухвата и речни токови I и II класе квалитета.

Зоне и локације са очекиваним повећаним ризиком по животну средину и здравље људи:

- траса планираног инфраструктурног коридора државног пута I реда „Вожд Карађорђе“, (са очекиваним негативним утицајем на контактне екосистеме и биодиверзитет, поједине врсте и здравље људи, повећан ризик од удесних ситуација)
- подручја и простори намењени изградњи вишенаменских акумулација у складу са плановима вишег реда (са очекиваним негативним утицајима на живи свет и биодиверзитет подручја, материјална добра),
- туристички локалитети интензивног развоја – скијалишта
- локације МХЕ (постојеће и планиране) као и локације вртопаркова – неповољан и могућ утицај на животну средину и биодиверзитет.

Утврђивање зона са режимима заштите и спровођење успостављених ограничења за развој специфичних активности на овом подручју, као и објеката и радова који могу имати утицаја на загађивање, обезбедиће виши квалитет животне средине и директно смањити ризик од загађивања. За загађена подручја и подручја са малим степеном загађености, предвиђају се мере за одржавање и увећање позитивног утицаја постојећег стања квалитета животне средине, док се за остала подручја предвиђа спровођење планских мера унапређења квалитета животне средине, усмерених ка оптималнијем начину коришћења природних ресурса.

2.5.2. Услови и мере заштите животне средине

Концепција заштите животне средине, заснива се на спровођењу концепта одрживог развоја на планском подручју и остварује се спровођењем следећих мера заштите природних ресурса и животне средине:

Заштита и очување квалитета вода

Мере заштите вода обезбеђују спречавање или ограничавање уношења у воде опасних, отпадних и других штетних материја, праћење и испитивање квалитета површинских и подземних вода, као и квалитета отпадних вода и њихово пречишћавање. Као мере заштите вода морају се предузети следеће активности:

- обавезно је очување квалитета површинских и подземних вода у складу са захтеваном класом квалитета према Уредбом о граничним вредностима загађујућих материја у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање („Сл.гласник РС“, бр.50/12);
- упуштање отпадних вода из привредних субјеката у природне реципијенте и земљиште није дозвољено без претходног третмана на постројењима за пречишћавање отпадних вода (ППОВ).
- квалитет пречишћених вода мора да задовољи прописану категорију квалитета реципијента, у складу са Уредбом о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање („Сл.гласник РС“, бр.67/11, 48/12 и 1/16);
- спровести санитацију насеља, односно санацију и ревитализацију објеката и опреме водоводне инфраструктуре, направити приоритете по насељима, односно засеоцима, и изградња нових објеката у складу са санитарно-техничким условима изградње и уређења;
- проблем одвођења отпадних вода туристичких локалитета и центара може бити решен и преко уређаја за биолошко пречишћавање или бетонским водонепропусним септичким јамама које ће се периодично празнити цистернама, ангажовањем надлежне комуналне организације;
- потребно је забранити све радове и интервенције којима се мења хидролошки режим вода, у мери која превазилази услове који се задају од стране надлежне водопривредне организације и надлежног завода за заштиту природе;
- забрањује се каптирање извора и захватање вода мимо процене и услова службе заштите природе;
- за подручја на којима се налазе изворишта која се користе или су планирана за снабдевање водом за пиће, потребно је установити зоне санитарне заштите, а у складу са одговарајућом планском документацијом и законском регулативом;
- све активности у простору које утичу на промену квалитета воде у водоносним слојевима или површинским токовима, морају бити забрањене;
- земљиште и водене површине у подручју заштите изворишта водоснабдевања морају бити заштићени од намерног или случајног загађивања и других утицаја који могу неповољно деловати на издашност извора и здравствену исправност воде;

- спроводити контролу система организације и рада сточних фарми с циљем заштите подземних и површинских вода од неадекватног начина одлагања чврстих и течних отпадака;
- успостављање систематског мерења и осматрања квалитета површинских вода, као вид контроле, увођењем нових тзв. система засебних мерних станица (мерних места) са или без континуалне регистрације података и са резервним (допунским) местима за повремена или ad hoc мерења ради потпунијег увида у квалитет вода. На тај начин ће се повећати квалитет и поузданост информација и обухватити већи простор;
- спровођење поступка процене утицаја на животну средину и израда студије у којој ће бити дефинисане мере и у вези са заштитом вода (начин одвођења отпадних вода, третман, и др.) за све планиране пројекте који могу имати штетан утицај на загађење вода а према посебном Закону о процени утицаја подлежу процедури.

Заштита изворишта за водоснабдевање: Земљиште и водене површине у подручју заштите изворишта водоснабдевања насеља у оквиру предметног плана морају бити заштићене од намерног или случајног загађивања и других утицаја који могу неповољно деловати на издашност изворишта и здравствену исправност воде.

Обавезно је уређење и одржавање *уже зоне заштите изворишта*, које обухвата:

- површинско уређење терена,
- уклањање нехигијенских објеката,
- реконструкцију или доградњу постојећих стамбених, инфраструктурних и привредних објеката ради обезбеђивања потребног степена заштите околине,
- забрану грађења нових инвестиционих објеката који нису у функцији водоснабдевања,
- забрану складиштења чврстог, индустријског и опасног отпада,
- забрану транспорта опасних и штетних материја,
- забрану употребе вештачких ђубрива и хемијских средстава у пољопривредној производњи,
- редовну контролу наменског коришћења земљишта.

На подручју *шире зоне заштите водоизворишта* успоставља се режим селективног санитарног надзора и заштите од загађивања животне средине применом следећих превентивних мера:

- није дозвољена изградња објеката и инсталација који на било који начин могу загадити воду или земљиште или угрозити безбедност цевовода и водопривредних објеката,
- забрана изградње индустријских и других објеката чије отпадне материје могу загадити воду и земљиште,
- остале врсте привредних објеката могу се градити под условом да се у њиховом пројектовању и извођењу обезбеди каналисање и пречишћавање отпадних вода у складу са стандардима прописаним законом,
- у подручју шире зоне заштите дозвољена је изградња објеката намењених за рекреацију и туризам, под условима заштите животне средине прописаним законом,
- чврсти отпад сакупљати само на водонепропусним површинама, а трајно одлагање отпада обезбедити на санитарним депонијама изван шире зоне заштите,
- није дозвољена интензивна употребе пестицида, хербицида и вештачких ђубрива на земљишту које се користи у пољопривредне сврхе,
- забрањује се транспортовање и складиштење опасних и отровних материја.
- у појасу заштите ширине 2,5 m са сваке стране дуж цевовода сирове воде забрањује се изградња објеката и друге активности које могу загадити земљиште или угрозити безбедност цевовода.

Отпадне воде, без обзира на степен пречишћавања, не могу се испуштати у водотоке I категорије и подручја изворишта водоснабдевања.

Заштита земљишта

Заштита земљишта се остварује:

- ограничавањем коришћења и фрагментације квалитетног пољопривредног земљишта за непољопривредне намене, у првом реду заштитом од његовог трајног заузимања објектима и инфраструктуром;
- давањем предности традиционалним пољопривредним гранама, које имају повољне услове за развој и доприносе очувању еколошке равнотеже, пре свега избором одговарајућих култура и

- начина обраде земљишта према његовим педолошким условима, нагибу и експозицији;
- применом контролисаног интегралног прихрањивања и заштите биља и местимичног увођења метода органске производње хране; у зони I степена заштите природе забрањује се употреба хемијског ђубрива, течног и чврстог стајњака, употреба пестицида, хербицида и инсектицида;
 - предузимање мера за смањење ризика од загађивања земљишта при складиштењу, превозу и претакању нафних деривата и опасних хемикалија;
 - припрема превентивних и оперативних мера заштите, реаговања и поступака санације земљишта у случају хаваријског изливања опасних материја у околину.
 - уклањањем свих дивљих депонија и забраном неконтролисаног депоновања свих врста отпада;
 - спровођењем програма строге контроле и заштите приобаља и водотокова;
 - испитивањем загађености пољопривредног земљишта и земљишта у заштићеним природним добрима, у зонама рекреације и поред значајних саобраћајница;
 - обавезом одвођења отпадних вода из свих објеката (становања, туристичких објеката, фарми, јавних објеката и свих других) на прописан и безбедан начин, којим се не угрожава квалитет животне средине;
 - контролом одвођења отпадних вода (изградња непропусних септичких јама) и изградњом централног постројења за пречишћавање отпадних вода;
 - ограничавањем ширења насеља, привредних и туристичких зона на рачун квалитетног пољопривредног земљишта;
 - обустављањем минирања тла и других површинских и подземних радова, којима се продире у слој који застире подземну воду или одстрањује слој који застире водоносни слој, осим ако ти радови нису у функцији водоснабдевања;
 - применом антиерозионих мера (гајења окопавина на стрмим њивама, орања по нагибу земљишта, претварања ливада и пашњака у оранице, чисте сече шума на нагнутом теренима и испаше на деградираним теренима; обавеза орања по изохипси, претварања деградираних њива у ливаде, мелиорације деградираних пашњака, планског пошумљавања голети и сл.);
 - благовременим антиерозионим уређењем сливова (конзервација и рекултивација), при чему предност имају биолошке антиерозионе мере (пошумљавање, мелиорација шума, мелиорација пашњака и ливада, затрављивање),
 - рекултивацијом и ревитализацијом свих деградираних површина, а у функцији заштите животне средине.

Заштита и очување квалитета ваздуха

Заштита ваздуха подразумева очување квалитета ваздуха уз превентивне мере које обезбеђују ограничење или смањење емисија загађујућих материја из свих постојећих и планираних извора загађења, а остварује се применом следећих мера:

- стриктно ограничавање емисије загађујућих материја из саобраћаја (контрола режима саобраћаја посебно у подручјима под заштитом природе);
- ограничавање емисије загађујућих материја из домаћинства и стимулисање домаћинства са индивидуалним ложиштима на прелазак на алтернативне изворе загревања (енергија сунца, ветра, биомасе, геотермална енергија и др.);
- коришћење еколошких енергената за грејање будућих туристичких капацитета и производних погона, уз обавезу уградње филтера у димњацима за све потенцијалне и загађиваче,
- за све производне зоне у којима се емитују загађујуће материје обезбедити такве системе (технолошке поступке и додатне инсталације у виду филтера и сл.) којима ће се емисија загађујућих материја бити у границама испод законом прописаних вредности,
- безбедним складиштењем и транспортом сирове руде, енергетских и неметаличних сировина, као и јаловине на начин којим ће се максимално ограничити емисија честица прашине и других загађујућих материја у окружење,
- обезбеђење максималног очувања постојећих шумских подручја и остале природне вегетације, као и њихово унапређење и заштита од даље деградације, загађивања и пренамене;
- планско озелењавање јавних површина, подизање зелених коридора дуж речних токова и саобраћајница (заштита од буке и аерозагађења);

- успостављање катастра загађивача ваздуха, са подацима о свим стационарним изворима загађења ваздуха;
- развој информационог система квалитета ваздуха, са доступном базом података о актуелном и десетогодишњем стању квалитета ваздуха.

Забрањено је отварање индустријских објеката и капацитета, стоваришта, магацина, складишта и сличних објеката у којима се врши емисија загађујућих материја изнад законом прописаних вредности.

Заштита биодиверзитета

Заштита биолошке разноврсности планског подручја представља доследна примена постојећих мера обухваћених националном законском регулативом: Закона о заштити животне средине и Закона о заштити природе, Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива, Закона о дивљачи и ловству, као и примена мера из оквира међународних уговора и конвенција прихваћених или ратификованих од стране државе. Посебне мере односе се на:

- коришћењу природних ресурса (шумарство, лов, риболов, сакупљање шумских плодова и лековитог биља, коришћење пољопривредног земљишта,...) искључиво у складу са принципима одрживог развоја и одрживог коришћења природних ресурса и компоненти биодиверзитета.
- строгу контролу коришћења природних ресурса у складу са прихваћеном и одобреном релевантном планском документацијом (шумске основе, ловне основе, програми унапређења рибарства...).
- очување постојећих пространих комплекса аутохтоних шума, као базе за очување постојећег диверзитета и мозаичности станишта, функционалне улоге у сезонској сезонске динамици појединих фаунистичких група, или еколошких коридора и прибежишта за сисаре, птице или водоземце.
- очување и постојеће комплексе под пашњацима и ливадама, да би се сачували карактеристични степски елементи фауне, нарочито као станишта одређених врста сисара, птица и гмизаваца.
- стимулисање традиционалних облика сточарства на планском подручју, фаворизовати испашу, као вид спречавања природних сукцесија и обрастања ливадских екосистема.
- коришћење дрвне масе сачувати хетерогену узрасну структуру едификатора, али и свих других пратећих врста дрвећа.
- забрани претварања квалитетних шума у пољопривредно земљиште; плантажне шуме (културе) морају бити само комплементарне природним, а не замена за њих. Плантажном производњом, притисак на природне шуме свести на минимум.
- при изградњи туристичке инфраструктуре и објеката, евентуалној изградњи неких индустријских капацитета и унапређењу и доградњи постојеће саобраћајне инфраструктуре, неопходно је предвидети могуће утицаје на целокупну фауну, могуће загађење земљишта и вода и адекватне мере заштите. Посебно треба обратити пажњу на повећану фрагментацију станишта, измене водног режима и пресецање традиционалних миграторних путева. Негативни ефекти у овом смислу нарочито погађају слабије вагилне организме, какви су водоземци и гмизавци. При пројектовању нових саобраћајница би требало применити нова техничка решења за умањење ових и других негативних ефеката.
- сваки вид риболова, као и све остале радње и активности којима се угрожава рибљи фонд, ремети мрест, раст и кретање риба, нарочито су забрањени у природним рибљим плодиштима, али и на локалитетима који се налазе под најстрожијим режимом заштите у оквиру заштићених подручја (у којима постоји потпуна забрана риболова и коришћење рибљег фонда). Са аспекта заштите и одрживог коришћења евидентиране фауне риба, од значаја је очување аутохтоног, изворног диверзитета риба и ихтиогенофонда, а од не мање важности је и заштита воде као ресурса и као станишта самих врста и њихових заједница.
- изричито је забрањена изградња каменолома на територији заштићених природних добара, а поготово у кањонима и клисурама. Оваква места по правилу представљају крајње специфична станишта са исто тако специфичном и јединственом флором, вегетацијом и фауном, затим својеврсне рефугијуме и еколошке (комуникационе) коридоре, те се њиховој заштити мора

посветити нарочита пажња. У том смислу је неопходно и успостављање заштитне шумске зоне дуж и око река, потока, језера и тресава састављених од аутохтоних врста.

- изградњу мини-хидроелектрана и делимичних водоуспора дозволити тек након детаљних хидролошких и еколошких анализа и искључиво планирати ван Парка природе, споменика природе и значајних станишта за заштиту биодиверзитета.
- у склопу туристичких активности на Планском подручју, потребно је предвидети реализацију различитих едукативних програма на тему очувања и заштите биолошке разноврсности. Визиторски центри, осим информативне, морају имати и значајну едукативну функцију.
- ради очувања и унапређења биодиверзитета неопходно је предвидети постојање и лоцирање одређених истраживачких објеката и пратећих ресурса, у договору са управљачима заштићених природних добара.

Зоне од посебног значаја за заштиту биодиверзитета:

- очување компактних шумских комплекса: шуме Бељанице и Јужног Кучаја чине основу за опстанак многобројних животињских врста које су примарно фаунистички елементи европских листопадних, мешовитих и четинарских шума. У том смислу предвиђа се очување компактних шумских комплекса у правцу пружања север-југ и исток-запад кроз планско подручје. На овај начин, осим што би се сачувала аутохтона шумска станишта и специфична флора и фауна, омогућила би се несметана комуникација фаунистичких елемената кроз континуирано станиште, слободна дисперзија на ширем простору Карпатске Србије и очување јединствене простране зоне високог биодиверзитета на истоку Србије.
- очување ливадских станишта: врх Бељанице и крашка површ Јужног Кучаја (Брезовичка) су значајне за очување ливадских и пашњачких екосистема. Иако су ови екосистеми углавном секундарног карактера, у њима се формирала специфична фауна са елементима степског и шумостепског карактера, а у ивичним зонама контакта са шумом такође специфична и богата фауна екотона.
- *еколошки коридори*: клисурасте и кањонске долине већих и мањих река и потока на планском подручју су од изузетног значаја као комуникациони и миграторни коридори многих сисарских врста (мрки медвед, рис, дивокоза), рефугијуми специфичне флоре, вегетације и фауне, станишта заштићених врста птица, водоземаца и гмизаваца. Дуж ових коридора се препоручује појачани мониторинг компоненти биодиверзитета, па треба предвидети оптимално очување целине ових коридора и њихову што мању фрагментацију.

Заштита од буке, вибрација и нејонизујућег зрачења

С обзиром да Планско подручје карактерише низак ниво буке и вибрација (изузев појаса дуж фреквентних саобраћајница), не прописују се посебне планске мере, изузев уобичајених планских мера и препорука за смањење буке, вибрација и нејонизујућег зрачења (подизање појасева заштитног зеленила и техничких баријера за заштиту од буке на најугроженијим локацијама, првенствено дуж пута, применом прописаних дозвољених нивоа буке у изграђеним подручјима насеља, као и применом прописаних мера заштите од нејонизујућег зрачења (далеководи и трафо станице, радио и базне станице мобилне телефоније).

С обзиром на посебан карактер простора као заштићеног подручја, неопходно је обезбедити ненарушавање природне средине, између осталих негативних утицаја, нарочито буком, у складу са Уредбом о индикаторима буке, граничним вредностима, методама за оцењивање индикатора буке, узнемиравања и штетних ефеката буке у животној средини (*"Сл. гласник РС", бр. 75/2010*).

У складу са Законом о заштити од нејонизујућих зрачења (*"Сл. гласник РС", бр. 36/09*) и свим подзаконским актима, опште превентивне мере заштите животне средине од електромагнетног зрачења, ће се постићи одржавањем прописаних сигурносних висина и удаљености у заштитној зони објеката (извора – далеководи и трафостаница), што ће смањити ризик негативних утицаја и на здравље људи у окружењу.

Заштитне зоне које план успоставља (за планиране објекте изворе нејонизујућег зрачења, а према законским прописима – Закону о енергетици (*"Сл. гласник РС", бр. 145/14*), Закону о заштити од нејонизујућих зрачења (*"Сл. гласник РС", бр. 36/09*) обезбеђују превентивну заштиту становништва, са вишеструко нижом вредношћу магнетног и електричног поља од препоручених вредности.

Правилником о изворима нејонизујућих зрачења од посебног интереса, врстама извора, начину и периоду њиховог испитивања („Сл. гласник РС“, бр. 104/09) дефинисане су мере и поступци у зонама повећане осетљивости (зоне становања, школе, туристички објекти, дечија игралишта...) у којима су измерене вредности достигале 10 % износа референтне граничне вредности ЕМ зрачења прописане за одређену фреквенцију предметног извора нејонизујућег зрачења. Овај правилник обавезује корисника извора нејонизујућег зрачења од посебног интереса да спроводи континуиране мере превенције, зештите од зрачења и мониторинг нејонизујућег зрачења извора од посебног интереса.

Прилагођавање климатским променама

Полазиште за припрему мера на државном, регионалном и локалном нивоу лежи у *Закону о климатским променама* („Сл.гласник РС“, бр.26/21), односно *Стратегији нискоугљеничног развоја* (са Акционим планом за њено спровођење) и *Програму прилагођавања на измењене климатске услове*, који се доносе на основу овог закона.

Привредни субјекти и саобраћај су главни емитери ГСБ (гасова стаклене баште), који изазивају загревање атмосфере. Климатске промена (глобално загревање) за последицу имају сушу, пожаре, бујице и поплаве, ерозију и сл.) што се у највећој мери директно одражава негативно на природу и људске тековине. Најосетљивији сектори су пољопривредно, шумско и водно земљиште, као и остали природно вредни простори (станишта ретких, вредних и угрожених врста). Глобално загревање негативно утиче на функционисање биотопа и екосистема, што може променити статус природних станишта и ареала популација, односно негативно се одразити на свеукупан биодиверзитет, односно на смањење и изумирање врста и појаве нових адаптивних врста.

Мере прилагођавања климатским променама:

- израда катастра емитера ГСБ на локалном нивоу у складу са Стратегијом нискоугљеничног развоја, са Акционим планом за њено спровођење.
- успостављање плана мониторинга емисије ГСБ појединачних постројења.
- спровођење шумљавања и озелењавања јавних површина на основу ревидираних планова у складу са потребама прилагођавања климатским променама.
- успостављање система одбране од екстремних климатских услова.

2.5.3. Третман отпада

С обзиром да општине Жагубица и Деспотовац припадају различитим регионалним центрима за управљање отпадом, није могуће дати јединствену слику стања управљања отпадом. Управљање отпадом на подручју Плана је на незадовољавајућем нивоу. Постојеће стање разликује се према степену опремљености и организованости комуналних предузећа у обе општине. Отпад се одлаже на локалне депоније које не испуњавају санитарно техничке услове и критеријуме, а у општини Деспотовац и на регионалну депонију у Лапову, док се у селима отпад махом одлаже на тзв. "дивљим" депонијама тј. сметлиштима.

Сакупљање, транспорт и збрињавање отпада у општини Деспотовац врши ЈКСП "Стан". Отпад се прикупља на сабирним местима (у постављеним судовима за сакупљање комуналног отпада), који се без претходног третмана одвози на градску депонију, тако да се на депонију одлажу и неке врсте опасног отпада. Локална депонија смештена је у атару села Милива на удаљености око 4км од центра Деспотовца. Организовано сакупљање отпада врши се у насељеним местима: Деспотовац, Ресавица, Равна Река и Војник (које су у границама Плана). Месне заједнице Ресавица и Равна Река свој отпад одлажу на јаловишту рудника Рембас, где се по одлагању отпад прекрива јаловинским материјалом.

Сакупљање, транспорт и збрињавање отпада у општини Жагубица врши предузеће "Тројон и Фишер ЕКО". Отпад се прикупља у кантама (240 л и 120 л) и контејнерима (5 м³ и 1,1 м³) и транспортује до званичне депоније. Предузеће "Тројон и Фишер ЕКО" такође врши издвајање пластике - ПЕТ-а (око 5 т/месечно) и папира (око 3 т/месечно) из укупне сакупљене количине отпада. Постојеће стање покривености услугама организованог сакупљања отпада је задовољавајуће и у погледу сакупљања и третмана отпада, с тим да није успостаљена и целокупна обухваћеност

становништва системом. У наредној табели приказани су доступни подаци о броју домаћинстава са степеном покривености организованог система сакупљања отпада.

Табела 21. Списак насеља на територији општине Жагубица са степеном обухваћености становништва постојећим системом сакупљања отпада

Насеље	Број домаћинстава	Број домаћинстава обухваћених прикупљањем отпада	% Домаћинстава обухваћених прикупљањем отпада	Количина отпада (kg/дан)
Жагубица	1.062	750	70,62	1.837
Изварица	90	27	30	188
Крепољин	412	228	55,34	845,5
Лазница	597	259	43,38	1.026
Милатовац	212	15	7,07	412,5
Осаница	270	31	11,48	592,5
Суви До	328	57	17,38	659
Јошаница	143	143	100	334,5
Вуковац	139	34	24,46	246
Крупаја	161	43	26,71	313
Близнак	65	38	58,46	179
Милановац	124	80	64,52	222,5
Сиге	201	89	44,28	345
Рибаре	124	3	2,42	241
Брезница	61	-	-	105,5
Медвеђица	10	9	90	22

Извор података: Локални план управљања отпадом општине Жагубица, 2010.год

Покривеност организованим сакупљањем отпада има веома значајну улогу у целокупном систему управљања отпадом. Становништво чија насеља нису у том систему приморано је да отпад одлаже на неадекватан начин при чему настају дивље депоније. У табели се види да је најбоља покривеност у насељу Јошаница где је 100% домаћинстава укључено у организовани систем, затим следи централно насеље Жагубица (70%) и Милановац (64%). Најнеповољнија ситуација је у насељу Брезница где ни једно домаћинство не припада организованом систему сакупљања отпада, затим насеље Рибаре (2%) и Милатовац (7%).

Подаци о количинама сакупљеног отпада у општини Жагубица базирају се на подацима добијеним од стране службе која управља депонијом "Тројон анд Фишер ЕКО". У циљу уједначења критеријума за успостављање количине отпада коју продукује општина Жагубица, усвојена је методологија која се базира на проценама о дневној продукцији отпада препорученим и усвојеним у Националној стратегији, литератури и пракси. Процењена и усвојена дневна производња отпада по становнику износи за урбано насеље Жагубица 0,65 kg/дан, а у осталим 0,5 kg/дан.

Табела 22. Количина отпада по врсти на територији општине Жагубица 2010. године са пројекцијама за 2020. годину

Врста отпада	Стање 2010. године		Пројекције за 2020. годину	
	м³/год	т/год	м³/год	т/год
Папир	733	51	888	62
Текстил	163	28	198	34
Метали	325	228	394	276
Стакло	244	80	295	97
Гума	407	79	493	96
Пластика	733	102	887	123
Органска материја	2.686	1.074	3.250	1.299
Остали отпад (шуг, пепео и др)	2.850	957	3.448	1.158

Извор података: Локални план управљања отпадом општине Жагубица, 2010. год

Тренутно доступни подаци о морфолошкој структури отпада на простору општине Жагубице из 2010. године указују на највећи удео органске материје (1.074 т/год), затим следе пепео и шуг из категорије "остали отпад" (957 т/год), метали (228 т/год), пластика (102 т/год). Количине и морфолошка структура сакупљеног отпада са територије општине Деспотовац нису доступни.

Недостају подаци депоније у Лапову.

Свака од општина одлаже отпад на једној локацији утврђеној одлуком органа локалне самоуправе, које не испуњавају санитарне прописе, док се у селима отпад махом одлаже на тзв. "дивљим" депонијама тј. сметлиштима. Формирање дивљих депонија, последица су, између осталог, и недовољно развијене инфраструктуре за управљање отпадом, односно недовољне покривености насеља организованим системом сакупљања отпада. На простору општине Деспотовац организовано сакупљање отпада врши се у насељеним местима: Деспотовац, Ресавица, Равна Река и Војник (које су у границама обухвата Плана). Месне заједнице Ресавица и Равна Река свој отпад одлажу на јаловишту рудника Рембас, где се по одлагању отпад прекрива јаловинским материјалом. Поред локалне депоније "Бочинац - Зелени Луг" која није урађена по законом захтеваним критеријумима, постоји низ дивљих депонија: депонија поред локалног пута за село Ломницу; депонија у близини села Липовица поред пута за Крупају; депонија поред локалног пута за Поповњак; депонија у близини села Сладаја.

Ове депоније директно угрожавају земљиште, па их је потребно санирати. Под санацијом "дивљих" депонија отпада подразумева се детекција простора деградираних отпадом на целом простору општине Деспотовац, уклањање отпада и ремедијација простора.

Како је концепцијом техничких решења предвиђено, управљање отпадом у општини Деспотовац се заснива на систему примарне сепарације, тј. успостављањем сакупљачких и трансфер станица. Рециклажни центар је корисно изградити тамо где већ постоји могућност адаптације постојећег простора, те у овом случају избор локације у атару села Милива, односно постојећа депонија "Бочинац - Зелени луг" представља рационални предлог.

Депонување сакупљеног отпада из Деспотовца врши се и на санитарној регионалној депонији у Лапову, површине 21ha 93a, и која је у функцији од 2008. године и на коју се доводи отпад из општина Лапово, Баточина, Рача и Деспотовац. Компанија ФЦЦ Врбак д.о.о. Лапово врши делатност сакупљања комуналног отпада са подручја ових општина и опслужује око 50.000 становника.

Општинска депонија на којој се депонује отпад са територије општине Жагубица налази се на локалитету "Концило" удаљеном око 2 km од центра града, на брду изнад врела Млаве од кога га дели високо побрђе. Локација је у крашкој ували, окруженој црногоричном шумом. Састав отпада је разнолик, претежно се ради о кућном отпаду. Отпад се сакупља сепаратно, са издвајањем секундарних сировина: картон, гуме, пластичне флаше, пластичне гајбе, лименке, метални отпад и кабасти отпад. Депонија је ограђена и постављен је објекат са чуваром. Смеће се не прекрива инертним материјалом, али се са времена на време нагомилано смеће се булдозером разастре по површини. Локација сметлишта је одређена одлуком општинских органа. Депонување на овој локацији врши се од 1994. године. и обухвата простор од око 1 ha. Депонија се налази у зони утицаја на извор Млаве, које има велики туристички значај за ово поднебље. Успостављена је сарадња између општина и градова Браничевског региона која укључује Град Пожаревац и општине Велико Градиште, Голубац, Жабари, Петровац на Млави, Кучево, Жагубица и Мало Црниће о формирању регионалног система управљања отпадом. Предвиђа се изградња регионалне депоније која ће бити на простору општине Петровац на Млави, а у току је израда пројектне документације „Избор локације за регионалну депонију на територији општине Петровац на Млави“. Сепарисани отпад који се не депонује из регионалних јединица локалне самоуправе транспортоваће се до регионалног рециклажног центра (посебна целина регионалне депоније), односно до локације за даљи третман у земљи или иностранству.

У области управљања комуналним отпадом предвиђа се санација свих дивљих депонија и рекултивација земљишта са контролом свих подземних вода које могу да буду под посредним и непосредним утицајем постојећих сметлишта; успостављање сакупљачке мреже на цео плански обухват и увођење примарне сепарације који обухвата сепарацију отпада на извору настанка који има за циљ смањење укупне количине отпада који се транспортује на регионалну депонију. На тај начин се повећава проценат смањења поред амбалажног и органског биоразградивог/пољопривредног отпада који иде на депонију (у складу са српским и европским стандардима). Издвајањем биоразградивог отпада стварају се услови за успостављање процеса компостирања у оквиру домаћинства. Планира се успостављање регионалне сарадње са околним општинама у функцији решавања проблема депонувања комуналног отпада и као и изградња рециклажних центара и трансфер станица; планира се санација несанитарних депонија у оквиру општина; планира се унапређење управљања грађевинским отпадом са повећањем рециклаже и употребе овог отпада у

грађевинске сврхе.

Сав опасан отпад са територије Просторног плана усмераваће се ка планираном припадајућем централном регионалном складишту. Прикупљање опасног отпада из домаћинства могуће је успоставити преко мобилних возила. Центри локација за сакупљање опасног отпада из домаћинства (батерија, акумулатора, отпадних уља, отпадних електричних и електронских апарата) могу бити уз центре за одвојено сакупљање рециклабилног отпада (који се планирају у оквиру ПП или ван обухвата плана).

Приоритетна решења:

- успостављање интегрисаног система управљања комуналним отпадом, проширење обухвата сакупљања на 100% и изградња регионалних центара за управљање отпадом - регионалних депонија са постројењима за сепарацију рециклабилног отпада.
- формирање рециклажних острва са контејнерима за одвојено сакупљање амбалажног отпада (стакло, метал, папир, ПЕТ), биоразградивог отпада и осталог мешаног отпада.
- изградња трансфер станица и секундарних рециклажних центара.
- санација дивљих сметлишта укључујући и локације са индустријско/рударским отпадом.

2.6. Услови и мере заштите од катастрофа, елементарних непогода и других несрећа, управљање ванредним ситуацијама и обезбеђење интереса за одбрану земље

Мере заштите планског подручја од катастрофа, елементарних непогода и других несрећа, представљају низ превентивних и других мера, чија примена води спречавању и ублажавању последица, а на основу прописа који регулишу ову област (*Закон о смањењу ризика од катастрофа и управљању у ванредним ситуацијама*, „Сл гласник РС“, бр. 87/2018). Смањење ризика од катастрофа, елементарних непогода и других несрећа и управљање ванредним ситуацијама представљају део система националне безбедности.

Заштита од земљотреса

За потребе сагледавања сеизмичког хазарда у обухвату Просторног плана, израђене су карте епицентара земљотреса и сеизмичког хазарда на површини терена за карактеристично тло. Вредности из карте сеизмичког хазарда за повратни период 475 година представљају основну меру ограничења са аспекта заштите од земљотреса и износе: на површини терена EMS-98=VII-VIII, изражено у степенима макросеизмичког интензитета земљотреса; на основној стени PGA=0,15 g, по параметру максималног хоризонталног убрзања на тлу типа А.

При изради техничке документације и прорачуну конструкције објеката примењивати одредбе *Правилника о техничким нормативима за изградњу објеката високоградње у сеизмичким подручјима* ("Службени лист СФРЈ бр. 31/81, 49/82, 29/83, 21/88 и 52/90), који: обавезује на израду сеизмичке микрорејонизације (сеизмичко микрозонирање) у припреми техничке документације, која обухвата: дефинисање репрезентативног геодинамичког модела локалног тла (изнад основне стене, до нивоа фундарања), базирано на резултатима истраживања; анализу динамичког одговора локалног тла, базирану на вредностима из карте сеизмичког хазарда и резултатима прорачуна; разврстава објекте у следеће категорије: објекти ван категорије (искључиво се примењује поступак динамичке анализе), објекти I категорије (спроводи се поступак динамичке анализе и еквивалентног статичког оптерећења) и објекти нижих категорија.

По важећој законској регулативи и стандардима, основ за прорачун у фази израде техничке документације за објекте нижих категорија, представља сеизмички интензитет са сеизмолошке карте за повратни период од 500 година.

Основне мере заштите од земљотреса:

- примена техничких норми и избор локација за изградњу објеката (асеизмичка изградња);
- заштита од земљотреса треба да представља континуиран процес који обухвата планирање простора, пројектовање и изградњу објеката;
- грађење објеката треба усмерити у правцу усклађивања са сеизмо-геолошким особинама терена, како би се смањио ниво повредљивости објеката и сеизмичког ризика, а тиме и штета од евентуалног земљотреса;

- заштита људи и материјалних добара од последица земљотреса, спроводиће се кроз статичке прорачуне у складу са основним мерама ограничења са аспекта заштите од земљотреса (вредности из карте сеизмичког хазарда), као и применом одговарајућих грађевинско-техничких решења.

Заштита од поплава

У случају брзе концентрације отицаја и појаве екстремних протицаја, поплаве могу да изазову штету у насељима, или оштете путеве и мостове. На планском подручју, могућност поплава постоји у свим алувионима у средњим и доњим токовима река, с обзиром на бујични карактер већине водотокова. Концепција одбране од поплава на планском подручју заснована је на планирању грађевинских подручја и изградњи трајних објеката ван угрожених зона, а у складу са плановима одбране од поплава и бујичних вода (јединице локалне самоуправе у сарадњи са министарством надлежним за водопривреду). На основу законских одредби, надлежни орган јединице локалне самоуправе израђује *План заштите и спасавања од поплава*, који регулише надлежности и институције у ванредним ситуацијама.

Основне мере заштите од поплава и бујичних вода и утицаја поплавног таласа:

- забрана градње свих објеката и подужних траса инфраструктуре, испод максимално очекиване коте поплавног таласа педесетогодишњих великих вода, као и заштита од стогодишњих вода;
- пошумљавање и примена дозвољених биотехничких радова на санацији еродираних површина и стабилизацији земљишта и рушевних обала (услед флувијалне ерозије);
- додатна регулација водног режима, уколико се то покаже неопходним, а која се може постићи натуралном регулацијом корита реке, као и други неопходни хидрограђевински радови и објекти којима се штите угрожена подручја, а по посебним условима;
- смањење ризика од поплавног таласа и протицаја обезбедиће се редовним и ванредним оскултационим осматрањем и систематском контролом водопривредних објеката, израдом студије ризика са анализама могућих сеизмичких деформација терена и унапређењем инфраструктуре за обавештавање, узбуђивање и евакуацију становништва.

Заштита од пожара

За превентивну заштиту од пожара и његово успешно елиминисање, примењиваће се утврђене мере и критеријуми противпожарне заштите на основу Закона о заштити од пожара („Службени гласник РС”, бр. 111/09, 20/15, 87/18 и 87/18-др.закон), као и других закона, важећих техничких прописа и српских стандарда (којима је са аспекта заштите од пожара и експлозија уређена област планирања и изградње објеката, опреме, инсталација и уређаја, који су у обухвату Просторног плана), уз следеће планске мере заштите од пожара:

- израдити или иновирати планове заштите од пожара (посебно за шумска подручја, с обзиром да највећу опасност за избијање и ширење пожара представљају шуме, које захватају највећи део планског подручја);
- приликом планирања сече шума и пошумљавања, неопходно је да се шумске зоне и комплекси (а поготово чисте четинарске шуме) плански испресецају противпожарним путевима, појасевима, просецима, биолошким пругама и другим противпожарним баријерама, које ће онемогућити просторно ширење пожара и на тај начин смањити штетне последице;
- излетишта, одморишта, видиковце, кампове, логоре и друге туристичке и спортско-рекреативне пунктове у шумском подручју, обезбедити од пожара и снабдети их техничком водом, опремом и средствима за гашење пожара;
- забрањено је ложење отворене ватре у шуми и на удаљености мањој од 200 m од руба шуме, изузев на одређеним и за то видно обележеним местима, у складу са прописаним мерама заштите од пожара;
- обавезати све кориснике шума да обезбеде проходност и одговарајући квалитет шумских путева, у циљу бржег и ефикаснијег доласка до места избијања пожара;
- саобраћајном мрежом обезбедити максималну приступачност деловима насеља и објектима који су угрожени од пожара;
- организовати службу и систем контроле и праћења у случају пожара у насељима (ову улогу може да обавља локално становништво);

- димензионисати водоводну мрежу за евентуална гашења пожара, и опремити осетљиве зоне у насељима хидрантима и прикључцима или приручним танковима за воду, на приступачним и погодним местима;
- оформити безбедносне појасеве и друге мере заштите између објеката, којима се спречава ширење пожара у насељима.

Заштита од клизишта

Заштита од потенцијалних клизишта односи се на избегавање нестандартних интервенција у природној конфигурацији земљишта (посебно на већим нагибима), одржавање вегетације на нагнутим теренима, спречавање градње, као и примену следећих мера заштите:

- израда катастра клизишта и карте стабилности терена;
- строга забрана непланске сече шума на покренутим клизним теренима;
- строго ограничавање дотицања воде из домаћинстава у растресите и нагнуте падине и каналисано одвођење отпадних вода до реципијента;
- у зонама клизишта, ограничити намене површина за ширење насеља и изградњу објеката и ускладити их са степеном развијености клизишта, а на пољопривредном земљишту забранити ратарску производњу.

У планском хоризонту санирати она клизишта на којима ће материјална улагања бити оправдана, као и она која данас угрожавају значајне грађевинске и инфраструктурне објекте. Санирање клизишта и спречавање појаве нових извршиће се применом техничких и биолошких мера:

- спречавањем продирања атмосферских и проточних вода кроз одређене геолошке слојеве, односно кроз постојеће клизне равни;
- одвођењем вода из водоносних слојева у паду у зони клизних равни, односно каптирањем свих вода које потхрањују клизишта;
- изградњом дренажних система на већим потезима појава клизишта; пошумљавањем угрожених подручја врстама са разгранатим кореновим системом.

Заштита од временских непогода

Заштита од летњих (непогоде са ветром, провалом облака, громовима и градом, суша, високе температуре) и зимских временских непогода (непогоде са великим снегом, ледом, ниске температуре) остварује се планираном изградњом одговарајуће инфра и супраструктуре, уређењем територије, пошумљавањем, као и организовањем противградне заштите, громобранском заштитом објеката и др.

Заштита од биљних и животињских штеточина

Заштита од штеточина ће се спроводити у оквиру мера газдовања шумама, ловиштима и рибарским подручјима, сагласно законским прописима. Надлежни органи обезбедиће, у сарадњи са стараоцима и корисницима подручја, а у оквиру својих овлашћења:

- праћење стања и организовану заштиту од биљних и животињских штеточина шума и пољопривредних површина, уз примену контролисаних механичких, биолошких и других мера, које нису у супротности са мерама заштите природе и животне средине, и неће оставити негативне последице на становништво;
- организовање локалне службе за праћење стања, остваривање превентивних мера и предузимање активности заштите, повезану са другим службама на нивоу јединица локалне самоуправе, шумских газдинстава и заштићеног подручја.

Заштита становништва и материјалних добара у случају непосредне ратне опасности и од ратних дејстава

Обавезна је примена мера заштите и спасавања становништва и материјалних добара од ратних дејстава. Зонирање територије по степенима угрожености и заштите, врши се у складу са местом и улогом које поједини делови подручја имају, као и у складу са *Проценом угрожености и*

могућности за заштиту и спасавање, Одељења за ванредне ситуације Министарства унутрашњих послова. Изградња објеката и уличне мреже (у циљу обезбеђења прилаза објектима у ванредним ситуацијама и несметаног функционисања цивилне заштите у случају опасности од ратних разарања), као и заштита становништва и материјалних добара, спроводи се у складу са одредбама Закона о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама („Сл гласник РС“, бр. 87/18).

Основне мере заштите становништва и материјалних добара од ратних разарања, које се обезбеђују кроз организацију, уређење и развој насеља (као превентивне мере трајног карактера) јесу:

- дисперзни распоред насеља на ширем подручју, са вишеструким везама са околним насељима и широм саобраћајном мрежом (алтернативни саобраћајни правци за евакуацију), уз мању концентрацију становништва по појединим насељима;
- смањење повредљивости насеља на рушење, изградњом претежно слободностојећих објеката ниже спратности, у складу са прописима за изградњу у трусним подручјима;
- обезбеђење саобраћајне проходности ван зоне зарушавања, ради што бржег и безбеднијег превоза угроженог становништва, уз адекватно дефинисане ширине и техничке карактеристике саобраћајница и могућност двосмерног саобраћајног приступа сваком објекту високоградње;
- обезбеђивање слободног простора у насељима (функционалним зонирањем површина), који су заштићени од рушевина и повезани саобраћајницама;
- електроснабдевање насеља прстенастим разводима мањих независних система и очување алтернативних извора пијаће воде (бунари и извори);
- склањање становништва у заштитним објектима (склоништима), подрумским просторијама и рововским заклонима, који се (у складу са законом) граде у случају непосредне ратне опасности.

Неопходно је обезбедити проходност свих комуникација комплекса посебне намене, не нарушавајући постојеће прилазне путеве у близини ових комплекса.

Услови и мере заштите од интереса за одбрану земље раде се као посебан прилог (Анекс) који је поверљивог карактера и није доступан јавности и саставни је део Просторног плана.

3. КОРИШЋЕЊЕ ПРОСТОРА И БИЛАНС ПОВРШИНА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

Простор у оквиру планског подручја и у наредном периоду остаје намењен највећим делом шумама и мањим делом пољопривредним, посебно обрадивим површинама. Површина шумског земљишта ће се повећати услед рада на пошумљавању терена на којима је шума нестала или је деградирана, док ће се површина пољопривредног земљишта (махом она ниже категорије, која се најчешће налазе у рубној зони или у оквиру садашњих насеља која немају компактна грађевинска подручја) нешто смањити. Поред изградње нових објеката, изградња инфраструктуре (посебно путева) ће проузроковати смањење површина пољопривредног (а нешто мање и шумског) земљишта.

Водна земљишта се задржавају у оквиру постојећих површина, уз корекције које ће бити последица реализације планираних хидроакумулација за потребе регионалног или локалног водоснабдевања, уколико се за истима покаже да су оправдане и потребне, у складу са законом.

Неплодна земљишта, природна или вештачким путем настала, немају значајније распрострањење, али ће се антропогено измењена земљишта, у првом реду намењена грађевинском земљишту насеља, туристичких зона, или инфраструктури, повећати у мери у којој је то неопходно због изградње нових туристичких и спортско-рекреативних објеката и зона, погушћавања постојећих насеља, или изградње неопходне инфраструктуре (у првом реду путева).

Нова изградња се у најмањој мери очекује на простору Парка природе и осталих заштићених подручја и она је усмерена на подручја ван заштићених природних вредности.

Основна намена земљишта на подручју Просторног плана (1.223,7 km²), у постојећем стању има следећу структуру:

- пољопривредно земљиште = 352,5 km² (28,8 %);
- шуме и шумско земљиште (и други вегетацијом обрасли терени) = 818,8 km² (66,9 %);
- воде и водно земљиште = 1,2 km² (0,1 %);
- грађевинско земљиште (насеља и други антропогени терени у функцији насеља и инфраструктуре) = 51,2 km² (4,2 %).

Табела 24. Приказ планираног биланса основне намене на подручју Просторног плана

бр	Катастарска општина	Пољопривредно		Шумско		Водно		Грађевинско		Укупно	
		km ²	%	km ²	%	km ²	%	km ²	%	km ²	%
Општина Деспотовац											
1	Буковац	3,42	3,27	8,44	2,73	0,02	2,3	0,51	1,84	12,47	2,81
2	Бељајка	9,93	9,5	1,11	0,36	0,14	20,69	0,72	2,57	12,38	2,79
3	Деспотовац	1,07	1,02	1,73	0,56	0,01	0,92	5,44	19,49	7,10	1,6
4	Двориште	2,88	2,76	7,02	2,27	0,01	1,84	1,44	5,15	11,45	2,58
5	Јеловац	9,82	9,4	53,17	17,19	0,00	0,23	1,95	6,99	65,27	14,71
6	Језеро	2,66	2,55	7,24	2,34	0,00	0	1,03	3,68	11,85	2,67
7	Липовица	3,74	3,58	6,22	2,01	0,14	20,69	2,15	7,72	13,00	2,93
8	Ломница	8,22	7,87	11,82	3,82	0,00	0,23	2,67	9,56	22,58	5,09
9	Пањевац	5,12	4,9	8,75	2,83	0,14	20,69	1,33	4,78	16,06	3,62
10	Поповњак	3,85	3,68	4,27	1,38	0,02	2,3	0,51	1,84	8,65	1,95
11	Равна Река	4,81	4,6	3,77	1,22	0,00	0	0,92	3,31	9,36	2,11
12	Ресавица	2,46	2,35	3,15	1,02	0,03	4,6	0,31	1,1	6,08	1,37
13	Сладаја	10,36	9,91	9,87	3,19	0,00	0,23	3,08	11,03	19,39	4,37
14	Стењевац	4,81	4,6	12,62	4,08	0,05	6,9	0,82	2,94	18,55	4,18
15	Стрмостен	7,04	6,74	55,40	17,91	0,00	0	1,74	6,25	64,65	14,57
16	Сењски Рудник	0,75	0,72	17,72	5,73	0,06	9,2	0,31	1,1	19,39	4,37
17	Војник	2,13	2,04	8,44	2,73	0,00	0	1,03	3,68	11,67	2,63
18	Жидиле	21,45	20,53	89,64	28,98	0,06	9,2	1,95	6,99	113,81	25,65
Σ	Општина Деспотовац	104,52	100	310,38	100	0,70	100	27,91	100	443,70	100
Општина Жагубица											
1	Близнак	9,16	4,08	10,95	2,1	0,00	0	1,02	2,93	20,90	2,68
2	Брезница	2,25	1	11,26	2,16	0,02	6,3	0,41	1,17	14,04	1,8
3	Горњак	0,43	0,19	8,13	1,56	0,04	12,7	0,10	0,29	8,89	1,14
4	Изварица	5,86	2,61	12,57	2,41	0,01	2,5	0,92	2,64	19,42	2,49
5	Јопаница	9,93	4,42	24,77	4,75	0,00	0	2,45	7,04	37,04	4,75
6	Крепољин	18,13	8,07	27,79	5,33	0,04	12,7	3,26	9,38	49,05	6,29
7	Крупаја	7,46	3,32	17,68	3,39	0,04	12,7	0,92	2,64	26,20	3,36
8	Лазница Селиште	19,20	8,55	40,56	7,78	0,00	0,6	3,06	8,8	62,62	8,03
9	Лазница Село	24,10	10,73	48,70	9,34	0,00	0	4,29	12,32	76,73	9,84
10	Мали Камен	13,97	6,22	83,22	15,96	0,00	0,6	0,82	2,35	98,49	12,63
11	Медвеђица	0,85	0,38	3,86	0,74	0,00	0	0,10	0,29	4,83	0,62
12	Милановац	4,69	2,09	11,37	2,18	0,00	0	0,82	2,35	16,84	2,16
13	Милатовац	10,78	4,8	10,53	2,02	0,00	0,6	1,74	4,99	22,77	2,92
14	Осаница	23,47	10,45	41,92	8,04	0,00	0,6	3,57	10,26	68,23	8,75
15	Рибаре	5,66	2,52	11,78	2,26	0,02	6,3	2,14	6,16	19,57	2,51
16	Сиге	5,75	2,56	12,77	2,45	0,00	0	1,94	5,57	20,35	2,61
17	Суви До	24,95	11,11	66,58	12,77	0,04	12,7	2,24	6,45	93,81	12,03
18	Вуковац	9,70	4,32	12,77	2,45	0,04	12,7	1,12	3,23	23,63	3,03
19	Жагубица 1000	28,25	12,58	64,24	12,32	0,06	19	3,88	11,14	96,38	12,36
Σ	Општина Жагубица	224,60	100	521,4	100	0,30	100	34,8	100	779,80	100
Σ	Просторни план ТД Кучајске пл.	329,1	26,9	830,7	67,9	2,8	0,2	61,1	5,0	1223,7	100

Планирана основна намена земљишта на подручју Просторног плана (1.223,7 km²), има следећу структуру:

- пољопривредно земљиште = 329,1 km² (26,9 %);
- шуме и шумско земљиште (и други вегетацијом обрасли терени) = 830,7 km² (67,9 %);
- воде и водно земљиште = 2,8 km² (0,2 %).
- грађевинско земљиште (насеља и други антропогени терени у функцији насеља, туризма и инфраструктуре) = 61.1 km² (5,0 %);

Табела 25. Приказ биланса основне намене на подручју Просторног плана

основна намена	пољопривредно земљиште		шуме и шумско земљиште *		воде и водно земљиште		грађевинско земљиште **		укупно	
	km ²	%	km ²	%	km ²	%	km ²	%	km ²	%
постојеће (2020/21.)	352.5	28,8	818.8	66,9	1.2	0,1	51.2	4,2	1223,7	100
планирано (2032.)	329.1	26,9	830.7	67,9	2.8	0,2	61.1	5,0		
промена (2032. - 2020/21.)	- 23,4	- 1,9	+111,9	+1,0	+1,6	+0,1	+9,9	+0,8	/	/

* и други вегетацијом обрасли терени

** насеља и други антропогени терени у функцији насеља, туризма и инфраструктуре

Планирана посебна намена земљишта на подручју Просторног плана (461,68 km²), има следећу структуру:

- пољопривредно земљиште = 70,9 km² (15,3 %);
- шуме и шумско земљиште (и други вегетацијом обрасли терени) = 378,89 km² (82,0 %);
- воде и водно земљиште = 7,7 km² (1,6 %).
- грађевинско земљиште (насеља и други антропогени терени у функцији насеља, туризма и инфраструктуре) = 4,1 km² (0,8 %);

Табела 26. Приказ планираног биланса посебне намене на подручју Просторног плана

Посебна намена	пољопривредно земљиште		шуме и шумско земљиште *		воде и водно земљиште		грађевинско земљиште **		укупно	
	km ²	%	km ²	%	km ²	%	km ²	%	km ²	%
Туристички локалитети	1,1	21,5	2,6	50,9	0,5	9,8	0,9	17,6	5,1	100
Заштићено подручје у обухвату Просторног плана (Парк природе, проглашена природна добра и евидентирана станишта заштићених врста)	64,6	14,6	360	81,5	14,9	3,3	2,7	0,6	442,24	100
Заштићено подручје културних добара	0,2	4	3,9	79,5	0,2	4	0,6	12,2	4,9	100
Комплекси посебне намене простори од интереса за одбрану земље	15,8	18,1	70	80,4	1,42	1	0	0	87,22	100

IV ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА, ГРАЂЕЊА И УПОТРЕБЕ ЗЕМЉИШТА

Правила уређења и грађења (у даљем тексту: правила) утврђена Просторним планом су обавезујућа за издавање информације о локацији и локацијских услова у зони директног спровођења Просторног плана (укључујући и подручја детаљне разраде), а у складу са одељком V 2. *Начин спровођења Просторног плана.*

Правила утврђена Просторним планом су обавезујућа на простору који је овај план одредио за потребе посебне намене, али и за усклађивање, измене и допуне донетих просторних планова јединица локалне самоуправе и урбанистичких планова, као и за израду и доношење нових урбанистичких планова и урбанистичких пројеката на овом простору.

Правила се утврђују за:

- зоне са посебним режимом заштите простора (природна добра, културна добра, изворишта водоснабдевања, коридори инфраструктурних система и друге зоне заштите);
- насеља и атаре насеља обухваћене посебним режимом заштите простора;
- коридоре и мрежу саобраћајне и друге инфраструктуре;
- пределе (према утврђеним типовима биотопа).

Просторним планом се не утврђују правила за подручја примене других просторних планова подручја посебне намене (односно њихових подручја детаљне разраде), чији се обухват преклапа са подручјем Просторног плана.

1. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И УПОТРЕБЕ ЗЕМЉИШТА

1.1. Правила уређења и употребе земљишта за подручја са посебним режимом заштите простора

Утврђују се следеће зоне са посебним режимом заштите простора:

- подручја режима заштите природних добара: Парк природе „Кучај - Бељаница” (I, II и III степен заштите); споменици природе и заштићени природни простор; станишта заштићених врста (за заштиту приоритетна станишта); еколошки значајна подручја – подручје еколошке мреже (Кучајске планине);
- подручја режима заштите непокретних културних добара (НКД): значајна подручја са аспекта заштите културног наслеђа, у складу са категоријом НКД;
- зоне санитарне заштите изворишта водоснабдевања;
- заштитни појасеви у коридорима инфраструктурних система.

У случају преклапања зона и режима заштите установљених за посебне намене по различитим основама, примењује се принцип "строжији режим заштите и коришћења простора".

1.1.1. Подручја са режимом заштите природних вредности

Уређење простора у границама Парка природе и еколошки значајним подручјима у обухвату Просторног плана, одвијаће се у складу са режимима, условима и мерама заштите утврђеним у одељку III 1.2. *Природне и предеоне вредности*, овог Просторног плана.

1.1.2. Подручја са режимом заштите културног наслеђа

Уређење простора утврђених непокретних културних добара (НКД) и њихове заштићене околине, добара која уживају претходну заштиту и простора на којима су евидентиране или индиковане културне вредности третираће се у складу са одредбама овог Просторног плана у одељку III 1.3. *Културно наслеђе*.

За утврђена НКД и културна добра која уживају претходну заштиту, непокретности тј. земљиште и објекти на којима се примењују одговарајуће мере и услови заштите и коришћења, одређују се актом о утврђивању културног добра, односно актом о евидентирању добра које ужива претходну заштиту. Те непокретности обухватају простор на коме се налази културно добро и његову заштићену околину.

Сходно члану 29. *Закона о културним добрима*, за идентификована добра, док се не изврши њихово евидентирање, односно проглашавање за културна добра, простором од значаја за примену мера и услова њихове заштите и коришћења, сматраће се земљиште и објекти које као такве у одговарајућем поступку утврди надлежна установа заштите културних добара. За идентификована добра у обухвату Парка природе, простор за примену мера и услова њихове заштите и коришћења одредиће се у поступку израде Плана управљања Парком природе, а на преосталом подручју Просторног плана ван граница Парка природе, просторним планом јединице локалне самоуправе, урбанистичким планом или појединачно, на основу захтева власника или корисника непокретности, инвеститора или органа локалне самоуправе.

1.1.3. Подручја са режимом санитарне заштите изворишта водоснабдевања

Уређење простора у границама зона санитарне заштите изворишта подземних вода, акумулација површинских вода и отворених водотока, одвијаће се у складу са режимима, условима и мерама заштите утврђеним у одељку III 2.4.2. *Водна инфраструктура*, овог Просторног плана.

1.1.4. Подручја са режимом заштите инфраструктурног коридора

Ширина заштитних појасева траса и објеката инфраструктурних система утврђена је на основу одредаба закона и прописа донетих на основу закона, као и применом следећих критеријума:

- утврђивање безбедносног растојања од трасе и објеката инфраструктурног система ради заштите окружења од негативних утицаја на животну средину (бука, аерозагађење, акциденти и др.);
- обезбеђење заштите основних функција у експлоатацији трасе и објеката инфраструктурног система од негативних утицаја из окружења (непланска изградња, неконтролисано одлагање отпада и друге активности које могу да угрозе безбедност, функционисање и одржавање инфраструктурног система).

Установљавају се следећи обострани заштитни појасеви траса и објеката постојећих и планираних инфраструктурних система на подручју Просторног плана:

1. Непосредни појас заштите – простор заштитног појаса:

- од спољне ивице путног земљишта (ивица путног земљишта је на удаљењу од минимум 5,0 m у односу на крајњу тачку попречног профила) ауто-пута IА реда – 40 m;
- од спољне ивице путног земљишта (ивица путног земљишта је на удаљењу од минимум 3,0 m у односу на крајњу тачку попречног профила) државног пута IБ реда – 20 m;
- од спољне ивице путног земљишта (ивица путног земљишта је на удаљењу од минимум 3,0 m у односу на крајњу тачку попречног профила) државног пута II А и Б реда – 10 m;
- од спољне ивице путног земљишта (ивица путног земљишта је на удаљењу од минимум 1,0 m у односу на крајњу тачку попречног профила) општинског пута – 5 m;
- од осовине крајњег пружног колосека – 25 m;
- од крајњег фазног проводника далековода напона 400 kV – 30 m;
- од крајњег фазног проводника далековода напона 220 kV – 30 m;
- од крајњег фазног проводника далековода напона 110 kV – 25 m;
- од крајњег фазног проводника далековода напона 35 kV – 15 m;
- од крајњег фазног проводника далековода напона нижег од 35 kV – мах 10 m;
- од ивице армиранобетонског канала подземног вода (кабла) напона 1 до 35 kV – 1 m;
- за трансформаторске станице на отвореном, за напонски ниво 1 до 35 kV – 10 m;
- од спољне ивице доводних и примарних цевовода – 2,5 m;
- од осе оптичког кабла – 1 m;

2. Шири појас заштите – простор контролисане изградње, од границе непосредног појаса заштите/заштитног појаса, на спољну страну:

- за ауто-пут I А – 40 m;
- за државни пут IБ реда – 20 m;
- за државни пут II А и Б реда – 10 m;
- за општински пут – 5 m.

У непосредном појасу заштите трасе и објеката постојећих и планираних инфраструктурних система, успоставља се режим ограничене и строго контролисане изградње и уређења простора са следећим основним правилима:

- забрањује се изградња објеката који нису у функцији инфраструктурног система који се штити, тј. озакоњење, реконструкција и доградња постојећих и изградња нових објеката;
- дозвољава се изградња функционалних и пратећих садржаја, објеката, постројења и уређаја у функцији инфраструктурног система;
- дозвољава се постављање планиране паралелно вођене трасе осталих инфраструктурних система, објеката и постројења на минималном међусобном растојању, на основу закона и прописа донетих на основу закона, а под условима и на начин који утврди надлежно јавно предузеће, односно управљач јавног инфраструктурног система;
- изводе се потребни радови и спроводе мере заштите окружења од негативних утицаја инфраструктурног система на природне вредности и животну средину, као и потребне мере заштите инфраструктурног система;
- ограде, дрвеће и засади поред јавних путева подижу се тако да не ометају прегледност јавног пута и не угрожавају безбедност саобраћаја;

- успоставља се режим ограничене и строго контролисане изградње и уређења простора у непосредном појасу заштите далековода, у складу са условима издатим од надлежног предузећа електродистрибуције;
- у заштитном појасу јавног пута забрањена је изградња грађевинских или других објеката, отварање рудника, каменолома и депонија отпада и смећа, као и постављање постројења, уређаја и инсталација, осим изградње саобраћајних површина пратећих садржаја јавног пута, постројења, уређаја и инсталација који служе потребама јавног пута и саобраћаја на јавном путу;
- у заштитном појасу јавног пута, у складу са законом, може да се гради/поставља, водовод, канализација, гасовод и други сличан објекат, као и телекомуникациони и електро водови, инсталације, постројења и сл, по претходно прибављеној сагласности управљача јавног пута која садржи саобраћајно-техничке услове;
- у заштитном појасу јавног пута, може се одобрити озакоњење и реконструкција постојећих објеката у изграђеном простору насеља, на основу одговарајуће планске документације, као и техничке документације за доградњу, реконструкцију, рехабилитацију или изградњу јавног пута.
- непосредни појас заштите јавног пута, због емисија аерозагађења, повећане буке и загађивања земљишта, представља зону веома великог еколошког оптерећења животне средине.

У ширем појасу заштите трасе и објеката постојећих и планираних инфраструктурних система, успоставља се режим селективне и контролисане изградње и уређења простора са следећим основним правилима:

- дозвољава се изградња објеката, реконструкција и доградња постојећих и изградња нових објеката у зонама предвиђеним за изградњу на основу Просторног плана, односно детаљне разраде овог плана или урбанистичког плана, с тим да је за повећање степена изграђености и заузетости површина предуслов предузимање мера заштите на основу процене утицаја и ризика од инфраструктурног система на животну средину;
- сви планирани паралелно вођени инфраструктурни системи који нису постављени у непосредном појасу заштите смештају се у ширем појасу заштите на минималном међусобном растојању, на основу закона и прописа донетих на основу закона;
- изводе се потребни радови и спроводе мере заштите окружења од негативних утицаја инфраструктурног система на природне вредности и животну средину, као и потребне мере заштите инфраструктурног система које нису реализоване у непосредном појасу заштите;
- забрањено је отварање рудника, каменолома, депонија отпада и постројења која су извори загађивања животне средине;
- шири појас заштите јавног пута, због повећане буке и загађивања земљишта, представља зону великог еколошког оптерећења животне средине.

У случају када се заштитни појасеви у коридорима инфраструктурних система преклапају са подручјима режима заштите природних или културних добара, или зоном санитарне заштите изворишта вода, примењује се строжији режим заштите, коришћења, изградње и уређења простора.

1.2. Правила уређења и употребе земљишта основне намене обухваћене посебним наменама подручја Просторног плана

Правила уређења се односе на: пољопривредно земљиште, шумско земљиште, водно земљиште и грађевинско земљиште.

1.2.1. Пољопривредно земљиште

На пољопривредном земљишту, забрањују се и ограничавају, односно дозвољавају активности у свему према важећем *Закону о пољопривредном земљишту* ("Службени гласник РС" бр. 62/06, 65/08-др.закон, 41/09, 112/15, 80/17 и 95/18-др.закон). Ово подразумева обезбеђивање заштите пољопривредне, еколошке, рекреативне и пејзажно-естетске функције пољопривредног земљишта (нарочито пољопривредног земљишта вишег бонитета).

Уређивање пољопривредног земљишта вршиће се поступцима: комасације (којом се укрупњава земљиште исте намене и побољшавају природно-еколошки услови на земљишту), добровољног груписања земљишта (исте намене) и мелиорације (којом се поправљају физичке, хемијске и биолошке особине земљишта), у складу са законом.

1.2.2. Шумско земљиште

На шумском земљишту, забрањују се и ограничавају, односно дозвољавају активности у свему према важећем *Закону о шумама* и *Закону о заштити природе*.

Газдовање шумама ускладиће се са интересима водопривреде, првенствено у погледу заштите од ерозије и потенцијалних клизишта. Корисници и сопственици шума дужни су да предузимају мере ради заштите шума од пожара и других елементарних непогода, биљних болести и штеточина, као и мере неге шумских засада.

Коришћење, уређивање и заштита ловишта подразумевају активности у свему према важећем *Закону о дивљачи и ловству* ("Службени гласник РС", бр. 18/10 и 95/18-др.закон).

1.2.3. Водно земљиште

На водном земљишту, забрањују се и ограничавају, односно дозвољавају активности у вези са коришћењем водног земљишта и водних објеката, и успостављају права, обавезе, дужности и надлежности у вези са обављањем водне делатности (уређење водотока и заштита од штетног дејства вода, уређење и коришћење вода и заштита вода од загађивања), у свему према важећем *Закону о водама*.

1.2.4. Грађевинско земљиште

Изградња ће се првенствено усмеравати на изграђено и неизграђено грађевинско земљиште у оквиру грађевинских подручја насеља и других грађевинских подручја дефинисаних Просторним планом, а на основу следећих смерница:

- обезбедити минимални степен опремљености комуналном инфраструктуром који обухвата: приступ на јавну саобраћајну површину, могућност прикључења на водоводну, канализациону и електроенергетску мрежу;
- ограничити изградњу у заштитном појасу и појасу контролисане изградње јавних путева, у складу са законом;
- приоритет дати ревитализацији, обнови и очувању целина са амбијенталним вредностима, са постојећим грађевинским фондом, пре свега објеката традиционалне архитектуре, и традиционалним начином уређења окућнице;
- архитектонску обраду нових објеката (чија се изградња усмерава на неизграђен простор у оквиру постојећег грађевинског подручја) ускладити са традиционалним архитектонским мотивима и материјалима изграђеног ткива, уз очување амбијенталних вредности;
- делатности у области производње, пословања и услуга усмеравати на агрокомплекс, прераду пољопривредних производа и одрживо коришћење природних ресурса, без негативног утицаја на животну средину и заштићено подручје;
- евентуално мање проширење грађевинског подручја вршити у односу на конфигурацију терена, бонитетне карактеристике земљишта и планиране садржаје везане за развој туризма, организацију и уређење туристичких и рекреативних простора, у складу са овим Просторним планом.

Грађевинско подручје насеља уређује се за различите намене:

- становање у централним (са директним приступом на главне насељске саобраћајнице, што отвара могућност бављења пратећим услужним делатностима) или ободним насељима и деловима насеља (са претежно заступљеним економским објектима на окућницама);
- површине и објекти јавне намене (образовање и васпитање, здравствена и социјална заштита, спорт и рекреација, култура и наука, управа и администрација, комуналне делатности, јавно зеленило), са дистрибуцијом у складу са планираном мрежом насеља и јавних служби дефинисаном Просторним планом, односно просторним планом јединица

- локалне самоуправе;
- производне делатности и пословање – агрокомплекси, фарме, прерада пољопривредних производа и друге делатности, уз одрживо коришћење природних ресурса и без негативног утицаја на животну средину и заштићено подручје;
- саобраћајнице – одржавање постојећих и изградња нових, у зависности од потреба и уз поштовање пропозиција из Просторног плана.

1.3. Општи услови за прикључење на саобраћајну и другу инфраструктуру

Инфраструктурни коридор је простор намењен за регулацију саобраћајница и водотокова, и постављање свих мрежа комуналне инфраструктуре: водоводна и канализациона мрежа, мрежа снабдевања топлотном енергијом (гасовод, даљинско грејање), електроенергетска мрежа (укључујући обновљиве изворе енергије), ТТ мрежа (ПТТ, кабловска ТВ, интернет). Граница инфраструктурног коридора је линија која омеђава простор погодан за изградњу инфраструктурних система и инсталација.

Код израде инфраструктурних решења руководи се: законским нормативима, правилима урбанистичке регулације, потребама становништва и економским могућностима локалне заједнице.

На захтев надлежног органа јединице локалне самоуправе, услове за прикључење на саобраћајну и комуналну инфраструктуру утврђиваће органи, организације, предузећа и институције које су законом за то овлашћене.

Општи услови за прикључење:

- прикључке на државне и друге јавне путеве предвидети контролисано, уз довољно велика растојања прикључака у односу на рачунску брзину, тако да не ометају одвијање саобраћаја на јавном путу;
- за подручја где не постоји организовано снабдевање пијаћом водом, дозвољава се изградња бунара или локалне водоводне мреже са бунаром или каптажом;
- за подручја где не постоји организовано одвођење отпадних вода, дозвољава се изградња непрпусне септичке јаме или компактног постројења, који ће се користити до изградње канализационе мреже;
- прикључак на подземну нисконапонску мрежу може бити само подземан, а на надземну нисконапонску мрежу - подземан или надземан.

1.4. Општа правила заштите предела

Концепција заштите, уређења и развоја предела подразумева различите приступе обезбеђивања квалитета предела у односу на циљеве просторног развоја: развој усклађен са специфичним развојним и регионалним карактером предела; заштиту и одрживо коришћење проглашеног природног и културног наслеђа и њихово просторно повезивање (локалне, регионалне, националне и међународне еколошке и културне мреже); јачање постојећих и креирање нових вредности у просторима у којима је вредност предела од посебног значаја за развој (туристичка и културна подручја, међународне мреже); санацију (ревитализацију и рестаурацију) постојећих и креирање нових вредности у просторима у којима је вредност предела деградирана; минимизирање негативних и стимулисање позитивних утицаја новог развоја на карактер и диверзитет предела. Валоризација за потребе планирања простора, врши се на нивоу предеоних целина, природних одлика амбијената, културно-историјске баштине, туристичке и комуналне опремљености, елемената просторне угрожености и др., а у контексту постојеће и планиране намене простора.

Заштита предела ће се обезбедити:

- одржавањем и унапређивањем биотичких потенцијала у њиховој природној разноврсности;
- заштитом станишта, а самим тим и биодиверзитета, уз посебан акценат на заштиту, очување и унапређење појединих врста (кишобран врста, темелјних врста, врста индикатора, ретких и угрожених врста), диверзитета екосистема и одржавањем биолошких ресурса;
- заштитом споменика културе и њиховог непосредног окружења; заштитом архитектуре типичне за регион;

- заштитом природних елемената предела који чине његов идентитет, заштита геолошких и геоморфолошких карактеристика;
- очувањем целовитости предела, кроз интеракцију свих његових компонената и да се третира као јавно добро;
- формирањем повезаног система зеленила (зелене инфраструктуре) и уклапање новопланираног у постојеће вредно зеленило;
- унапређењем стања нарушених делова природе и предела;
- промовисањем и подстицање активности са циљем да се ојача економија и унапреди квалитет живота локалног становништва;
- имплементирањем инструмената заштите животне средине и развијање еколошке свести;
- очувањем амбијенталних, рекреативних и естетских потенцијала подручја;
- функционалном интеграцијом подручја у шире окружење;
- одрживим развојем туризма и других комплементарних активности које ће довести до унапређења квалитета живота локалног становништва;
- успостављањем ефикасног система управљања заштитом и развојем подручја, као и заштита јавног интереса, јавних добара и добара у општој употреби.

Посебан вид заштите животне средине је заштита природе у коју је укључена заштита предела, објеката, генофонда (биљних и животињских врста) и заштита пејзажа и амбијента. Под унапређењем се подразумевају радње чији је циљ да средина буде погоднија за живот свих живих бића (у оквиру тога и човека), без обзира да ли је она већ деградирана или је природно непогодна за живот.

Кроз мере неге и уређења комплекса биотопа, може се остварити веза између заштите површина и заштите врста, односно одржавање и унапређење могућности преживљавања биљног и животињског света у доминантном културном пределу планског подручја. Мере обухватају:

- мере одржавања, класичне мере неге које служе сузбијању природних сукцесија како би се задржали биотопи, по правилу, антропогено настали (живице, пашњаци, полусуве ливаде, и др.);
- мере оптимизације стања, у циљу промене постојећег стања једне површине и побољшања њеног значаја за заштиту природе (осиромашивање интензивно коришћених пашњака и др.);
- мере активне заштите и обезбеђења, спречавање нежељеног утицаја човекових активности (издвајање зона заштите и циљне мере заштите врста);
- мере ренатурализације животних простора, обухватају формирање секундарних биотопа према циљевима заштите природе (формирање мирних вода, живица, измуљивање језера и др.).

1.4.1. Правила заштите биотопа

Правила заштите, неге, уређења и коришћења предела Просторног плана, подразумевају мере и активности које се односе на очување и унапређење услова за опстанак биљака и животиња, као и на заштиту, унапређење и очување њихових станишта. Кроз примену ових мера, реализоваће се основни захтеви и принципи заштите природе. Потребно је успоставити интегралну заштиту природе, која подразумева заштиту природе и ван издвојених приоритетних подручја заштите.

1. Комплекс биотопа шума и експлоатационих шума:

Основни критеријуми за вредност ових биотопа су величина површина под шумом и зрелост, затим природност, разноврсност структуре, репрезентативност, заступљеност одређених структура и типична микроклима шуме, при чему предност имају станишта која одговарају потенцијалној природној вегетацији. Најзначајније међу издвојеним су велике површине под шумама букве, шуме храстова, граба, јасена и других врста, али се у обзир са становишта заштите узимају и сви мањи биотопи и значајна станишта – хабитати у оквиру шума (стајаће водене површине, текуће воде - извори, гејзири, врела, затим обронци, косине, пећине и др.). Заштита оваквих биотопа у суштини подразумева искључивање свих оних активности које доводе до нарушавања стабилности екосистема унутар њих, ремећења природне равнотеже и било каквог вида загађивања и оштећења.

Мере заштите, неге и уређења шума обухватају:

- очување повезаности подручја под шумама, без даљих распарчавања приликом изградње саобраћајних и других објеката;

- очување врста значајних за тип станишта;
- у свим шумама обезбеђивање неопходног процента зрелих, старих и сувих (стојећих и оборених стабала), а нарочито стабала са дупљама, у зависности од типова станишта;
- очување у највећој мери рубова шума и тежња ка степенастом формирању ивица шума;
- спровођење продужења сечиве зрелости домаћих врста дрвећа с обзиром на физиолошки век поједине врсте и здравствено стање шумске заједнице;
- унапређивање стања постојећих шума и повећање површина под шумом (пошумљавање), што се нарочито односи на очување обраслости и неге високих букових шума;
- приликом завршног сека већих шумских површина, где је то могуће, остављати мање непосечене површине;
- спровођење адекватних мера за очување угрожених и ретких дивљих врста као и њихово редовно праћење (мониторинг);
- избегавање алохтоних, као и генетски модификованих врста и фаворизовање аутохтоних врста у односу који одражава природни састав, користећи природи блиске методе пошумљавања;
- избегавање употребе хемијских средстава за заштиту биља и биолошки контролних средстава у строго контролисаним условима и примењивање сертификованих биолошких средстава;
- редуковање мреже шумских путева који нису у редовној употреби и давање предности бочним путевима;
- спречавање фрагментације шумских површина која је изазвана изградњом шумских путева;
- очување природног састава и потенцијала појединих типова, као значајног показатеља очуваности (деградације) шумских екосистема, а тиме и природе у целини;
- спровођење пребирне сече и формирање разнодобних састојина, при чему треба ставити акценат на природно подмлађивање и природну сукцесију;
- спровођење мера (превентивне и репресивне) заштите строгог природног резервата у циљу очувања његове природне вредности и реткости;
- забрана сече ретких, реликтних и ендемичних врста као што су: горски јавор, црна јова, јасика, планински брест, граб, бреза и оморика;
- посебна заштита шума у којима се јавља оморика;
- контрола и праћење гљива које изазивају болести (нарочито у буковим шумама), као и очување популације ретких и угрожених врста гљива;
- довођењу у ред сечишта, санирање ветролома и снеголома, односно места која би могла да послуже као погодна локација за појаву инсектских жаришта;
- заштити подмладка (што је посебно важно у деградираним састојинама);
- форсирање, природним и вештачким путем, обнављања аутохтоних врста дрвећа водећи рачуна о динамици промена станишних граница услед негативног деловања фактора ризика и климатских промена;
- повећање бројности крупне дивљачи, нарочито аутохтоних и економски највреднијих врста (медвед, дивља свиња, срна и зец);
- очување ретких и угрожених врста ловне дивљачи;
- одржавање саобраћајница и објеката који служе одрживом газдовању шумама.
- мере за унапређење заштите шума састоје се и у интензивирању следећих радова: прогнози појаве штетних инсеката; развијању и унапређивању извештајне и дијагнозно-прогнозне службе; стручном оспособљавању оперативаца на терену за препознавање економски штетних инсеката; стварању збирке најважнијих економски штетних инсеката у циљу едуковања особља које се бави заштитом и одржавањем шума.

2. Комплекс биотопа шикара:

Овакви комплекси биотопа представљају први деградацијски стадијум шума. У њима готово да нема разлике у спратности дрвећа и грмља, у њима грмље доминира, а дрвеће се јавља местимично. Најчешће настају због прекомерног броја оваца и коза које брсте младе избојке и пупољке, или због прекомерног броја дивљачи. Подмладак се не може развити у стабла, него се развија у грмолику вегетацију.

Мере неге и заштите шикара обухватају:

- Контролу бројности популација појединих врста и контролу брста;
- Контролисање рубних зона и мешовитих типова станишта у контактним зонама (миграције врста);
- Спречавање даље деградације станишта;
- Праћење и процену стадијума деградације унутар екосистема;
- Заштиту појединих ретких врста;
- Контролисану и планску сечу и крчење како би се зауставили даљи процеси деградације;
- Пошумљавање и рекултивацију у појединим подручјима.

3. Комплекс биотопа влажних станишта и тресава:

Критеријуми за вредност оваквих биотопа су угроженост, структурна разноврсност у односу на дубину воду, константност воде, заступљеност појединих биљних врста (еутрофне и мезотрофне травне формације), затим осиромашеност хранљивим материјама и структура обале ивичног хабитата. Овакви типови станишта су издвојени као Подручја од међународног значаја за биљке (ПА) и Подручја од међународног значаја за птице (ИВА). Иако се на први поглед не чини, подручја су изузетно богата разноврсном флором и фауном, а посебно бројним врстама инсеката. Нарочито су угрожена због савременог начина пашарења које више није еколошки прихватљиво.

Мере заштите, неге и уређења ових типова станишта обухватају:

- забрану промене намене површина и уништавање оваквих типова станишта;
- очување врста значајних за хабитат;
- очување повољног водног режима, укључујући висок ниво подземних вода на подручјима влажних типова станишта и тресава;
- очување влажних станишта у што природнијем стању, а према потреби извршити њихову ревитализацију;
- очување повољних физичко – хемијских и биолошких својстава воде за дати тип станишта, или њихово побољшавање, уколико је то неопходно;
- очување повољног састава и концентрације хранљивих минералних и органских материја у води и тлу водених и влажних станишта;
- примену биотехничких радова ради заштите и опстанка свих влажних станишта, тресава и стајаћих вода;
- користити неинвазивне методе пашарења, како би се у што мањој мери реметила природна равнотежа;
- континуирано праћење и евалуација подручја како би се имала јасна слика постојећег стања у екосистемима;
- забранити нелегално одлагање отпада, интензивну пољопривредну експлоатацију и исушивање влажних типова станишта.

4. Комплекс биотопа текућих вода:

Мере уређења, неге и заштите биотопа текућих вода обухватају следеће:

- очувати разноликост станишта на водотоцима очувањем неутврђених обала, спрудова, брзака, слапова и др. и повољну динамику вода (меандрирање, преношење и одлагање наноса, повремено природно плавлеење рукаваца и др.);
- у заштити од штетног деловања воде, дати предност коришћењу природних ретензија и водотокова, као простора за задржавање поплавних вода, односно њихово отицање;
- ренатурализовање делова речних токова оштећених хидротехничким захтевима;
- остављање појасева ширине 5 – 10 метара који нису приведени намени, како би се умањило нанос еродираних материјала, као и хранљивих и штетних материја са пољопривредних површина;
- приобална подручја не косити како би се развиле заједнице трске и високог шибља;
- забранити изградњу хидрорегулација које спречавају миграције риба и бескичмењака;
- задржавање слободне обале и површина блиских природним у подручју алувијалних равни и спречавање деградације изградњом саобраћајница, викендица и рекреационих објеката;
- биотопе извора и површинске дренажне изворе треба заштитити успостављањем широких заштитних зона (минимум 20 – 30 cm у свим правцима). Забранити обраду земљишта у овим зонама;

- редуковати сечу приобалног дрвећа и спроводити је контролисано, а дозволити сечу појединачног дрвећа, наизменично јер шумска вегетација утиче на количину органских материја (нагомилавање отадног биљног материјала, лишћа и грања која служи као храна многим воденим организмима, инсектима, пужевама, рачићима);
- тежити заштити речних токова на територији читавог слива;
- константно пратити квалитет површинских и подземних вода;
- уклонити све могуће узроке загађивања текућих вода;
- на местима изливања отпадних вода поставити филтере;
- забранити употребу пестицида и вештачких ђубрива у контактним зонама (пољопривреда);
- забранити, ограничити и спречити уношење опасних и штетних материја у воде, прописати и предузети и дуге мере за очување и побољшање квалитета воде.
- посебно водити рачуна о заштити извора и читавих токова, као стаништима кренобионта и кренофила;
- заштитити реке одрживом пољопривредом, као делатности производње хране код које су усклађени еколошки, економски и социјални аспекти.
- плански спроводити реализацију коришћења постојећих водних ресурса, пречишћавање индустријских и урбаних вода и смањити губитке вода у системима за наводњавање;
- заштитити површинске и подземне воде од загађења преиспитивањем технолошких процеса у индустријским и привредним објектима и смањити њихово упуштање у воде;
- реализовати хидротехничке мере за прераспделу водених ресурса. Донети посебан акциони план за изградњу постројења за пречишћавање отпадних вода, као и увести накнаде за испуштање отпадних вода из насеља и индустрије као и друге економске инструменте;
- у циљу заштите подземних вода потребно је извршити забрану свих активности које могу нарушити режим подземних вода као што су експлоатација шљунка, песка, рударска постројења, санација депонија септичких јама и др.;
- разрадити нове или усавршити постојеће технолошке процесе, да би се количине отпадне воде елиминисале, или свеле на минимум;
- пречишћавање отпадних вода изводити на месту њиховог настајања, што омогућује виши степен пречишћености;
- делове речних токова оштећене хидротермалним захватима потребно је ренатурализовати одговарајућим техничким мерама. Успоставити што већу динамику у алувијалној равни са одронима обала, депоновањем седимената, променама тока вода и променама у дијамици тока.

5. Комплекс биотопа степолике вегетације:

Мере неге и заштите биотопа степолике вегетације подразумевају:

- очување и унапређење својстава земљишта на којима се јавља овакв тип вегетациј (најчешће чернозем, ређе рендзине и смоница);
- очување граничне вегетације степа и других прелазних и мешовитих заједница;
- регулисање и праћење бројности популација појединих врста које су карактеристичне за овакве типове станишта (врста глодара и организама који живе под земљом);
- ренатурализацију на стаништима где су раније постојали травњаци сиромашних станишта;
- утврђивање временског оптимума за испашу и спречавање формирања шипражја услед испаше стоке;
- заштиту и унапређивање сиромашнијих травних заједница које се јављају на чистинама, уз саобраћајнице, на косинама и насипима;
- забрану пренамене површина и претварање земљиша у пољопривредно земљиште.

6. Комплекс биотопа лишајева и маховина:

Мере неге и заштите ових биотопа свде се на забрану свих радова и активности које би могле утицати на измену морфологије терена, нарушавања здраве животне средине и угрожавање станишта лишајева и маховина.

7. Комплекс биотопа ледених пећина и повремених стајаћих водених маса:

Мере неге и заштите ових биотопа обухватају: забрану депоновања смећа и другог отпада и испуштање отпадних вода директно у земљиште и водотоке; забрану свих активности које би нарушиле амбијенталне вредности, морфологију терена, пећинских улаза и непосредног окружења.

8. Комплекс биотопа њива:

Специјална нега ових комплекса биотопа се не захтева. Довољно је редуковање интензитета коришћења. Екстензивирање обраде њива приоритетно има утицаја на заштиту ресурса (вода и земљиште) и тиме индиректно на заштиту биотопа

9. Комплекс биотопа ливада и пашњака:

Мере неге и заштите ливада и пашњака обухватају:

- забрану промене намене и културе површина у правцу интензивнијег коришћења (преоравање ливада и пашњака, пошумљавање, изградња објеката), односно преоравања травних површина;
- забрану било каквог оштећења вегетације, спаљивање вегетације ливада и пашњака и подизање привремених објеката;
- забрану изградње заливних система и канала који утичу на еколошке и хидролошке карактеристике биотопа ливада и пашњака;
- кошење обављати само када је земљиште суво, тако да механизација не оштети земљиште и флору; На мозаичним површинама ливада, кошење треба вршити најмање два пута;
- приликом кошења, оставити вегетацију на минимум 15 cm висине, ради очувања физичке структуре бусенова;
- на сваких 10 – ак метара остављати непокошене травне траке (1,5 – 2 m ширине) које ће чинити места за скровиште и храњење ситних животиња или гежђење птица, осим у случајевима закоровљених и жбуњем обраслих површина, где треба косити читаве површине;
- сву биомасу уклонити, након завршеног кошења;
- забранити примену мелиорационих мера, употребу хемијских средстава и ђубрива (минералних и органских) на пашњацима;
- померити период кошења до октобра, како би се биљкама које касније плодносе омогућило ширење и размножавање;
- ограничити коришћење за испашу и споводити контролисану испашу;
- реализовати програм обнове традиционалног пашњачког сточарења, којима се утврђују оптимални капацитети, начин коришћења и мере за унапређивање травних заједница.

10. Комплекси биотопа насеља:

Мере заштите, неге и уређења обухватају:

- формирање и одржавање свих типова зелених површина, а посебно дрвореда дуж саобраћајница у већим насељима (насељима урбаног типа);
- заштита и очување високовредноване постојеће вегетације коју треба уклопити у новопланирану вегетацију и при том тежити да се унапреди квалитет простора и побољша микроклимат (урбана насеља);
- задржавање традиционалних начина уређења окућнице сеоских дворишта, воћњака и пољопривредних површина у окружењу села у селима разбијеног типа;
- очување карактера високопланинског подручја у зонама нове изградње (викенд насеља);
- очување карактера високопланинског подручја и традиционалне слике окружења насеља у зонама нових садржаја (туризам, рекреација);
- санитацију и ремедијацију у конфликтним зонама мешовите намене;
- формирање вертрозаштитних појасева, са сразмерним учешћем лишћара и четинара, око рударских насеља (Ресавица, Равна река, Сењски Рудник);
- забрану формирања парковског зеленила градског типа (осим у већим насељима урбаног типа као што су Деспотовац и Жагубица) и уношење алохтоних врста дрвећа.

2. ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА

На подручју Просторног плана дефинисане су основне намене земљишта - грађевинско, пољопривредно, шумско и водно земљиште. У оквиру претежних основних намена, утврђују се

правила грађења на простору који је овај просторни план одредио за потребе главне (кључне) и осталих посебних намена, као и за коридоре и мрежу саобраћајне и друге инфраструктуре.

Правила грађења утврђена Просторним планом су обавезујућа за издавање информације о локацији и локацијских услова у зони директног спровођења Просторног плана (укључујући и подручје детаљне разраде). Ова правила су обавезујућа и за усклађивање, измене и допуне донетих просторних планова јединица локалне самоуправе и урбанистичких планова, као и за израду и доношење нових урбанистичких планова и урбанистичких пројеката на простору који је Просторни план одредио за потребе посебне намене, као што је описано у одељку V 2. *Начин спровођења Просторног плана.*

2.1. Правила грађења на грађевинском земљишту

2.1.1. Општа правила грађења

Услови за формирање грађевинске парцеле: грађевинска парцела може се делити парцелацијом до правилима утврђеног минимума. Новоформирана грађевинска парцела треба да има што правилнију геометријску форму, прилагођену терену и типу изградње. Приступ новоформиране парцеле на јавну површину може се обезбедити и преко сукорисничких површина. Промена постојеће границе парцеле може да се врши и у корист јавне површине. Може да се врши и спајање две или више постојећих парцела ради формирања грађевинске парцеле. Препарцелација није дозвољена на парцелама које су предвиђене за јавне намене, на којима се налазе споменици културе и објекти од јавног интереса, осим у случају када се предметни простор увећава и уређује.

Кућа за одмор и повремено становање - Најмања површина грађевинске парцеле за изградњу појединачних слободностојећих објеката за одмор и повремено становање је 500,0 m². У оквиру ових зона могуће је формирати парцеле намењене еко и етно туризму са минималном парцелом од 1000 m², најмања ширина фронта грађевинске парцеле до 25,0 m за изградњу слободностојећег објекта, односно објеката, индекса заузетости до 30%, спратности П+1.

Сеојска зона - Најмања површина грађевинске парцеле за изградњу у насељу је 400,0 m², а најмања ширина те парцеле у насељима за све врсте изградње износи 12,0 m. На грађевинској парцели чија је површина мања од најмање површине од 400,00 m², односно не мања од 150,0 m², може се утврдити изградња стамбеног објекта спратности П+1, са два стана, индекса изграђености до 0,8. У оквиру ових зона могуће је формирати парцеле намењене еко и етно туризму са минималном парцелом од 1000 m², најмања ширина фронта грађевинске парцеле до 25,0 m за изградњу слободностојећег објекта, односно објеката, индекса заузетости до 30%, спратности П+1.

Зона ретких насеља и породичне градње - Најмања површина грађевинске парцеле за изградњу слободностојећег објекта је 300,0 m², двојног објекта је 400,0 m² (две по 200,0 m²), објеката у непрекинутом низу, атријумских и полуатријумских објеката 200,0 m², као и објеката у прекинутом низу - 200,0 m². Најмања ширина грађевинске парцеле за изградњу слободностојећег објекта је 10,0 m, двојних објеката 16,0 (два по 8,0 m) и објеката у непрекинутом низу 5,0 m. У оквиру ових зона могуће је формирати парцеле намењене еко и етно туризму са минималном парцелом од 1000 m², најмања ширина фронта грађевинске парцеле до 25,0 m за изградњу слободностојећег објекта, односно објеката, индекса заузетости до 30%, спратности П+1.

Зона привредних делатности и пословања - Најмања ширина грађевинске парцеле за привредне, пословне, производне и индустријске објекте је 16,0 m, а најмања површина нове парцеле за нову изградњу је 800,0 m².

Остале зоне - За остале појединачне зоне парцеле се дефинишу у складу са посебном наменом, односно у складу са инфраструктурним објектима.

Позиционирање објеката на грађевинској парцели: дефинише се у односу на регулациону линију (грађевинском линијом) и на границу суседних парцела, као и на основу позиције изграђених објеката, односно типологије градње. За постојеће објекте чија су међусобна и растојања од граница суседних парцела мања од вредности утврђених правилима, у случају реконструкције, на суседним странама није дозвољено постављати отворе стамбених просторија. Грађевинске линије морају бити дефинисане тако да не представљају сметњу за функционисање објеката на парцели и постављање мреже и објеката инфраструктуре.

Међусобна удаљеност слободностојећих и објеката у прекинутом низу, износи најмање половину висине вишег објекта, али не мање од 4,0 m. Удаљеност се може смањити на четвртину, ако објекти на насупрним бочним фасадама не садрже отворе на просторијама за становање или пословање. Слободностојећи објекат не може заклањати директно осунчање другом објекту више од половине трајања директног осунчања.

Грађевинска линија се поклапа са регулационом линијом на грађевинској парцели, или се налази на растојању утврђеном правилима. Подземна грађевинска линија може се утврдити и изван габарита објекта, као и у појасу између регулационе и грађевинске линије, ако то не представља сметњу у функционисању објекта или инфраструктурне и саобраћајне мреже.

Урбанистички параметри: Постојеће грађевинске парцеле на којима су урбанистички параметри (индекси заузетости и изграђености грађевинске парцеле, спратност и висина објеката) већи од правилима утврђених вредности, задржавају постојеће параметре, без могућности доградње.

Висина објекта је: на релативно равном терену - растојање од меродавне коте терена до коте слемена; на стрмом терену са нагибом према улици (навише) - растојање од меродавне коте терена до коте слемена; на стрмом терену са нагибом од улице (наниже) - растојање од коте нивелете пута до коте слемена. *Меродавна кота терена* (нулта тачка објекта) је најнижа тачка пресека вертикалне фасадне равни објекта и планираног уређеног терена. *Планирани уређени терен* представља природни терен пре изградње уз дозвољену интервенцију на терену (могућност модификације терена у односу на постојећи терен) до мах 0,9 m, која се регулише нивелацијом терена. За веће објекте и сложене структуре, меродавна кота терена се утврђује за сваку дилатацију.

Кота приземља објеката одређује се у односу на коту нивелете јавног/приступног пута, односно према нултој коти објекта, и то: кота приземља нових објеката на равном терену не може бити нижа од коте нивелете јавног/приступног пута; кота приземља може бити највише 1,6 m виша од нулте коте; за објекте на стрмом терену са нагибом од улице (наниже), кота приземља може бити највише 1,6 m нижа од коте нивелете јавног пута; за објекте који у приземљу имају нестамбену намену, кота приземља може бити максимално 0,3 m виша од коте тротоара (денивелација се савладава унутар објекта).

Испади на објекту (хоризонтална пројекција испада) не могу прелазити регулациону линију више од 1,2 m и то на делу објекта вишем од 4,5 m, односно грађевинску линију више од 1,6m.

Испади грађевинских елемената на нивоу приземља могу прећи грађевинску, односно регулациону линију (рачунајући од основног габарита објекта до хоризонталне пројекције испада), и то: излози локала - 0,3 m, по целој висини, када најмања ширина тротоара износи 3,0 m; транспарентне браварске конзолне надстрешнице у зони приземне етаже – 2,0 m по целој ширини објекта са висином изнад 4,0 m; платнене надстрешнице са масивном браварском конструкцијом – 1,0 m од спољне ивице тротоара на висини изнад 4,0m; конзолне рекламе - 1,2 m на висини изнад 4,0 m.

Испади грађевинских елемената (еркери, дократи, балкони, улазне надстрешнице са и без стубова, надстрешнице и сл.) на нивоу првог спрата могу да пређу грађевинску, односно регулациону линију (рачунајући од основног габарита објекта до хоризонталне пројекције испада), и то: на делу објекта према предњем дворишту - 1,2 m, али укупна површина грађевинских елемената не може прећи 50% уличне фасаде изнад приземља; на делу објекта према бочном дворишту претежно северне оријентације (најмањег растојања од 1,5 m) - 0,6 m, али укупна површина грађевинских елемената не може прећи 30% бочне фасаде изнад приземља; на делу објекта према бочном дворишту претежно јужне оријентације (најмањег растојања од 2,5 m) - 0,9 m, али укупна површина грађевинских елемената не може прећи 30% бочне фасаде изнад приземља; на делу објекта према задњем дворишту (најмањег растојања од задње линије суседне грађевинске парцеле од 5,0 m) - 1,2 m, али укупна површина грађевинских елемената не може прећи 30% задње фасаде изнад приземља.

Отворене спољне степенице могу се постављати на објекат (предњи део) ако је грађевинска линија 3,0 m увучена у односу на регулациону линију и ако савлађују висину до 0,9 m. Отворене спољне степенице које савлађују висину преко 0,9 m улазе у габарит објекта. Отворене спољне степенице које се постављају на бочни или задњи део објекта не могу ометати пролаз и друге функције дворишта.

Грађевински елементи испод коте тротоара (подрумска етажа) – могу прећи регулациону линију (рачунајући од основног габарита објекта до хоризонталне пројекције испада), и то: стопе темеља и подрумски зидови - 0,5 m; шахтови подрумских просторија до нивоа коте тротоара - 1 m.

Стопе темеља не могу прелазити границу суседне парцеле, осим уз сагласност власника или корисника парцеле.

Висина надзитета стамбене поткровне етаже износи највише 1,8 m, рачунајући од које пода најниже поткровне етаже до тачке прелома вертикалне фасадне равни и косине крова. *Поткровље* је свака етажа под кровном косином (у зависности од нагиба кровних равни може се формирати више ових етажа), са или без надзитета, која на једном свом делу има чисту висину до таванице.

Ограђивање грађевинске парцеле може се вршити зиданом оградом до висине од 0,9 m (рачунајући од које тротоара) или транспарентном оградом до висине од 1,4 m. Зидане и друге врсте ограда постављају се на регулациону линију тако да ограда, стубови ограде и капије буду на грађевинској парцели која се ограђује. Врата и капије на уличној оградни не могу се отворити ван регулационе линије.

Зидана нетранспарентна ограда између парцела подиже се до висине 1,4 m уз сагласност суседа, тако да стубови ограде буду на земљишту власника ограде. Суседне грађевинске парцеле могу се ограђивати живом зеленом оградом која се сади у осовини границе грађевинске парцеле, или транспарентном оградом до висине од 1,4 m, која се поставља тако да стубови ограде буду на земљишту власника ограде.

Грађевинска парцела се може преграђивати у функционалне целине (стамбени део, економски део, економски приступ, стамбени приступ, окућница и сл.), с тим да висина унутрашње ограде не може бити већа од висине спољне ограде.

Одводњавање површинских вода са парцеле врши се слободним падом према риголама, односно према улици, са најмањим падом од 1,5%. Површинске воде са једне грађевинске парцеле не могу се усмеравати према другој парцели. Површинске и друге отпадне воде из економског дворишта одводе се регулисано до ђубришне јаме.

Архитектонско обликовање: спољни изглед објекта, облик крова, примењени материјали, боје, архитектонски детаљи и други архитектонски елементи, треба да су у складу са амбијентом и да доприносе очувању визуелног идентитета и унапређењу естетских вредности простора. Не користити елементе и композиције као што су нападни фолклоризам, радикални еклектицизам, мансардни кровови и сл. Нови објекти својим пропорцијама и архитектуром треба да чине обликовну целину са суседним објектима и простором, посебно у оквиру простора изражених амбијенталних вредности, који треба планирати у стилу традиционалног наслеђа, уз обнову историјски вредних објеката.

Услови заштите суседних објеката, животне средине и други услови: У току извођења радова и при експлоатацији, водити рачуна о техничким и еколошким условима на суседним парцелама (према техничким и другим нормативима за одређену врсту објекта), као и о безбедности објеката изграђених на њима (при ископу темеља, одводњавању површинске воде, гаражирању возила, изношењу шута, смећа и др.). Услови заштите животне средине, санитарни и хигијенски услови (емисија буке, аеро и других врста загађења), услови заштите од пожара, геомеханички, хидрогеолошки и други безбедносни услови, у складу су са одговарајућим прописима и нормативима и позитивном законском регулативом која дефинише утицај објекта и делатности на животну средину.

Стандард приступачности и енергетска ефикасност: Несметано кретање особа са посебним потребама, деце и старијих особа мора бити обезбеђено за објекте јавне намене и остале објекте за јавно коришћење, у складу са прописима и нормативима из ове области. Сви објекти у зависности од врсте и намене, морају бити пројектовани, изграђени, коришћени и одржавани на начин којим се обезбеђују позитивном законском регулативом прописана енергетска својства објекта.

2.1.2. Посебна правила

На основу анализе стања коришћења земљишта на планском подручју и еколошке подобности истог, а имајући у виду и евидентиране потребе за простором и делатностима, правила грађења дефинишу се за објекте стамбене намене, привредних делатности и пословања, јавне намене, верске објекте и објекте туристичке супраструктуре и инфраструктуре.

2.1.2.1. Објекти стамбене намене

Основне карактеристике планинског типа сеоских насеља су: релативна разбијеност, мање парцеле неправилног облика, већа искоришћеност и изграђеност парцеле, мања међусобна удаљеност суседних (стамбених и економских) објеката и заступљеност више типова сеоских домаћинстава (пољопривредног, мешовитог и непољопривредног). На развој села и организацију сеоског становања највећи утицај имају: опште економско стање локалне заједнице, месне прилике самог насеља (близина центара и важних комуникација), конфигурација терена и природно окружење (шумско подручје, природна добра, водотокови). Генерално, за села на планском подручју карактеристична је: релативна удаљеност од важних комуникација, мала насељеност, смањивање контингента радно способног становништва, велика старост становника и др. Правила за зоне становања примењују се како за централне (компактне) делове сеоских насеља, тако и за изграђене, започете или инициране насељске целине ван компактног насељског ткива.

Врста и намена објеката који се могу градити: објекти намењени становању (препоручују се типови објеката доминантни у постојећој физичкој структури - углавном слободностојећи породични стамбени објекти), економски и помоћни, односно пратећи објекти. Могуће је градити економске објекте, уз услов да буду задовољени сви хигијенски захтеви и прописи везани за заштиту животне средине. Економски објекти су: објекти за гајење домаћих животиња (стаје за коње и магарце, штале за говеда и биволе, живинарници, свињци, овчарници, козарници, објети за гајење кунића, голубова и украсних птица), пратећи објекти за гајење домаћих животиња (испусти за стоку, објекти за одлагање чврстог стајњака и скупљање осоке), објекти за складиштење сточне хране и пољопривредних производа (сеници, магацини за сточну храну, сило-јаме и сило-тренчеви; амбари и кошеви) и остали објекти у функцији пољопривредног газдинства (објекти за машине и возила, пушнице, сушионице, млекар, санитарни пропусник и сл.). Могуће је градити помоћне или пратеће објекте у функцији објеката намењених становању (гараже, летње кухиње, септичке јаме, бунари, цистерне за воду и сл.).

Компатибилни садржаји и врсте објеката: трговина, услуге и сервиси, услужно и производно занатство, угоститељство, туристичке услуге у сеоском домаћинству, као и мањи производни и пословни објекти из домена прераде пољопривредних и шумских производа, одрживог коришћења природних ресурса и сл., под условом да немају негативног утицаја на животну средину. Ови садржаји могу бити у оквиру основног (стамбеног) објекта (најчешће у приземљу) или у оквиру помоћног или пратећег објекта на парцели.

Врста и намена објеката чија је изградња забрањена: индустријске, производне, складишне и друге делатности које имају негативни утицај на животну средину и основну намену (делатности које угрожавају околину буком, вибрацијама, гасовима, мирисима, отпадним водама и другим штетним дејствима).

Услови за формирање грађевинске парцеле: у зависности од типа домаћинства, грађевинска парцела има: стамбени део парцеле (стамбено двориште), економски део парцеле (економско двориште) и башту. Минимална парцела пољопривредног домаћинства садржи: стамбени део – 300,0 m², економски део – 400,0 m² и башту – 300,0 m² (укупно 1000,0 m², при чему стамбени и економски део могу да буду на посебним парцелама). Минимална парцела мешовитог домаћинства садржи: стамбени део – 300,0 m², нестамбени део – 400,0 m² (укупно 700,0 m²). Минимална парцела непољопривредног (стамбеног) домаћинства: 300,0 m². Минимална ширина фронта грађевинске парцеле према типу домаћинства: пољопривредна домаћинства – 20,0 m; мешовита домаћинства – 16,0m; непољопривредна (стамбена) домаћинства – 12,0 m. На формираној грађевинској парцели чија је површина или ширина мања од минималне површине или ширине, може се предвидети изградња или реконструкција објеката, поштујући посебна правила зоне становања и ограничења парцеле. Код изграђених парцела могуће је вршити парцелацију по дубини, са обезбеђењем колског пролаза минималне ширине 3,5 m.

Положај објеката у односу на регулациону линију: Минимално растојање између грађевинске линије објекта (без обзира да ли се ради о изградњи, доградњи или реконструкцији) и границе парцеле јавног пута (регулациона линија) је 5,0 m. Од овог правила је могуће одступити само у циљу очувања амбијенталне вредности насеља. У зони у којој постоје изграђени објекти, претходно растојање се утврђује на основу позиције већине изграђених објеката. Грађевинска линија помоћног или пратећег објекта не може да буде испред грађевинске линије основног објекта, осим ако конфигурација терена не условљава другачији положај. На парцели са нагибом терена од јавног пута наниже, у случају нове изградње, стамбено двориште се поставља на највишој коти уз јавни пут,

а економско двориште иза стамбеног дворишта на нижој коти. На парцели са нагибом терена ка јавном путу, у случају нове изградње, стамбено двориште се поставља на највишој коти, па економско двориште може бити испред стамбеног дворишта, уз јавни пут, уз увећање претходно утврђеног растојања између грађевинске и регулационе линије за мин 3,0 m зеленог заштитног појаса.

Положај објеката у односу на границе грађевинске парцеле: Минимално растојање габарита слободностојећег стамбеног објекта од границе бочне суседне парцеле износи: 1,5 m на делу бочног дворишта северне оријентације; 2,5 m на делу бочног дворишта јужне оријентације. За изграђене објекте чије је растојање до границе суседне (бочне или задње) парцеле мање од претходно утврђених вредности, у случају реконструкције не могу се на суседним странама предвиђати отвори за осветљавање стамбених просторија. За економске и помоћне објекте, минимално удаљење од границе бочне суседне парцеле износи 1,5 m. За изграђене економске и помоћне објекте чије је растојање до границе суседне (бочне или задње) парцеле мање од претходно утврђене вредности, у случају реконструкције не могу се на суседним странама предвиђати отвори за осветљавање просторија. Минимално удаљење септичке јаме од границе суседне (бочне или задње) парцеле је 3,0 m.

Међусобна удаљеност објеката: Минимална међусобна удаљеност стамбених објеката на истој грађевинској парцели, или на суседним парцелама, износи 4,0 m. За изграђене објекте који су међусобно удаљени мање од 4,0 m, у случају реконструкције не могу се на суседним странама предвиђати наспрамни отвори за осветљавање стамбених просторија. Слободностојећи стамбени објекат не може заклањати директно осунчање другом стамбеном објекту више од половине трајања директног осунчања. Минимална међусобна удаљеност економских и помоћних објеката на истој грађевинској парцели, или на суседним парцелама, износи 3 m. Међусобно растојање објекта за гајење домаћих животиња од стамбеног објекта је мин. 15,0 m. Међусобно растојање ђубришта и пољског клозета од стамбеног објекта, бунара, односно живог извора воде је најмање 20 m и то само на нижој коти. Минимално удаљење септичке јаме од стамбеног објекта је 6 m. Организација економског дворишта мора бити таква да се прљави садржаји (сточне стаје, ђубришта, септичке јаме, пољски клозети) постављају на најудаљенијим деловима економског дворишта и само низ ветар у односу на чисте садржаје. Бунаре градити на вишој коти од коте економских објеката прљавих садржаја, на прописаној удаљености од њих. Положај, габарит и локација економског објекта мора бити прилагођена просторним могућностима економског дворишта, уз обезбеђен лак приступ и везу са другим објектима и добру организацију економског простора.

Урбанистички параметри: Код израчунавања урбанистичких параметара на грађевинској парцели, узимају се у обзир сви објекти на парцели. Стамбени део грађевинске парцеле: индекс заузетости = мах 30%; индекс изграђености = мах 0,6; уређено зеленило = мин 30%. Економски/нестамбени део грађевинске парцеле: индекс заузетости = мах 40%; индекс изграђености = мах 0,6; уређено зеленило = мин 20%.

Спратност и висина објеката: Максимална спратност стамбених објеката на парцели је П+1+Пк, а максимална висина 10,0 m. Могућа је изградња подрумских или сутеренских просторија, уколико не постоје сметње геомеханичке и хидрогеолошке природе. Максимална спратност економских и помоћних објеката је П+Пк, а максимална висина 7,0 m.

Услови за изградњу других објеката на грађевинској парцели: Могућа је изградња других стамбених објеката у стамбеном делу парцеле, као и економских објеката у економском делу парцеле. Дозвољена је и изградња помоћних или пратећих објеката у функцији стамбених или економских објеката, као и у функцији садржаја компатибилних зони становања, који не угрожавају основну намену и немају негативних утицаја на животну средину.

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и паркирања возила: За паркирање возила за сопствене потребе, возила везаних за обављање делатности компатибилних са основном наменом парцеле, помоћних возила и прикључних апарата, власници објеката обезбеђују простор на сопственој грађевинској парцели, изван површине јавног пута. Број неопходних паркинг места се одређује у зависности од врсте објекта и то једно паркинг место за сваки стан, односно једно паркинг место на 70 m² корисне површине за нестамбене намене. Свака грађевинска парцела мора да има одговарајућу везу са јавним путем или приступним саобраћајницама. Ширина приватног пролаза за парцеле које немају директан приступ јавном путу не може бити мања од 2,5 m (стамбени пут), односно 3,5 m (економски пут).

Архитектонско обликовање: Архитектонску обраду стамбених, економских, помоћних и пратећих објеката прилагодити традиционалној архитектури народног градитељства и традиционалном начину организације и уређења парцеле, али и потребама корисника и савременом квалитету живљења. Изградњу објеката и уређење парцела у процесу ревитализације централних делова насеља и изграђених насељских целина, прилагодити предеоном лику подручја. Применити аутохтоне грађевинске материјале и архитектонски израз (препорука: кров – кос, вишеводан, максималног нагиба 45°; кровни покривач - плоче шкриљаца и шиндре, или други традиционални покривач; фасада – малтерисана (беле боје), опека и/или дрво).

Минимални степен опремљености комуналном инфраструктуром обухвата: приступ на јавну саобраћајну површину, могућност прикључења на водоводну, канализациону и електроенергетску мрежу.

2.1.2.2. Објекти привредних делатности и пословања

Становници села планинског типа оријентисани су на сточарску производњу (отвореног и полуотвореног типа) и одрживо коришћење шумског богатства, а нешто мање на ратарску и другу пољопривредну производњу. За развој сеоских насеља и упошљавање радно способног локалног становништва, значајно је омогућити обављање привредних делатности и пословања усмерених на агрокомплекс, сточарску производњу, прераду пољопривредних, сточарских и шумских производа, а уз одрживо коришћење природних ресурса и без негативног утицаја на животну средину и заштићено подручје. Предност ће имати локације на постојећем грађевинском земљишту, са добрим саобраћајним приступом и обезбеђеном минималном комуналном опремљеношћу, уколико нису у супротности са условима и мерама заштите животне средине, водотока, изворишта водоснабдевања, природног или културног добра, односно правилима овог Просторног плана.

Врста и намена објеката који се могу градити: објекти производног и услужног занатства; пословно-трговински објекти; објекти за прераду пољопривредних, сточарских и шумских производа; објекти за производњу прехрамбених производа и сточне хране; сточне и живинарске фарме и рибњаци.

Компатибилни садржаји и врсте објеката: складишта, стоваришта и сервиси; друге производне делатности које не угрожавају здравље људи и животну средину.

Врста и намена објеката чија је изградња забрањена: производни објекти који нису у функцији пољопривреде, сточарства или шумарства, и други објекти који могу имати негативне утицаје на животну средину (објекти који подлежу обавези израде процене утицаја на животну средину, у складу са важећом Уредбом о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину).

Услови за формирање грађевинске парцеле: Најмања површина грађевинске парцеле – 3000,0 m². Најмања ширина грађевинске парцеле – 30,0 m. Терен мора бити раван или благо закошен (до 10%, објекти паралелни са изохипсом). *Минимално опремање грађевинске парцеле* подразумева: обезбеђење приступног пута, водоснабдевање, прикупљање и пречишћавање отпадних вода, прикупљање отпада (посебне просторије или ограђени простор са одговарајућим посудама за сакупљање, примарну селекцију и одношење комуналног отпада и отпада који настаје у процесу производње), прикључак на електроенергетску и телекомуникациону мрежу, уређење манипулативног простора и паркинга за различите врсте возила.

Положај објеката у односу на регулациону линију: Минимално растојање између грађевинске и регулационе линије је 15,0 m. У простору између регулационе и грађевинске линије може се поставити улазни и контролни пункт. Комерцијални и административни садржаји производног или пословног комплекса (продајни, изложбени простор и сл.), по правилу се позиционирају ближе јавној површини (саобраћајници), док су производни садржаји у залеђу парцеле.

Положај објеката у односу на границе грађевинске парцеле: Минимално растојање објекта од бочних граница парцеле је 6,0 m, а од задње границе парцеле 12,0 m.

Међусобна удаљеност објеката: Најмања дозвољена удаљеност објеката од бочних суседних објеката у оквиру парцеле/комплекса је 8,0 m (12,0 m од објеката на суседној

парцели/комплексу). Складиштење материјала и робе на отвореном делу грађевинске парцеле не сме бити организовано у делу према јавној површини (саобраћајници), већ мора бити визуелно заклоњено објектима или зеленилом (минимална ширина заштитног зеленог појаса је 10,0 m). Простор за прикупљање отпада се поставља у најудаљенијем делу парцеле, минимум 30,0 m од најближег објекта, супротно од правца доминантног ветра. Позиција објекта за узгој стоке одређује се у складу са капацитетом објекта и минималним растојањем у односу на зону становања, извориште водоснабдевања и јавне путеве, према закону и правилницима о ветеринарско-санитарним условима за узгој и држање стоке. Постројења за механичку прераду дрвета и слични објекти шумске привреде не смеју се постављати на удаљености мањој од 200,0 m од руба шуме. Генерални распоред објекта према нагибу терена, као и према правцу доминантних ветрова (низ ветар) је од чистијих функција и садржаја ка прљавијим.

Урбанистички параметри: Код израчунавања урбанистичких параметара на грађевинској парцели, узимају се у обзир сви објекти на парцели. Највећи дозвољени индекс заузетости грађевинске парцеле = 30%. Највећи дозвољени индекс изграђености грађевинске парцеле = 0,6. Као апсорбциони појас за заштиту објекта изван комплекса, али и као заштита објекта унутар комплекса од утицаја споља, као и између појединих групација или објекта појединачно, предвидети најмање 20% површине грађевинске парцеле под уређеним зеленилом.

Спратност и висина објекта: Максимална спратност објекта на парцели је П+1, а максимална висина 10,0 m, осим за технолошке објекте, где се може утврдити и већа висина у складу са технолошким потребама, али не виша од 15,0 m. Могућа је изградња подземних етажа, уколико не постоје сметње геомеханичке и хидрогеолошке природе.

Услови за изградњу других објекта на грађевинској парцели: Могућа је изградња других објекта за обављање делатности на парцели, у циљу омогућавања даљег развоја и организације комплекса, етапне изградње и груписања објекта по функцијама и садржајима, или евентуалних измена, допуна и прилагођавања простора за обављање делатности. Дозвољена је и изградња помоћних или пратећих објекта везаних за делатност која се обавља на парцели, или у функцији садржаја компатибилних овој зони, који не угрожавају основну намену и немају негативних утицаја на животну средину.

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и паркирања возила: Сваки објект мора да има одговарајућу везу са приступним саобраћајницама и функционални приступ манипулативном простору и простору за паркирање. Сви улази треба да су контролисани (могу да садрже и портирницу, дезинфекциону баријеру, колску вагу и сл.), а комплекси ограђени, уз предвиђање најмањег потребног броја улаза. Димензија претоварних и манипулативних површина зависи од технолошког процеса, броја и типа референтних возила и механизације. Потребно је извршити потпуну диференцијацију прљавих и чистих комуникација у комплексу (путеви хране и остали путеви). Ширина колског прилаза је најмање 3,5 m. Паркинг и гаражни простор за возила и механизацију предвидети у оквиру грађевинске парцеле (комплекса), и димензионисати у зависности од технолошког процеса и потреба делатности које се обављају у комплексу.

Минимални степен опремљености комуналном инфраструктуром обухвата: приступ на јавну саобраћајну површину, могућност прикључења на водоводну, канализациону и електроенергетску мрежу.

2.1.2.3. Објекти јавне намене и верски објекти

Уређење јавних површина подразумева уређење простора који су планом предвиђени за објекте чије је коришћење/изградња од општег интереса, у складу са законом: јавне функције и службе, јавне зелене површине, комуналне зоне и објекти, објекти саобраћајне и комуналне инфраструктуре, као и објекти у функцији заштићених подручја. Јавне површине и објекти су, по правилу, на грађевинском земљишту у јавној својини. Објекти јавне намене могу се градити и на грађевинском земљишту у приватној својини (предвиђеном за остале намене), уколико се задовоље сви нормативи и критеријуми за одговарајућу јавну намену и услови непосредног окружења.

Јавне функције и службе

Врста и намена објеката који се могу градити: објекти образовања и васпитања, објекти здравствене и социјалне заштите, објекти спорта и рекреације, објекти културе и науке, објекти управе и администрације, дистрибуирани у складу са планираном мрежом насеља и јавних служби дефинисаном овим Просторним планом, односно просторним планом јединица локалне самоуправе.

Компатибилни садржаји и врсте објеката: објекти и садржаји других јавних функција и служби, комунални објекти (пијаце), верски објекти, објекти у функцији заштићених подручја, објекти саобраћајне и комуналне инфраструктуре и јавно зеленило.

Врста и намена објеката чија је изградња забрањена: објекти који нису у функцији основне или допунске намене.

Услови за формирање грађевинске парцеле: Величина парцеле усаглашава се са потребама конкретне намене, у складу са одговарајућим прописима и техничким нормативима. Најмања ширина грађевинске парцеле – 20,0 m.

Положај објеката у односу на регулациону линију и границе грађевинске парцеле: Минимално растојање између грађевинске и регулационе линије је 3,0 m. Минимално растојање основног габарита објекта (без испада) и границе суседне (бочне и задње) грађевинске парцеле је 2,5 m, осим у центру насеља, где је могуће постављање објекта на бочној међи, уколико је ово у складу са типологијом градње центра насеља.

Међусобна удаљеност објеката: Најмања дозвољена међусобна удаљеност објеката је минимално половина висине вишег објекта, али не мање од 6,0 m. Удаљеност објеката јавних функција и служби од стамбених објеката износи најмање 10,0 m, а од објеката производних делатности и пословања најмање 30,0 m.

Урбанистички параметри: Код израчунавања урбанистичких параметара на грађевинској парцели, узимају се у обзир сви објекти на парцели. Највећи дозвољени индекс заузетости грађевинске парцеле = 40%. Највећи дозвољени индекс изграђености грађевинске парцеле = 0,8. Предвидети најмање 15% површине грађевинске парцеле под уређеним зеленилом.

Спратност и висина објеката: Максимална спратност објеката је П+1+Пк, а максимална висина 12,0 m. Могућа је изградња подрумских или сутеренских просторија, уколико не постоје сметње геомеханичке и хидрогеолошке природе. Спратност, висина и габарит објеката морају бити у складу са важећим прописима за одговарајуће делатности које ће се обављати у објекту.

Услови за изградњу других објеката на грађевинској парцели: Могућа је изградња других објекта јавне намене, као и помоћних или пратећих објеката у функцији основне или допунске намене (спратности до П+Пк).

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и паркирања возила: Приступ грађевинској парцели омогућити са јавне саобраћајне површине, уз обезбеђење доступности и сигурности приступа парцели. Ширина колског прилаза је најмање 3,5 m. Паркирање возила се обезбеђује у оквиру грађевинске парцеле објекта, или на контактної јавној површини (јавно паркиралиште или обележен паркинг простор у регулационом профилу саобраћајнице), уколико то дозвољава стање на терену, и то: једно паркинг/гаражно место на 100,0 m² корисне површине, односно према стандарду за специфичне намене.

Објекти у функцији заштићених подручја

Под објектима у функцији заштићених подручја, подразумева се изградња, уређење и опремање пунктова за потребе Парка природе „Кучај - Бељаница“, за који су прописани посебни режими, услови и мере заштите. Ови пунктови се лоцирају дисперзно на планском подручју, тако да се омогући што боља заштита и презентација природних, предеоних и културних вредности, али и да се задовоље потребе научно-истраживачких, културно-образовних и туристичких развојних програма, прилагођених заштићеном подручју. То искључује или ограничава активности, изградњу објеката и постављање опреме, ако је тако прописано овим Просторним планом, релевантним законским и подзаконским актима из области заштите природе, уредбом о заштити природног добра и актима управљача заштићеног подручја, као и других надлежних институција.

Посебна правила грађења за објекте у функцији заштићених подручја, а на основу општих правила овог плана, дефинисаће урбанистички планови и пројекти, према одељку V 2. *Начин спровођења Просторног плана* овог Просторног плана. Ово обухвата следеће:

– улазне станице у заштићено подручје (са инфо-пунктовима), пунктови за контролно-чуварску

службу и горску службу спасавања, као и други пунктови у функцији истраживања, заштите, контроле и презентације заштићеног простора, односно одрживог коришћења природних ресурса (према плану и програму управљања заштићеним подручјем);

- кампови, извиђачки/планинарски логори, биваци и одморишта, видиковци и излетишта, спортско-рекреативни садржаји у функцији коришћења природних потенцијала (полигони екстремних спортова и др.), као и садржаји у функцији контролисаног спортског лова и риболова (стајалишта, платформе и др.), уколико не угрожавају природне вредности и њихове режиме заштите;
- одговарајући садржаји у функцији заштићеног подручја, на транзитним туристичким правцима (пратећи садржај путне инфраструктуре) и туристичким стазама које повезују природне и културне вредности планског подручја (уређење пешачких и бициклистичких стаза, стаза за јахање и турно скијање);
- одговарајући садржаји у функцији заштићеног подручја, у туристичким локалитетима на подручју Парка природе.

Јавне зелене површине

Јавно зеленило се може уређивати као:

- зеленило јавних простора и комплекса јавних објеката (партерно и пејзажно зеленило);
- заштитно зеленило - зеленило у функцији заштите земљишта од ерозије и клизања и у функцији заштите биодиверзитета (предвиђају се само мере неге и одржавања).

Уређивање земљишта за подизање или реконструкцију јавних зелених површина, обухвата:

- припремање земљишта - припремни и истражни радови (израда биолошких основа, студијске и пројектне документације, израда геодетских и других подлога, евиденција постојеће вегетације и др.), санирање и нивелација терена и други радови;
- опремање земљишта - изградња комуналне инфраструктуре за редовни режим коришћења и одржавања зелене површине (водовод, канализација, јавна расвета и др.), као и уређење осталих јавних површина које су у контакту са зеленом површином (саобраћајне, пешачке и др.), у складу утврђеном наменом.

Општи услови за уређење јавних зелених површина:

- избор врста за озелењавање усагласити са наменом и функцијом јавне зелене површине као и условима станишта. Користити аутохтоне декоративне саднице једногодишњег и вишегодишњег хабитуса, у складу са постојећим аутохтоним растињем, у циљу заштите биодиверзитета, предела, природних и културних добара и водног режима;
- формирати дрворед према колским саобраћајницама, а дрворедне саднице ускладити са постојећим аутохтоним растињем;
- уређење зеленила око јавних објеката вршити тако да се нагласи улаз у објекат, а према паркинг простору и регулацији подићи дрворед;
- хортикултурна решења ускладити са трасама подземних инсталација и испоштовати потребна минимална одстојања у складу са важећим техничким прописима;
- партерна решења ускладити са наменом и функцијом јавне зелене површине, тако да се не угрозе њене постојеће вредности. С тим у вези, планирати одговарајућу опрему и садржаје, као и однос поплочаних површина, ниског и високог растиња.
- дозвољени радови - санитарна сеча стабала, реконструкција и подизање нових цветњака, нова садња, реконструкција и подизање нових вртно-архитектонских елемената, реконструкција и изградња нових стаза, реконструкција постојећих објеката, изградња фонтана, постављање елемената урбаног мобилијара, изградња игралишта за рекреацију и дечјих игралишта, ограђивање и сл.

Комуналне зоне и објекти

Пијаце – могуће је уређење и изградња пијаца мешовитог типа (зелена, цветна, млечна, занатска и/или робна пијаца, међусобно одвојене и обележене), која се спроводи у складу са техничким прописима за ову врсту објеката и према следећим условима:

- уређење свих објеката и површина које се налазе у склопу пијаце, вршиће се уз поштовање санитарно-хигијенских услова, услова заштите животне средине и других законом предвиђених услова за ову намену;
- уређење и опремање простора ускладити са могућношћу вишенаменског коришћења и трансформације на виши ниво снабдевања, уређења и изградње.

Гробља – уређење гробља подразумева: формирање гробних парцела/места; формирање и уређење колских и пешачких саобраћајница и прилазних путева; уређење пешачких и зелених површина; ограђивање гробља. Правила грађења се утврђују за изградњу објеката (на неизграђеном делу гробља) и за реконструкцију постојећих објеката. Под објектима на гробљима подразумевају се: гробне парцеле/места, капела, верски објекат, колске и пешачке саобраћајнице и прилазни путеви, пешачки трг, зелене површине, ограда гробља и други мањи објекти у функцији погребне делатности. Правила се примењују за постојећа гробља/делове гробља са решеним имовинско–правним односима, док је за проширење постојећег гробља (или изградњу новог гробља, уколико на постојећем не постоје услове за даље сахрањивање, због попуњености, немогућности приступа, или решавања имовинског статуса), предвиђена израда одговарајућег урбанистичког плана.

Врста и намена објеката који се могу градити: Комунални објекти – пијаце и гробља.

Компатибилни садржаји и врсте објеката: Садржаји и објекти у функцији основне делатности – трговина, услуге (административне и комерцијалне), угоститељство, услужно занатство.

Врста и намена објеката чија је изградња забрањена: Изградња производних и стамбених објеката, као и оних који имају негативне утицаје на животну средину.

Услови за формирање грађевинске парцеле: Величина парцеле усаглашава се са потребама конкретне намене у складу са прописима и одговарајућим техничким нормативима.

Положај објеката у односу на регулацију и границе грађевинске парцеле: Минимално растојање између грађевинске и регулационе линије је 3,0 m. Минимално растојање основног габарита објекта (без испада) и границе суседне (бочне или задње) грађевинске парцеле је 2,5 m.

Међусобна удаљеност објеката: У случају када се гробље граничи са зоном становања, приликом одређивања положаја гробних парцела на неизграђеном делу гробља, ивица парцеле мора бити удаљена минимално 25,0 m од стамбеног објекта. Простор између гробне парцеле и границе гробља има улогу заштитног зеленог појаса и мора се озеленити високом вегетацијом.

Урбанистички параметри: Највећи дозвољени индекс заузетости грађевинске парцеле је 80%, а индекс изграђености 0,6 (рачунајући манипулативне и паркинг просторе, односно површине за сахрањивање).

Спратност и висина објеката: Максимална спратност објеката је II, а максимална висина објекта 7,0 m. Могућа је изградња подземних етажа, уколико не постоје сметње геомеханичке и хидрогеолошке природе.

Услови за изградњу других објеката на грађевинској парцели: На једној грађевинској парцели може бити изграђено више објеката у функцији основне делатности. Могу се градити и помоћни или пратећи објекти основне или допунске намене.

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и паркирања возила: Сваки објекат мора да има одговарајућу везу са приступним саобраћајницама и функционални приступ простору за паркирање. Прилазни пут (колска саобраћајница) је минималне ширине коловоза 5,0 m (изузетно 3,5 m за гробља, када се прилаз утврђује преко пољског, односно некатегорисаног пута). Минимална ширина пешачких стаза које деле гробне парцеле је 1,2 m. Паркинг простор предвидети у оквиру грађевинске парцеле и то једно паркинг место на 70,0 m² корисне површине, односно према стандарду за специфичну намену.

Минимални степен опремљености комуналном инфраструктуром обухвата: приступ на јавну саобраћајну површину, могућност прикључења на водоводну, канализациону и електроенергетску мрежу.

Објекти саобраћајне и комуналне инфраструктуре

Изградња објеката саобраћајне и комуналне инфраструктуре у обухвату Просторног плана, одвијаће се у складу са правилима утврђеним у одељку IV 2.5. *Правила грађења инфраструктурних система*, овог Просторног плана.

Врста и намена објеката који се могу градити: Верски објекти.

Компатибилни садржаји и врсте објеката: У комплексу, поред верског објекта, може се градити: парохијски дом и други садржаји и објекти потребни за функционисање верског комплекса (канцеларијски, стамбени, пословни, туристички и сл.).

Врста и намена објеката чија је изградња забрањена: Изградња свих објеката и садржаја који нису претходно наведени.

Услови за формирање грађевинске парцеле: Величина парцеле усаглашава се са пратећим садржајима верског објекта и одговарајућим нормативима за предметне објекте. Најмања ширина парцеле је 20,0 m.

Положај објеката у односу на регулацију и границе грађевинске парцеле: Минимално растојање између грађевинске и регулационе линије је 3,0 m. Минимално растојање верског објекта од граница суседних грађевинских парцела је 8,0 m.

Урбанистички параметри: Максималан индекс заузетости грађевинске парцеле износи 30%, а индекс изграђености 0,5. Предвидети најмање 30% површине грађевинске парцеле под уређеним зеленилом.

Спратност и висина објеката: Максимална спратност објеката је П+1+Пк. Максимална висина објеката је 15,0 m. Могућа је изградња подземних етажа, уколико не постоје сметње геомеханичке и хидрогеолошке природе.

Услови за изградњу других објеката на грађевинској парцели: На једној грађевинској парцели може бити изграђено више објеката у функцији верског комплекса, као и помоћни или пратећи објекти у функцији основне или допунске намене.

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и паркирања возила: Верски комплекс мора да има одговарајућу везу са приступним саобраћајницама и функционални приступ простору за паркирање. Простор за паркирање предвидети у оквиру грађевинске парцеле (комплекса).

Минимални степен опремљености комуналном инфраструктуром обухвата: приступ на јавну саобраћајну површину, могућност прикључења на водоводну, канализациону и електроенергетску мрежу.

2.1.2.4. Туристичка супраструктура и инфраструктура

Посебна правила грађења за зону туристичке супраструктуре и инфраструктуре примењују се у зони директног спровођења Просторног плана, у складу са планским решењима Просторног плана (*Реферална карта 3: Природни ресурси, заштита животне средине, природних и културних добара*). Она су обавезујућа и за усклађивање, измене и допуне донетих просторних планова јединица локалне самоуправе и урбанистичких планова, израду нових урбанистичких планова и пројеката на простору опредељеном за потребе посебне намене, у складу са смерницама за спровођење Просторног плана.

Општа правила за површине и објекте туристичке супраструктуре

У подручју режима заштите II степена, забрањена је изградња нових физичких структура (објекти туристичке супраструктуре), осим објеката у функцији заштићених подручја (у складу са правилима за ове објекте), објеката у функцији газдовања шумама и узгоја дивљачи (у складу са правилима за шумско земљиште) и објеката у функцији водопривреде и одржавања водотокова (у складу са правилима за водно земљиште).

У подручју режима заштите III степена, ван туристичких локалитета, забрањена је изградња нових физичких садржаја туристичке супраструктуре. Дозвољена је изградња објеката у функцији заштићених подручја, шумарства, ловства и водопривреде (аналогно подручју режима заштите II степена), као и становања и еколошки оријентисаних делатности у сеоским домаћинствима (пољопривредног, мешовитог и непољопривредног типа), сточарства (катуни, бачије, летњи торови у функцији прегонске испаше и сл.) и пољопривреде (у складу са правилима за пољопривредно земљиште). Код изградње ових објеката неопходно је придржавати се посебних режима, услова и

мера заштите, прописаних овим Просторним планом, релевантним законским и подзаконским актима из области заштите природе, заштите животне средине, шумарства, ловства, пољопривреде и водопривреде, као и актима управљача заштићеног подручја и других надлежних институција.

Ове објекте градити на етно-зорима објеката народног градитељства овог подручја, од локалних материјала и уз оптимално уклапање у предео. За постојеће објекте предвидети обнову и реконструкцију у изворном облику (традиционална архитектура народног градитељства), уз употребу локалних материјала.

Површине и објекти туристичке супраструктуре су доминантни у туристичком простору. Да би се формирао и обликовао туристички простор у складу са изабраним концептом туризма, неопходно је извршити правилан избор одговарајућих програма, садржаја и обликовних елемената, који ће одредити неопходне интервенције у оквиру туристичког простора, што пре свега подразумева изградњу одговарајуће туристичке супраструктуре (*Законом о туризму*, дефинисан је појам туристичке супраструктуре: угоститељски објекти, као и галерије, изложбени, конгресни и забавни објекти, који су у непосредној вези са угоститељским објектима и објектима спортско-рекреативног садржаја, или са њима чине јединствену целину). Ове интервенције обухватају: уређење, изградњу и коришћење простора за различите туристичке намене (нова изградња у духу традиционалне архитектуре, која доприноси очувању континуитета са постојећим вредностима у простору); ревитализацију (уз мање проширење капацитета) и комерцијализацију постојећих објеката (пре свега у оквиру сеоских домаћинстава и домаће радиности), које су формом, структуром, габаритом, просторним склопом и архитектонским обликовањем прилагођене наслеђеној структури;

Површине и објекти туристичке супраструктуре у *туристичким локалитетима* (дефинисани у одељку *III 1.1. Туризам*), који се налазе у подручју са режимом заштите III степена, као и ван подручја са режимом заштите, уређиваће се и градити према следећим општим правилима:

- при уређењу и изградњи у туристичким локалитетима, водити се принципом што мањег угрожавања шумског фонда и компензационог пошумљавања за посечену шуму, као и интеграције са локалним комплементарним активностима (пољопривреда, шумарство, ловна привреда, одрживо коришћење традиционалних грађевинских материјала, занатство, домаћа радиност). Такође, придржавати се посебних режима, услова и мера заштите, прописаних овим просторним планом, уредбом о заштити природног добра, релевантним законским прописима из области заштите природе, културних добара и животне средине, саобраћаја и водопривреде, као и актима управљача заштићеног простора и других надлежних институција.
- нови садржаји туристичке супраструктуре у туристичким локалитетима планирају се и уређују на погодним теренима (геолошки стабилним, осунчаним, заклоњеним од ветра, са препорученим нагибом до 15%), са обезбеђивањем приступа свим садржајима и уз формирање мирних зелених зона између зона туристичког смештаја и других садржаја;
- планирана туристичка инфраструктура и спортско-рекреативни садржаји имају приоритет у односу на садржаје туристичког смештаја и друге туристичке супраструктуре у туристичким локалитетима;
- препоручује се комбинован начин уређења туристичких локалитета – хомогене урбане структуре око мањих тргова, компактни низови дуж улица, претежно слободностојећи објекти, концентрисане традиционалне групације етно-објеката и сл. Туристички локалитети се партерно уређењу, ради функционалне и обликовне интеграције смештајних, јавних, спортско-рекреативних и других садржаја;
- неопходно је минимално опремање туристичких локалитета планираном саобраћајном и комуналном инфраструктуром - јавне саобраћајнице и паркинзи, водоснабдевање, организовано одвожење талога отпадних вода на пречишћавање (до реализације система за прикупљање/одвожење/пречишћавање отпадних вода), електроснабдевање и основне ТТ инсталације. Такође, потребно је одстранити или ублажити транзитни саобраћај из туристичког ткива (изградња обилазних саобраћајница; формирање зоне заштитног зеленила дуж транзитних саобраћајница; лоцирање јавних паркинг простора у приступним зонама, одакле се успостављају добре пешачке везе ка туристичким садржајима), чиме се избегава просторни дисконтинуитет који умањује туристички квалитет простора.
- на нивоу туристичког локалитета, утврдити обавезу детаљног испитивања микро-природних услова (инжењерско-геолошких, климатских и др.), као и социо-економске оправданости и еколошке прихватљивости изградње објеката туристичке супраструктуре;

- категоризација и специјализација угоститељских објеката, односно стандардизација смештајних објеката, утврђује се на основу важећег *Правилника о стандардима за категоризацију угоститељских објеката за смештај* („Службени гласник РС”, број 83/16 и 30/17) и *Закона о туризму*;
- архитектонски облици свих објеката туристичке супраструктуре у туристичким локалитетима, развијаће препознатљиви локални архитектонски израз, са енергетски рационалним просторима заштићеним од негативних екстрема планинске климе, оптимално отвореним према микро-амбијентима природног предела и са доминантном употребом изворних материјала овог поднебља, уз прилагођавање познатим узорима етно-архитектуре овог краја и уклапање у природни амбијент и морфолошке облике тла (ниске просторне структуре, уз могућност формирања реперних објеката, ради постизања визуелног композиционог акцента);
- приоритет дати ревитализацији, адаптацији, реконструкцији и комерцијализацији постојећих објеката (посебно објеката са елементима народног градитељства), без обзира на постојећу намену. Евентуално мање проширење капацитета ових објеката, ограничити на интервенције које доприносе прилагођавању наслеђеној структури, по питању просторног склопа и архитектонског обликовања. Могућа је и изградња нових објеката на темељима и у габариту напуштених објеката (уз евентуално проширење капацитета до 50% у односу на изворне објекте). Ревитализација и комерцијализација постојећих објеката у туристичке сврхе, условљене су испуњавањем прописаних санитарно-хигијенских и комуналних услова, и ненарушавањем успостављеног режима заштите природе и предела;
- на постојећим окућницама сеоских домаћинстава, у функцији сеоског туризма (агро-, етно, еко-туризам), могућа је изградња нових објеката туристичког смештаја и комплементарних активности (производња здраве хране, услужно занатство, мање производно занатство везано за прераду сеоских производа). Приоритет дати локацијама на којима се идентификује група објеката народног градитељства погодна за презентацију, уз могућност формирања етно-парка.
- уређење, изградња и коришћење простора за различите туристичке намене (туристички смештај и друга туристичка супраструктура) на неизграђеним грађевинским парцелама, могућа је, уз очување континуитета са постојећим вредностима у простору, испуњавање прописаних санитарно-хигијенских и комуналних услова, и услова заштите природе, културних добара и животне средине, као и доказану социо-економску оправданост реализације на нивоу туристичког локалитета (ово подразумева и доступност јавних служби и сервиса од интереса за туризам);
- у складу са изабраном концепцијом туристичког развоја (дефинисано у одељку *III 1.1. Туризам*) и валоризацијом туристичких потенцијала који предодређују коришћење појединачних туристичких локалитета за развој појединих видова туризма, могуће је планирати туристичку супраструктуру следећег садржаја: *програми wellness туризма* (смештај; трим, теретана, фитнес и сл.; козметички и медицински третмани; здрава и контролисана исхрана); *образовни и научни програми* (рекреативна настава; стручне екскурзије, студијски и истраживачки боравци); *програми културног и верског туризма* (везани за културно-историјске споменике, верске објекте, етнолошке и друге антропогене вредности); *програми етно-туризма* (етно-села, етно-паркови); и други програми осмишљени према циљним групама туриста, који се реализују у туристичким локалитетима, и којима се обезбеђује интеграција расположивих туристичких ресурса планског подручја у јединствену туристичку понуду.

Посебна правила за површине и објекте туристичке супраструктуре

Врста и намена објеката који се могу градити: Објекти туристичке супраструктуре, различитог типа и садржаја. Ови објекти се могу реализовати као самостални објекти на парцели (основна намена) или мешовито са наменом становања (у стамбеном делу дворишта, у оквиру стамбених или пратећих објеката на парцели, као ревитализовани постојећи објекти или новоизграђени објекти у функцији туризма), према правилима за површине и објекте туристичке супраструктуре, односно за зоне становања. Најчешће су то угоститељски објекти за смештај (са или без исхране) и исхрану. Планиране врсте туристичког смештаја обухватају: сеоско туристичко домаћинство и домаћу радиност (соба/стан за издавање - "гостинска смештајна јединица", "гостинска кућа", туристички апартман, етно објекат - "еколоц" и сл.), пансион, мотел, хотел, апартмански блок,

етно-насеље, планинарски и ловачки дом, шумарске, ловачке и планинарске куће, одмаралиште и сличне објекте.

Табела 27. Планиране врсте туристичког смештаја

врста смештаја	смештајна јединица	просторна организација смештаја	максимални капацитет	индекс изграђености		спратност
				индекс заузетости		
сеоско туристичко домаћинство, домаћа радиност	соба	у једном или више објеката	30 лежаја/комплекс	0,6	30%	П+1+Пк (макс. висина до 12 м)
	туристички апартман	у једном или више објеката	30 лежаја/комплекс	0,6	30%	П+1+Пк (макс. висина до 12 м)
	стан	у једном или више објеката	30 лежаја/комплекс	0,6	30%	П+1+Пк (макс. висина до 12 м)
	кућа	у једном или више објеката	30 лежаја/комплекс	0,6	30%	П+1+Пк (макс. висина до 12 м)
	етно-објекат (еколоц)	у једном или више објеката	30 лежаја/комплекс	0,6	30%	П+1+Пк (макс. висина до 12 м)
пансион	соба	у једном објекту	50 лежаја/објекат	0,7	30%	П+1+2Пк или П+2+Пк (макс. висина до 15 м)
мотел	соба	у једном објекту	100 лежаја/објекат	0,7	30%	П+1+2Пк или П+2+Пк (макс. висина до 15 м)
				30%		
апартмански блок	туристички апартман	у једном објекту	100 лежаја/објекат	0,7	30%	П+1+2Пк или П+2+Пк (макс. висина до 15 м)
				30%		
хотел	соба	у једном објекту	150 лежаја/објекат	0,8	30%	П+1+2Пк или П+2+Пк (макс. висина до 15 м)
	апартман			30%		
етно-насеље	етно-објекат	у више објеката	150 лежаја/комплекс	0,8	30%	П+1+2Пк или П+2+Пк (макс. висина до 15 м)
планинарски дом, ловачки дом	соба	у једном објекту	30 лежаја/објекат	0,6	30%	П+1+Пк (макс. висина до 12 м)
				30%		
шумарска кућа, ловачка кућа, планинарска кућа	соба	у једном или више објеката	30 лежаја/комплекс	0,6	30%	П+1+Пк (макс. висина до 12 м)
				30%		
одмаралиште	соба	у једном или више објеката	60 лежаја/објекат	0,7	30%	П+1+2Пк или П+2+Пк (макс. висина до 15 м)
				30%		

- број смештајних јединица (соба, апартман), као и њихов однос у оквиру смештајних објеката или комплекса, није дефинисан овим Просторним планом, већ само максимални број лежаја по туристичком комплексу или објекту.
- код изградње туристичких смештајних капацитета оријентисати се на категорије ***, **** и више (могућа и категорија ** за смештај у сеоским туристичким домаћинствима и домаћој радиности).
- при изградњи нових, реконструкцији и адаптацији постојећих објеката за смештај туриста и пренамени постојећих објеката друге намене у објекте за смештај туриста, препоручује се оријентација на објекте мањег смештајног капацитета ("породични" хотели, пансиони и сл., до 30 лежаја), ниже спратности и развијене основе, који су формом и габаритом погоднији за уклапање у предео.
- планинарске, ловачке и шумарске куће и домови, поред намене смештаја и исхране планинара, ловаца, шумара, истраживача и осталих корисника, имају и сервисну намену (склањање од непогода, нужно преноћиште, контрола простора).
- у оквиру сеоских домаћинстава, приоритет је ревитализација и туристичка комерцијализација постојећих очуваних објеката, групе објеката или домаћинстава, која имају карактеристична изворна обележја, уз евентуално формирање "етно-парка" (уколико је могуће идентификовати групу објеката народног градитељства погодну за презентацију), у сврху развоја еко и етно туризма.
- за смештајне јединице "гостинска кућа" и "гостинска смештајна јединица" (куће, станови и собе за издавање) препоручује се капацитет до шест лежаја (до 60,0 m², две собе са по три лежаја, са засебним улазом, заједничким или засебним купатилом и евентуално дневним боравком).

- објекти типа "еколоц" представљају врсту туристички смештаја која: штити природне и културне компоненте свог окружења, тако што се максимално уклапа у предео и специфични контекст окружења; током изградње и експлоатације врши минималан утицај на животну средину; користи одржива средства која обезбеђују смањену потрошње воде; задовољава своје енергетске потребе кроз енергетски ефикасну изградњу у комбинацији са савременим решењима примене „чисте“ енергије (где год је то могуће); обезбеђује пажљив третман отпада и отпадних вода (коришћење биоразградивих и нетоксичних средстава, рециклажа и др.); даје допринос одрживом развоју локалне заједнице. Зато је "еколоц" (кроз интервенције у виду реконструкције, адаптације и промене намене постојећих, или изградње нових објеката) пожељан тип туристичког смештаја у оквиру грађевинског подручја насеља на територији Парка природе "Кучај-Бељаница". "Еколоц" објекти су по правилу намењени екотуристима, и доприносе одрживом развоју локалних заједница у оквиру заштићених подручја, кроз заједничке програме са локалним становништвом и промовисање локалне заједнице и одрживог развоја заштићеног подручја. Развој ових објеката захтева једноставнију инфраструктуру и мању потрошњу простора у циљу задовољавања основних туристичких потреба екотуриста, а тиме и мање инвестиције.

Компатибилни садржаји и врсте објеката: Становање, компатибилне јавне и услужне намене (објекти у функцији заштићених подручја, јавне службе и сервиси од интереса за туризам) и други комплементарни садржаји туристичке супраструктуре (изложбени простори, простори за информисање, предах, снабдевање, рекреацију, едукацију и забаву туриста).

Врста и намена објеката чија је изградња забрањена: Све делатности које угрожавају основну намену и животну средину негативним утицајима (бука, вибрације, гасови, мириси, отпадне воде и друга штетна дејства).

Услови за формирање грађевинске парцеле: Парцела се формира (увећава или дели) према просторним могућностима, у циљу прилагођавања величине парцеле у складу са прописима и одговарајућим техничким нормативима за конкретну туристичку намену, односно потребним условима за одговарајућу врсту и категорију туристичког смештаја. За просторе нове изградње и реконструкције, при формирању парцеле, обавезно се обезбеђује нормативни однос површине парцеле и смештајног капацитета од минимум 80,0 m²/лежају. Минимална величина грађевинске парцеле: етно-насеље – 10.000,0 m²; хотел/мотел – 3.000,0 m²; апартмански блок/пансион – 2.000,0m²; остали објекти туристичког смештаја (самостално, или мешовито са наменом становања, у оквиру стамбеног дела дворишта) и остали угоститељски објекти – 1.000,0 m². Најмања ширина грађевинске парцеле – 20,0 m.

Положај објеката у односу на регулациону линију: Минимално растојање између грађевинске и регулационе линије је 5,0 m. У зони у којој постоје изграђени објекти исте намене, растојање између грађевинске и регулационе линије утврђује се на основу позиције већине изграђених објеката. Грађевинска линија пратећег објекта не може да буде испред грађевинске линије основног објекта на парцели. Удаљеност грађевинске линије објекта од регулационе линије државног пута, одређује се на основу прописаних заштитних појаса у складу са *Законом о путевима*.

Положај објеката у односу на границе грађевинске парцеле: Најмање дозвољено растојање габарита објекта и границе бочне суседне грађевинске парцеле, износи - за слободностојећи објекат на делу бочног дворишта северне оријентације = 2,0 m; за слободностојећи објекат на делу бочног дворишта јужне оријентације = 3,0 m; за први или последњи објекат у непрекинутом низу, или двојни објекат у прекинутом низу на бочном делу дворишта = 4,0 m. За изграђене објекте чије је растојање до границе суседне (бочне или задње) грађевинске парцеле мање од претходно утврђених вредности, у случају реконструкције, не могу се на суседним странама предвиђати отвори смештајних и стамбених просторија.

Међусобна удаљеност објеката: Минимална међусобна удаљеност објеката (слободностојећих или у прекинутом низу) на истој или на суседним грађевинским парцелама, износи половину висине вишег објекта, а не мање од 5,0 m, уз задовољавање противпожарног услова. За изграђене објекте чија међусобна удаљеност износи мање од 5,0 m, у случају реконструкције не могу се на суседним странама предвиђати наспрамни отвори за осветљавање смештајних и стамбених просторија. Слободностојећи објекат не може заклањати директно осунчање другом објекту више од половине трајања директног осунчања.

Урбанистички параметри: Код израчунавања урбанистичких параметара на грађевинској парцели, узимају се у обзир сви објекти на парцели. За грађевинске парцеле се утврђује максимални индекс заузетости до 30% и индекс изграђености до 0,6 (индекс заузетости до 40% и индекс изграђености до 0,8, за туристичке целине и насеља са израженим туристичким функцијама). Минимални проценат уређеног зеленила на парцели износи 20% површине парцеле. Отворени терени за рекреацију не улазе у проценат уређеног зеленила.

Спратност и висина објеката: Максимална спратност нових објеката туристичког смештаја и угоститељства на парцели је П+1+Пк (максимална висина = 12,0 m), а изузетно П+1+2Пк или П+2+Пк (максимална висина = 15,0 m), у циљу формирања реперних објеката, ради постизања визуелног композиционог акцента (уз обавезу израде урбанистичког пројекта). Одступање у односу на дефинисану спратност (до изузетне максималне спратности и висине), а у циљу висинског акцентовања делова објеката, дозвољено је на максимално 15% површине основе свих објеката у грађевинском комплексу. Максимална спратност објеката компатибилне (допунске) намене је П+1+Пк (максимална висина = 12,0 m). Максимална спратност пратећих објеката на парцели је П+Пк (максимална висина = 7,0 m). Могућа је изградња подрумских или сутеренских просторија, уколико не постоје сметње геомеханичке и хидрогеолошке природе.

Услови за изградњу других објеката на грађевинској парцели: Могућа је изградња више објеката основне и допунске намене на парцели. Дозвољена је и изградња пратећих објеката у функцији основних објеката на парцели, архитектонски усклађених са њима.

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и паркирања возила: Свака грађевинска парцела мора имати излаз на јавну површину (саобраћајницу), непосредно или преко приступног пута. Приступ на јавну саобраћајну површину мора бити такав да се не угрози одвијање саобраћаја на њој. Могуће је остварити више приступа на грађевинску парцелу (јавни, службени и др.). Простор за паркирање у оквиру грађевинске парцеле (а изван површине јавног пута), мора да има функционалну везу са приступном саобраћајницом. На овом простору се обезбеђује паркирање возила: за сопствене потребе власника објеката на парцели, за потребе корисника смештајног капацитета реализованог на парцели, за потребе угоститељских и других (услужних, јавних или стамбених) објеката на парцели. Паркирање на парцели се може реализовати на отвореном паркингу и у гаражи (затвореној или делимично отвореној, потпуно или делимично укопаној). Осим путничких возила, на парцели је могуће обезбедити и паркирање минибуса, аутобуса и других возила за потребе организованог туристичког превоза. Потребан број паркинг места нормирати у складу са категоријом туристичког објекта (на основу *Правилника о стандардима за категоризацију угоститељских објеката за смештај*, „Службени гласник РС”, бр. 83/16 и 30/17), односно према претходно утврђеном стандарду за одговарајућу намену, али не мање од једног паркинг места по јединици смештајног капацитета, односно једног паркинг места на 70 m² корисне површине објекта.

Архитектонско обликовање: Изградња и реконструкција објеката треба да допринесе квалитету, препознатљивости и јединствености предела. При томе, треба максимално користити обликовне, пропорцијске, микроурбанистичке и остале елементе локалног градитељског наслеђа (како кроз обнову постојећих објеката, тако и кроз реминесценцију на архитектуру народног градитељства у модерном архитектонском изразу, али и кроз коришћење традиционалног склопа и начина уређења парцеле). Подразумева се коришћење локалних природних материјала за обраду фасада (малтерисање и бојење у бело; облагање зидова и тремова дрветом; облагање подрумских и сутеренских делова и сокли каменом и сл), прозора (дрвени капци и сл), кровова (кровни покривач од камене или дрвене шиндре и сл), отворених површина (камене плоче, гранитне коцке, растер елементи и озелењавање, а што мање бетонирања, асфалтирања и савременог поплучавања) и др. Максимално користити еколошки прихватљиве грађевинске материјале и могућности локације за биоклиматско пројектовање објеката.

Минимални степен опремљености комуналном инфраструктуром обухвата: приступ на јавну саобраћајну површину, могућност прикључења на водоводну, канализациону и електроенергетску мрежу.

Општа правила за објекте туристичке инфраструктуре

Да би се формирао туристички простор који представља интегрисану и функционалну целину, неопходне су интервенције у циљу формирања привлачних обележја (атракција) у оквиру

туристичког простора, што подразумева изградњу одговарајуће туристичке инфраструктуре (*Законом о туризму*, дефинисан је појам туристичке инфраструктуре: објекти за информисање, предах, снабдевање, рекреацију, едукацију и забаву туриста). Ове интервенције подразумевају: функционални развој скијалишта на Бељаници и Црном врху, са припадајућим садржајима туристичке инфраструктуре; изградњу и опремање објеката и уређење простора за одвијање спортско-рекреативних и забавних активности, различитог интензитета (пратећи или независни садржаји); интеграцију туристичких садржаја ширег планског подручја и туристичких целина (базно подручје са стационарним капацитетом и допунским, комерцијалним садржајима, за кориснике туристичких садржаја).

Туристичка инфраструктура планског подручја обухвата:

- *пунктове за различите спортско-рекреативне активности и контролисане авантуре* - у циљу развоја програма туризма активног одмора (трекинг, авантуристичке и јахаће туре, планински бициклизам, слободно пењање, параглајдинг, планинарење, оријентиринг, посматрање птица, фотографисање природе, турно скијање, риболов и сл.). Ово подразумева максимално коришћење природних потенцијала, уз формирање пунктова/полигона на одговарајућим природним локацијама, са обезбеђеним приступом са јавних и некатегорисаних путева и стаза;
- *стазе којима се интензивирају туристичка кретања* - интензитет туристичких кретања повећава се саобраћајном повезаношћу природних и антропогених туристичких мотива и других туристичких пунктова, са важним путним правцима (има утицаја на величину контрактивне зоне). Ове стазе обухватају: пешачке стазе (излетничке, трекинг, планинарске), бицикличке стазе (планински бициклизам), стазе за јахање, стазе за турно и нордијско скијање, риболовне стазе (на риболовним водама) и сл. Уређују се истовремено у функцији туризма, рекреације, заштите и презентације природних и културних вредности. Могуће их је трасирати и у подручју режима заштите II и III степена, по правилу на планинским пашњацима и шумском земљишту без просека кроз шуму, претежно на трасама шумских и пашњачких путева и стаза, уз отварање нових траса само на неопходним краћим деоницама. Уређење стаза подразумева: обавезну сигнализацију (путокази, мерна места, маркације стаза, информативне табле и др.), пратеће објекте на атрактивним локацијама у близини туристичких мотива (видиковци, отворена одморишта и наткривена склоништа са ватриштима, биваци и мања логоришта за ноћење у шаторима) и друге мањим објекте и опрему (мобиљар, елементи за рекреацију и сл.) - ови објекти се граде као мањи, приземни, рустични објекти од приручних материјала, у духу локалне традиционалне архитектуре, максимално уклопљени у предео. Профил стаза је минимум 1,6 m (пешачке), односно 2,25 m (бицикличке), са максималним нагибом до 30%, за двосмерно кретање (кружне трасе). Није неопходна додатна обрада подлоге пешачких стаза, док је за бицикличке стазе неопходно одговарајуће сабијање подлоге и оивичење (природним материјалима, који по изгледу, димензији и начину постављања, значајно не одступају од окружења). Премошћавање препрека (вода, јаруга и сл.) вршити постављањем одговарајуће конструкције од дрвета.
- *кампове и излетишта* - отворени садржаји на атрактивним локацијама, намењени коришћењу, истраживању и презентацији природних и створених вредности туристичког простора. Уређење излетишта (место за пикник, излетничка пољана) и кампова (ауто-камп, караван-камп, извиђачки логор, планинарски логор) подразумева: функционалну организацију, обележавање (информативне табле, путокази), опремање (мобиљар, елементи за рекреацију, надстрешнице, ватришта, отворени павиљони), ограђивање (у случају потребе за контролом приступа) и обезбеђивање простора; а када су у питању кампови и: пружање кампинг услуга (трајно или привремено постављање и коришћење опреме за камповање - шатори, камп-приколице, нисконосеће приколице, ауто-каравани), обезбеђење санитарно безбедног прикупљања и пречишћавања отпадних вода и организованог прикупљања и транспорта отпада, као и паркирање моторних возила корисника. У Парку природе „Кучај-Бељаница“ није дозвољено камповање и пружање кампинг услуга изван кампова; ван Парка природе, изван кампова је могуће логоровање и то највише до 10 шатора (20 особа) истовремено на једној локацији. Камповање и пружање кампинг услуга дозвољено је искључиво у оквиру планираних грађевинских подручја, уз обезбеђивање прикључака на инфраструктуру.

Капацитет кампа дефинише се бројем камп-јединица (место за подизање шатора, место за паркирање камп-приколица, нисконосећих приколица, или ауто-каравана). Максимални капацитет кампа је 70 камп-јединица (око 140 корисника). Простор кампа укључује и простор за смештај возила која вуку камп-јединице, као и возила других корисника кампа. Однос броја места за подизање шатора и других камп-јединица у оквиру кампа, није дефинисан овим Просторним планом, а може бити прописан актом управљача заштићеног подручја и других надлежних институција (уколико није прописан уредбом о заштити, или другим релевантним законским и подзаконским актима из ове области). Код изградње кампова оријентисати се на категорије **, *** и ****.

- *пунктове транзитног туризма* - обухватају пратеће садржаје путне инфраструктуре, везане за пружање услуга из домена транзитног туризма (информисање туриста у транзиту о туристичкој понуди планског подручја) и подизање стандарда туристичког путовања, као што су: информациони пунктови (улазне станице у заштићено подручје, инфо-пунктови), станице за снабдевање горивом, сервисне станице за путничка и друга возила, одмориште (са паркингом), угоститељски објекти и сл. Ови објекти граде се, пре свега, у коридору транзитног туристичког правца регионалног значаја (државни пут ПА реда бр. 160, 161, 186, односно државног пута ПБ реда бр. 384–нова траса), који се директно или индиректно везују за транзитне туристичке правце националног (планирани инфраструктурног коридора државног пута I реда «Вожд Карађорђе», чији се пунктови транзитног туризма реализују у складу са просторним планом подручја посебне намене овог коридора) и међународног значаја (E-761 и E-75), чиме се стварају услови за обједињавање туристичке понуде ширег туристичког простора. За прикључак ових објеката на државни пут, предвидети траке за успоравање - убрзавање. Ови објекти се граде у складу са условима надлежних органа у области саобраћаја, заштите животне средине, природних добара, водопривреде, санитарне и противпожарне заштите, а уз претходну израду процене утицаја на животну средину, анализу утицаја на безбедност и функцију саобраћаја и елементе животне средине, и уз предвиђање мера за спречавање и смањење штетних утицаја.
- *допунске, спортске и рекреативне садржаје у оквиру туристичких целина и насеља са израженим туристичким функцијама* (према просторним могућностима) - отворени терени са мањим пратећим објектима (помоћне просторије, спортска опрема, спортски клубови, школе спорта и пратеће услуге); затворени спортски објекти (мање спортске дворане са пратећим садржајима); акватички комплекси (базени за рекреацију, затворени базени) и сл. Сви спортско-рекреативни садржаји морају бити приступачни, функционално и пејзажно уклопљени у предео, адекватно обележени, обезбеђени и опремљени. Предност дати теренима са травнатом подлогом, а бетонску подлогу свести на најмању могућу меру.
- *скијалишта на Бељаници и Црном врху* – функционални развој скијалишта у циљу унапређења целогодишње туристичке понуде туристичке дестинације, подразумева: модернизацију постојеће скијашке инфраструктуре; реализацију нових ски-лифтова и жичара; реализацију нових ски-стаза; реализацију објеката за одмор скијаша на станицама жичара и других „ski-in/ski-out” објеката у функцији скијалишта; обезбеђење приступа скијаша почетним тачкама ски-лифтова („park and ride“); реализацију инфраструктуре за вештачко оснежавање ски стаза и друге скијашке и пратеће техничке инфраструктуре. За функционални развој скијалишта и скијалишних капацитета, неопходна је процена еколошких капацитета простора, на основу које би могао да се сагледа оптимални обухват, садржај и степен опремљености скијалишта, као и могућност релативизације потенцијалних конфликта у простору, уз усклађивање са режимима, условима и мерама заштите природе и животне средине (даља планска разрада, уз израду стратешке процене утицаја плана на животну средину).

Неки од објеката туристичке инфраструктуре, функционално се преклапају са *објектима у функцији заштићених подручја* (одељак IV 2.1.2.3. *Објекти јавне намене и верски објекти*).

Посебна правила за објекте туристичке инфраструктуре

Посебна правила за објекте туристичке инфраструктуре (било да су у функцији заштићених подручја, или не), а на основу општих правила за објекте туристичке инфраструктуре овог Просторног

плана, дефинисаће урбанистички планови и пројекти, у складу са смерницама за спровођење Просторног плана.

Заштита и мере санације и рекултивације деградираног земљишта при изградњи скијалишта

Мере санације и рекултивације деградираног земљишта које треба примењивати су биоинжењерске мере и мере које се односе на закоренавање тла. Биолошке мере, као мере које се примењују у последњој фази рекултивације, веома су значајне са становишта ревитализације простора и успостављања природних биоценоза. Битна биоинжењерска мера је закоренавање тла, која се може обављати природним подсејавањем, где се користе различите травне смеше у којима доминирају поједине врсте, у комбинацији са додацима ђубрива, у зависности од типа подлоге и климатских услова. Осим сетве семена трава, затрављивање се може изводити и садњом бусенастих трава, или постављањем травног бусена, као најскупљом варијантом. Ове мере је потребно примењивати приликом сваког оштећења и нарушавања карактеристика земљишта, приликом изградње инфраструктуре, разлитих типова стаза и осталих пратећих садржаја. Мере заштите, неге и уређења треба да буду прилагођене конкретним интервенцијама приликом изградње скијалишта и односе се на следеће:

- стриктно спроводити планска решења изградње објеката и уређења и опремања земљишта и подстаћи максималну заштиту земљишта;
- регулисањем саобраћаја минимизирати аерозагађење, а самим тим и таложење чврстих материја из ваздуха на тло;
- забранити одлагање грађевинског и чврстог отпада на за то непредвиђеним површинама;
- израдити Пројекат озелењавања и уређења зелених површина и спортско – рекреативних површина (уз претходну валоризацију постојеће вегетације и задржавање свих вредних стабала и остале вегетације у границама Плана);
- обезбедити обавезно управљање комуналним отпадом на основу плана управљања отпадом и локалних нормативних аката, у складу са важећом законском регулативом;
- трасирати и планирати скијашку инфраструктуру уз коришћење свих погодности рељефа, са основним циљем задовољавања свих елемената скијања на начин да се избегну радови који би изазвали веће промене у природном окружењу (грађевински, земљани и противерозиони радови);
- реализовати планиране садржаје тако да се што мање сече шума или угрожавају вредне флористичке врсте, а трасе ски – стаза и жичара водити што је више могуће ливадским деоницама и пропланцима;
- локације објеката у функцији скијалишта треба одредити тако да визуелно не нарушавају околни пејзаж;
- приликом озелењавања, доминантне врсте треба да буду четинари и зимзелено шибље, којим се може постићи и разграничавање појединих намена простора;
- свођење сече и крчења шума на најмању могућу меру приликом изградње скијалишта и пратеће инфраструктуре. У случају неопходе сече и крчења, извршити садњу и пошумљавање на локацијама где је то изводљиво, како би се надокнадила штета;
- све површине под шумама које се раскрче за потребе изградње скијалишта, уколико немају намену (не користе се за спуст, као шеталишне стазе и др.), поново се морају пошумити на адекватан начин;
- након извршене сече, сво дрвеће и сви остаци дрвећа се морају уклонити и спалити;
- остатке пањева прекрити земљом, тако да не буду видљиви и да не ремете безбедност (нарочито око стаза и ски - лифтова);
- приликом интервенција и промена на самом терену, обрадити горње површине косина и шкарпи, нивелисати их на адекватан начин, како би се омогућило њихово озелењавање;
- влажна места и вододерине треба исушити насипањем;
- изворе на падинама ски – стаза треба каптирати;
- приликом извођења земљаних радова, потребно је заштитити потоке, како не би били засипани земљом, камењем и стенама које при јаким падавинама може да однесе бујица;

- хидролошке промене услед изградње и коришћења ски – стаза могу се ублажити изградњом канала на растојању 20 – 40 m, при чему пад дна канала треба да буде 20 %. Неопходно је повећати инфилтрацију подлоге.
- ради ублажавања јачине ветра, потребно је подићи ветрозаштитне појасеве од адекватног биљног материјала;
- уколико дође до већег оштећења травног покривача, кошење свести на једном или два пута годишње;
- забранити улаз машина за препарирање стаза при дебљини снежног покривача од 30 – 40 %, да би се ублажиле оштећења околне вегетације.

2.1.2.5. Посебна правила грађења према утврђеном режиму заштите

У обухвату Просторног плана постоји више енклава постојеће изградње, које својим фрагментима, или у целини, улазе у зоне са режимом заштите I и II степена Парка природе "Кучај-Беланица". Изграђени објекти су у различите намене - староседелачки објекти сеоских домаћинстава (стамбени и економски), традиционални аграрни објекти (активни или напуштени), викендице, објекти шумске и друге привреде, или објекти туристичког смештаја, различитог бонитета, архитектонских, историјских и меморијалних вредности (различити типови традиционалних објеката који дају јединствен печат препознатљивости предела), али и различите густине изграђености, саобраћајне доступности и комуналне опремљености.

У циљу решавања питања одржања постојећих (традиционалних) домаћинстава и традиционалних аграрних садржаја, као и третмана постојећих објеката на заштићеном простору, а у режиму заштите II степена Парка природе, за ове енклаве се прописују посебна правила грађења, са одговарајућим рестрикцијама прилагођеним условима заштите природних и предеоних вредности. Енклаве унутар режима заштите II степена у целини следе утврђену зонску намену, уз поштовање стечених права (уколико она негативно не утичу на успостављени режим заштите). Интервенције на уређењу евидентираних енклава обухватају реконструкцију, адаптацију, санацију, инвестиционо и текуће одржавање и мању доградњу објектата (евентуално и нову изградњу мањег обима), у циљу побољшања услова коришћења, а посебно у циљу активирања напуштених објеката сеоског становања и сеоске економије у оквиру домаћинстава, као и традиционалних аграрних делатности и садржаја у одговарајућим традиционалним објектима.

Унапређењем и активирањем ових простора на новим програмским основама, које су од значаја за очување културног предела и посебних културно-историјских вредности, отвара се још један вид валоризације простора, тзв. еко-туристичка валоризација, и омогућава повезивање еко-пољопривреде (ограничена и строго контролисана прегонска испаша, са катунима, бачијама и летњим торовима у функцији прегонске испаше, и сл.) са еко-туризмом. С обзиром да енклаве постојеће изградње представљају значајан елемент културног предела, интервенције обухватају и ревитализацију постојећих вреднијих, аутентичних примерака народне архитектуре, као и ремоделацију новијих објеката неусклађених са традиционалном изградњом и типологијом, тако да архитектонске вредности, стил и начин изградње, габарити и спратност ових објеката, као и њихова намена, не нарушавају физичку структуру и специфични карактер, затечене вредности, капацитет и слику културног предела, већ доприносе очувању карактеристичног предеоног обрасца и креирању позитивног архитектонског идентитета.

Није предвиђена могућност даљег ширења енклава постојеће изградње унутар режима заштите II степена Парка природе, осим у циљу заокруживања постојећих целина у смислу зонског груписања изграђених и неизграђених парцела (у складу са планским документима који представљају даљу планску разраду овог Просторног плана). Могућност нове изградње ограничена је на мању доградњу, а евентуално и нову изградњу мањег обима (укупно до 20% бруто развијене грађевинске површине свих објеката грађевинске парцеле), у функцији побољшања услова становања, пољопривреде и компатибилне сеоске економије. Ова (доградња, нова изградња) и остале интервенције на објектима (ревитализација, ремоделација, реконструкција, адаптација, санација), вршиће се искључиво према условима надлежних служби заштите, тако да не оштете или измене карактеристике предела, морфолошке и нивелационо-топографске карактеристике простора, као и биолошке, геолошке, археолошко-форензичке и предеоне профиле (насипи, усеци, канали, шумски масиви и сл.).

Подручјем Просторног плана обухваћено је сливно подручје (или део сливног подручја) планираних акумулација, које представљају део регионалног (Бељаница, Забрега, Градац и Витман) и локалног (Дубница) система за снабдевање водом насеља. Одређивање зона и спровођење мера санитарне заштите планираних акумулација, вршиће се у складу са *Правилником о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања*, уз примену принципа „*строжији режим заштите и коришћења простора*“ у случају преклапања зона санитарне заштите са другим зонама заштите установљеним за потребе посебне намене по различитим основама.

2.2. Правила грађења на пољопривредном земљишту

Пољопривредно земљиште је земљиште које се користи за пољопривредну производњу и то: њиве, вртови, воћњаци, виногради, ливаде, пашњаци, трстици и мочваре, као и друго земљиште (вртаче, напуштена речна корита, земљишта обрасла ниским жбунастим растињем и др.) и земљиште које се одговарајућим планским актом може привести намени за пољопривредну производњу. У структури пољопривредног земљишта разликују се: плодно пољопривредно земљиште (оранице, воћњаци, виногради, ливаде, пашњаци, шуме и трстици катастарске класе од I до VIII) и неплодно пољопривредно земљиште (стрништа, кршеви, јаруге, камењари, вододерине, голети, остала природно неплодна земљишта и вештачки створене неплодне површине).

Пољопривредно земљиште користи се за пољопривредну производњу и не може се користити у друге сврхе, осим у случајевима и под условима утврђеним Просторним планом. Правила грађења су конципирана тако да се максимално заштити од градње плодно пољопривредно земљиште до пете катастарске класе (обрадиво пољопривредно земљиште), док је на пољопривредном земљишту од шесте до осме катастарске класе и неплодном пољопривредном земљишту начелно могуће планском документацијом извршити промену намене и омогућити изградњу за потребе пољопривредне делатности и компатибилних намена.

Пољопривредно земљиште које је у складу са Просторним планом одређено као грађевинско земљиште, до привођења планираној намени, користи се за пољопривредну производњу. Коришћење обрадивог пољопривредног земљишта у непољопривредне сврхе, вршиће се према условима утврђеним важећим *Законом о пољопривредном земљишту*.

Врста и намена објеката који се могу градити: На пољопривредном земљишту је забрањена изградња. Забрањено је коришћење обрадивог пољопривредног земљишта прве, друге, треће, четврте и пете катастарске класе у непољопривредне сврхе. Дозвољено је изузетно:

- изградња стамбених објеката на пољопривредном земљишту могућа је у складу са одредницама важећег Закона о пољопривредном земљишту и правилима уређења, грађења и употребе земљишта из главе IV 2.1. *Правила грађења на грађевинском земљишту*;
- изградња економских објеката који су у функцији примарне пољопривредне производње, а власнику је пољопривреда основна делатност и не поседује друго необрадиво пољопривредно земљиште. Објекти који су у функцији примарне пољопривредне производње су објекти за смештај механизације, репроматеријала, смештај и чување готових пољопривредних производа, пластеници, стакленици, стаје, објекти за потребе гајења и приказивање старих аутохтоних сорти биљних култура и раса домаћих животиња, објекти за гајење печурака, пужева и риба;
- изградња објеката и коридора саобраћајне инфраструктуре (јавни путеви, путни објекти и саобраћајне површине) и то првенствено на земљишту ниже бонитетне класе, као и изградња и проширење пољских путева који доприносе рационалном коришћењу пољопривредног земљишта и правилима уређења, грађења и употребе земљишта из главе IV 2.5. *Правила грађења инфраструктурних система*;
- изградња комуналне инфраструктуре (јавна расвета, водовод, канализација) и комуналних објеката (гробља) и то првенствено на земљишту ниже бонитетне класе и правилима уређења, грађења и употребе земљишта из главе IV 2.5. *Правила грађења инфраструктурних система*;
- формирање пољопривредних газдинства у функцији етно и еко-туризма;
- регулација водотокова и изградња објеката који служе за одбрану од поплава, за одводњавање и наводњавање земљишта, или за уређење бујичних вода;
- уређење изворишта вода по претходно прибављеним водопривредним условима и

сагласностима од надлежних институција за њихову експлоатацију;

Компатибилни садржаји и врсте објеката: Простори и објекти за развој интензивне или еколошке пољопривредне производње (помоћни објекти за потребе прегонске испаше стоке - летњи торови са надстрешницама; специјализованог ратарства - склоништа са оставама репроматеријала и алата; и сл.). Помоћни и службени објекти за потребе других комплементарних активности – шумарства (шумске куће, лугарнице, расадници); узгоја дивљачи и рибе (хранилишта, склоништа, мрестилишта); водопривреде; саобраћаја; заштите од елементарних непогода (склоништа).

Врста и намена објеката чија је изградња забрањена: Садржаји и објекти који нису наведени у претходним ставовима и све делатности које угрожавају основну намену и животну средину негативним утицајима (бука, вибрације, гасови, мириси, отпадне воде и друга штетна дејства). Забрањено је дубоко фундаирање објеката, изградња подземних етажа и употреба бионеразградивих или материјала који у фази труљења ослобађају токсичне материје. Забрањена је и изградња објеката који својом величином и изгледом нарушавају амбијенталне вредности, као и објеката који не испуњавају услове заштите природе и еколошке услове.

Услови за формирање парцеле: Пољопривредна парцела је постојећа, са директном или индиректном везом са јавним путем, при чему њен облик има произвољну геометријску форму, форму правоугаоника или други облик који је прилагођен терену. Обрадиво пољопривредно земљиште не може да се уситни на парцеле чија је површина мања од пола хектара (обрадиво пољопривредно земљиште уређено комасацијом не може да се уситни на парцеле чија је површина мања од једног хектара). Дозвољено је укрупњавање пољопривредних парцела, при чему није ограничена горња граница величине парцеле.

Положај објеката у односу на регулациону линију: Минимално растојање између објекта и границе парцеле јавног пута је 5 m од општинског и некатегорисаног пута, 10 m од државног пута II реда, 20 m од државног пута I реда, а 40 m од ауто-пута. За парцеле са индиректним прилазом јавном путу (преко приватног пролаза) положај објекта се утврђује у складу са правилима Просторног плана.

Положај објеката у односу на границе парцеле: Најмање дозвољено растојање слободностојећег објекта и границе бочне суседне парцеле износи 3,5 m на делу северне оријентације, односно 6,5 m на делу јужне оријентације. За изграђене објекте чије је растојање до границе суседне парцеле мање од претходно утврђених вредности, у случају реконструкције, не могу се на наспрамним странама предвиђати отвори за осветљење просторија.

Међусобна удаљеност објеката: Минимална међусобна удаљеност слободностојећих објеката на суседним парцелама је 10 m, а на истој парцели 15 m. За изграђене објекте чија међусобна удаљеност износи мање од прописаних, у случају реконструкције, не могу се на наспрамним странама предвиђати отвори за осветљење просторија. Удаљеност ових објеката од стамбених и других објеката у грађевинском подручју насеља, одређује се према потребним условима заштите животне средине, техничким нормативима и законском регулативом која третира ову област.

Урбанистички параметри: Највећи дозвољени индекс заузетости = 10%.

Спратност и висина објеката: Максимална спратност објеката је II, са максималном висином од 7 m.

Услови за изградњу других објеката на парцели: Могућа је изградња више објеката основне и пратеће намене на парцели, у оквиру прописаних урбанистичких параметара.

Услови за изградњу економских и помоћних објеката:

– економски објекти су објекти за гајење животиња (стаје за гајење коња, штале за гајење говеда, објекти за гајење живине, коза, оваца и свиња, као и објекти за гајење голубова, кунића, украсне живине и птица); пратећи објекти за гајење домаћих животиња (испусти за стоку, бетонске писте за одлагање чврстог стајњака, објекти за складиштење осоке); објекти за складиштење сточне хране (сеници, магацини за складиштење концентроване сточне хране, бетонирани силио јаме и силио тренчеви); објекти за складиштење пољопривредних производа (амбари, кошеви) и други слични објекти на пољопривредном газдинству (објекти за машине и возила, пушнице, сушионице, магацини хране и сл.);

– међусобна растојања економских објеката из овог члана зависе од организације економског дворишта, с тим да се прљава објекти могу постављати само низ доминантни ветар у односу на чисте објекте;

- позиција економских објеката у односу на грађевинску линију утврђује се локацијским условима и применом најмањих дозвољених растојања за објекте прописаних овим Просторним планом;
- међусобно растојање стамбеног објекта и сточне стаје је 15,0 m;
- ђубриште и пољски клозет могу бити удаљени од стамбеног објекта, бунара, односно живог извора воде најмање 20,0 m, и то само на нижој коти;
- у случају да се економски делови суседних грађевинских парцела непосредно граниче, растојање нових економских објеката од границе парцеле не може бити мање од 1,0 m;
- у случају када се економски део једне парцеле непосредно граничи са стамбеним делом друге парцеле, растојање нових економских објеката утврђује:
 - међусобна удаљеност нових спратних сеоских објеката је 6,0 m, а приземних слободностојећих 5,0 m.
 - за изграђене сеоске објекте који су међусобно удаљени мање од 3,0 m не могу се на суседним странама предвиђати отвори стамбених просторија.
 - међусобна удаљеност сеоских објеката који имају индиректну везу са јавним путем, преко приватног пролаза, утврђује се локацијским условима према врсти изградње;
- на парцели са нагибом терена од јавног пута (наниже), у случају нове изградње, стамбено двориште се поставља на највишој коти уз јавни пут, најмања ширина приступног економског пута на парцели износи 3,0 m, а економско двориште се поставља иза стамбеног дворишта (наниже);
- на парцели са нагибом терена према јавном путу (навише), у случају нове изградње, стамбено двориште се поставља на највишој коти, најмања ширина приступног стамбеног пута је 2,5 m, а економског 3,0 m;
- ако су испуњени услови из претходног става, економско двориште може бити уз јавни пут, а економски објекти на грађевинској линији. Растојање од грађевинске до регулационе линије утврђује се применом општих правила регулације прописаних овим правилником увећаним за најмање 3,0 m зеленог простора;
- грађевинске парцела у сеоском насељу може се преграђивати у функционалне целине (стамбени део, економски део, економски приступ, стамбени приступ и окућница), с тим да висина унутрашње оградe не може бити већа од висине спољне оградe;

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и паркирања возила: Приступ парцели на јавну саобраћајницу се остварује непосредно, преко приступног/пољског пута, или посредством службености пролаза. За смештај возила и машина за потребе садржаја и објеката на парцели (пољопривредне машине, теретна и путничка возила), обезбеђује се простор на сопственој парцели, изван површине јавног или пољског/приступног пута.

Ограђивање и одводњавање: Дозвољено је ограђивати парцелу, уз прилагођавање оградe врсти и намени објекта и окружењу. Одводњавање површинских вода са парцеле врши се слободним падом према јавној површини. Површинске и друге отпадне воде из парцеле одводе се регулисано до ђубришне јаме.

Архитектонско обликовање: Архитектонско обликовање објеката прилагодити традиционалној архитектури народног градитељства, али и потребама савремене пољопривредне производње, уз уклапање у предеони лик планинског подручја. Максимално примењивати аутохтоне грађевинске материјале.

Услови заштите суседних објеката, животне средине и други услови: У току извођења радова и при експлоатацији, водити рачуна о техничким и еколошким условима на суседним парцелама (према техничким и другим нормативима за одређену врсту објекта), као и о безбедности објеката изграђених на њима (при ископу темеља, одводњавању површинске воде, смештају возила, изношењу шута, смећа и др.). Услови заштите животне средине, санитарни и хигијенски услови, услови заштите од пожара, безбедносни и други услови, у складу су са мерама заштите према прописима и нормативима за конкретну област, односно са законском регулативом која дефинише утицај објекта и делатности на животну средину.

Минимални степен опремљености комуналном инфраструктуром обухвата: приступ на јавну саобраћајну површину, могућност прикључења на водоводну, канализациону и електроенергетску мрежу.

2.3. Правила грађења на шумском земљишту

Шумско земљиште је земљиште на коме се гаји шума (у државној или приватној својини), земљиште на коме је због његових природних особина рационалније гајити шуме, као и земљиште на коме се налазе објекти намењени газдовању шумама, дивљачи и остваривању општекорисних функција шума, које не може да се користи у друге сврхе, осим у случајевима и под условима утврђеним законском регулативом. У шумама могу да се граде објекти у складу с плановима газдовања шумама и посебним прописом којим се уређује област дивљачи и ловства. У шуми и на удаљености мањој од 200,0 m од руба шуме не могу да се граде ћумуране, кречане, циглане и други објекти са отвореном ватром.

Врста и намена објеката који се могу градити: На шумском земљишту је забрањена градња. Дозвољена је изузетно изградња објеката: у функцији газдовања шумама; економских или стамбених објеката сопственика шума на површини до 10 ари; обновљивих извора енергије малих капацитета; за заштиту људи и материјалних добара од елементарних непогода и у функцији одбране земље.

Компатибилни садржаји и врсте објеката: објекти у функцији туризма и рекреације, са пратећим објектима (шанк-барови, надстрешнице, одморишта, стазе, просторије за опрему и сл.); објекти у функцији ловства и узгоја дивљачи (ловно-технички објекти за лов и контролу бројног стања дивљачи).

Врста и намена објеката чија је изградња забрањена: На шумском земљишту је забрањена градња, осим за намене предвиђене Просторним планом (поштујући одредбе важећег *Закон о шумама* и услове ЈП "Србијашуме"), уз максималну заштиту шумског земљишта у заштитним шумским подручјима.

Услови за формирање парцеле: Шумска парцела је постојећа, са директним или индиректним излазом на јавну саобраћајницу, при чему њен облик има произвољну геометријску форму, форму правоугаоника или други облик који је прилагођен терену.

Положај објеката у односу на регулациону линију и границе парцеле: Минимално растојање од објекта до границе парцеле општинског и некатегорисаног пута је 5 m, до парцеле државног пута II реда 10 m, до парцеле државног пута I реда 20 m, а до парцеле ауто-пута 40 m.

Урбанистички параметри: Највећи дозвољени индекс заузетости = 10%. Максимална бруто развијена грађевинска површина објеката на парцели износи 600 m². Максимална бруто развијена грађевинска површина појединачних пратећих објеката, као и објеката у функцији ловства и узгоја дивљачи је 50 m².

Спратност и висина објеката: Максимална спратност објеката је П+Пк, са максималном висином од 9 m (7 m за пратеће објекте).

Услови за изградњу других објеката на парцели: Могућа је изградња више објеката основне и пратеће намене на парцели, у оквиру прописаних урбанистичких параметара.

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и паркирања возила: Приступ парцели на јавну саобраћајницу се остварује непосредно, преко приступног/шумског пута, или посредством службености пролаза. За смештај возила и машина за потребе садржаја и објеката на парцели, обезбеђује се простор на сопственој парцели, изван површине јавног или шумског/приступног пута.

Ограђивање: Дозвољено је ограђивање објеката заштитном транспарентном оградом до висине 2,2 m. Ограђивање парцела на шумском земљишту није дозвољено, осим привремено у циљу заштите ретких и проређених врста дивљачи.

Архитектонско обликовање: Архитектонско обликовање објеката прилагодити природном амбијенту (шумско окружење, ловиште) и традиционалној архитектури народног градитељства, уз максималну примену аутохтоних природних грађевинских материјала.

Услови заштите суседних објеката, животне средине и други услови: У току извођења радова и при експлоатацији, водити рачуна о техничким и еколошким условима на суседним парцелама (према техничким и другим нормативима за одређену врсту објекта), као и о безбедности објеката изграђених на њима (при ископу темеља, одводњавању површинске воде, смештају возила, изношењу шута, смећа и др.). Услови заштите животне средине, санитарни и хигијенски услови,

услови заштите од пожара, безбедносни и други услови, у складу су са мерама заштите према прописима и нормативима за конкретну област, односно са законском регулативом која дефинише утицај објекта и делатности на животну средину.

Минимални степен опремљености комуналном инфраструктуром обухвата: приступ на јавну саобраћајну површину, могућност прикључења на водоводну, канализациону и електроенергетску мрежу.

2.4. Правила грађења на водном земљишту

Водно земљиште је земљиште на коме стално или повремено има воде, због чега се формирају посебни хидролошки, геоморфолошки и биолошки односи који се одражавају на акватични и приобални екосистем. Водно земљиште текуће воде, јесте корито за велику воду и приобално земљиште. Водно земљиште стајаће воде, јесте корито и појас земљишта уз корито стајаће воде, до највишег забележеног водостаја. Водно земљиште обухвата и напуштено корито, пешчани и шљунчани спруд који вода повремено плави, као и земљиште које вода плави услед радова у простору (преграђивања текућих вода, експлоатације минералних сировина и др.). Подручје заштићено од поплава је појас земљишта између речног корита и одбрамбеног насипа (инундационо подручје), чији је саставни део и заштитни појас са шумом или заштитним зеленилом.

Врста и намена објеката који се могу градити: На водном земљишту, а на основу законских прописа који регулишу област водопривреде, уз претходне услове и сагласност надлежног јавног водопривредног предузећа и у складу са условима заштите природе и животне средине, могућа је изградња: објеката у функцији водопривреде и одржавања водотокова; саобраћајних површина (јавни и приступни путеви, путеви за потребе водопривреде, уређене стазе за кретање у природи); мреже и објеката инфраструктуре у складу са Просторним планом.

Компатибилни садржаји и врсте објеката: партерни објекти (терени за спорт и рекреацију без ограда и трибина, са одговарајућом опремом, мобилијаром и сл.); пратећи објекти (надстрешнице, просторије за опрему, одморишта и сл.); објекти на води (воденице, ваљарице и сл.), уз обавезу израде хидрауличких прорачуна (ови објекти не смеју да утичу на пропусну моћ корита, у смислу пропуштања таласа великих вода); објекти за коришћење обновљивих извора енергије малих капацитета (мале хидроелектране), под условом да не угрожавају изворишта, еколошке функције водотока, захтеве у погледу обезбеђивања минимално одрживих протока низводно од захвата и друге услове, и уз обавезу израде одговарајућег урбанистичког плана.

Врста и намена објеката чија је изградња забрањена: На водном земљишту је забрањена изградња стамбених, пословних, производних и других објеката чије отпадне материје могу загадити воду и земљиште, или угрозити безбедност водопривредне инфраструктуре, као и објеката којима се смањује пропусна моћ корита.

Услови за формирање парцеле: Парцела је постојећа, са директним или индиректним излазом на јавну саобраћајницу, при чему њен облик има произвољну геометријску форму, форму правоугаоника или други облик који је прилагођен терену. За објекте водопривреде и енергетике, могуће је формирати мање парцеле, у складу са законом.

Положај објеката у односу на регулациону линију и границе парцеле: Положај објекта на парцели мора да обезбеди лак приступ објекту са јавне саобраћајне површине, али и да испоштује заштитна удаљења: 5 m од општинског и некатегорисаног пута; 10 m од државног пута II реда; 20 m од државног пута I реда; 40 m од ауто-пута. Приликом позиционирања објеката поштовати правила о заштитним удаљењима објеката од рени-бунара, подводних инсталација, водозахвата и др.

Урбанистички параметри: Највећи дозвољени индекс заузетости = 20%. Максимална бруто развијена грађевинска површина објеката на парцели износи 250 m². Максимална бруто развијена грађевинска површина појединачних партерних и пратећих објеката, објеката на води и објеката за коришћење обновљивих извора енергије је 50 m².

Спратност и висина објеката: Максимална спратност објеката је II, са максималном висином од 7,0 m.

Услови за изградњу других објеката на парцели: Могућа је изградња више објеката основне и пратеће намене на парцели, у оквиру прописаних урбанистичких параметара.

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и паркирања возила: Приступ парцели (објекту) за снабдевање робом/материјалом и одвожење чврстог отпада, мора бити непосредно са

јавне или приступне (колске или колско-пешачке) саобраћајнице, минималне ширине 3 m. До објекта је обавезно обезбедити пешачки приступ. За смештај возила и машина за потребе садржаја и објекта на парцели, обезбеђује се простор изван површине јавног пута, у близини објекта

Ограђивање: Дозвољено је ограђивање објекта заштитном транспарентном оградом до висине 2,2 m.

Архитектонско обликовање: Архитектура објекта условљена је уређењем приобалне зоне. Објекти треба да буду обликовани тако да не угрожавају визуелно сагледавање воденог простора и супротне обале водотока. Обликовање објекта извести тако да позицијом, габаритима, материјалима, изгледом и начином коришћења буду уклопљени у околни простор и намену, тј. да не наруше природне вредности и пејзажне одлике простора. При архитектонском обликовању објекта предност дати традиционалној архитектури народног градитељства, уз максималну примену аутохтоних природних грађевинских материјала.

Услови заштите суседних објеката, животне средине и други услови: У току извођења радова и при експлоатацији, водити рачуна о техничким и еколошким условима на суседним парцелама (према техничким и другим нормативима за одређену врсту објекта), као и о безбедности објеката изграђених на њима (при ископу темеља, одводњавању површинске воде, изношењу шута, смећа и др.). Услови заштите животне средине, санитарни и хигијенски услови, услови заштите од пожара, безбедносни и други услови, у складу су са мерама заштите према прописима и нормативима за конкретну област, односно са законском регулативом која дефинише утицај објекта и делатности на животну средину.

Минимални степен опремљености комуналном инфраструктуром обухвата: приступ на јавну саобраћајну површину, могућност прикључења на водоводну, канализациону и електроенергетску мрежу.

2.5. Правила грађења инфраструктурних система

Правила за изградњу инфраструктурне мреже односе се на: саобраћајну инфраструктуру (друмски, пешачки, бициклички и стационарни саобраћај); водопривредну инфраструктуру (водоводна и канализациона мрежа, регулација водотокова); енергетску инфраструктуру (електроенергетска и термоенергетска мрежа, обновљиви извори енергије); телекомуникациону инфраструктуру (електронска комуникација).

Постављање нових инфраструктурних мрежа у оквиру нових траса, треба да буде координирано са условима Просторног плана. Постављање нових инфраструктурних мрежа у оквиру постојећих саобраћајних профила, треба да буде у складу са постојећом изграђеном мрежом, у зависности од конкретних услова. Реконструкција инфраструктурне мреже треба да буде координирана са новим решењима, тако да заједно обезбеђују бољи и функционалнији распоред мреже.

2.5.1. Саобраћајна инфраструктура

Утврђивање регулативе за изградњу, реконструкцију, одржавање, заштиту и коришћење саобраћајних површина (у складу са законском регулативом, прописима и техничким нормативима из ове области, као и са условима заштите животне средине и посебним режимима заштите), обухвата: јавне путеве (државне, општинске и туристичке путеве и уличну мрежу) и њихово прикључење; инфраструктуру немоторизованог (пешачког и бицикличког) и стационарног саобраћаја; остале објекте саобраћајне инфраструктуре (аутобуска стајалишта и станице за снабдевање горивом).

Општа правила за јавне путеве и услови за њихово прикључење

- основна линија за обележавање путног појаса, регулационих линија, тротоара, банкина и коловоза је осовина пута. Осовина пута мора бити дефинисана аналитичко геодетским елементима из државне катастарске мреже. На основу успостављене осовине пута, врши се обележавање осталих елемената пута, према врсти, односно категорији пута;
- регулациони појас пута (појас регулације) јесте путна парцела (путно земљиште јавног пута) и

- путно земљиште других објеката инфраструктурних система. Он служи искључиво функцији пута и у истом није дозвољена изградња објеката високоградње. Приликом изградње грађевинских објеката у близини путева, мора се поштовати прописано растојање према категорији пута;
- регулационе линије и осовине саобраћајница представљају основне елементе за дефинисање мреже саобраћајница. Приликом израде пројектне документације могуће је вршити корекције геометријских елемената саобраћајница унутар планираних попречних профила, а у циљу побољшања услова саобраћаја (примена комплекснијих радијуса у раскрсници, увођење или продужење трака за престројавање возила, увођење нових аутобуских стајалишта, одводњавање, као и увођење свих додатних елемената пута у складу са *Законом о путевима*);
 - елементи трасе пута и раскрсница морају бити урађени у складу са важећим законима, прописима за ту врсту објеката и важећим *Правилником о условима које са аспекта безбедности саобраћаја морају да испуњавају путни објекти и други елементи јавног пута* („Сл.гласник РС”, број 50/11);
 - коловозну конструкцију димензионисати према меродавном саобраћајном оптерећењу, а према важећим стандардима и нормативима базираним на СРПС У.Ц4.012, *Правилнику о техничким нормативима за димензионисање коловозних конструкција и Пројектовању флексибилних коловозних конструкција*, а у складу са *Законом о путевима* („Службени гласник РС”, број 41/18) и другим пратећим прописима.
 - при пројектовању нових деоница пута или нових коловозних трака, нивелету висински поставити тако да се прилагоди изведеним коловозним површинама. Приликом пројектовања за израду новог коловоза и ојачање постојеће коловозне конструкције, користити податке о климатско хидролошким условима, носивости материјала постелице и других елемената коловозне конструкције;
 - ширина регулационих профила зависи од категорије саобраћајница, при чему ширину коловоза, пешачких и бициклических површина, треба дефинисати према меродавном саобраћајном оптерећењу;
 - нивелација, примењени радијуси кривина, подужни нагиб и остали пројектни елементи новопланираних саобраћајница усклађују се са граничним вредностима пројектних елемената из важећег *Правилника о условима које са аспекта безбедности саобраћаја морају да испуњавају путни објекти и други елементи јавног пута*;
 - ваздушни простор изнад коловоза је простор у висини од најмање 7 m, са слободним простором у висини од најмање 4,75 m од највише тачке коловоза;
 - одводњавање се решава гравитационим отицањем површинских вода (подужним и попречним падом саобраћајница);
 - дуж свих путева обезбеђује се инфраструктура за прикупљање и контролисано одвођење атмосферских вода, са уграђеним сепараторима нафтних деривата на државним путевима који пролазе кроз заштићено подручје (Парк природе, споменици природе и зоне санитарне заштите);
 - инсталације се могу планирати на катастарским парцелама које се воде као јавно добро - путеви (својина Републике Србије) и на којима се управљач пута води као корисник, или је правни следбеник корисника;
 - укрштање инсталација са јавним путем се изводи искључиво механичким подбушивањем испод трупа пута, управно на пут, у прописаној заштитној цеви. Заштитна цев мора бити пројектована на целој дужини између крајних тачака попречног профила пута (изузетно спољња ивица реконструисаног коловоза), увећана за по 3 m са сваке стране. Минимална дубина инсталација и заштитних цеви од најниже коте коловоза до горње коте заштитне цеви износи 1,50 m, док испод путног канала за одводњавање (постојећег или планираног), од коте дна канала до горње коте заштитне цеви износи 1,2 m. Укрштаје планираних инсталација удаљити од укрштаја постојећих инсталација на минимум 10 m;
 - паралелно вођење инсталација са јавним путем врши се постављањем инсталација минимално 3 m од крајње тачке попречног профила пута (ножице насипа трупа пута или спољне ивице путног канала за одводњавање, изузетно ивице реконструисаног коловоза, уколико се тиме не ремети режим одводњавања коловоза). На местима где није могуће задовољити ове услове, мора се испројектовати и извести адекватна заштита трупа предметног пута;
 - бициклическе стазе се могу планирати уз све јавне путеве, у складу са *Законом о путевима* и *Правилником о условима које са аспекта безбедности саобраћаја морају да испуњавају путни објекти и други елементи јавног пута*;

- прикључивање прилазног на јавни пут врши се првенствено његовим повезивањем са другим прилазним или некатегорисаним путем који је већ прикључен на јавни пут, а на подручјима на којима ово није могуће, прикључивање прилазног пута врши се непосредно на јавни пут и то првенствено на пут нижег реда;
- земљани пут који се укршта или прикључује на јавни пут мора се изградити са тврдом подлогом или са истим коловозним застором као и јавни пут са којим се укршта, односно на који се прикључује, у ширини од најмање 5 m, а у дужини од најмање 40 m за државни пут I реда, 20 m за државни пут II реда и 10 m за општински пут и улицу, рачунајући од ивице коловоза јавног пута;
- контрола приступа и саобраћајних прикључака обављаће се у складу са важећим *Законом о путевима, Правилником о условима које са аспекта безбедности саобраћаја морају да испуњавају путни објекти и други елементи јавног пута* и осталим важећим стандардима и прописима који уређују предметну материју;
- пејзажно се уређују косине усека, засека и насипа, као и друге косине у путном земљишту (озелењавају се травом, шибљем и другим аутохтоним растињем које не угрожава прегледност пута). У изграђеном простору насеља или туристичког локалитета, између тротоара и границе појаса регулације подиже се дрворед и други засад, али тако да не омета прегледност јавног пута и не угрожава безбедност саобраћаја. Ограде, дрвеће и засади поред јавних путева, такође не смеју да угрожавају прегледност пута и безбедност саобраћаја.
- у изграђеном простору насеља или туристичког локалитета, обавезно је спровођење мера заштите од буке, вибрација и загађења ваздуха, свих постојећих стамбених, туристичких, јавних и осталих објеката и садржаја;
- рекламне табле, панои, ознаке којима се обележавају туристички објекти, природне вредности, културно-историјски споменици и други објекти, могу се постављати поред државних и општинских путева, на удаљености од 7 m од ивице коловоза (5 m за општинске путеве), односно према условима управљача пута и уз сагласност управљача заштићеног подручја;
- пројектима предвидети потребну саобраћајну сигнализацију, у складу са усвојеним режимом саобраћаја, као и потребне елементе којима се задовољава стандард приступачности јавним површинама и објектима, у складу са *Правилником о техничким стандардима планирања, пројектовања и изградње објеката којима се осигурава несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци и старим особама* („Службени гласник РС”, број 22/15). Саобраћајну сигнализацију о забрани превоза и испуштања опасних и штетних материја, као и других материја у количинама које могу трајно и у значајном обиму да угрозе природна и културна добра и друге природне вредности (изворишта, флору, фауну и др.), потребно је поставити на свим важнијим јавним путевима;
- радови на јавним путевима или у заштитном појасу, могу се изводити само уз сагласност управљача пута и управљача заштићеног подручја. Трајно и привремено депоновање дрвне грађе и другог материјала није дозвољено на јавним путевима;
- заштитни појас јавног пута, односно положај планираних објеката, предвидети на минималној удаљености од 40 m у односу на ауто-пут, 20 m у односу на државни пут IB реда и 10 m у односу на државни пут IIА и IIБ реда, рачунајући од спољне ивице путног земљишта (који је минимум 1 m од крајње тачке попречног профила државног пута), односно путне парцеле државног пута (линије експропријације, границе путног земљишта);
- смањити број прикључака локалних саобраћајница на државни пут и предвидети побољшање саобраћајног решења на саобраћајним прикључцима (раскрсницама) који се планом задржавају;
- предвидети кружне раскрснице на укрштајима државних путева и локацијама где се видно повећава безбедност саобраћаја. Раскрснице и прикључци морају бити планирани (изграђени) у складу са важећом законском регулатвом, стандардима и прописима за ту врсту објеката (геометрија прикључака (раскрсница), попречни профил, ситуационо-нивелационо решење);
- постојеће саобраћајне прикључке који се налазе на удаљености која не обезбеђује проток саобраћаја на државном путу у складу са рангом пута и угрожавају безбедност саобраћаја, укинути и повезати путем сервисних или ободних саобраћајница на државни пут;
- прихватање и одводњавање површинских вода ускладити са системом одводњавања државног пута;
- прецизирати деонице са насељским и ванградским профилем пута, у складу са планираним грађевинским подручјем, према важећој планској документацији вишег реда;

- геометрија саобраћајних прикључака (раскрсница), полупречници закривљења, евентуално увођење додатних саобраћајних трака (за укључење/искључење, траке за лево скретање), хоризонтална и вертикална сигнализација на путу, биће прецизно дефинисана приликом издавања услова за пројектовање и прикључење у поступку издавања локацијских услова, у складу са важећом законском регулативом;
- за све предвиђене интервенције и инсталације које се воде кроз путно земљиште државног пута (парцелу пута), потребно је обратити се управљачу државног пута за прибављање услова и сагласности за израду пројектне документације изградњу и постављање истих, у складу са важећом законском регулативом.

Посебна правила за државне путеве

Државни путеви су високо капацитетне саобраћајнице које пролазе кроз територије и саобраћајно их повезују са мрежом европских путева, повезују привредно значајна насеља и подручја, као и подручја две или више области (територијалних јединица на нивоу регије), или су од посебног значаја за Републику. На њима се обавља путнички и теретни саобраћај и јавни превоз путника, а могу пролазити ван грађевинског подручја насеља, или кроз изграђени простор насеља или туристичког локалитета. Деоница државног пута у изграђеном простору туристичког локалитета или насеља предлаже се за јавни пут у насељу, на основу Просторног плана или одговарајућег урбанистичког плана, а у свему у складу са законом (деоницу државног пута која пролази кроз насеље одређује Скупштина општине/града, по претходно прибављеној сагласности министарства надлежног за послове саобраћаја). Изградња објеката дуж државних путева ван грађевинског подручја насеља, посебно је регулисана законом. Изградња објеката дуж државних путева у насељима/туристичким локалитетима регулисана је правилима грађења Просторног плана.

Саобраћајни прикључци на државни пут:

- утврђују се на основу услова и сагласности управљача државним путевима, преко реконструисаних постојећих саобраћајних прикључака општинских путева, или преко сервисних саобраћајница, тако да парцеле које излазе на државни пут не могу свака за себе појединачно да имају директан излаз на пут, већ се приступ таквих парцела мора остварити преко сервисне саобраћајнице на основу прибављене сагласности управљача пута;
- максимално ограничити прикључке са левим скретањима (само типа улив – излив), а све остале прикључке изградити управно на осовину пута;
- на раскрсници државног пута са другим путем или улицом (и приликом пројектовања нових прикључака на државни пут), морају се обезбедити зоне потребне прегледности у складу са важећим прописима (минимално 120,0 m у односу на зауставну линију на саобраћајном прикључку). У зонама потребне прегледности забрањено је подизати засаде, ограде и дрвеће, остављати предмете, материјале, постављати постројења и уређаје и градити објекте, односно вршити друге радње које ометају прегледност јавног пута;
- саобраћајни прикључак јавног пута (или прикључна саобраћајница) на државни пут, мора бити минималне ширине коловоза 6 m са ивичњаком (6,6 m са ивичном траком), минималне дужине 40 m и минималног радијуса кривина 12,0 m.

У складу са важећом законском и подзаконском регулативом, коловоз државног пута мора бити плански сачуван за реконструкцију. Реконструкција, проширење и изградња коловоза, као и други елементи државног пута (коловозне траке, заштитне траке - банке, разделне траке, тротоари у регулационом појасу државног пута у насељу и др.) планирају се у складу са *Правилником о условима које са аспекта безбедности саобраћаја морају да испуњавају путни објекти и други елементи јавног пута* (прилог "Елементи попречног профила" и табела "Граничне вредности пројектних елемената"), а према заступљеним категоријама државних путева.

Услови за паралелно вођење инсталација поред државног пута:

- инсталације планирати на удаљености од минимално 3,0 m од крајње тачке попречног профила - ножице насипа трупца пута, или спољне ивице путног канала за одводњавање ножице насипа трупца пута, или спољне ивице путног канала за одводњавање. Није могуће предвиђати инсталације у трупу пута;
- на местима где није могуће задовољити услове из претходног става мора бити пројектована и

изведена адекватна заштита трупа предметног пута;

- не дозвољава се вођење предметних инсталација по банкини, по косинама усека или насипа, кроз јаркове, или кроз локације које могу иницирати отварање клизишта.

Услови за укрштање инсталација са државним путем:

- укрштање са путем се предвиђа искључиво механичким подбушивањем испод трупа пута, управно на предметни пут у прописаној заштитној цеви;
- заштитна цев мора бити постављена на целој дужини између крајњих тачака попречног профила пута, увећана за по 3 m са сваке стране;
- минимална дубина инсталација и заштитних цеви, од најниже горње коте коловоза до горње коте заштитне цеви, износи 1,35 - 1,50 m и више, у зависности од конфигурације терена;
- минимална дубина инсталација и заштитних цеви испод путног канала за одводњавање, од коте дна канала до горње коте заштитне цеви, износи 1,20 - 1,35 m;
- укрштаје планираних инсталација удаљити од укрштаја постојећих инсталација на мин. 10 m.

Услови за постављање далековода поред државних путева (паралелно вођење):

- стубове далековода и трафостанице (стубне и зидане), предвидети изван заштитног појаса државног пута у појасу контролисана иградње, поштујући ширине заштитног појаса у складу са *Законом о путевима*. У случају да је висина стуба већа од прописане ширине заштитног појаса пута, стубове предвидети на минималној удаљености једнакој висини стуба далековода од спољне ивице земљишног појаса (путне парцеле) државног пута.

Услови за укрштање далековода са државним путем:

- обезбедити сигурносну висину далековода изнад коловоза од најмање 7,0 до 9,0 m (и више у зависности од напона вода према посебним прописима који регулишу ту материју), рачунајући од површине, односно горње коте коловоза државног пута до ланчанице, при најповољнијим температурним условима, са предвиђеном механичком и електричном заштитом;
- предвидети угао укрштања надземног високонапонског далековода са државним путем од 90° (изузетно, одступање од 90° у складу са важећим техничким прописима);
- планирани далековод мора бити трасиран тако да не угрожава нормално одвијање и безбедност саобраћаја, у складу са техничким и свим важећим законским прописима и нормативима који регулишу ову материју, као и са условима надлежних институција;
- потребно је имати у виду, да све будуће промене при реконструкцији, грађењу, или извођењу других радова на предметној деоници државног пута, представљају стечену обавезу за инвеститора да о свом трошку измести објекат далековода, или га прилагоди насталим променама;
- уколико се при извођењу радова причини штета на коловозу или трупу пута, као и путном објекту државног пута, инвеститор је дужан да надокнади штету.

Посебна правила за општинске и туристичке путеве

Општински пут је јавни пут који повезује поједине делове јединице локалне самоуправе са центрима и зонама активности или становања, или је од посебног значаја за саобраћај на њеној територији. Општински путеви су намењени јавном и индивидуалном путничком саобраћају, могу се повезивати на мрежу државних путева, а пролазе ван грађевинског подручја насеља или кроз изграђени простор насеља или туристичког локалитета. Туристички пут повезује туристичке локалитете и пунктове, међусобно и са непосредним окружењем. Основне техничке карактеристике ових путева:

- оријентациона ширина појаса регулације износи мин. око 15 m (у насељу мин. око 10 m);
- минимална ширина коловозних трака: 2x2,75 m ван насеља, а у насељу 3 m (изузетно 2,75 m, уз оивичење ивичним тракама ширине 0,25 m);
- минимална ширина коловоза: 5,5-6 m (изузетно 5 m);
- минимална ширина заштитне траке (банкине): 2x1.2 m (изузетно 1 m), са тврдим застором (у насељу – разделне траке/заштитно зеленило, исте ширине);
- минимална ширина тротоара (у регулационом појасу пута у насељу): 2x1,5 m, са ивичњацима (изузетно једностранни тротоар ширине мин. 2 m). Физичко раздвајање саобраћаја моторних возила од немоторизованог (пешачког) саобраћаја треба омогућити разделним тракама.

Посебна правила за уличну мрежу

Улице у насељима су јавни путеви чији је основни задатак да врше дистрибуцију изворног и циљног саобраћаја у оквиру одређених урбанистичких зона. То је јавна површина намењена кретању (или мировању) возила свих видова моторног саобраћаја, бициклиста, пешака и инвалида. Уличном мрежом се омогућава комуникација људи, проток робе и смештај инсталација комуналне инфраструктуре. Регулациона линија улице јесте линија која дели јавну површину улице од осталог земљишта. Ширина улице је растојање између регулационих линија улице. По функционалном значају и улози у просторној организацији насеља, улична мрежа се може поделити на *сабирне улице* (повезују примарне јавне путеве са локалним улицама) и *локалне улице* (стамбене и приступне улице, које омогућавају непосредан приступ објектима и садржајима у насељима или туристичким локалитетима). Према врсти саобраћаја који се у њима одвија, улична мрежа се може поделити на *улице са диференцираним саобраћајним површинама* и *интегрисане улице* (није раздвојен колски и пешачки саобраћај). Основне техничке карактеристике уличне мреже:

- минимална ширина појаса регулације: 3,5 m (интегрисана приступна улица); 7 m (приступна улица); 8,5 m (стамбена улица); 10 m (сабирна улица);
- минимална ширина коловозних трака: 2x2,75 m (сабирна улица), 2x2,5 m (стамбена и приступна улица); 1x3,5 m (интегрисана приступна улица);
- минимална ширина коловоза: 5,5 m (сабирна улица), 5 m (стамбена и приступна улица); 3,5 m (интегрисана приступна улица);
- минимална ширина тротоара: 2x1,5 m, са ивичњацима (изузетно 1x1,5 m).

Посебна правила за пешачки саобраћај

Пешачке површине (тротоари) су саставни елеменат попречног профила саобраћајница у насељима, а намењене су искључиво за саобраћај пешака. Оне се физички издвајају у посебне површине, којима се обезбеђује заштита од осталих видова моторног саобраћаја, изузев код интегрисаних улица. Саобраћајни и слободни профили пешачких стаза предвиђају се са одвајањем разделним зеленим појасом у односу на коловоз државног пута. Ширина тротоара зависи од намене и атрактивности околног простора и интензитета пешачких токова, а у складу са важећим *Правилником о условима које са аспекта безбедности саобраћаја морају да испуњавају путни објекти и други елементи јавног пута* ("Службени гласник РС" број 50/11, поглавље 3, одељак 3.5.7. *Бициклистички и пешачки саобраћај*). Приликом уређења и изградње јавних површина и објеката (као и код реконструкције), изградњом тротоара потребне ширине, спуштањем ивичњака тротоара (посебно на пешачким прелазима), и изградњом предвиђених рампи и држача уз пешачке комуникације и степеништа на прилазима објектима, омогућује се несметано кретање особама са посебним потребама у простору, што подразумева и несметано коришћење јавних површина, као и приступ јавним садржајима.

Посебна правила за бициклистички саобраћај

Бициклистичке површине (стазе) могу бити саставни елеменат свих јавних путева, у складу са *Законом о путевима* и *Правилником о условима које са аспекта безбедности саобраћаја морају да испуњавају путни објекти и други елементи јавног пута* ("Службени гласник РС" број 50/11, поглавље 3, одељак 3.5.7. *Бициклистички и пешачки саобраћај*). Оне могу бити физички раздвојене (разделним тракама) од моторизованог саобраћаја, а код реконструкције постојећих саобраћајница могуће их је организовати уз ивицу коловоза. Саобраћајни и слободни профили бициклистичких стаза предвиђају се са одвајањем разделним зеленим појасом у односу на коловоз државног пута. Ширина бициклистичке стазе у регулационом појасу јавног пута одређује се у складу са меродавним саобраћајним оптерећењем, а у регулационом појасу државног пута у насељу не може бити мања од 2x1,5 m.

Посебна правила за стационарни саобраћај

Ефикасно организовано паркирање возила представља један од предуслова за функционисање саобраћајног система. Према просторном критеријуму, разликује се организовање паркирања на сопственој парцели и на јавној површини. За паркирање возила за сопствене потребе, власници објеката по правилу обезбеђују манипулативни простор и паркинг места на сопственој грађевинској парцели изван површине јавног пута, по установљеним нормативима. Паркирање возила је могуће обезбедити и на јавним паркиралиштима (јавне саобраћајне површине намењене за паркирање моторних возила и уређене саобраћајном сигнализацијом, које су доступне свим корисницима, под условима одређеним актом надлежног органа јединице локалне самоуправе) и паркинг местима у регулационим профилима саобраћајница, уколико то не ремети моторни и пешачки саобраћај, као и посебне режиме заштите простора. Стационарни саобраћај се не предвиђа у регулацији државног пута (уз државни пут је могуће формирање паркиралишта, али ван регулације пута).

Потребан број паркинг места (ПМ) за постојеће и планиране објекте, утврђује се према препорученим нормативима за одговарајућу намену објекта:

- становање - 1ПМ/70 m² нето (1 стан),
- пословање - 1ПМ/70 m² нето (1 локал),
- трговина - 1ПМ/70 m² нето (1 локал),
- угоститељство - 1ПМ/8 столица,
- објекти туристичког смештаја - 1ПМ / 2-10 кревета (у зависности од категорије),
- јавне функције и службе - 1ПМ/70 m² нето површине,
- остале намене - у складу са Правилником о општим правилима за парцелацију, регулацију и изградњу („Службени гласник РС”, број 22/15).

Посебна правила за аутобуска стајалишта

Аутобуска стајалишта на државим и осталим јавним путевима и уличној мрежи се реализују према следећим правилима:

- аутобуска стајалишта на државним путевима, у складу са *Законом о путевима (члан 85)*, није могуће реализовати у коловозној траци (без проширења), већ је неопходно извести проширење коловоза за стајалиште, у ширини од 3,5 m.
- почетак (крај) аутобуског стајалишта на државним путевима мора бити на минималној удаљености од почетка (завршетка) лепезе прикључног пута у зони раскрснице.
- дужина прегледности на деоници државног пута у зони аутобуског стајалишта, мора износити најмање 1,5 пута више од дужине зауставног пута возила у најнеповољнијим временским условима вожње, за рачунску брзину од 50 km/h.
- дужина укључне траке са државног пута на аутобуско стајалиште износи 30,5 m, а дужина укључне траке са аутобуског стајалишта на државни пут износи 24,8 m;
- аутобуска стајалишта на уличној мрежи могуће је реализовати у коловозној траци (без проширења);
- дужина ниша аутобуских стајалишта мора износити 13,0 m (за један аутобус);
- коловозну конструкцију аутобуских стајалишта пројектовати са једнаком носивошћу као и коловозну конструкцију пута уз који се стајалиште пројектује;
- попречни нагиб коловоза аутобуских стајалишта пројектовати са минималним падом од 2% од ивице коловоза пута;
- уколико се пројектују упарена (наспрамна) аутобуска стајалишта, прво стајалиште позиционира се са леве стране у смеру вожње (у супротној коловозној траци), при чему подужно растојање два наспрамна аутобуска стајалишта (од завршетка стајалишта са леве стране до почетка стајалишта са десне стране) мора износити минимално 30,0 m;
- изузетно, наспрамна аутобуска стајалишта могу се пројектовати тако да се у смеру вожње прво позиционира стајалиште са десне стране пута, али тада растојање између крајњих тачака аутобуских стајалишта (од краја десног-првог до почетка левог стајалишта) мора износити минимално 50 m.
- аутобуска стајалишта планирати у складу са саобраћајно-безбедносним карактеристикама и просторним потребама, на прописаној удаљености у односу на раскрснице, смакнута, ван коловоза предметних државних путева, у складу са *Законом о путевима*;

- положај и димензионисање аутобуских стајалишта предвидети у складу са рачунском брзином на деоници и важећим прописима;
- локацију за изградњу стајалишта одредити у зависности од дужине прегледности у односу на уливну тачку стајалишта и у зависности од пројектне брзине.
- предвидети даље функционалне везе пешачких токова са аутобуских стајалишта.

Посебна правила за станице за снабдевање горивом

Станице за снабдевање горивом и други пратећи путни објекти (сервиси за путничка и друга возила и сл.), могу се градити у коридору државног пута, у складу са противпожарним прописима и условима надлежних органа у области саобраћаја, заштите животне средине, заштите природних и културних добара, водопривреде и санитарне заштите. Неопходна је претходна израда процене утицаја на животну средину, анализа утицаја на безбедност и функцију саобраћаја, загађење ваздуха, воде и земљишта, појаву буке и вибрација, уз предвиђање мера за спречавање и смањење штетних утицаја. За прикључак ових објеката на државни пут, предвидети траке за успоравање - убрзавање.

2.5.2. Водна инфраструктура

Посебна правила за водоводну мрежу

Водоводна мрежа треба да задовољи следеће опште услове:

- трасе планираних водоводних линија водити постојећим и планираним саобраћајницама и по потреби слободним површинама.
- техничке услове и начин прикључења новопроектованих водоводних линија, као и прикључење појединих објеката, одређује надлежно комунално предузеће;
- водоводне линије затварати у прстен, што омогућује сигурнији и бољи начин водоснабдевања;
- код подземних укрштања са водотоцима, водоводне линије се морају водити кроз заштитне цеви, тако да горња ивица заштитних цеви мора бити минимум 1,5 m испод нивелете дна нерегулисаних корита, односно минимум 0,8-1 m испод нивелете дна регулисаних корита, на местима прелаза.
- мрежу трасирати испод коловоза на 1 m од ивице коловоза, а ако за то не постоје услови (па цевовод мора да прелази преко парцела, мимо улице) строго пазити да се приликом израде рова за полагање цевовода не угрозе суседни објекти, имајући у виду и планирану изградњу на тим потезима;
- дубина укопавања је минимум 1,0 m према условима конфигурације терена (минимална дебљина слоја земље изнад горње ивице цеви је 1,0 m). Минимална дубина укопавања разводних водоводних мрежа је 1,2 m.
- мрежу полагати, ако је то могуће, на супротној страни пута од планиране или изведене електро и тт мреже,
- ако се у истом рову полажу водови других инсталација морају се задовољити минимална прописана заштитна растојања;
- за полагање водоводне мреже кроз путно земљиште и испод водотокова, потребно је прибавити посебне услове надлежних органа и организација;
- врста и класа цевног материјала за водоводну мрежу који ће бити уграђен, треба да испуни све потребне услове у погледу очувања физичких и хемијских карактеристика воде, притиска у цевоводу (хидраулички прорачун) и његове заштите од спољних утицаја у току полагања, монтаже и експлоатације;
- хидранте у насељеним местима поставити према важећем *Правилнику о техничким нормативима за инсталације хидрантске мреже за гашење пожара* („Службени гласник РС”, број 3/18);
- у циљу рационализације потрошње потребно је увести систем евидентирања потрошње воде код крајњих корисника. У новим објектима са више стамбених/пословних јединица, извршити раздвајање водомера за сваку јединицу;
- за подручја где не постоји организовано снабдевање пијаћом водом, дозвољава се изградња бунара, или локалне (сеоске или приватне) водоводне мреже, са бунаром или каптажом. Извориште локалног водовода мора бити одабрано, испитано, каптирано и заштићено од загађења

(успостављањем зоне непосредне заштите изворишта и ограђивањем), уз обавезу обезбеђења квалитативних карактеристика вода, све у складу са законском регулативом. Изградња локалних водовода се врши према посебним условима надлежних органа у области водопривреде и санитарне заштите, заштите животне средине, природних и културних добара. Одржавање и контрола квалитета воде локалног водовода се мора поверити специјализованој професионалној служби или јавном комуналном предузећу;

- ограничити количину захватања изворских вода у складу са законском регулативом (ради очувања еколошких параметара слива и омогућавања природног обнављања подземних вода као ресурса), уз корективне параметре на основу детаљних хидрогеолошких истраживања на нивоу сливног подручја.
- за сва изворишта водоснабдевања и објекте дистрибутивног система, спровести мере санитарне заштите дефинисане *Правилником о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања*.

Посебна правила за канализациону мрежу

Канализациона мрежа треба да задовољи следеће опште услове:

- код канализационе мреже насеља користити сепаратни систем канализације. Обавезно је канализација насеља у зонама санитарне заштите изворишта;
- трасе колектора, сабирне фекалне и кишне канализације, водити постојећим и планираним саобраћајницама и по потреби зеленим површинама, према условима овог плана и надлежног управљача, односно имаоца јавног овлашћења;
- канализациона мрежа за употребљене воде се по правилу поставља у осовини коловоза саобраћајнице или уз ивицу коловоза, на супротној страни од водоводне мреже, док се канализациона мрежа за атмосферске воде по правилу поставља у осовини коловозне траке, супротне од траке за водоводну мрежу;
- нову кишну канализацију упоредо изводити са реконструкцијом и изградњом саобраћајница. Воду из дренажа уводити у кишну канализацију. Атмосферске воде са кровних равни и незагађених слободних површина, могу се без третмана испуштати у реципијенте. Зауљене и загађене атмосферске воде, треба пречистити пре испуштања у реципијенте;
- отпадне воде из производних делатности, могу се увести у канализацију тек после предtretмана.
- мрежу трасирати испод коловоза на минимум 1 m дубине укопавања (мерено од темена цеви), са обавезним каскадама, ако конфигурација терена захтева. Ако цевовод мора да се поставља преко парцела (мимо улице), строго пазити да се приликом израде рова за полагање цевовода не угрозе суседни објекти, имајући у виду и планирану изградњу на тим потезима;
- ако је то могуће, мрежу полагати на супротној страни пута од планиране или изведене електро и тт мреже. Ако се у истом рову полагају водоводи других инсталација морају се задовољити минимална прописана заштитна растојања;
- код подземних укрштања са водотоцима, канализација се мора водити кроз заштитне цеви, тако да горња ивица заштитних цеви мора бити минимум 1,5 m испод нивелете дна нерегулисаних корита, односно минимум 0,8-1,0 m испод нивелете дна регулисаних корита, на местима прелаза.
- минимална дубина укопавања треба да је таква, да канализација може да прихвати отпадне воде из свих објеката који су предвиђени да се прикључе на њу, а не мање од 1,0 m.
- за извођење радова на полагању мреже на трасама изван насеља, као и испод капиталних објеката, важе иста правила као код полагања водоводне мреже;
- пречник цеви зависи од планираног броја корисника који се прикључују на канализациону мрежу. Димензије нове канализационе цеви одредити на основу хидрауличног прорачуна, узимајући у обзир комплетно сливно подручје. (за мин. пречник фекалне канализације усвојити 200 mm, иако прорачун покаже мању вредност).
- Избор грађевинског материјала од кога су начињене цеви, пад цевовода и остале техничке карактеристике, одређују се на основу хидрауличног прорачуна.
- за контролу рада канализације и могућност благовремене интервенције, на месту вертикалног прелома цевовода, промене хоризонталног правца пружања цевовода и улива бочног огранка, предвидети ревизионе силазе.
- ископ рова, разупирање зидова рова, полагање и међусобно повезивање цеви, затрпавање

- цевовода и рова (песком и ископаним материјалом), испитивање цевовода и пуштање у рад, извршити на основу важећих техничких прописа и услова за ову врсту радова и инсталација;
- постројења за пречишћавање отпадних вода градити са таквим степеном пречишћавања употребљених вода, који обезбеђује очување прописане класе водотока који служи као реципијент. Степен пречишћавања, као и режим испуштања тих вода, регулисани су *Законом о водама и Уредбом о категоризацији водотокова* („Службени гласник СРС”, број 5/68). Омогућити фазну изградњу постројења. Капацитете и габарит постројења одредити хидрауличким прорачуном. Прилаз постројењу обезбедити са јавне површине (јавног пута), при чему постројење треба да има одговарајућу заштитну зону. Надзор, контрола рада и одржавање постројења се мора поверити специјализованој професионалној служби или јавном комуналном предузећу;
 - за подручја где не постоји организовано одвођење отпадних вода, дозвољава се изградња прописних, водонепропусних септичких јама, са организованим пражњењем и одвожењем садржаја до постројења за пречишћавање отпадних вода. Обавезна је изградња непропусних јама за осоку, код појединачних локација пољопривредних домаћинстава, уз обавезу надлежних комуналних служби да обезбеде пражњење јама и одвожење талога до локација предвиђених за ту намену;
 - Техничке услове и начин прикључења новопројектоване фекалне канализације као и прикључење појединих објеката на мрежу фекалне канализације пројектовати и изводити према условима надлежног имаоца јавног овлашћења;
- Правила грађења за септичке јаме:*
- Септичке јаме се граде према техничким стандардима струке, правилима овог плана и према условима надлежног имаоца јавних овлашћења као водонепропусни објекти за пречишћавање отпадних вода. Граде се као прелазно решење за локалну санитацију, до изградње канализационе мреже.
 - Септичке јаме се граде у оквиру грађевинске парцеле и постављају се на обавезним удаљеностима:
 - min 2,0 m од границе парцеле;
 - min 5,0 m од објекта;
 - min 10,0 m од регулационе линије;
 - min 20,0 m од бунара;
 - Септичке јаме по правилу морају бити покривене;
 - Ефлуент из септичких јама може се пуштати у подземље (упијајући бунари, подземна иригација) и у реципијенте који обезбеђују висок степен разблажења.

Посебна правила за регулацију водотокова

При решавању даљег регулисања водотокова морају се поштовати одредбе *Закона о водама*, услови надлежних органа у области водопривреде и других надлежних органа у области заштите животне средине, природних и културних добара, саобраћаја и санитарне заштите, уз обавезу израде одговарајуће студијске и техничке документације (претходни радови, претходна студија оправданости са генералним пројектом, студија оправданости са идејним пројектом и студијом о процени утицаја пројекта на животну средину и друга пројектна документација у складу са законом). Остали услови за регулацију водотокова:

- трасу уређеног водотока усагласити са инфраструктурним, саобраћајним, стамбеним и другим објектима.
- меродавни протицај за димензионисање корита регулисаног водотока, одређује надлежна водопривредна организација.
- са обе стране регулисаног водотока оставити заштитни појас минималне ширине 5,0 m, због могућих интервенција.
- сва укрштања саобраћајница са водотоковима, спровести тако да зазор од коте велике воде, (вероватноће појаве Q1%), до доње ивице конструкције буде минимално 1 m;
- код подземних укрштања са водотоцима и јаругама, инфраструктурне мреже се морају водити

кроз заштитне цеви, тако да горња ивица цеви буде минимално 1,5 m испод нивелете дна нерегулисаних корита, односно минимално 0,8-1,0 m испод нивелете дна регулисаних корита, на местима прелаза.

- нивелете планираних мостова, пропуста и прелаза преко водотокова, морају бити тако одређене, да доње ивице конструкције имају потребан зазор изнад нивоа меродавних рачунских вода.
- уређење водотокова ван насеља, вршити применом натуралне регулације;
- забрањено је измештање водотока ради изградње мале хидроелектране.

2.5.3. Енергетска инфраструктура

Општа правила за електроенергетске мреже и објекте

- електроенергетска мрежа и објекти се граде у складу са одредбама *Закона о планирању и изградњи*, техничким и другим прописима, стандардима и условима надлежних електродистрибутивних предузећа, а сагласно са условима и правилима Просторног плана;
- одобрење за извођење радова испод, изнад или поред електроенергетског објекта издаје енергетски субјект који је власник, односно корисник енергетског објекта, у складу са важећим *Правилником о техничким нормативима за изградњу надземних електроенергетских водова називног напона од 1 kV до 400 kV* („Службени лист СФРЈ”, број 65/88 и „Службени лист СРЈ”, број 18/92). Ово се односи и на изградњу објеката и друге инфраструктуре у коридору заштитног и извођачког појаса далековода;
- у заштитном појасу, испод, изнад или поред електроенергетских објеката, супротно закону, техничким и другим прописима, не могу се градити објекти, изводити други радови, нити засађивати дрвеће и друго растиње. Оператор преносног, односно дистрибутивног система надлежан за енергетски објекат, дужан је да о свом трошку редовно уклања дрвеће или гране и друго растиње које угрожава рад енергетског објекта. Власници и носиоци других права на непокретностима које се налазе у заштитном појасу, испод, изнад или поред енергетског објекта, не могу предузимати радове или друге радње којима се онемогућава или угрожава рад енергетског објекта, без претходне сагласности енергетског субјекта који је власник, односно корисник енергетског објекта.
- изградњу објеката (нарочито објеката за трајни боравак људи), по правилу треба изводити ван коридора заштитног појаса електроенергетског објекта (обострана сигурносна удаљеност мерена од хоризонталне пројекције најближег проводника у неотклоњеном стању). Изузетно, уколико се из оправданих разлога мора градити у заштитном појасу, потребно је пре почетка изградње прибавити сагласност од надлежног привредног друштва за дистрибуцију електричне енергије, на одговарајући елаборат који треба да уради овлашћена пројектантска организација. Сигурносне висине, сигурносне удаљености и друге мере заштите дефинисане су *Законом о енергетици* и подзаконским актима;
- изградњу ваздушних и кабловских водова и других електроенергетских објеката, изводити према техничким прописима дефинисаним одговарајућим правилницима из ове области;
- у зони I степена заштите није дозвољена изградња електроенергетске мреже и објеката. У зони II степена заштите није дозвољена изградња надземне електроенергетске мреже. У зонама заштите природних и културних добара, туристичким локалитетима и пунктовима, електроенергетску мрежу по правилу изводити као кабловску.
- у делу постојећег или планираног вода, где постоје објекти високоградње и на прелазима саобраћајница, морају се задовољити прописана хоризонтална и вертикална одстојања, а сам вод мора имати појачану механичку и електричну сигурност;
- за постојеће водове за које се предвиђа измештање, до њиховог фактичког измештања остају на снази све утврђене мере заштите. Измештање постојеће електроенергетске мреже вршити у свему према условима надлежне електродистрибуције.
- трасе нових, као и реконструкција постојећих водова, решиће се посебном планском, урбанистичко-техничком и/или техничком документацијом;
- пре почетка било каквих радова, потребно је (у сарадњи са надлежном електродистрибуцијом) извршити идентификацију и обележавање трасе постојећих водова у зони планираних радова, а током радова неопходно је заштитити исте и обезбедити присуство надзорног органа

електродистрибуције.

- прикључивање објеката на електроенергетску мрежу изводити према условима надлежних електродистрибутивних предузећа и техничким прописима.

Посебна правила за ваздушне (надземне) и кабловске (подземне) водове

- заштитна зона надземног вода - за далеководе се обезбеђује заштитна зона (коридор) чија ширина зависи од напонског нивоа и техничког решења далековода. Заштитни појас за надземне електроенергетске водове, са обе стране вода од крајњег фазног проводника, има следеће ширине: за напонски ниво 220 kV и 400 kV – 30,0 m; за напонски ниво 110 kV – 25,0 m; за напонски ниво 35 kV – 15,0 m; за напонски ниво нижи од 35 kV – 10 m (за голе проводнике), 3,0 m (кроз шумско подручје), 4,0 m (за слабо изоловане проводнике), односно 1 m (за самоносеће кабловске снопове).
- заштитна зона подземног вода - ширина заштитног појаса за кабловске водове, са обе стране вода од ивице армиранобетонског канала кабла напона 1 до 35 kV, износи 1,0 m;
- постављање надземних водова - планирану ваздушну нисконапонску мрежу постављати у профилима саобраћајница, према планираним регулационим елементима и техничким условима надлежног електродистрибутивног предузећа. Реконструкцију ваздушних високонапонских и нисконапонских водова изводити по постојећим трасама, према техничким условима надлежног електродистрибутивног предузећа;
- постављање подземних водова - планирани подземни водови (високонапонски и нисконапонски), полажу се у профилима постојећих и планираних саобраћајница (испод тротоара, а код уских профила саобраћајница и саобраћајница без тротоара и у коловозу), а изузетно и испод зелених површина. Каблове полагају на растојању од 1,5 до 2,0 m од високог зеленила, 0,5 m од коловоза и најмање 0,5 m од темеља објекта. Дубина укопавања износи 0,8 m за каблове 1 kV и 10 kV, односно 1 m за каблове 35 kV. Ширина кабловског рова зависи од броја каблова. Након полагања каблова трасе истих видно обележити.
- измештање надземних водова - при реконструкцији надземних водова у зони II степена заштите, постојеће надземне водове изместити или исте заменити подземним на делу трасе који пролази кроз зону II степена заштите, под посебним условима заштите;
- измештање подземних водова - у појасу развода постојећих подземних каблова ван профила саобраћајница, није дозвољена градња нових објеката, без измештања постојећих каблова.
- мрежа 110 kV, 220 kV и 400 kV - високонапонску преносну мрежу градити надземно, по могућности у већ постојећим електроенергетским коридорима, ван заштићених зона, у складу са условима надлежних институција и према посебној планској документацији;
- мрежа 35 kV - у коридору далековода овог напонског нивоа не дозвољава се подизање објеката високоградње, као ни подизање засада виших од 3,0 m. Стубна места дуж трасе треба да буду удаљена најмање 3,0 m од ивичњака коловоза насељских саобраћајница, а најмање 10,0 m (уз сагласност управљача пута 5,0 m) од коловоза државних путева;
- мрежа 10 kV - тенденција је замена свих надземних водова кабловским. Постојећа кабловска мрежа се задржава, а на местима где омета изградњу измешта се, при чему нова мрежа треба да буде кабловска. Водови се полажу на 1 m испод коте терена, у тротоару ближе ивичњаку (до 0,8 m од коловоза) по дефинисаним трасама, а при прелазу преко саобраћајница треба их механички заштитити;
- мрежа 0,4 kV - постојећа мрежа се задржава и може се реконструисати, с тим што се задржава осовина трасе. Дуж главних саобраћајница и у грађевинском подручју, надземни водови могу да се каблирају. Нова мрежа у грађевинском подручју може да буде кабловска, у зависности од посебних услова заштите, интереса корисника и услова надлежне електродистрибуције. Мрежа која би се могла поставити за пољопривредне потребе, пратила би атарске путеве и изводила се као надземна;
- мрежа јавног осветљења - изводи се као и мрежа 0,4 kV. Снага и тип сијалица, тип и висина стубова и размак стубних места дефинисаће се према категоризацији саобраћајница и техничким условима надлежне електродистрибуције, уз усклађивање са захтевима заштите предела (посебно у насељима, туристичким локалитетима, рекреативним пунктовима и заштићеној околини природног или културног добра). Од типизације јавног осветљења се може одступити уз

сагласност надлежних органа у области електродистрибуције и заштите природних и културних добара.

- међусобно приближавање и укрштање енергетских каблова - на месту укрштања енергетских каблова, вертикално растојање мора бити веће од 0,2 m, при чему се каблови нижих напона полажу изнад каблова виших напона. При паралелном вођењу више енергетских каблова, хоризонтално растојање мора бити веће од 0,07 m. Каблови напона 1 kV и каблови виших напона у истом рову, међусобно морају бити одвојени низом опека, или другим изолационим материјалом.
- укрштање енергетских каблова са саобраћајницама - при укрштању са саобраћајницама, као и на свим оним местима где се очекују већа механичка напрезања тла, каблови морају бити постављени у заштитне цеви на дубини 1 m, а угао укрштања треба да буде најмање 30⁰, а што ближе 90⁰. Енергетски каблови се полажу у бетонским или пластичним цевима тако да минимални унутрашњи пречник цеви буде најмање 1,5 пута већи од спољашњег пречника кабла, док крајеви цеви морају бити означени стандардним кабловским ознакама. Укрштање енергетског кабла са путем врши се тако што се кабл полаже у бетонски канал, односно у бетонску или пластичну цев увучену у хоризонтално избушен отвор, тако да је могућа замена кабла без раскопавања пута. Вертикални размак између горње ивице кабловске канализације и површине пута треба да износи најмање 0,8 m. Размак кабловског вода од државног пута, износи најмање 3 m при паралелном вођењу, односно 1 m при приближавању;
- приближавање и укрштање енергетских и телекомуникационих каблова - дозвољено је паралелно вођење енергетског и телекомуникационог кабла на међусобном размаку од најмање 0,5 m за каблове 1 kV и 10 kV, односно 1 m за каблове 35 kV. Укрштање енергетског и телекомуникационог кабла врши се на размаку од најмање 0,5 m, с тим да угао укрштања треба да буде најмање 30⁰, а што ближе 90⁰. Енергетски кабл, се по правилу, поставља испод телекомуникационог кабла. Уколико не могу да се постигну захтевани размаци, на тим местима се енергетски кабл провлачи кроз заштитну цев, а размак не сме да буде мањи од 0,3 m. Размаци и укрштања према наведеним тачкама се не односе на оптичке каблове, али и тада размак не сме да буде мањи од 0,3 m. Телекомуникациони каблови који служе искључиво за потребе електродистрибуције, могу да се полажу у исти ров са енергетским кабловима, на најмањем размаку који се прорачуном покаже задовољавајући, али не мање од 0,2 m. При полагању енергетског кабла 35 kV препоручује се полагање у исти ров и телекомуникационог кабла за потребе даљинског управљања трансформаторских станица које кабл повезује;
- приближавање и укрштање енергетских каблова са цевима водовода и канализације - није дозвољено паралелно вођење енергетских каблова изнад или испод водоводних и канализационих цеви. Хоризонтални размак енергетског кабла од водоводне и канализационе цеви треба да износи најмање 0,5 m за каблове 35 kV, односно најмање 0,4 m за остале каблове. При укрштању, енергетски кабл може да буде положен испод или изнад водоводне или канализационе цеви, на растојању од најмање 0,4 m за каблове 3 kV, односно најмање 0,3 m за остале каблове. Уколико не могу да се постигну захтевани размаци, на тим местима се енергетски кабл провлачи кроз заштитну цев. На местима паралелног вођења или укрштања енергетског кабла са водоводном или канализационом цеву, ров се копа ручно (без употребе механизације);
- укрштање енергетских каблова са водотоком - изводи се полагањем преко мостова, а изузетно полагањем кабла испод дна (провлачењем кроз цев на дубини од најмање 1,5 m), или на дно водотока (на месту где је брзина воде најмања и где не постоји могућност већег одрона земље или насипања муља). Полагање енергетских каблова преко мостова се изводи испод пешачких стаза, у каналима или цевима који не смеју да служе за одвод атмосферске воде, с тим да буде омогућено природно хлађење каблова. Дозвољено је и слободно полагање по конструкцији моста, ако су енергетски каблови неприступачни нестручним лицима и ако су заштићени од директног зрачења сунца. На местима прелаза енергетског кабла са челичне конструкције на обалне ослонце моста, као и на прелазима преко дилатационих делова моста, треба предвидети одговарајућу резерву кабла. Избегавати полагање каблова са спојницама на мосту, као и полагање преко дрвених мостова;
- приближавање енергетских каблова дрворедима - није дозвољено сађење растиња изнад подземних водова. Енергетске каблове треба по правилу положити тако да су од осе дрвореда удаљени најмање 2,0 m. Изнад подземних водова планирати травњаке или тротоаре поплочане помичним бетонским плочама;

- прелазак енергетских водова преко објеката - поступити према *Правилнику о техничким нормативима за изградњу надземних електроенергетских водова називног напона од 1 kV до 400 kV*. Хоризонталне удаљености овде наведене, не односе се на нисконапонске водове који су функционално везани са објектом (осветљење путева, спортских игралишта). За неприступачна места, сигурносна висина износи 4,0 m, а сигурносна удаљеност 3,0 m. За места неприступачна за возила, сигурносна висина износи 4,0 m за нисконапонске кућне прикључке, односно 5 m за остало, док сигурносна удаљеност износи 4,0 m. За места приступачна за возила, сигурносна висина износи 6,0 m за високонапонске, односно 5,0 m за нисконапонске водове, док сигурносна удаљеност износи 5,0 m за високонапонске, односно 4,0 m за нисконапонске водове. Вођење надземних високонапонских водова преко објеката која служи за стални боравак људи треба ограничити на изузетне случајеве, ако се друга решења не могу технички или економски оправдати. Сматра се да вод прелази преко објекта и кад је растојање хоризонталне пројекције најближег проводника у неотклоњеном стању од зграде мање од 5,0 m без обзира на напон вода. За неприступачне делове зграда, сигурносна удаљеност износи 3,0 m за високонапонске водове, односно 0,25 m за нисконапонске водове на носачима узиданим са стране у зграду (осим за уводе у зграду), 0,40 m за нисконапонске водове изнад слемена и крова и 1,0 m за остале нисконапонске водове. За стално приступачне делове зграда, сигурносна удаљеност износи 4,0 m за високонапонске, односно 1,25 m за нисконапонске водове, док сигурносна висина износи 5,0 m за високонапонске, односно 2,5 m за нисконапонске водове. Вертикална удаљеност између проводника и делова зграда испод проводника, за водове са висећим изолаторима треба да износи најмање 3 m, уз услов да у прелазном распону постоји нормално додатно оптерећење, а у суседним распонима нема тог оптерећења;
- неопходно је омогућити обављање активности на одржавању, санацији, адаптацији и реконструкцији у постојећим коридорима електроенергетске инфраструктуре, што је у складу са Законом о енергетици, Законом о шумама и Законом о заштити природе.

Посебна правила за трансформаторске станице

- заштитна зона трафостанице - заштитни појас за трафостанице (ТС) на отвореном износи:, за напонски ниво 1 до 35kV – 10,0 m; за напонски ниво 110 kV и изнад 110 kV – 30,0 m;
- локација за изградњу трафостаница - непосредне локације и величина парцела утврђују се конкретном планском разрадом, уз испуњење следећих услова: да буде постављена што ближе тежишту оптерећења; да прикључни каблови буду што краћи; да је расплет водова што једноставнији; да постоји могућност лаког приступа ради монтаже, замене и одржавања опреме; да врши што мањи утицај на животну средину; да се води рачуна о присуству подземних и надземних инсталација у њеном окружењу;
- трафостанице у зонама заштите - у зони I степена заштите није дозвољена изградња трафостаница и других електроенергетских објеката. У зони II степена заштите, уколико је неопходно, могуће је градити ТС 10/0.4 kV, као зидане, у склопу објеката које опслужују (што се првенствено односи на заштићену околину културних добара). Постојеће стубне ТС 10/0.4 kV у II зони заштите, приликом реконструкције дела мреже којој припадају, заменити монтажано-бетонским или зиданим и прикључити објектима које опслужују;
- услови за изградњу монтажано-бетонских, зиданих, или трафостаница у склопу објекта - трафостанице морају имати најмање два одељења (одељење за смештај трансформатора и одељење за смештај развода ниског и високог напона), при чему свако одељење мора имати независан приступ споља. Коте трафостаница морају бити у нивоу околног терена, са обезбеђеним приступним путем до најближе јавне саобраћајнице, најмање ширине 3,0 m, носивости 5 t. Око трафостаница се поставља тротоар ширине 1 m. Кроз просторије трафостанице не смеју пролазити инсталације водовода, канализације и грејања. У непосредној близини трафостаница не смеју се налазити просторије са лако запаљивим материјалом, котларница, складишта и сл. Ако се трафостаница смешта у просторију у склопу објекта, просторија мора испуњавати услове грађења из важећих законских прописа (*Правилник о техничким нормативима за заштиту електроенергетских постројења и уређаја од пожара*, „Службени гласник РС”, број 42/13), а поред тога неопходно је: конструктивно одвојити бетонско постоље у одељењу за смештај трансформатора од конструкције зграде; поставити еластичну подлогу између трансформатора и

ослонца темеља трансформатора, у циљу пресецања акустичких мостова; обезбедити сигурну звучну изолацију просторије за смештај трансформатора и блокирати извор структурног звука дуж бочних ивица просторије. Заштиту од недозвољеног електромагнетног зрачења трафостаница, извести према важећим техничким прописима и нормативима.

Посебна правила за мреже и објекте гасовода

- технички услови за изградњу дистрибутивних гасовода од полиетиленских цеви максималног радног притиска до 4 bar и гасовода максималног радног притиска до 16 bar, дефинисани су *Правилником о условима за несметану и безбедну дистрибуцију природног гаса гасоводима притиска до 16 bar („Сл. гласник РС“, бр. 86/15) и Интерним техничким правилима за пројектовање и изградњу гасоводних објеката на систему ЈП Србијагас (2009.год.)*.
- при избору трасе гасовода мора се осигурати: да гасовод не угрожава постојеће или планиране објекте и планирану намену коришћења земљишта у складу са планским документима; рационално коришћење подземног простора и грађевинске површине; испуњеност услова у погледу техничких захтева других инфраструктурних објеката у складу са посебним прописима; усклађеност са геотехничким захтевима.
- дистрибутивне гасоводе потребно је планирати у регулационом појасу саобраћаница, у јавном земљишту, у зеленим површинама или тротоарима, а трасе синхронизовати са осталим инфраструктурним водовима.
- приликом укрштања гасовода са саобраћајницама, водотоковима, каналима, пругама и далеководима > 35 kV, оса гасовода је по правилу под правим углом у односу на осу саобраћајнице, а уколико то није могуће, дозвољена су одступања до угла од 60°.
- при планирању саобраћајница и уређењу терена потребно је поштовати прописане висине надслоја у односу на укопан гасовод у зависности од услова вођења (у зеленој површини, испод коловоза и сл.): минимална висина надслоја у односу на укопан гасовод у зеленој површини је 0,8 m; минимална висина надслоја у односу на укопан гасовод у тротоару (рачунајући од горње ивице цеви до горње коте тротоара) је 1,0 m.
- испод коловоза саобраћајница минимална висина надслоја од горње ивице гасовода до горње коте коловозне конструкције: без примене посебне механичке заштите, ако се статичким прорачуном цевовода на саобраћајно оптерећење утврди да је то могуће, износи 1,35 m; када се гасовод механички штити полагањем у заштитну цев, износи 1,0 m.
- ако се гасовод поставља испод путева прокопавањем, без заштитне цеви, изводи се са двоструком антикорозивном изолацијом у дужини од најмање 10,0 m са обе стране путног земљишта, положен у постељицу од збијеног ситног песка (у слоју од 15,0 cm око цеви).
- ако се гасовод поставља испод путева бушењем, по правилу се поставља у заштитну цев одговарајуће чврстоће, а пречник заштитне цеви мора бити изабран тако да омогући несметано провлачење радне цеви. За гасоводе пречника већег од 100,0 mm, пречник заштитне цеви мора бити најмање 100,0 mm већи од спољашњег пречника гасовода.
- није дозвољено паралелно вођење подземних водова изнад и испод гасовода, као ни постављање шахта изнад гасовода.
- минимална дозвољена растојања спољне ивице подземних челичних и полиетиленских гасовода максималног радног притиска 4 bar са другим гасоводима, инфраструктурним и другим објектима (паралелно вођење / укрштање):
 - гасоводи међусобно = 0,4 / 0,2 m;
 - од гасовода до водовода и канализације = 0,4 / 0,2 m;
 - од гасовода до вреловода и топловода = 0,5 / 0,3 m;
 - од гасовода до проходних канала вреловода и топловода = 1 / 0,5 m;
 - од гасовода до нисконапонских и високонапонских електро каблова = 0,4 / 0,2 m;
 - од гасовода до телекомуникационих и оптичких каблова = 0,4 / 0,2 m;
 - од гасовода до водова хемијске индустрије и технолошких флуида = 0,6 / 0,2 m;
 - од гасовода до резервоара и других извора опасности станице за снабдевање горивом превозних средстава у друмском саобраћају = 5,0 m;

- од гасовода до извора опасности постројења и објеката за складиштење запаљивих и горивих течности укупног капацитета највише $3 \text{ m}^3 = 3,0 \text{ m}$;
- од гасовода до извора опасности постројења и објеката за складиштење запаљивих и горивих течности укупног капацитета $3-100 \text{ m}^3 = 6,0 \text{ m}$;
- од гасовода до извора опасности постројења и објеката за складиштење запаљивих и горивих течности укупног капацитета преко $100 \text{ m}^3 = 15,0 \text{ m}$;
- од гасовода до извора опасности постројења и објеката за складиштење запаљивих гасова укупног капацитета највише $10 \text{ m}^3 = 5,0 \text{ m}$;
- од гасовода до извора опасности постројења и објеката за складиштење запаљивих гасова укупног капацитета $10-60 \text{ m}^3 = 10,0 \text{ m}$;
- од гасовода до извора опасности постројења и објеката за складиштење запаљивих гасова укупног капацитета преко $60 \text{ m}^3 = 15,0 \text{ m}$;
- од гасовода до шахтова и канала = $0,3 / 0,2 \text{ m}$;
- од гасовода до високог зеленила = $1,5 \text{ m}$.
- минимална дозвољена хоризонтална растојања осе подземних гасовода од надземне електро мреже и стубова далековода (при паралелном вођењу / при укрштању):
 - $\leq 1 \text{ kV} = 1 / 1,0 \text{ m}$;
 - $1 - 20 \text{ kV} = 2 / 2,0 \text{ m}$;
 - $20 - 35 \text{ kV} = 10 / 5,0 \text{ m}$;
 - $> 35 \text{ kV} = 15 / 10,0 \text{ m}$.
- гасоводи од полиетиленских цеви у смислу функционалних захтева морају бити у складу са *SRPS EN 12007-1* и *SRPS EN 12007-2*, полиетиленске цеви за гасоводе морају бити у складу са *SRPS EN 1555-2*, док цевни елементи морају бити у складу са *SRPS EN 1555-3* и *SRPS EN 1555-4*.
- минимална дозвољена хоризонтална растојања подземних гасовода од стамбених објеката и објеката у којима стално или повремено борави већи број људи, од ближе ивице цеви до темеља објекта (максимални радни притисак $\leq 4 \text{ bar} / 4-10 \text{ bar} / 10-16 \text{ bar}$):
 - гасовод од челичних цеви = $1 / 2 / 3,0 \text{ m}$;
 - гасовод од полиетиленских цеви = $1 / 3 / - \text{ m}$;
 - растојања се могу изузетно смањити на минимум 1 m , уз примену додатних мера заштите, при чему се не сме угрозити стабилност објеката.

2.5.4. Инфраструктура електронских комуникација

Општа правила за телекомуникационе мреже и објекте

- прикључак планираних објекта на телекомуникациону инфраструктуру извести одговарајућим телекомуникационим кабловима, у свему према условима предузећа „Телеком Србија”, и важећим законима, прописима и стандардима који се односе на ову област;
- трасе постојећих оптичких и мрежних каблова задржавају се, ако су у појасу јавног пута и не угрожавају локацију других планираних објеката. Постојећу телекомуникациону мрежу која на било који начин омета изградњу нових саобраћајница и објеката, потребно је изместити у свему према техничким условима предузећа „Телеком Србија”, и важећим законима, прописима и стандардима који се односе на ову област;
- пре почетка било каквих радова, неопходно је (у сарадњи са надлежном службом „Телеком Србија”) извршити идентификацију и обележавање трасе постојећих каблова, а током радова неопходно је заштитити исте и обезбедити присуство надзорног органа предузећа „Телеком Србија”;
- изградњом нових објеката, не сме доћи до угрожавања механичке стабилности и техничких карактеристика постојећих телекомуникационих објеката и каблова, нити до угрожавања нормалног функционисања телекомуникационог саобраћаја. Адекватан приступ кабловима, ради њиховог редовног одржавања и евентуалних интервенција, увек мора бити обезбеђен.
- полагање нових телекомуникационих каблова и ПВЦ цеви (што ће омогућити техничке услове за пружање савремених, широкопојасних, телекомуникационих услуга постојећим и будућим корисницима), изводиће се по правилу дуж саобраћајница;

- за полагање каблова потребно је обезбедити простор у појасу јавног пута на дубини од минимум 1 m. Ако јавни пут нема тротоар, каблови се полажу на 0,5 m од регулационе линије, на минималној дубини од 1 m од доње ивице одводног канала, односно 1,5 m од горње коте коловоза;
- за полагање оптичких каблова у ров полагати полиетиленске цеви пречника 40 mm, који ће послужити као заштита или резерва за касније „удување” оптичког кабла;
- инвеститор је у обавези да обезбеди сагласност власника земљишта за службеност пролаза (тј. полагање) каблова;
- мрежу полагати на супротној страни пута од планиране или изведене електромреже, увек где је то могуће;
- ако се у истом рову полажу и водови других инсталација морају се задовољити минимална прописана заштитна растојања;
- минимално растојање каблова од подземних делова објекта износи 0,5 m;
- све заштитне цеви и шахте у које се полажу водови извести при изградњи саобраћајница;
- при изградњи објеката фиксне телефоније, мобилних телекомуникационих мрежа, телевизијских и радио пријемника и предајника и објеката за смештај телекомуникационе опреме, треба се придржавати важећих техничких прописа, стандарда и упутстава који третирају ову врсту опреме, као и важећих закона из области телекомуникација, радиодифузије и система везе;
- просторије за смештај телекомуникационе опреме могу се градити у оквиру других објекта или на слободном простору, при чему површина за смештај опреме зависи од њеног капацитета;
- као норматив за прорачун потребног броја телефонских претплатника у наредном периоду користити: два телефонска прикључка по стамбеној јединици; телефонски прикључак на 15-50 m² пословног простора. Величина претплатничке петље износи максимално 2,0 km;
- истурене комутационе степене (MSAN) који се изводе као спољни ормани (кабинети, који се напајају са мреже 0,4 kV), постављати на бетонске темеље, а у оквиру темеља изградити ревизионо окно одговарајућих димензија. У кабинет се смешта: комутациона опрема, систем преноса, исправљач, батерије и разделник, а све се ограђује транспарентном оградом;
- у зони I и II степена заштите није дозвољена изградња надземне телекомуникационе мреже нити антенских стубова. За постојећу дистрибутивну телекомуникациону мрежу у II зони заштите, као и у насељима, применити армиране тт каблове.

Посебна правила за фиксну телефонију

- телекомуникационе каблове полагати у профилима саобраћајница испод тротоарског простора, испод зелених површина, а изузетно у коловозу (код уских профила саобраћајница и саобраћајница без тротоара), на прописном међусобном растојању од осталих инсталација.
- на прелазу испод коловоза саобраћајница, као и на свим оним местима где се очекују већа механичка напрезања тла, каблови се полажу кроз кабловску канализацију (заштитну цев). При укрштању са саобраћајницом угао укрштања треба да буде 90⁰.
- дозвољено је паралелно вођење енергетског и телекомуникационог кабла на међусобном размаку од најмање 0,5 m за каблове 1 kV и 10 kV, односн 1,0 m за каблове 35 kV. Укрштање енергетског и телекомуникационог кабла врши се на размаку од најмање 0,5 m. Угао укрштања треба да буде најмање 30⁰, а што ближе 90⁰. Енергетски кабл се, по правилу, поставља испод телекомуникационог кабла. Уколико не могу да се постигну захтевани размаци, на тим местима се енергетски кабл провлачи кроз заштитну цев, али размак не сме да буде мањи од 0,3 m. Размаци и укрштања према наведеним тачкама се не односе на оптичке каблове, али и тада размак не сме да буде мањи од 0,3 m. Телекомуникациони каблови који служе искључиво за потребе електродистрибуције, могу да се полажу у исти ров са енергетским кабловима, на најмањем размаку који се прорачуном покаже задовољавајући, али не мање од 0,2 m.
- дубина полагања каблова не сме бити мања од 0,8 m. Након полагања каблова извршити видно обележавање њихових траса.
- на делу трасе оптичких каблова која је заједничка са кабловима месне мреже, обавезно полагати полиетиленске цеви у исти ров, како би се кроз њу могао накнадно провући оптички кабл.

- дозвољено је паралелно вођење телекомуникационог кабла и водоводних цеви на међусобном размаку од најмање 0,6 m. Укрштање телекомуникационог кабла и водоводне цеви врши се на размаку од најмање 0,5 m. Угао укрштања треба да буде најмање 30⁰, а што ближе 90⁰.
- дозвољено је паралелно вођење телекомуникационог кабла и фекалне канализације на међусобном размаку од најмање 0,5 m. Укрштање телекомуникационог кабла и цевовода фекалне канализације врши се на размаку од најмање 0,5 m. Угао укрштања треба да буде што ближе 90⁰ а најмање 30⁰.

Посебна правила за мобилну телефонију

- мрежа базних радио станица треба да просторно и организационо обезбеди међусобно повезивање и радио комуницирање мобилних корисника на територији Републике Србије, са могућношћу потпуног повезивања и укључења у јавну фиксну мрежу Републике Србије, као и друге мреже са којима је она повезана;
- са територије коју покрива мрежа базних станица мора бити омогућено аутоматско успостављање веза између мобилних корисника и корисника у оквиру исте мреже (без обзира где се ти мобилни корисници налазе) или фиксне мреже (са могућим успостављањем комуникације у оба смера), као и аутоматско коришћење система међумрежног и међународног „roaming”-а;
- базне радио станице свих оператера пројектовати и градити са примопредајницима малих снага, због смањења електромагнетног зрачења и мањег утицаја на животну средину. Ово изазива већу густину објеката базних станица, и због малих снага примопредајника и могућности покривања одређених простора, избор оптималне локације је могућ тек после одговарајућих мерења;
- базне радио станице које се граде на отвореном простору обавезно оградити транспарентном оградом.

Посебна правила за кабловски дистрибутивни систем

- изградња кабловског дистрибутивног система (КДС) омогућава коришћење низа услуга, као што су: брзи интернет, кабловска ТВ, телеметрија, телемедицина, видео на захтев и др. КДС систем развијати и трасирати према захтеваним потребама, у складу са важећом законском регулативом;
- трасе каблова водити паралелно са регулационом линијом саобраћајница, и полагати их испод тротоара и слободних површина;
- дозвољено је паралелно вођење и укрштање са осталим инсталацијама, на растојањима која захтевају технички прописи;
- на прелазу испод коловоза, као и на свим оним местима где се очекују већа механичка напрезања тла, каблови се полажу кроз кабловску канализацију. Ако су профили саобраћајница сувише мали, или не омогућавају смештај кабловских водова, полагати их преко индивидуалних парцела, уз претходну сагласност власника.

Посебна правила за поштански саобраћај

- постављање поштанских објеката је могуће свуда где се процени реална потреба за овим објектима;
- нову организациону структуру поштанског саобраћаја прилагодити савременим тенденцијама развоја и таквим циљевима који би утицали на повећање ефикасности и ефективности система, што би у крајњој линији довело и до квалитетнијег задовољења потреба корисника за поштанским услугама, као и бољег остваривања циљева пословања овлашћених предузећа, уз поштовање важеће законске регулативе.

3. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И ГРАЂЕЊА ЗА ПОДРУЧЈА ДЕТАЉНЕ РАЗРАДЕ

Детаљном разрадом Просторног плана, дефинисана су правила уређења и грађења која важе за уређење површина, изградњу и реконструкцију објеката у подручју детаљне разраде, које обухватају Манастир Горњак (са околином) у оквиру КО Горњак (општина Жагубица), односно

Манастир Манасија (заштићена околина), у оквиру КО Деспотовац и КО Буковац (општина Деспотовац).

За подручја детаљне разраде примењују се и правила дата у поглављима *IV 1. Правила уређења и употребе земљишта* и *IV 2. Правила грађења*, у деловима који нису обухваћени правилима уређења и грађења датим у овом поглављу (*IV 3. Правила уређења и грађења за подручја детаљне разраде*).

Концепт планског решења и развоја туристичког подручја у обухвату детаљне разраде заснован је на валоризацији, заштити, унапређењу, уређењу и презентацији евидентираних потенцијала – културно-историјско и грађевинско наслеђе, природни ресурси, створене вредности, географски положај, степен атрактивности туристичких мотива, доступност и развијеност саобраћајне и друге инфраструктуре, ниво комуналне опремљености, и др. Ово подразумева и подстицање развојних програма, планова и пројеката, којима се побољшава стање природних, предеоних и културно-историјских вредности које су предмет заштите, како би се омогућило њихово одрживо коришћење.

3.1. Обухват и опис границе подручја детаљне разраде

Заштићена околина манастира Манасија

Граница подручја детаљне разраде поклапа се са заштићеном зоном манастира Манасија што заправо представља три зоне заштићене околине овог културног добра од изузетног значаја за Републику Србију и обухвата површину од 338,28 ха на територији општине Деспотовац (делови КО Деспотовац и Буковац).

Обухват плана простире се на две катастарске општине: К.О. Деспотовац и К.О. Буковац. Опис границе обухвата плана започиње на истоку плана у К.О.Деспотовац, на пресеку границе обухвата са десном обалом реке Ресаве, на тромеђи к.п.бр. 3407/1 (река Ресави), 1177 и к.п.бр. 3423 (пут). Од описане тромеђе граница иде ка северу и пружа се границом између к.п.бр. 3423(пут) и 3422/1 (пут) и долази до четворомеђе поменутих парцела, путева и к.п.бр. 1213/3 и 1217, наставља у истом смеру границом између к.п.бр.1213/3 са једне стране и к.п.бр.1217, 1216(пут) и 1223(пут) са друге стране, наставља источном страном пута, к.п.бр 1223 и долази до тромеђе к.п.бр. 1223, 1213/2 и 1213/1. Од те тромеђе граница скреће ка истоку и после приближно 7 метара долази до границе између К.О.Деспотовца и К.О. Буковац, четворомеђе к.п.бр. 1213/1, 1222/2, 1222/1 (К.О.Деспотовац) и к.п.бр. 2351/5 (К.О.Буковац). Од описане четворомеђе граница обухвата наставља ка северу границом између две Катастарске општине и после приближно 120 метара од тромеђе к.п.бр. 1196, 2265/1 (К.О.Деспотовац) и 2342/1(К.О.Буковац) прелази у К.О.Буковац. Кроз К.О.Буковац граница обухвата се пружа ка североистоку северном границом к.п.бр.2342/1 и долази до тромеђе к.п.бр. 2342/1, 2162 и 2342/52. Од описане тромеђе наставља у истом смеру границом између к.п.бр. 2162 и 2342/52, границом између к.п.бр. 2342/3 са једне стране и к.п.бр. 2163,2161 и 2160 са друге стране, границом између к.п.бр.2342/2 са једне стране и к.п.бр. 2342/4,5,6,7 и 2342/8 са друге стране и долази до тромеђе к.п.бр. 2342/2, 2342/8 и 2155. Од те тромеђе у истом смеру наставља границом између к.п.бр.2155 са једне стране и к.п.бр. 2342/8, 2342/10 и 2154, пресеца пут к.п.бр.2153 и од тромеђе к.п.бр. 2152/2, 2153 и 2342/16 наставља источном границом к.п.бр. 2152/2, и долази до тромеђе к.п.бр. 2152/2, 2151 и 2142, наставља границом и између к.п.бр. 2142 и 2151 до тромеђе те две парцеле и к.п.бр. 2143. На даље граница обухвата наставља ка североистоку западном границом к.п.бр. 2143 у дужини од приближно 400 метара и долази до четворомеђе к.п.бр. 2143, 2140, 2144 и 2342/22, наставља у истом смеру и после приближно 2 метра долази до тромеђе к.п.бр. 2140, 2342/22 и 2342/1. Од те тромеђе граница обухвата иде северном границом к.п.бр.2342/1 у дужини од приближно 2400 метара и долази до тромеђе к.п.бр. 2342/1, 2344 и 2382/2(пут). Од поменуте тромеђе граница обухвата пресеца к.п.бр. 2382/2 (пут) и скреће ка југу источном границом к.п.бр. 2382/2 (пут) у дужини од прил. 250 метара долази до тромеђе к.п.бр. 2382/2, 2364/3 и 2363, скреће ка истоку северном границом к.п.бр.2363, пресеца реку Ресаву, к.п.бр.2376/1 и долази до тромеђе к.п.бр. 2376/1(река Ресави),130/1 и 2373/1. Од те тромеђе граница обухвата обилази око к.п.бр.2373/1, пружа се најпре северном границом поменуте парцеле, приближно 450 метара, скреће ка југу источном границом к.п.бр. 2373/1, која је и граница између К.О.Буковац и К.О.Двориште приближно 2500 метара и долази до тромеђе к.п.бр.2373/1, 2374/1(К.О.Буковац) и 2936 (К.О.Двориште). Од описане тромеђе

наставља источном границом к.п.бр.2375/4, уједно и границом између К.О.Буковац и К.О.Двориште и долази до тромеђе К.О. Буковац, К.О.Двориште и К.О.Војник. Од описане тромеђе граница обухвата у кривудавај линији пружа се ка западу границом између К.О.Буковац и К.О.Војник у дужини од приближно 2700 метара до тромеђе к.п.бр.1262/2 (К.О.Деспотовац), к.п бр. 862/50 (К.О. Војник) и К.п.бр. 2375/5 (К.О.Буковац). Од тромеђе три поменуте катастарске општине граница обухвата наставља границом између К.О. Деспотовац и К.О.Војник до четворомеђе к.п.бр.826/50, 827/7, (К.О.Војник) и к.п.бр. 1375 и 1266 (К.О.Деспотовац). На даље граница обухвата прелази у К.О.Деспотовац и јужном границом пута , к.п.бр. 1266 и к.п.бр.3435/1 пружа се ка западу приближно 650 метара, скреће ка северу , пресеца пут , к.п.бр.3435/1 и долази до тромеђе к.п.бр. 3435/1(пут), 1275/1 и 1268/1. На даље граница обухвата наставља ка северу границом између к.п.бр.1268/1 са једне стране и к.п.бр. 1275/2, 1268/2 и1269/2 са друге стране долази до тромеђе к.п.бр. 1269/2, 1268/2 и к.п.бр.1262/2. На даље од описане тромеђе граница обухвата обилази к.п.бр.1262/2 и јужном и западном границом к.п.бр.1262/2 у дужини од приближно 1100 метара долази до тромеђе к.п.бр. 1758, 1759 и 1262/1. Од описане тромеђе граница обухвата скреће ка северу границом између к.п.бр. 1758 и 1759 долази до тромеђе к.п.бр. 1758, 1759 и 3427(пут), наставља у истом смеру , пресеца пут, к.п.бр.3427 и долази до тромеђе к.п бр. 1765, 3427(пут) и 3407/1 (река Ресава). На тој тромеђи започиње мост преко реке Ресава и граница обухвата пресеца реку Ресаву , западном ивицом моста и долази до тромеђе к.п.бр. 1177, 3407/1(река Ресава) и к.п.бр. 3423 (пут) где је и започет опис границе обухвата (*Напомена*: у случају неслагања бројева катастарских парцела са графичким прилогом, важи графички прилог са границом поручја детаљне разраде).

У обухвату подручја детаљне разраде, налази се непокретно културно добро од изузетног значаја, споменик културе Манастир Манасија, за коју је Република Србија започела процес номиновања Манастира Манасије за упис на Унескову Листу Светске културне и природне баштине (<https://whc.unesco.org/en/tentativelists/5536/>). Подручје детаљне разраде, односно заштићена околина споменика културе (338,28 ha), има тростепену заштиту (I, II и III зона заштите). Граница ових зона дефинисана је условима републичког завода за заштиту споменика културе:

- *I зона заштите* обухвата површину од 16,69 ha (4,95 % подручја детаљне разраде) и то: комплекс манастира Студеница; површине/објекте у непосредном окружењу манастирског комплекса – цркву, трпезарију, конак манастира, гробље, економију манастира, предграђе са амамом, саобраћајне површине - паркинг, саобраћајнице, стазе; шуме, воћњаке, њиве, ливаде и друго заштитно зеленило у непосредном окружењу манастирског комплекса.
- *II зона заштите* обухвата површину од 304,18 ha (89,90 % подручја детаљне разраде) и то: зоне шумског земљишта, ливада и другог заштитног зеленила, пољопривредног земљишта; саобраћајних површина (паркинг, саобраћајнице, стазе); водотока и водних површина (река Ресава); железнички колосек.
- *III зона заштите* обухвата површину од 17,41 ha (5,15 % подручја детаљне разраде) и то: зоне постојећег становања ниских густина, комерцијалних делатности, јавних објеката – дом за стара лица, објеката комуналне инфраструктуре, саобраћајних површина, водотока и водних површина (река Ресава) заштитног и другог зеленила.

Заштићена околина манастира Манасија: У заштићеној околини, која представља природно окружење споменика културе (обухвата другу и трећу зону заштите, изван манастирског комплекса) налазе се природни и грађевински елементи који су просторно, функционално и амбијентално везани за Манастир Манасију. Временом је дошло је до формирања комерцијалних и мањих стамбених зона ниских густина. Стамбена изградња се појављује као породично и мешовито становање (са стамбеним и нестамбеним делом у коме се одвијају комерцијалне делатности). Да би се одржале делатности у заштићеној околини, морају бити комплементарне основној намени и не смеју имати негативни утицај на животну средину, режим заштите културног добра, манастирски комплекс и основну намену. Увидом на терену, међу постојећим објектима у највећој мери нису сачувани вреднији примерци народне архитектуре. Новији објекти, својим архитектонским вредностима, стилем и начином изградње, углавном нису усклађени са традиционалном изградњом и уклопљени у предео. С тим у вези, могуће су следеће категорије интервенција на постојећим објектима: задржавање постојећег стања, умерена реконструкција, доминантна реконструкција, потпуна реконструкција.

Манастир Горњак са околином

Граница подручја детаљне разраде обухвата целе катастарске парцеле: 50/4, 55/5, 56, 57, 58, 59, 60/1, 60/2, 61, 62, 63, 64 и делове катастарских парцела 2, 7, 47, 48/1, 49, 50/5, 53/1, 66, 91, 94, све КО Горњак. Површина обухвата детаљне разраде износи 20,53 ha.

Манастир Горњак и локација детаљне разраде налази се у долини реке Млаве између Петровца на Млави и Жагубице, 65 km југоисточно од Пожаревца, односно 18 km од Петровца и 8 km од бање Ждрело, у општини Жагубица. Обухват се налази у полицентричном урбаном региону у демографски крајње угроженом подручју. Локација се налази ван развојних коридора и значајних планираних инфраструктурних коридора саобраћајне инфраструктуре.

Подручје детаљне разраде обухвата део тока реке Млаве и на левој обали комплекс манастира Горњак (манастир са храмом и припадајуће целине: улазни трг, манастирска економија, излетиште са извором), пољопривредне и шумске површине планине Жежевац и на десној обали ресторан "Горњак" у подножју брда Витман, и државни пут II А реда бр. 161 Братинац – Салаковац – Мало Црниће – Петровац на Млави – Жагубица – Брестовац.

У обухвату подручја детаљне разраде налази се споменик културе - Манастир Горњак са црквом Св. Ваведења и пећинском капелом Григорија Синајита, утврђен Решењем Завода за заштиту споменика културе Крагујевац бр. 437/1 од 18. јула 1973. године. Категорисан је као непокретно културно добро - споменик културе од великог значаја. Налази се на кп. бр. 59 КО Горњак.

Манастир Горњак је изграђен на малој заравни на левој обали реке Млаве испод стрмих литица планине Жежевац, на 180 m надморске висине, у периоду друге половине XIV века, за време трајања средњовековне српске државе као задужбина кнеза Лазара. Манастир је саграђен у склопу ширења српске државе на северне крајеве, с обзиром на притисак који је током друге половине XIV века долазио са југа јачањем турске империје.

Објекат цркве, димензија 14x4,5 m, је реализован на издигнутом платоу, повезан степеништима, у моравском стилу градње. Црква је једнобродна, има тролисну основу са полукружним апсидама, већом олтарском на истоку и мањим певничким са северне и јужне стране. Кубе са осмостраним тамбуром ослоњено је на квадратно постоље и носе га четири пиластра. У унутрашњости цркве су сачувани делови живописа из XIV и XVI века.

У оквиру ужег манастирског комплекса изграђена је испосница Грегорија Синајита у стени, једноставне архитектуре, сачињена од келије и капеле посвећене Светом Николи. Осим капеле Григорија Синајита постоје Зимска капела уређена у припрати са јужне стране и капела Светог Илије уређена у новом манастирском конаку.

Манастир је више пута обнављан и рушен. Забележено је да је кубе обновљено 1796. године, а 1845. године дозидан је трем и припрата на јужном и западном делу са двоспратном кулом – звоником четвртастог облика. Током другог светског рата оба конака су спаљена.

У оквиру манастирске порте постоје два конака изграђена на бедему према Млави. Стари конак је обновљен 1963. године и састоји се од кухиње са трпезаријом и ћелијама за монахе, а Нови конак је подигнут и освећен 1979. године.

Изван ужег манастирског комплекса који је ограђен каменом капијом постоје два објекта: једноспратна зграда за духовника и госте и трпезарија за вернике који се окупљају за велике празнике.

3.2. Подела на карактеристичне целине, планирана намена површина и објеката

Заштићена околина манастира Манасија

Карактеристичне целине на подручју детаљне разраде представљају, пре свега, утврђене зоне заштите у оквиру заштићене околине споменика културе изузетног значаја (манастирски комплекс – I, II и III зона заштите). Граница заштићене околине и зона заштите утврђене су на основу валоризације елемената антропогене и природне средине и утврђених потреба за презентацијом културних вредности.

Планирање намене површина заштићеног простора, руковођено је потребама заштите и презентације културног добра и његовог окружења, функционалним критеријумима и постојећим коришћењем земљишта. С тим у вези, подручје детаљне разраде је подељено на:

- грађевинско подручје (уређени и изграђени, као и неизграђени део подручја, одређен детаљном разрадом Просторног плана), са површинама јавне намене (простор одређен детаљном разрадом

просторног плана за уређење и изградњу објеката јавне намене и јавних површина, за које је предвиђено утврђивање јавног интереса) и остале намене.

- ванграђевинско подручје (пољопривредно, шумско и водно земљиште).

Табела 28. Планирана претежна намена у подручју детаљне разраде, са поделом на грађевинско и ванграђевинско подручје

Планирана претежна намена	Површина	
	ha	a
Ванграђевинско подручје		
Шуме и шумско земљиште	237	72
Воде и водно земљиште	8	74
Пољопривредно земљиште	5	56
Зоне забрањене градње / зеленило - Заштићена околина манастира Манасија (природни простор око непокретног културног добра)	57	30
Грађевинско подручје		
ПОВРШИНЕ ЈАВНЕ НАМЕНЕ		
Саобраћајне површине	8	17
Интерне саобраћајне површине	1	36
Уређена партерна површина	0	29
Заштитно зеленило	0	22
Јавне службе	0	20
Инфраструктурни обј. и комплекси	0	43
ПОВРШИНЕ ОСТАЛЕ НАМЕНЕ		
Верски објекти / комплекс манастира Манасија (НКД од изузетног значаја) – примарни центар духовности и културе за подручје Просторног плана	13	54
Породично становање С2	0	50
Породично становање С3	0	57
Повремено становање – викенд С8	1	54
Комерцијалне и пословне делатности (КП) / туристичка супраструктура - постојећи хотел (смештај туриста, са комплементарним садржајима)	2	14
УКУПНО ПОДРУЧЈЕ ДЕТАЉНЕ РАЗРАДЕ	338	27

Напомена: Површине остале намене (претежне и њима компатибилне намене) одвојене су регулационим линијама од површина јавне намене, што је приказано на детаљним картама Просторног плана.

Табела 29. Планирана претежна намена у подручју детаљне разраде, са поделом на карактеристичне целине и попис парцела према намени површина које (целе или део) улазе у обухват подручја детаљне разраде „Заштићена околине манастира Манасија“

Р.бр.	Планирана претежна намена	Површина		Катастарска општина	Број парцеле
		ha	a		
1.	ЦЕЛИНА 1 (КОМПЛЕКС МАНАСТИРА МАНАСИЈА – ПРВА ЗОНА ЗАШТИТЕ)	16	69		
1.1	Комплекс манастира Манасија	13	54	КО БУКОВАЦ КО ДЕСПОТОВАЦ	2347/3, 2347/1, 2348/3, 2356/2, 2356/3, 2356/4 1245, 1242, 1241, 1247, 1246, 1248, 1249, 1250, 1251, 1254, 1253, 1252
1.2	Шуме и шумско земљиште	0	68	КО ДЕСПОТОВАЦ	1244
1.3	Интерна саобраћајна површина -	1	36	КО ДЕСПОТОВАЦ	1246, 1254, 3423
1.4	Заштитне зелене површине	0	22	КО ДЕСПОТОВАЦ	1252,
1.5	Воде и водно земљиште	0	50	КО ДЕСПОТОВАЦ	3407
1.6	Саобраћајне површине и комплекси – државни пут, паркиралишта и прикључци на д.п.	0	36	КО ДЕСПОТОВАЦ КО БУКОВАЦ	3423 2382/2
2.	ЦЕЛИНА 2 (ДРУГА ЗОНА ЗАШТИТЕ)	304	17		
2.1	Шуме и шумско земљиште	235	86	КО БУКОВАЦ	2084, 2144, 2145/1, 2145/2, 2145/3, 2146/1, 2146/2, 2146/3, 2342/1, 2342/10, 2342/11, 2342/12, 2342/13, 2342/17, 2342/18, 2342/19, 2342/20, 2342/21, 2342/3, 2342/4, 2342/5, 2342/52, 2342/6, 2342/7, 2342/8, 2342/9, 2345/1, 2346, 2351/5, 2365/1, 2365/2, 2366, 2367, 2368, 2371/2, 2373/1, 2373/2, 2373/3, 2374/1, 2375/4, 2375/5, 2376/1, 2382/2, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2406, 2407,
2.2	Зоне забрањене градње/ зеленило-ниско, жбунолико	49	68	КО БУКОВАЦ КО ДЕСПОТОВАЦ	2345/1, 2346, 2361, 2362, 2363, 2407, 2356/2, 2365/1 1240, 1256
2.3	Инфраструктурне површине и објекти	0	15	КО БУКОВАЦ КО ДЕСПОТОВАЦ	2406 3412, 1257
2.4	Пољопривредно земљиште(воћњаци, њиве, оранице)	5	56	КО БУКОВАЦ	2146/1, 2146/2, 2146/3, 2147, 2148, 2149, 2143, 2145/1, 2145/2, 2145/3, 2144, 2342/4, 2342/5, 2342/6, 2342/11, 2342/12, 2342/13, 2342/14, 2342/15, 2342/16, 2342/17, 2342/18, 2151
2.5	Воде и водно земљиште	6	11	КО ДЕСПОТОВАЦ КО БУКОВАЦ	3407 2376/1
2.6	Саобраћајне површине и комплекси – државни пут, паркиралишта и прикључци на д.п.	6	79	КО ДЕСПОТОВАЦ КО БУКОВАЦ	1240, 1246, 1252, 3423 2345/1, 2346, 2348/3, 2356/2, 2362, 2363, 2348/3
3.	ЦЕЛИНА 3 (ТРЕЋА ЗОНА ЗАШТИТЕ)	17	40		
3.1	Инфраструктурне површине и објекти	0	28	КО ДЕСПОТОВАЦ	1268/1
3.2	Повремено становање- викенд (С8)	1	54	КО ДЕСПОТОВАЦ	1267, 1265/5, 1265/1, 1265/3, 1265/4, 1264, 1263
3.3	Породично становање у централној зони са делатностима (С2)	0	50	КО ДЕСПОТОВАЦ	1260, 1261, 1259/3, 1759, 1760, 1761, 1762, 1763, 1764
3.4	Породично становање изван централне зоне са делатностима (С3)	0	57	КО ДЕСПОТОВАЦ	1217, 1231/1, 1231/2, 1233, 1238, 1239
3.5	Зоне забрањене градње/ зеленило-ниско, жбунолико	7	62	КО ДЕСПОТОВАЦ КО БУКОВАЦ	1217, 1219, 1220, 1221, 1222/1, 1224/1, 1224/2, 1225, 1226/1, 1226/2, 1227, 1228, 1229, 1230, 1231/1, 1231/2, 1232/1, 1232/2, 1232/3, 1232/4, 1234, 1235, 1236, 1237/1, 1237/2 2350/1, 2351/5, 2351/6
3.6	Комерцијалне и пословне делатности (КП)	2	14	КО ДЕСПОТОВАЦ	1259/1, 1222/1
3.7	Јавне службе и објекти	0	20	КО ДЕСПОТОВАЦ	1222/2
3.8	Шуме и шумско земљиште	1	35	КО ДЕСПОТОВАЦ	1258/2, 1259/2
3.9	Воде и водно земљиште	2	13	КО ДЕСПОТОВАЦ	3407
3.10	Саобраћајне површине и комплекси – државни пут, паркиралишта и прикључци на д.п.	1	2	КО ДЕСПОТОВАЦ	1216, 1217, 1219, 1224/1, 3423, 3427
Σ1-3	УКУПНО ПОДРУЧЈЕ ДЕТАЉНЕ РАЗРАДЕ	338	27		

Манастир Горњак са околином

Планирана детаљна намена заснована је на анализи и валоризацији постојећег стања и начина коришћења простора, потенцијалима и ограничењима простора, као и подстицању развојних програма, планова и пројеката, којима се побољшава стање природних, предеоних и културних вредности и омогућава њихово одрживо коришћење.

Површина планираног грађевинског земљишта користиће се у складу са планираном детаљном наменом земљишта.

Табела 30. Планирана претежна намена у подручју детаљне разраде, са поделом на карактерист. целине и пописом парцела јавне и остеле намене (целе или део) које улазе у обухват подручја детаљне разраде „Манастир Горњак са околином“

Р.бр.	Планирана претежна намена	Површина (ha)	Катастарска општина	Број катастарске парцеле
1.	ГРАЂЕВИНСКО ЗЕМЉИШТЕ	3,8	КО ГОРЊАК	
	<i>Површине и објекте јавне намене</i>	<i>1,39</i>		
1.1	Површине и објекти саобраћајне инфраструктуре	1,39	КО ГОРЊАК	2, 4, 7, 50/5, 58, 66 и 94,
2.	<i>Површине и објекте остале намене</i>			
2.1	Верски објекат (Манастир Горњак):	1,59	КО ГОРЊАК	
	целина I - Манастир са храмом	0,16	КО ГОРЊАК	59
	целина II - Манастирски трг са паркингом	0,96	КО ГОРЊАК	57, 58
	целина III - Манастирско домаћинство	0,47	КО ГОРЊАК	61
2.2	Туризам и угоститељство	0,82	КО ГОРЊАК	50/4, део50/5
2.3	ПОЉОПРИВРЕДНО ЗЕМЉИШТЕ	1,79	КО ГОРЊАК	56, 62, 63
2.4	ШУМСКО ЗЕМЉИШТЕ	10,49	КО ГОРЊАК	део кп бр 47, 48/1, 49, 50/5, 53/1, 58, 60/1, 60/2, 64, 65, 66, 94
2.5	ВОДНО ЗЕМЉИШТЕ (река Млава)	4,45	КО ГОРЊАК	91
	УКУПНО	20,53		

3.3. Урбанистички услови за површине и објекте јавне намене

Заштићена околина манастира Манасија

Јавно зеленило:

На подручја детаљне разраде, јавно зеленило се уређује као заштитно зеленило уз саобраћајнице. Уколико то не омета безбедност у саобраћају, формирати дрворед дуж саобраћајница према следећим условима:

- дрворед формирати у зеленој траци минимум ширине 2m или у тротоару ширине мин 1,5 m са оптималним односом пешачког дела и зеленила,
- избор врста свести на аутохтоне примерке ради заштите биодиверзитета,
- хортикултурна решења ускладити са трасама подземних инсталација и испоштовати потребна минимална одстојања у складу са важећим техничким прописима.
- не садити инвазивне и алергене врсте,
- у оквиру паркинг простора пројектовати дрворед- једно стабло на 2 паркинг места.

У зони дуж колско-пешачке интерне саобраћајнице, уколико то микролокацијски услови дозвољавају, увести спратовност – спрат жбуња и приземни спрат вегетације. Зелене површине у оквиру осталих површина уређују се на начин који ће допринети заштити и презентацији културног добра, заштити и очувању биодиверзитета и квалитета предела. Принципе пејзажног уређења дефинише Републички завод за заштиту споменика културе.

Комуналне зоне и објекти:

Гробља: На планском подручју налази се монашко гробље. Уређење старе некрополе подразумева примену мера за подручја археолошких локалитета. Уређење новог монашког гробља подразумева формирање гробних места према традицији монашког сахрањивања (на начин на који је започето сахрањивање на овом гробљу). Уређење гробља подразумева заштиту од уништавања и деградирања неадекватним садржајем и објектима (према нивоу вредности градитељског наслеђа у непосредном окружењу).

Третман отпада: У подручју детаљне разраде забрањено је одлагање, рециклирање, третман и термичка обрада свих врста отпада. У овом подручју се очекује комунални, амбалажни и биљни (биоразградиви) отпад. Тренутно са подручја детаљне разраде, комунални отпад сакупља и одвози комунално предузеће из Деспотовца.

Мрежа и објекти саобраћајне инфраструктуре:

Друмски саобраћај: Основну везу предметног подручја са осталом путном мрежом представља државни пут II Б реда бр. 384 Деспотовец - Манастир Манасија. У обухвату детаљне разраде, он иде од моста на реци Ресави (стац. km 0+690) до самог манастирског комплекса (стац. km 2+247 и чвор бр. 38401 „Ман.Манасија“). То је уједно и најбоља веза до манастира из смера од Деспотовца. На стац. km 1+877 изграђен је паркинг простор за аутобусе и путничке аутомобиле, намењен посетиоцима (на КП бр. 1252, КО Деспотовец). Од паркиралишта до манастира стиже се уређеном пешачком стазом. Манастиру је тренутно могуће приступити и са северне стране, општинским путем из правца села Буковац, који остварује везу са општином Жагубица. Тај део пута до самог манастира је практично изведен кроз ров манастирског утврђења, па је у том смислу неуслован. Остале саобраћајнице у оквиру границе обухвата детаљне разраде у функционалном смислу представљају приступне саобраћајнице. Нема издвојених површина за кретање бицикличког саобраћаја већ се он одвија интегрално са осталим друмским саобраћајем.

Постојећи пут (садашњи државни пут II Б реда бр. 384) задржава постојећу трасу у датом попречном профилу, који је условљен са једне стране водним земљиштем уз реку Ресаву а с друге стране стеновитим тереном. С обзиром да ће пут и у будућем периоду примарно служити да се приступа манастиру, његов профил задовољиће саобраћајне захтеве и у будућем периоду.

Железнички саобраћај: У обухвату детаљне разраде налази се локална железничка пруга Марковац–Свилајнац–Деспотовец–Ресавица, укупне дужине око 20 km. Ова локална пруга је једноколосечна и неелектрифицирана и има функцију повезивања локалних центара са

индустријским корисницима. У претходном периоду извршена је реконструкција локалне пруге, првенствено у циљу повећања безбедности саобраћаја и брзине теретних возова.

Мрежа и објекти комуналне инфраструктуре:

Енергетска инфраструктура: У обухвату детаљне разраде од електроенергетске инфраструктуре постоје далековод 10kV, трансформаторске станице 10/0.4kV и нисконапонска мрежа. Постојећи електроенергетски објекти и водови се задржавају, уз могућност каблирања истих. Нисконапонску мрежу ширити и градити као подземну, кабловима одговарајућег типа и пресека. Саобраћајнице опремити инсталацијом јавног осветљења, савременом и економичном, која светлосни флукс емитује усмерено ка тлу.

У обухвату детаљне разраде не постоји изграђен гасовод, али на западу општине Деспотовац постоји гасовод од челичних цеви максималног радног притиска (МОР) 16 bar, пречника ф 273 мм, ГМ 08-08, као и дистрибутивни гасовод (у изградњи) од полиетиленских цеви МОР 4 bar. Тренутно загревање објеката обавља се индивидуалним грејањем корисника, а као гориво се користи огревно дрво или угаљ. Како је гасификација општине Деспотовац у току, у планском периоду је могуће очекивати снабдевање природним гасом објеката у обухвату детаљне разраде.

Водопривредна инфраструктура: У обухвату детаљне разраде се налазе резервоар И2 (на КП бр. 1268/1 КО Деспотовац), постројење за пречишћавање отпадних вода И3 (на КП бр. 122 КО Деспотовац) и црпна станица И4 (на КП бр. 1257 КО Деспотовац). У складу са исказаним потребама, планира се реконструкција и повећање капацитета црпне станице. Евентуалне интервенције на објектима водопривредне инфраструктуре изводити уз сагласност Републичког завода за заштиту споменика културе и у складу са прописима за ову врсту објеката.

Манастир Горњак са околином

Мрежа и објекти саобраћајне инфраструктуре:

Основну везу предметног подручја са осталом путном мрежом представља државни пут II А реда бр. 161 Братинац – Салаковац - Мало Црниће - Петровац на Млави – Жагубица - Брестовац. У обухвату детаљне разраде државни пут се у континуитету у дужини од око 460 m пружа уз реку Млаву (од стац. km 50+714 до стац. km 51+855) па поред комплекса манастира Горњак. Манастиру се приступа преко постојећег старог моста на Млави (на стац. km 51+614) који није адекватног профила и носивости. Посетиоци манастира користе паркинг који се налази испред ресторана (на стац. km 50+690), а ту се паркирају и аутобуси. Одатле се до манастира стиже пешачко-колском стазом која води на поменути мост преко реке Млаве и преко њега до манастира. Нема издвојених површина за кретање бицикличког саобраћаја, већ се он одвија интегрално са осталим друмским саобраћајем.

Државни пут задржава постојећу трасу у адекватном попречном профилу који је условљен са једне стране водним земљиштем уз реку Млаву, а с друге стране стеновитим тереном. С обзиром на саобраћајно оптерећење пута које је на нивоу од око 1700 воз/24 (ПГДС-просечан годишњи дневни саобраћај) државни пут ће и у будућем периоду задовољити саобраћајне захтеве. Како би се омогућио адекватан приступ манастиру и његовом имању планиран је нови мост на стац. km 51+447, на позицији са повољнијом конфигурацијом терена. На државном путу планирана је посебна трака за лева скретања са главног правца. Овим мостом стекли би се услови да се изгради нови паркинг за аутомобиле и аутобусе на безбедној локацији обзиром да се тренутно користи неусловни паркинг испред ресторана.

Мрежа и објекти комуналне инфраструктуре:

Енергетска инфраструктура: Простор обухваћен детаљном разрадом снабдева се електричном енергијом из правца општине Петровац на Млави. Поред ресторана Горњак постоји трафостаница 10/0,4 kV у лошем стању. Постојећи електроенергетски објекти и водови се задржавају, с тим што је потребно урадити реконструкцију мреже у циљу повећања капацитета. У случају прикључења нових објеката и потребе за проширењем капацитета, могуће је да се део капацитета обезбеди из трафостанице Крепољин односно са вода који иде у правцу Брезнице. Нисконапонску мрежу реализовати као подземну, кабловима одговарајућег типа и пресека, или надземну на бетонским стубовима са самоносећим кабловским снопом.

Водопривредна инфраструктура: У простору обухваћеном детаљном разрадом, не постоји изграђена фекална као ни атмосферска канализација (атмосферске воде се разливају слободно по околном терену).

Водоснабдевање за санитарну и противпожарну воду могуће је обезбеди путем сопственог водоизворишта, бушеног бунара, водама из подземних или површинских слојева, који мора бити изведен у складу са Законом о водама („Сл. гласник РС“, бр. 30/2010, 93/2012, 101/2016, 95/2018 и 95/2018 – други закон). За све активности у близини водозавхвата неопходно је предвидети адекватно техничко решење у циљу спречавања загађења површинских и подземних вода у складу са одредбама Правилника о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања („Сл. гласник РС“, бр 92/2008).

Димензије нових водоводних линија одредити на основу хидрауличног прорачуна узимајући у обзир и потребну количину воде за гашење пожара како се то противпожарним прописима захтева;

Септичке јаме се граде као могуће прелазно решење за локалну санитацију, до изградње канализационе мреже.

За пољопривредна домаћинства за економске објекте обезбедити адекватно сакупљање осоке и течног садржаја из објеката за складиштење стајњака у водонепропусне јаме за осоку. Објекат за складиштење стајског ђубрива мора бити саграђен од непропусног материјала.

Комуналне зоне и објекти:

Третман отпада: У подручју детаљне разраде забрањено је одлагање, рециклирање, третман и термичка обрада свих врста отпада. У овом подручју се очекује комунални, амбалажни и биљни (биоразградиви) отпад. Тренутно са подручја детаљне разраде, комунални отпад сакупља и одвози комунално предузеће из Жагубице.

3.4. Регулација и нивелација мреже саобраћајница и јавних површина

Регулација

Регулациону матрицу чине регулациони профили и обележене регулационе осовине саобраћајница, које се дефинишу координатама осовинских тачака саобраћајница. Осим профилним регулационим линијама, граничне линије између планираних површина јавне и остале намене, одређују се координатама детаљних тачака, постојећим катастарским међама (КМ) и преломним тачкама катастарских парцела (КМТ). Осим наведених елемената, јединствену регулациону базу чине полупречници заобљења (регулације у раскрсницама и хоризонталних кривина по осовини), списак координата свих карактеристичних тачака (у државном координатном систему) и њихов опис (детаљне карте Просторног плана).

Грађевинске линије

Грађевинске линије су аналитички и графички одређене у односу на дефинисане ивице карактеристичних профила, а осим тога и у односу на постојеће грађевинске линије карактеристичних (постојећих) објеката (ПГЛ). Континуитет грађевинске линије, прекида се у зонама пресецања постојећих (приватних или јавних) прилаза парцелама (катастарским или грађевинским), који нису предмет посебног дефинисања.

Нивелација

Генерална нивелација је дефинисана преко ортометријских висина у раскрсницама саобраћајница, уз максимално задржавање нивелета постојећих саобраћајница и прилагођавање пројектованих нивелета постојећем терену.

Услови за формирање грађевинске парцеле за изградњу саобраћајнице

- *новопланирана саобраћајница:* парцелација и формирање грађевинске парцеле саобраћајнице се врши у пуном регулационом профилу.
- *постојећа саобраћајница која има формирану катастарску парцелу:* парцелација и формирање грађевинске парцеле саобраћајнице се врши у пуном регулационом профилу, када карактеристични профил излази ван постојеће катастарске парцеле пута. Изузетно, када карактеристични профил излази ван постојеће катастарске парцеле пута, та катастарска међа се може задржати и сматрати регулационом линијом, под условом да није нарушено функционисање

и безбедност колског и пешачког саобраћаја. Када карактеристични профил не излази ван постојеће катастарске парцеле пута, та катастарска међа се може задржати и сматрати регулационом линијом.

- *постојећа саобраћајница која нема формирану катастарску парцелу, а обухваћена је регулацијом:* парцелација и формирање грађевинске парцеле саобраћајнице се врши у пуном регулационом профили.
- *постојећа саобраћајница, која је катастарски дефинисана, а није обухваћена регулацијом:* задржава се у постојећој регулацији (парцели).

3.5. Урбанистички услови за површине и објекте остале намене

Заштићена околина манастира Манасија

Уређење, изградња и коришћење простора за остале намене, подразумева следеће генералне интервенције у подручју детаљне разраде:

- заштита, уређење и презентација манастирског комплекса, у складу са одговарајућим урбанистичким условима и мерама заштите културног добра од изузетног значаја;
- рационалнија организација објеката у комплексу манастирске економије, уз уклањање или ремоделацију економских објеката који на било који начин (карактером, обликом, габаритом) угрожавају споменик културе и амбијент у оквиру кога се споменик културе формирао као препознатљива структура;
- развој централних функција, компатибилних јавних функција и служби, и комплементарних програма везаних за развој простора и манастир, у објектима стамбених, пословних и јавних намена, а у складу са потребама корисника простора;
- регулација постојећих стамбених зона становања и комерцијалних активности, без њиховог даљег ширења у заштићеном простору, са могућношћу обављања делатности комплементарних основној намени и без негативног утицаја на животну средину и режиме заштите. Дозвољене интервенције: ревитализација постојећих објеката (уз мање проширење капацитета) за потребе становања, комерцијалних услуга и туризма; умерена, доминантна, или потпуна реконструкција објеката у циљу усклађивања са традиционалном изградњом и уклапања у предео.
- задржавање прихватних туристичких пунктова у III зони заштите, са могућношћу увођења комплементарних садржаја, у складу са просторним могућностима и режимима заштите.

Манастир Горњак са околином

Верски објекти (манастир Горњак) - у оквиру манастирског комплекса препознају се 3 функционалне целине:

Целина I - Манастир са храмом (непокретно културно добро – споменик културе од великог значаја). У оквиру ове целине налазе се: црква - Храм Ваведења Пресвете Богородице, капела у стени - Испосница Григорија Синајита, конак бр. 1, конак бр. 2 и палионица свећа:

- могуће је изводити радове на реконструкцији, санацији, адаптацији, инвестиционом и текућем одржавању објеката, рестаураторске, конзерваторске и радове на ревитализацији културног добра, као и радове на уређењу простора, искључиво према условима надлежног Завода за заштиту споменика културе (Смедерево).

Целина II - Манастирски трг са паркингом. У оквиру ове целине налазе се конак бр.3, планирани мултифункционални објекат, манастирски трг и паркинг:

- могуће намене објеката: култура; образовање; здравствена и социјална заштита; становање заједница; трговина, угоститељство и друге комплементарне услуге.
- услови за парцелацију, препарцелацију и формирање грађевинске парцеле: основ за формирање грађевинских парцела је графички прилог детаљне разраде „Манастир Горњак са околином“.

- положај објеката, хоризонтална регулација: грађевинска линија дефинише се кроз израду Урбанистичког пројекта; међусобна удаљеност објеката је најмање 1/2 висине вишег објекта; минимална удаљеност објеката на истој парцели износи најмање 4,0 m;
- највећи дозвољени индекс заузетости : 20 %
- највећа дозвољена спратност објекта: П+1+Пк
- услови за прикључење објекта на комуналну инфраструктуру: прикључење објеката на саобраћајну и другу комуналну инфраструктуру врши се на основу правила овог плана, и услова овлашћених јавних и комуналних предузећа и организација;
- услови за изградњу помоћних и других објеката: у оквиру ове целине могу се градити помоћни и партерни објекти, инфраструктурни и комунални објекти који су у функцији основне намене (капеле, надстрешнице, бунари за воду, чесме, споменици, стазе, расвета, друга инсталација, леје и цветњаци и др.). Положај, габарит, волумен и обрада помоћних и партерних објеката утврђује се кроз Урбанистички пројекат и пројекат партера.
- услови и начин уређења и озелењавања:
 - простор уредити тако да се максимално задрже, очувају и унапреде одлике простора у коме је настао споменик културе, као и да се обезбеди одвијање оних активности које су у функцији коришћења и презентације самог споменика културе;
 - зелене површине се уређују на начин који ће допринети заштити и презентацији културног добра, заштити и очувању бидиверзитета и квалитета предела. Принципе пејзажног уређења дефинише надлежни Завод за заштиту споменика културе;
 - зелене површине уредити коришћењем аутохтоног биљног материјала и адекватним распоредом биљака у циљу истицања храма. Правилним просторним распоредом предвидети одвајање пратећих садржаја простора;
 - појединачна стабла у оквиру локације које имају посебну биолошку, религијозну и/или етнолошку вредност забрањено је сећи ради нове изградње. За евентуалну сечу стабала које се мора уклонити, прибавити сагласност надлежне институције како би се уклањање вегетације svelo на најмању могућу меру;
 - одабир садница мора бити пажљив; комплетан хабитус врсте (посебно дрвећа) мора бити сагледан (боја, грађа, величина...). Распоред садница треба бити такав да оне не заклањају храм, већ се уклапају тако да доприносе визуелном доживљају (по ободу, наизменично и сл.). Дуж стаза пожељно је садити цветне леје, а декоративним примерцима у групи оплеменили празне просторе. Не препоручује се садња инвазивних и алергених врста;
 - планирати мобилијар у зони окупљања људи који ће амбијентално одговарати стилу градње, урадити адекватну расвету, а партерне површине и мобилијар радити од природних материјала;
 - простор уредити на начин да може да прими већи број људи (окупљање верника за велике празнике, културне и традиционалне манифестације, екскурзије, туристичке групе...);
 - пешачке токове уредити према важећем правилнику о несметаном кретању лица са посебним потребама. Планирати и партерне потезе са ојачаном подлогом за интервентно, режимско и повремено кретање возила (интервентна, доставна возила, возила за снабдевање и одржавање, возила за прилаз пољопривредном домаћинству, посебне посете Манастиру и сл.);
 - обавезна је израда хортикултурног пројекта (који ће дефинисати детаље и смернице за избор врста, начин садње и остале елементе), као и пројекта партерног уређења (попљочање, нивелација, мобилијар, партерна опрема, расвета, зелене површине...).
- услови архитектонског обликовања: фасада објеката треба да испуњава услов поштовања стилске припадности моравској школи сакралних објеката, контекста, природног амбијента и претежног архитектонског стила. Обрада треба да буде високог квалитета и савременим

материјалима, у складу са начелима унапређења енергетске ефикасности. Принципе архитектонског обликовања, и материјализацију свих врста објеката (главних, помоћних, партерних) дефинише надлежни Завод за заштиту споменика културе.

- минимални степен комуналне опремљености: обезбеђен приступ на јавну саобраћајну површину, могућност прикључења на електроенергетску, водоводну и канализациону мрежу (изузетно обезбеђен прикључак на прописну септичку јаму);
- паркирање возила:
 - планиран је паркинг простор са приступом са планираног моста. Паркинг је намењен за путничка возила и аутобусе, а повремено и за доставна возила. Лоцирањем паркинга у приступној зони подручја на левој обали Млаве, постиже се просторно функционални континуитет и успостављају се добре пешачке везе са манастирским комплексом, природним и културним вредностима на овој обали Млаве;
 - по ободу паркинга и посебно према манастирском тргу планирати зелени појас у комбинацији високог зеленила и жбуња. Зелене површине пејзажно уредити у слободнијој форми.
 - потребно је планирати објекат санитарног чвора, инфо-пункт, део за одлагање отпада, простор за окупљање и сл. Објекте и опрему функционално и пејзажно уклопити, тако да не нарушавају културне и предеоне вредности.
 - минимално 50% површине за паркирање обрадити као пропусне партерне површине, коришћењем адекватних материјала за поплочавање (растер-плоче и сл.);
 - паркинг димензионисати према очекиваном максималном капацитету дневних посетилаца;
 - пратеће објекте, положај, елементе обликовања, опрему, обраду партера, озелењавање и др. дефинисати кроз Урбанистички пројекат.
- спровођење Плана: за обухват целине II предвиђена је израда Урбанистичког пројекта, са пројектом партерног и хортикултурног уређења. Кроз Урбанистички пројекат утврдити грађевинску линију, габарит и детаљна правила грађења планираног мултифункционалног објекта и других објеката, уређење партерних и зелених површина, уређење и опрему планираног паркинга, план расвете и других инсталација, а на основу правила овог Плана и услова надлежног Завода за заштиту споменика културе.

Целина III - Манастирско домаћинство. У оквиру ове целине налазе се: пољопривредне зграде и зграде за становање у оквиру пољопривредног домаћинства Манастира Горњак:

- стамбени објекти пољопривредног домаћинства - објекти за становање и помоћни објекти у стамбеном делу пољопривредног домаћинства (летња кухиња, гаража, остава, надстрешница, септичка јама, бунар и сл.);
- економски објекти пољопривредног домаћинства - објекти у функцији пољопривреде: економски и пословни објекти у функцији примарне пољопривредне производње; објекти складиштења и прераде пољопривредних производа; помоћни објекти у функцији пољопривреде (гараже, кошеви, амбари, оставе, надстрешнице за пољопривредну механизацију, стакленици, пластеници, сушаре и сл.); други објекта који функционално одговарају планираној намени и који су еколошки и амбијентално прихватљиви;
- могуће је обављање делатности у пољопривредном домаћинству, без негативног утицаја на животну средину и режим заштите културног добра (мањи производни објекти из домена прераде пољопривредних и шумских производа и одрживог коришћења природних ресурса и сл.);
- ревитализација постојећег пољопривредног домаћинства подразумева: уређење, изградњу и организацију пољопривредне производње на нивоу окућнице, тј садржаје ратарства и воћарства, али не и сточарство - мини фарме (осим гајења стоке у објектима економског дворишта, а за

потребе домаћинства); мање производне објекте из домена прераде пољопривредних и шумских производа и одрживог коришћења природних ресурса и сл.

- положај, локацију и габарит објеката прилагодити просторним могућностима економског и стамбеног дворишта, обезбедити лак приступ и добру организацију простора и везу са другим објектима;
- локацијским условима или Урбанистичким пројектом утврђује се позиција објеката у односу на грађевинску линију. Међусобна растојања објеката зависе од облика организације економског и стамбеног дворишта, уз услов да “прљави“ објекти буду оријентисани тако да доминантни ветрови дувају од “чистих“ објеката.
- растојање грађевинске од регулационе линије дефинисано је на графичком прилогу детаљне разраде „Манастир Горњак са околином“;
- приступ се обезбеђује посредством пешачко-колске саобраћајнице;
- највећи дозвољени индекс заузетости: 30 % (површине парцеле). У обрачун улазе сви објекти на парцели;
- највећа дозвољена спратност објекта: По+П+Пк, са висинама које одговарају функцији самог објекта. Дозвољена је изградња подрумске (По) или сутеренске(Су) етаже уколико не постоје сметње геотехничке и хидротехничке природе и које се користе као помоћни простор, а у случају сутерена и као стамбени, под условом да има довољну висину за ову намену и улаз са нивоа терена;
- објекте пројектовати од одговарајућих материјала у складу са наменом, уз уважавање традиционалних форми, са вишеводним крововима (стамбени објекти – минимум четвороводни; економски објекти - минимум двоводни) и нагибом који одговара климатским условима;
- у случају реконструкције, ремоделације или нове изградње, архитектонске вредности, стил и начин изградње, габарити и спратност објеката, не смеју да нарушавају физичку структуру и специфични карактер, затечене вредности, капацитет и слику предела, већ морају да допринесу очувању карактеристичног предеоног обрасца и креирању позитивног архитектонског идентитета;
- остала правила утврђују се (према потреби) Урбанистичким пројектом.

Туризам и угоститељство – обухвата постојећи ресторан са преноћиштем „Горњак“ и планирану зону за изградњу смештајних капацитета на брду Витман.

- постојећи објекат (изграђен 1972.год.), капацитета 250 места (у ресторанским салама) и 36 лежајева (12 соба), задржава се у намени, габариту и волумену, при чему је могућа реконструкција у циљу одржавања и осавремењавања објекта. Објекат ће користити постојећи приступ и паркинг.
- планирана је изградња смештајних капацитета у оквиру планом дефинисане зоне на делу брда Витман, уз обавезну израду Урбанистичког пројекта:
 - могуће је изградити мах 6 објеката за смештај, габарита мах 5,0 x 6,0 m, спратности П (приземље), са могућношћу коришћења простора под кровом (без надзетка) за галерију;
 - није дозвољена сеча стабала сем оних за које се валоризацијом дендрофрале утврди да не задовољавају здравствене критеријуме простора (болесна, оштећена, сува и закржљала стабла);
 - архитектонске вредности, стил и начин изградње, габарити и спратност објеката, не смеју да нарушавају физичку структуру и специфични карактер, затечене вредности, капацитет и слику предела, већ морају да допринесу очувању карактеристичног предеоног обрасца и креирању позитивног архитектонског идентитета.

3.6. Урбанистички услови за ванграђевинско подручје

Заштићена околина манастира Манасија

Шумско земљиште:

- шуме представљају највреднији тип предела и изворни амбијент, и имају несумњиво високу вредност са становишта заштите простора, а заузимају око 70% укупне површине подручја детаљне разраде.
- у оквиру обухвата доминирају приватне шуме које нису економски значајне. По типу су мешовите са доминацијом лишћарских врста (храст, буква, багрем).
- према подацима „ЈП Србијашуме“ шуме ван газдинских јединица су: заштитне шуме - шибљаци у којима је евидентно дошло до деградације природних станишта са уочљивим појавама процеса ерозије и спирања на проређеним шумским површинама. Шуме које служе за производњу техничког дрвета су букове шуме у северном делу обухвата детаљне разраде.
- остале шуме у приватном власништву имају функцију сталне заштите шума. Начин уређења и одрживо коришћење приватних шума остварује се у складу са Законом о шумама, па је препорука израда програма заштите и унапређења ових шума (сеча, пошумљавање, заштита од болести) у сарадњи са ЈП „Србијашуме“.
- за све шумске површине је, пре свега, неопходно утврдити мере заштите, неге и одржавања, са ослонцем на стабилну и трајну вегетацију, а обим и карактер даљег просторног уређења условљен је степеном успеха ових мера. Све шуме треба третирати као заштитне, посебно са аспекта заштите земљишта од ерозије и клизања, регулисања микроклиме и водног режима,

Пољопривредно земљиште:

- пољопривредне површине су секундарне творевине настале крчењем шума или њиховим непосредним потискивањем и претварањем у оранице, ливаде, пашњаке, воћњаке и винограде, углавном на теренима са дубљим и плоднијим земљиштем.
- пољопривредне површине се задржавају између формираних стамбених зона, пре свега због значајне еколошке улоге коју имају заједно са шумским површинама, уз могућност формирања сеоских газдинстава до површине Бари, као и у рубним деловима шуме (ливаде и пашњаци),

Водно земљиште:

- обухвата водоток Ресаву кроз планско подручје, као и површине потребне за заштиту и унапређење приобалног екосистема, њиховог водног режима и биодиверзитета
- у циљу одбране од поплава, уређења бујичних вода, заштите земљишта од ерозије и клизања, као и у циљу прилагођавања климатским променама, предвиђају се регулациони радови, у складу са посебним правилима за регулацију водотокова и уз максималну могућу примену натуралне регулације, очување и унапређење обалских екосистема.

Манастир Горњак са околином

Шумско земљиште:

- шуме представљају највреднији тип предела и изворни амбијент, и имају несумњиво високу вредност са становишта заштите простора, а заузимају око 48% укупне површине подручја детаљне разраде.
- за све шумске површине је, пре свега, неопходно утврдити мере заштите, неге и одржавања, са ослонцем на стабилну и трајну вегетацију, Корисници и сопственици шума дужни су да предузимају мере ради заштите шума од пожара и других елементарних непогода, биљних болести и штеточина, као и мере неге шумских засада;
- шуме треба третирати као заштитне, посебно са аспекта заштите земљишта од ерозије и клизања, регулисања микроклиме и водног режима;

- начин и услови спровођења промене намене шумског земљишта дефинисани су Законом о шумама;

Услови уређења парк-шуме „Витман тераса“:

- валоризовати постојеће зеленило како би се сачувало вредно растиње, уклонити примерке дендрофроне који не задовољавају здравствене и естетске критеријуме простора (болесна, оштећена, сува и закржљала стабла);
- нову садњу вршити аутохтоним и другим отпорним врстама, водећи при томе рачуна о колориту и густини крошње;
- не садити алергене врсте, врсте са трноликим израштајима и отровним плодовима;
- планирати пешачку стазу уз обалу, цео простор повезати са објектом туризма и околним пешачким комуникацијама;
- могућа је постављање мобилијара за дечје игралиште, урађеног од природног материјала и по стандардима који захтевају висок степен заштите и безбедности;
- парковски мобилијар за одмор (клубе и канте за отпатке), видиковац и платое пејзажно уклопити, радити од природних материјала (дрво, камен);
- део парк шуме у подножју брда је могуће уредити као мини зоо врт аутохтоних врста; боксове за смештај радити као отворене објекте (ограда, делимично надстрешница), није дозвољено затварање боксова тако да избор животиња мора бити прилагођен климатским и сезонским карактеристикама; боксове обликом и материјалима уклопити у природно окружење; уређење и одржавање мора бити по прописима и стандардима за ову врсту делатности;
- урадити амбијентално осветљење;
- детаљи обраде партера, избор и врсте садница, елементи урбаног мобилијара и други детаљи разрађују се кроз пројекат хортикултурног уређења.

Услови уређења парк-шуме „Чваринац“:

- валоризовати постојеће зеленило како би се сачувало вредно растиње, уклонити примерке дендрофроне који не задовољавају здравствене и естетске критеријуме простора (болесна, оштећена, сува и закржљала стабла);
- нову садњу вршити аутохтоним и другим отпорним врстама, водећи при томе рачуна о колориту и густини крошње;
- не садити алергене врсте, врсте са трноликим израштајима и отровним плодовима;
- излетиште опремити излетничким мобилијаром (клубе, столови, канте за отпатке) пејзажно уклопити, радити од природних материјала (дрво, камен);
- уредити стазу до извора и приступ води, од природних материјала (камен, малч..);
- постојећи трем реконструисати и преобликовати употребом природних материјала;
- урадити амбијентално осветљење;
- детаљи обраде партера, избор и врсте садница, елементи урбаног мобилијара и други детаљи разрађују се кроз пројекат хортикултурног уређења;
- забрањено је паркирање возила;
- приступ возилима је дозвољен у циљу одржавања (зеленила, мобилијара, инфраструктуре, одвожење смећа...) и у интервентним ситуацијама.

Пољопривредно земљиште:

- начин и услови спровођења промене намене обрадивог пољопривредног земљишта и изузетак од забране коришћења обрадивог пољопривредног земљишта у непољопривредне сврхе дефинисани су Законом о пољопривредном земљишту и Законом о планирању и изградњи.
- простор одређен овим Планом за пољопривреду се може се користити за примарну пољопривредну производњу. Забрањено је коришћење обрадивог пољопривредног земљишта I, II, III, IV и V катастарске класе у непољопривредне сврхе, осим уколико то не захтева општи интерес.

Водно земљиште:

- водно земљиште обухвата део водотока реке Млаве и Планом се задржава постојећи водни појас;
- ради одржавања водотока обезбеђен је простор са обе стране реке којим је могућ приступ водотоку и на овим површинама није дозвољена градња, док се површине пејзажно уређују или су планиране као пешачко-колска саобраћајница;
- на водном земљишту је забрањена изградња објеката чије отпадне материје могу загадити воду и земљиште или угрозити безбедност водопривредне инфраструктуре;
- дозвољена је изградња објеката јавне инфраструктуре, спровођење мера очувања и унапређења, као и презентација природних вредности;
- концепт формирања зеленила на овим површинама ускладити са концепцијом озелењавања у контактним целинама, уз редовно чишћење и одржавање овог простора;
- превентивним заштитним мерама спречити све могуће негативне утицаје планираних контактних намена на водоток.

3.7. Мере заштите културног наслеђа, природних и предеоних вредности

Заштићена околина манастира Манасија

Третман заштићене околине манастира Манасија, заснива се на прописаним мерама заштите и условима чувања, коришћења и одржавања културног добра (Републички завод за заштиту споменика културе), актима о утврђивању непокретног културног добра од изузетног значаја (манастир Манасија) и границе његове непосредне околине и природног простора (заштићена околина), и правилима овог Плана. У оквиру подручја детаљне разраде, утврђена су три степена заштите:

- *режим заштите I степена (зона културног добра)* - обухвата простор на коме је само заштићено културно добро, манастир Манасија (прва зона заштите), укључујући и његову непосредну заштићену околину. У овој зони примарни услов је очување изузетне универзалне вредности добра, његове аутентичности и интегритета, кроз доследну примену принципа конзервације, рестаурације, адаптације, ревитализације, обнове и презентације, према посебним условима надлежних институција, а уз стално одржавање и управљање културним добром. Захтева се потпуна контрола изградње, строго лимитирана и у служби афирмације градитељског наслеђа, односно увећања вредности и презентације манастира;
- *режим заштите II и III степена* - друга зона заштите формирана је тако да чува визуре ка манастиру, као и од манастира ка околини која је углавном покривена шумом. Трећа зона обухвата простор који је Планом већим делом предвиђен за градско грађевинско земљиште и заштићено зеленило. Заштићена околина културног добра, обухвата шире непосредно окружење и природни простор манастира Манасија (друга и трећа зона заштите) и у функцији је очувања интегритета културног добра. Ова зона представља ширу амбијенталну целину, унутар које је пожељно контролисано развијати садржаје у складу са значајем и потребама манастира Манасија, природним и створеним вредностима околине. Захтева се потпуна контрола изградње, строго лимитирана и у служби афирмације градитељског наслеђа које претендује уписивању на Листу светске баштине, као и ревитализације постојећих сеоских домаћинстава и традиционалне пољопривредне производње.

Комплекс манастира Манасија уређује се у складу са одговарајућим урбанистичким условима и мерама заштите културних добара:

1. *Прва зона заштите* - обухвата комплекс манастира Манасија:

- сви радови везани за конзервацију, рестаурацију, презентацију и интерпретацију манастира Манасија одвијају се искључиво у организацији Републичког завода за заштиту споменика културе.

- радови на конзервацији, рестаурацији, презентацији и интерпретацији непосредне околине Манастира, којој припадају и археолошки остаци манастирског утврђења, такође су у надлежности Републичког завода за заштиту споменика културе.
 - предвидети радове на археолошком истраживању, конзервацији и презентацији остатака хамама северно од Манастира, у организацији Републичког завода за заштиту споменика културе.
 - управа манастира је надлежна за одржавање манастирског гробља. У случају археолошких налаза обавеза је Манастира да обавести Републички завод за заштиту споменика културе.
 - на пункту за посетиоце (чији је паркинг већ изведен на кат. парцели 1252 КО Деспотовац), мора се предвидети тоалет, као и дефинисати носилац одржавања целог пункта (чишћење, одношење смећа и сл). На истој парцели се налазе и остаци манастирске воденице, над којима је подигнут објект који је данас ван функције, о чијем се одржавању и евентуалном стављању у функцију инфо пункта мора усагласити са управом Манастира.
 - слободне површине у комплексу се уређују тако да се максимално задрже, очувају и унапреде одлике простора у коме је настао споменик културе, као и да се обезбеди одвијање оних активности које су у функцији коришћења и презентације самог споменика културе.
 - не планирају се посебни радови на озелењавању у манастирској порти. Задржава се постојећи концепт до завршетка свих археолошких радова, након чега би требало осмислити и извести коначно уређење порте.
 - до манастира се приступа интерном саобраћајницом, која се завршава паркинг простором намењеном искључиво за потребе корисника манастира. Саобраћајница је доминантно пешачког карактера и у складу са тим потребно је планирати завршну облогу – поплочање каменим и бетонским плочама и опремљена потребним мобилијаром. Са бочне, западне и северо-западне стране у односу на манастирске бедеме, укида се саобраћајна површина и у тој зони се планира реализација партерних површина. Финална материјализација (поплочавање каменим плочама, елементи расвете и мобилијар) морају бити дефинисани посебним пројектима након завршетка археолошких и рестаураторских радова.
2. *Друга зона заштите* - обухвата простор који чува визуре ка Манастиру, као и од Манастира ка околини која је углавном покривена шумом:
- забрањени су сви грађевински радови у овој зони.
 - забрањено је неконтролисано крчење и сеча шуме. Налаже се озелењавање појединих делова који нарушавају природно окружење Манастира.
 - неопходно је обезбедити примену свих законских и планских мера за спречавање ризика од загађења реке Ресаве и очување животне средине. Предвидети мониторинг обала реке у простору заштићене околине Манастира.
 - приликом свих земљаних радова, укључујући и планирање изградње нових објеката, неопходно је обезбедити археолошки надзор археолога из надлежне установе службе заштите, како би се (уколико се наиђе на археолошке остатке или предмете) могле предузети све неопходне мере да се налази не униште, не оштете и сачувају на месту и положају у коме су откривени, те да се према условима Републичког завода за заштиту споменика културе, одреде даљи поступци за истраживање, заштиту и чување евентуалних налаза.
3. *Трећа зона заштите* - обухвата простор који је *Планом генералне регулације насељеног места Деспотовац* (2020.год.) већим делом предвиђен за градско грађевинско земљиште, иако је у *Одлуци о проглашавању и стављању под заштиту природне околине манастира Манасија* (1986.год.) намена неких од парцела била пољопривредно земљиште. У складу са тим Републички завод за заштиту споменика културе дао је следеће услове и мере заштите:
- налаже се измена *Плана генералне регулације насељеног места Деспотовац* (2020.год.) у делу који се односи на зону заштите манастира Манасије, тачније у делу дефинисања намена катастарских парцела које су већ наведене у *Одлуци о проглашавању и стављању под заштиту природне околине манастира Манасија* (1986. год.).

- налаже се ревизија *Одлука о проглашавању и стављању под заштиту природне околине манастира Манасија* (1986.год.), у складу са закључцима ICOMOS мисије из јула 2021. године, а имајући у виду да се Манастир налази на *Прелиминарној листи Републике Србије за упис културног добра на Унескову Листу Светске баштине*.
- налаже се уклањање нелегалне градње на кп.бр. 1237/1, КО Деспотовац, као и уклањање монтажних и привремених објеката (попут оног на кп.бр. 1219 КО Деспотовац).
- свака нова градња, као и нове интервенције на постојећим објектима, морају својим обликом и габаритом да буду усклађени са појединачно издатим условима и мерама техничке заштите Републичког завода за заштиту споменика културе.
- приликом свих земљаних радова, укључујући и планирање изградње нових објеката, неопходно је обезбедити археолошки надзор археолога из надлежне установе службе заштите, како би се (уколико се наиђе на археолошке остатке или предмете) могле предузети све неопходне мере да се налази не униште, не оштете и сачувају на месту и положају у коме су откривени, те да се према условима Републичког завода за заштиту споменика културе, одреде даљи поступци за истраживање, заштиту и чување евентуалних налаза.

Манастир Горњак са околином

С обзиром да за Манастир Горњак са црквом Св.Ваведења и пећинском капелом Григорија Синаита (непокретно културно добро – споменик културе од великог значаја, проглашен 1973.год.), није утврђена заштићена околина, нити зоне са режимима заштите, третман Манастира Горњак са околином заснива се на прописаним мерама заштите и условима чувања, коришћења и одржавања културног добра (Завод за заштиту споменика културе, Смедерево), актима о утврђивању непокретног културног добра од великог значаја, и правилима овог Плана.

Овим планом утврђују се зоне урбанистичке заштите споменика културе манастира Горњак: I зона урбанистичке заштите и II зона урбанистичке заштите. За изградњу у оквиру ових зона промењују се правила изградње дефинисана у делу 3.5 Урбанистички услови за површине и објекте остале намене уз обавезу прибављања услова надлежног Завода за заштиту споменика културе.

I зона урбанистичке заштите поклапа се са урбанистичком Целином 1 – Манастир са храмом (кп бр. 59, КО Горњак).

II зона урбанистичке заштите одређена је оријентационо 100 m од манастирског комплекса, усклађена са топографијом терена и визура ка манастирском комплексу са приступних саобраћајница. (целе кп бр. 50/4, 56, 57, 58, 59, део кп бр. 50/5 и 91, све КО Горњак)

3.8. Смернице за спровођење Просторног плана за подручја детаљне разраде

Планско решење из детаљних карата Просторног плана и правила из дела *IV 3. Правила уређења и грађења за подручје детаљне разраде*, представљају основ за непосредно спровођење Просторног плана у обухвату подручја детаљне разраде, кроз издавање информације о локацији и локацијских услова, као и плански основ за израду урбанистичко-техничких докумената (урбанистички пројекат, пројекат парцелације и препарцелације).

Није дозвољена изградња објеката која је супротна (или није компатибилна) намени предвиђеној Просторним планом, као ни изградња (или друга интервенција у простору) која би могла да наруши или угрози објекат или намену на суседној парцели.

Позиције инфраструктурних водова дате у детаљним картама су оријентационе и могу се по потреби мењати приликом израде техничке документације, с тим да су дата правила грађења за мреже и објекте инфраструктуре обавезујућа.

Измене планских решења линијских инфраструктурних објеката, могу да се спроведу израдом и доношењем плана детаљне регулације, који се израђује истовремено са одговарајућим идејним пројектом који садржи све потребне техничке податке, а у складу са законом и правилима овог Просторног плана.

У случају да се на основу истражних и других радова утврди одговарајући значај објеката природног или антропогеног порекла (тунеле, пећине, јаме, подземни објекти и сл), односно измене

постојећи или утврде нови услови и мере заштите непокретног културног добра (укључујући и границе зона заштите), обавезна је израда плана детаљне регулације у циљу измене планских решења, а у складу са законом и правилима овог Просторног плана.

V ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

1. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР И УЧЕСНИЦИ У ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ

1.1. Институционални оквир имплементације

На подручју Просторног плана је, поред очувања и унапређења природних и културних вредности на националном нивоу, потребно плански подржати активности за реализацију одрживог развоја туризма у оквиру туристичке дестинације Кучајске планине и ширег туристичког простора, уз интегралну заштиту, унапређење презентацију и одрживо коришћење природних (Парк природе "Кучај-Белјаница" и друга природна добра), предеоних и културно-историјских вредности (манастири Манасија и Горњак, Тршка црква и друга културна добра), уз развој осталих (постојећих и планираних) функција планског подручја, у мери и на начин који је у сагласности (или је компатибилан) са циљевима одрживог развоја планског подручја и заштите простора.

Развојем планског подручја ће се интегрално управљати, што подразумева: обезбеђење трајне заштите и унапређења природних и културних добара; очување резервисаног простора за функционисање постојеће и даљи развој водопривредне, саобраћајне, енергетске и друге инфраструктуре и објеката; утврђивање елемената за интегрално управљање и заштиту вода; стварање услова за реализацију компензација локалном становништву кроз развој комуналне инфраструктуре, активности и функција јавног значаја, као и стимулацију постојећих традиционалних делатности (пре свега пољопривреде) и развој нових делатности (пре свега туризма) компатибилних са функцијама и заштитом природних и културних добара; успостављање ефикасније контроле заштите, коришћења и изградње простора.

1.2. Учесници у имплементацији

Кључни учесници у имплементацији Просторног плана, у складу са својим надлежностима и делокругом рада су републички ресорни државни органи, јавна предузећа и установе, посебне организације и јединице локалне самоуправе Деспотовца и Жагубице. По потреби, у имплементацију Просторног плана могу се укључити и друге јединице локалне самоуправе у окружењу, као и други заинтересовани субјекти, које у реализацији планских решења виде шири регионални интерес.

Управљање заштитом, развојем и уређењем простора у складу са планским решењима и правилима утврђеним Просторним планом подразумева активности на заштити, уређењу и изградњи простора и развој информационалних и мониторинг система и унапређење контролних система у различитим областима, које ће у складу са законом обезбедити:

- *Влада Републике Србије*: доноси Уредбу о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене туристичке дестинације Кучајске планине и Уредбу о заштити Парка природе „Кучај-Белјаница”;
- *министарство надлежно за послове трговине, туризма и телекомуникација*: спроводи подстицајне мере и обезбеђује материјалне и друге услова за развој и промоцију туризма; учествује у интегралном планирању развоја туризма и комплементарних делатности;
- *министарство надлежно за интегрално планирање развоја туризма, у сарадњи са управама јединица локалне самоуправе општине Деспотовац и општине Жагубица*: формирају информационалне систем о туризму и утицајима туризма на животну средину, као и активностима, садржајима и осталим елементима туристичке понуде;
- *министарство надлежно за просторно планирање*: даје сагласност на урбанистичке планове који се израђују у оквиру природног добра; реализује пројекте изградње саобраћајне инфраструктуре; обезбеђује финансијска средства из буџета Републике Србије, претприступних фондова ЕУ, донација и др.;
- *министарство надлежно за заштиту животне средине, Завод за заштиту природе Србије*: задужени су за одређивање заштићеног подручја, означавање просторних јединица са режимима заштите природе на терену, спровођење мера заштите тих режима, праћење стања природних вредности и ефеката примене мера и режима заштите природе, даља истраживања и учешће у дефинисању политике просторног развоја и презентације природних вредности;

- *министарство надлежно за послове културе, Републички завод за заштиту споменика културе, Завод за заштиту споменика културе Краагујевац и Завод за заштиту споменика културе Смедерево*: задужени су за мониторинг ефеката примене мера и режима заштите културних добара; даља истраживања и учешће у дефинисању политике просторног развоја и презентације културних добара;
- *министарство надлежно за пољопривреду, шумарство и водопривреду, Републичка дирекција за воде, ЈП Србијашуме*: управља пољопривредним земљиштем у државној својини; додељује средстава за извођење радова и праћење реализације годишњег програма заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта; бави се политиком водопривреде, уређењем водних режима (Републичка дирекција за воде); бави се спровођењем мера заштите шума и дивљачи (ЈП Србијашуме);
- *министарства надлежна за пољопривреду, у сарадњи са управом јединице локалне* учествује у изради катастра загађивача пољопривредног земљишта и водотока; успостављање мониторинга коришћења пољопривредног земљишта;
- *министарство надлежно за шумарство* успоставља информациони и мониторинг система о шумама;
- *министарство надлежно за одбрану*: управља на простору у зони утицаја комплекса посебне намене;
- *остала министарства Републике Србије*: обезбеђују средства за израду и реализацију планова, програма и пројеката из својих области; прате реализацију приоритетних планских решења;
- *Завод за заштиту природе Србије*: израђује студију заштите природног добра; прати стање заштићеног природног добра и предузима мере његове активне и пасивне заштите; пружа стручну помоћ управљачу природног добра; врши представљање и популарисање природних вредности природних добара;
- *Републички завод за заштиту споменика културе*: израђује студије валоризације научно образовних, културно-историјских и туристичких потенцијала непокретних културних добара и евидентираних непокретности; дефинише граница заштићене околине културних добара;
- *ЈП „Србијашуме“*: врши заштиту, унапређење, коришћење и управљање државним шумама, шумским земљиштем и другим шумским потенцијалима; пружа стручну помоћ власницима приватних шума;
- *ЈП „Путеви Србије“*: задожено за одржавање, заштиту, коришћење, развој и управљање државним путевима I и II реда;
- *ЈП „Електропривреда Србије“ и „Електро mreжа Србије“ а.д.*: учествују у реализацији приоритетних планских решења у области електроенергетике;
- *локална самоуправа*: задужена за спречавање незаконите изградње (посебно у заштићеном подручју), надзор над стањем комуналних објеката, пружање комуналних услуга и обављање комуналних делатности, приоритетно прикупљања и одношења отпада (из заштићеног подручја, туристичких локалитета и насеља) на подручју Просторног плана, одржавање и управљање општинским путевима, доношење просторног плана општине и урбанистичких планове; учествује у обезбеђењу финансијских средстава, пореских олакшица, стимулативних мера; организује едукацију из различитих области; доноси програме заштите и мониторинга животне средине и програме развоја туризма;
- *невладине организације*: учествују у јавној расправи о предлогу акта о проглашењу заштићеног подручја; учествују у представљању и популарисању природних вредности природних добара.
- *управљач природног добра*: доноси план управљања заштићеним подручјем у складу са законом (за период од десет година); доноси годишњи програм управљања и извештај о његовом извршавању; доноси правилник о унутрашњем реду и чуварској служби; издаје дозволе за посете заштићеном подручју у циљу образовања; обезбеђује услове за спровођење научно-истраживачких, образовних, културних, информативно-пропагандних и других активности; чува, унапређује и промовише заштићено подручје и спроводи утврђене режиме заштите, односно прописане забране и правила унутрашњег реда; обележава заштићено подручје (границе природног добра и површина у режиму заштите I и II степена); осигурава неометано одвијање природних процеса и одрживог коришћења заштићеног подручја; обезбеђује надзор над спровођењем услова и мера заштите природе; прати кретање и активности посетилаца; води евиденције о природним вредностима и људским активностима, делатностима и процесима који

представљају фактор угрожавања заштићеног подручја; спречава све активности и делатности које су у супротности са актом о заштити и представљају фактор угрожавања и девастације заштићеног подручја; доноси акт о накнадама; иницира доношење одговарајућих урбанистичких планова и других докумената којима се уређује изградња објеката и организација простора (кроз план и програм управљања); подстиче и прати израду и примену програма/пројеката развоја туризма, пољопривреде, уређења предела, санације и рекултивације оштећених и деградираних површина, истраживања, очувања и презентације културно-историјских вредности, мониторинга и заштите живог света, научноистраживачког и образовног рада; обавља друге послове у складу са законом и актом о заштити.

Поред наведених учесника, неопходно је анимирати и организовати учешће других актера у имплементацији Просторног плана, у првом реду власнике непокретности, привредна друштва и предузетнике, асоцијације произвођача, удружења грађана и друге актере.

Управљање заштитом, развојем и уређењем простора у складу са планским решењима и правилима утврђеним Просторним планом, подразумева и низ институционално-организационих мера које треба да предузимају управе јединица локалних самоуправа, месне заједнице и приватни сектор, у сарадњи са републичким ресорним органима, републичким и регионалним организацијама, невладиним организацијама и удружењима грађана, и управљачем природног добра, и то:

- организационо и кадровско јачање служби јединица локалне самоуправе (потенцијално и управа и/или организација на регионалном/међуопштинском нивоу управљања) ради контроле коришћења, изградње и уређења простора, управљања заштитом животне средине, и развоја партнерства са невладиним организацијама и другим субјектима заинтересованим за заштиту и презентацију културних и природних добара;
- иницирање координираног управљања животном средином јединица локалне самоуправе у обухвату Просторног плана;
- побољшање координације локалних јавних предузећа за комуналне делатности и катастра непокретности, у погледу обједињавања активности на побољшању инфраструктурне опремљености и комуналне уређености подручја;
- институционално организовање субјеката развоја туризма, ради установљења и координације интегралног развоја туристичке понуде (информатичко-маркетиншка подршка повезивању понуде природних и предеоних вредности, културних добара и других туристичких мотива у окружењу);
- формирање пољопривредно-туристичких задруга или субјеката села које могу организовати и контролисати квалитет услужно-туристичких програма домаћинства удружених у сеоску кооперативу, и др.

2. НАЧИН СПРОВОЂЕЊА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Просторни план ће се спроводити на следећи начин:

I - Директно спровођење Просторног плана: кроз издавање информације о локацији и локацијских услова за делове територије на основу детаљне разраде планских решења (подручја детаљне разраде: 1. *Манастир Горњак са околином*; 2. *Заштићена околина манастира Манасија*) која је саставни део Просторног плана;

II - Спровођење просторног плана кроз разраду просторним и урбанистичким плановима и урбанистичко - техничке документације

а) Примена планских решења других просторних планова подручја посебне намене, чији се обухват преклапа са подручјем Просторног плана:

- *Просторни план подручја посебне намене природног добра Бељаница-Кучај („Службени гласник РС”, бр. 98/14)* – престанак примене у обухвату ППППН туристичке дестинације Кучајске планине у оном делу у коме се не поклапа са планским решењем и у складу са Законом.

б) примена просторних планова јединица локалне самоуправе:

- *Просторни план општине Деспотовац (“Службени гласник општине Деспотовац”, бр. 3/09, 6/09, 7/09 и 10/12);*
- *Просторни план општине Жагубица (“Службени гласник општине Жагубица”, број 2/11).*

Ове планове је неопходно ускладити са Просторним планом, а евентуалне корекције основне намене (основних категорија земљишта одређених Просторним планом) у обухвату Просторног плана, је могуће извршити у поступку усклађивања, измене и допуне просторних планова јединица локалне самоуправе, односно кроз директну примену ових планова или израдом уређајних основа за сеоска насеља.

в) примена донетих урбанистичких планова, уз обавезу усклађивања са Просторним планом. До њиховог усклађивања, урбанистички планови ће се примењивати у деловима у којима нису у супротности са Просторним планом:

1. На територији општине Жагубица:

- *План генералне регулације Жагубица*, "Сл. гласник општине Жагубица", број 8/13;
- *План генералне регулације Лазница*, "Сл. гласник општине Жагубица", број 11/14;
- *План генералне регулације Суви До*, "Сл. гласник општине Жагубица", број 11/14;
- *План генералне регулације Крепољин*, "Сл. гласник општине Жагубица", број 11/14;
- *План генералне регулације Осаница*, "Сл. гласник општине Жагубица", број 11/14;
- *План детаљне регулације I фазе скијалишта на Бељаници*, "Сл. гласник општине Жагубица", број 9/11 – уз додатну процену еколошких капацитета простора (што може утицати на одређени капацитет, садржај и степен опремљености скијалишта), процену релативизације потенцијалних конфликта у простору, као и усклађивање са актуелним елементима, условима и мерама заштите животне средине, природе, природних и предеоних вредности.
- *План детаљне регулације поручја ветроелектране „ВЕ Црни Врх“*, на територији општине Жагубица (нацрт плана, мај 2021.год.).
- *План детаљне регулације подручја МХЕ Козји грб и МХЕ Ковиљача на реци Млави*, "Сл. гласник општине Жагубица", број 9/11.

2. На територији општине Деспотовац:

- *План генералне регулације насељеног места Деспотовац*, "Службени гласник општине Деспотовац", број 4/20 – у складу са допуном услова Републичког завода за заштиту споменика културе бр. 6-125/2021 од 28.07.2021.год., потребна је измена Плана генералне регулације насељеног места Деспотовац у делу који се односи на трећу зону заштите манастира Манасија, а у вези са дефинисањем намена катастарских парцела наведених у Одлуци о проглашавању и стављању под заштиту природне околине манастира Манасија (1986.год.), односно ревизији ове Одлуке (која је у изради и чије су границе зона заштите уграђене у овај Просторни план, односно његову детаљну разраду „*Заштићена околина манастира Манасија*“).

Урбанистички планови који ће важити до усвајања нових урбанистичких планова, прописани овим планом:

- *Генерални урбанистички план* (са елементима детаљног урбанистичког плана) Ресавица (преиспитан као План генералне регулације), "Службени гласник општине Деспотовац", број 7/04;
- *План општег уређења подручја водопада Лисине*, "Службени гласник општине Деспотовац", број 8/07;
- *План општег уређења подручја Лисине у општини Деспотовац*, "Службени гласник општине Деспотовац", број 8/09;
- *План детаљне регулације стамбено-пословног комплекса "Лисине - подцелина центар 1"*, "Службени гласник општине Деспотовац", бр. 7/19;
- *План општег уређења подручја Ресавске пећине*, "Службени гласник општине Деспотовац", број 8/07;
- *План детаљне регулације Ресавске пећине*, "Службени гласник општине Деспотовац", број 8/09.

г) разрада планских решења Просторног плана, кроз израду урбанистичких планова за:

- заштићену околину просторне културно-историјске целине "Сењски рудник";
- скијалиште "Црни Врх" (на територији општине Жагубица);

- туристички локалитет "Ресавска пећина";
 - туристички локалитет "Лисине";
 - туристички локалитет "Бусовата";
 - туристички локалитет "Бела Река";
 - туристички локалитет "Крупајско врело";
 - нову трасу државног пута II Б реда бр. 384 (обилазница манастира Манасија);
 - хидроакумулацију "Дубница" (обухват у складу са зонама санитарне заштите);
 - објекте за производњу енергије из обновљивих извора - постројења за биомасу инсталисане снаге преко 100 kW; соларна фотонапонска постројења и соларне електране инсталисане снаге преко 100 kW (осим соларних колектора који се не прикључују на електродистрибутивну мрежу);
 - потребе утврђивање јавног интереса за изградњу објеката јавне намене (објекти намењени за јавно коришћење, који могу бити у јавној својини по основу посебних закона, као и у другим облицима својине) у заштићеним подручјима - обавезна израда урбанистичког плана, у складу са *Законом о планирању и изградњи (чл.60, ст.2)*.
- д) разрада планских решења Просторног плана, кроз израду урбанистичких пројеката за:
- туристички локалитет "Хилендар";
 - туристички локалитет "Господарев камен" (на граници општина Деспотовац и Жагубица);
 - објекте за производњу енергије из обновљивих извора - постројења за биомасу инсталисане снаге 50-100 kW; соларна фотонапонска постројења и соларне електране инсталисане снаге 50-100 kW (осим соларних колектора који се не прикључују на електродистрибутивну мрежу);
 - туристичке пунктове, у случају потребе урбанистичко-архитектонског обликовања површина јавне намене, или урбанистичко-архитектонске разраде локација;
 - друге случајеве прописане правилима овог Просторног плана или *Законом о планирању и изградњи*.
 - изградњу објеката на планираном грађевинском земљишту у обухвату заштићеног природног добра (у оквиру режима заштите III степена), који не спадају у породичне стамбене, пољопривредне или економске објекте, као и њима потребне објекте инфраструктуре (с обзиром да у границама заштићеног природног добра од изузетног значаја, осим породичних стамбених објеката, пољопривредних и економских објеката и њима потребних објеката инфраструктуре, који се граде у селима, грађевинску дозволу за изградњу објеката издаје надлежно министарство, у складу са *чл.133, тач.9а Закона о планирању и изградњи*). Директно спровођење Просторног плана вршиће се за изградњу породичних стамбених, пољопривредних и економских објеката и њима потребних објеката инфраструктуре који се граде на планираном грађевинском земљишту у обухвату заштићеног природног добра (у оквиру режима заштите III степена), као и ван граница заштићеног природног добра, уколико за то није потребно утврђивање јавног интереса.
 - урбанистички пројекат се може израдити и за изградњу објеката јавне намене за потребе утврђивања јавног интереса (без измене планског документа), ван граница заштићеног подручја, док је за утврђивање јавног интереса за пројекте у заштићеном подручју, обавезна израда одговарајућег урбанистичког плана, у складу са *Законом о планирању и изградњи (чл.60, ст.2)*.
- ђ) обавеза спровођења урбанистичко-архитектонског конкурса, у складу са прописом којим се регулише начин и поступак за расписивање и спровођење урбанистичко-архитектонског конкурса, за следеће просторе у оквиру туристичке дестинације Кучајске планине:
- просторна културно-историјска целина "Сењски рудник";
 - туристички локалитет „Ресавска пећина“;
 - туристички локалитет „Крупајско врело“.
- Обавеза спровођења урбанистичко-архитектонских конкурса ће претходити изради прописаних урбанистичких планова.

Надлежни органи јединица локалних самоуправа чији су делови територије у обухвату Просторног плана, донеће одлуку и покренути поступак усаглашавања (измене и допуне) донетих планских докумената са овим Просторним планом, у року који не може бити дужи од Законом прописаног рока од дана доношења Просторног плана. Такође, донеће одлуке о изради урбанистичких планова према динамици утврђеној локалним програмима развоја. Одлуке о изради урбанистичких планова у заштићеном подручју, као и за објекте саобраћајне, водопривредне и туристичке инфраструктуре, надлежни орган јединице локалне самоуправе донеће у складу са развојним плановима и програмима управљача и другим секторским плановима и програмима.

3. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ УРБАНИСТИЧКИХ ПЛАНОВА И ДРУГЕ РАЗВОЈНЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ ЗА ПОДРУЧЈЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Урбанистички планови којима ће се вршити даља разрада и спровођење планских решења Просторног плана, као плански основ имају овај Просторни план. Дефинисани обухвати урбанистичких планова су прелиминарног карактера и у зависности од потребе, могуће их је мењати. Израда генералног пројекта са претходном студијом оправданости неопходна је за планиране инфраструктурне коридоре магистралне и регионалне, док за туристичку инфраструктуру (као што су скијашко-техничка) израдити према потреби.

Донети урбанистички планови на подручју Просторног плана, могу се примењивати у деловима у којима нису у супротности са Просторним планом, уз обавезу усклађивања са Просторним планом (или измена и допуна, односно израде нових планова), у року прописаним Законом од дана ступања на снагу уредбе о утврђивању Просторног плана.

Реализација вишенаменских водопривредних објеката (хидроакмулација) «Бељаница», «Витман» и «Градац» на резервисаном простору који обухвата делове територија општина Деспотовац и Жагубица, преиспитаће се у склопу измена и допуна овог Просторног плана, са елементима детаљне разраде, који ће бити саставни део измена и допуна Просторног плана. Изради измена и допуна Просторног плана претходи неопходно усаглашавање ставова између релевантних државних органа, а затим и усаглашавање одговарајућих законских, подзаконских, планских, развојних и других докумената на државном нивоу (уз координацију са институцијама које обезбеђују међународни статус заштите подручја, уколико је неопходно), као и усвајање решења концепције коришћења вода река Ресаве и Млаве, и дефинисање потребних техничких елемената (израда генералног пројекта са претходном студијом оправданости). До измена и допуна Просторног плана, за резервисани простор вишенаменских водопривредних објеката примењиваће се основна намена простора дефинисана Рефералном картом бр.1 овог Просторног плана.

У погледу заштите непокретних културних добара, неопходна је израда *студије о валоризацији непокретних културних добара на планском подручју*, којом ће се утврдити релевантни подаци о свим објектима и локалитетима, обрађени тако да се на основу њих могу утврдити конкретни појединачни услови и мере заштите, границе и обухват заштите објекта и локалитета, са студијом о карактеру предела (у којој ће се добити елементи за додатне услове и мере заштите, као и границе и обухват заштићене околине). На основу валоризације културно-историјских, научно-образовних и туристичких потенцијала непокретних културних добара, одредиће се приоритетни објекти и локалитети, као и активности у погледу предузимања мера на њиховој заштити, ревитализацији и презентацији.

Планска решења ће се спроводити следећим *секторским плановима и програмима*:

- средњорочним и годишњим програмима развоја туризма (надлежни орган јединице локалне самоуправе у сарадњи са туристичким организацијама);
- плановима управљања природним добрима (Парк природе и споменици природе) за период од 10 година и годишњим програмима управљања (управљач природног добра);
- средњорочним и годишњим програмима истраживања и заштите непокретних културних добара (Републички завод за заштиту споменика културе, Завод за заштиту споменика културе Крагујевац и Завод за заштиту споменика културе Смедерево);
- средњорочним и годишњим програмима уређивања грађевинског земљишта за подручја јединица локалних самоуправа (надлежни орган јединице локалне самоуправе);
- средњорочним и годишњим програмима заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта (надлежни орган јединице локалне самоуправе);

- средњорочним и годишњим програмима изградње, рехабилитације и одржавања државних (ЈП „Путеви Србије”), туристичких и општинских путева (надлежни орган јединице локалне самоуправе);
- плановима за проглашење ерозивних подручја и плановима одбране од поплава од бујичних вода (надлежни орган јединице локалне самоуправе);
- елаборатом о зонама санитарне заштите планираних акумулација регионалног и локалног водоснабдевања, са обележавањем зона заштите (Министарство здравља у сарадњи са Републичком дирекцијом за воде и ЈП "Србијаводе");
- програмима мониторинга квалитета и заштите животне средине (надлежни орган јединице локалне самоуправе);
- ревизијом основе газдовања државним шумама и израдом програма газдовања шумама приватних сопственика (ЈП "Србијашуме" и надлежни орган јединице локалне самоуправе).

У изради планске и друге развојне документације у контактної зони и зони утицаја Просторног плана, треба узети у обзир циљеве, критеријуме, мере заштите и уређења утврђене овим Просторним планом, и обезбедити планиране функционалне везе са планским подручјем.

Уколико дође до конфликта интереса у односу на посебне намене простора, међународне обавезе Републике Србије и друга стечена права и обавезе, неопходно је да надлежни орган обезбеди усаглашавање на потребном нивоу.

4. ПРИОРИТЕТНА ПЛАНСКА РЕШЕЊА И ПРОЈЕКТИ

Планска решења су дефинисана на два временска нивоа, према степену обавезности. Плански хоризонт **до 2032. године** обухвата планска решења која представљају стратешку оријентацију у оквиру дате временске компоненте плана, па чак и ван ње (услед сложености реализације, поједина планска решења ће обухватити и период иза планског хоризонта). Период **до 2027. године** обухвата приоритетна планска решења, за која постоје аргументи о неопходности и оправданости реализације са социјалног, економског и еколошког становишта, а која могу да се остваре тренутним економским и институционалним капацитетима.

Имплементација Просторног плана садржи листу приоритетних активности на основу функционалног сагледавања развојних потреба подручја посебне намене, које ће се заснивати на одрживом развоју туризма, заштити, унапређењу и коришћењу природних вредности и културних добара, и функционалној интеграцији туристичке дестинације Кучајске планине у шири туристички простор, а које треба да се реализују до 2027. године, по следећим областима:

Туризам:

- презентација туристичког брэнда „(туристичка дестинација) Кучајске планине“, кроз интегралну туристичку понуду, са повезивањем што већег броја туристичких програма, производа и активности, односно видова туризма, чиме се стварају предуслови за шири спектар корисника туристичких и других услуга, као и за препознатљивост планског подручја као пожељне туристичке дестинације.
- проглашење туристичког простора на планском подручју, односно резервација и заштита простора за ову намену;
- обједињавање туристичке понуде туристичке дестинације Кучајске планине, са афирмисаним туристичким просторима у окружењу, израда јединственог програма развоја туризма и заједнички наступ на привлачењу домаће и иностране туристичке тражње;
- развој јединственог туристичког информационог система и примена TSA (Tourism Satellite Account) индикатора, како би се економски резултати туризма на планском подручју могли мерити, вредновати и упоређивати са другим туристичким дестинацијама у земљи и иностранству;
- успостављање контроле утицаја туристичких активности на: стање животне средине и биодиверзитета; популацију и станишта угрожених биљних и животињских врста; егзистенцију природног и културног предела; економске и социјалне утицаје на локалне заједнице - планирање даљих мера у складу са тим;
- реализација приоритетних пројеката из области: „биодиверзитет и геодиверзитет“ (опремање система видиковаца, излетишта, одморишта и центара за посетиоце, туристичка сигнализација,

трасирање и обележавање система пешачких и бициклических рута, тематских и панорамских рута у циљу повезивања туристичких мотива и пунктова, и др.); „зимске и летње активности на планини“ (опремање централних пунктова спорта и рекреације, пунктова екстремних спортова и контролисане авантуре, инфо-пунктова и др., повезивање афирмисаних и потенцијалних туристичких локалитета туристичким путевима), „рурални доживљаји“ (развој еко-села, етно-села, еко-фарми; укључивање у програме програме еко-сертификације и стварања производа са географским пореклом, који би задовољили потребе туристичке дестинације и ширег туристичког тржишта, и др.); „култура, историја и религија“ (туристичка интерпретација ширег простора манастира Манасија и културног наслеђа у његовом ширем окружењу; тематски парк, и др.); „едукација“ (програми туристичке едукације за локално становништво, власнике приватних рецептивних објеката, и др.).

Заштита културних вредности и добара:

- уређење комплекса манастира Манасије, уређење и организација приступа манастирском комплексу, и уклањање транзитног саобраћаја из непосредне околине манастирског комплекса (реализацијом обилазне саобраћајнице која ће преузети транзит са постојећег државног пута, који пролази непосредно уз ободни зид манастирског комплекса);
- заштита манастира Мансије и туристичка активација његових културно-историјских и научно-образовних потенцијала, заједно са природним окружењем;
- заштита манастира Горњак и туристичка активација његових културно-историјских и научно-образовних потенцијала, заједно са природним окружењем;
- заустављање деградације и обнова сеоских објеката у традиционалним техникама грађења, са израдом програма и пројеката заштите, ревитализације и уређења оних целина/комплекса које је могуће туристички активирати (у форми етно-парка и сл., уз могућност пресељења и груписања репрезентативних типова народног градитељства на овим просторима), а након етнографског истраживања планског подручја;
- систематско теренско рекогносцирање на подручјима која до сада нису адекватно обрађена и израда програма археолошких ископавања (прелиминарна археолошка истраживања индикативних локалитета и систематска археолошка истраживања на значајнијим локалитетима).

Заштита природних и предеоних вредности и добара:

- окончање процедуре проглашења простора Бељанице и Кучаја за заштићена подручја и организација ефикасног управљања заштитом, уређењем и одрживим развојем тих подручја;
- доношење Уредбе о заштити Парка природе „Кучај-Бељаница”, ради утврђивања обухвата и режима заштите;
- припрема и доношење плана управљања и годишњих програма управљања Парком природе;
- израда и реализација програма презентације и популаризације природних вредности Парка природе;
- измена или доношење новог акта о природним добрима на планском подручју Парка природе „Кучај-Бељаница”, ради усклађивања са новоуспостављеним режимима заштите.
- измена или доношење нових аката о заштићеним подручјима ван простора Парка природе „Кучај-Бељаница”, ради утврђивања станишта од приоритетног значаја за заштиту и нових природних добара;
- истраживање и вредновање подручја од посебног значаја за заштиту биодиверзитета и еколошких коридора, и израда потребне документације за њихову заштиту, уз појачани мониторинг компоненти биодиверзитета; истраживање популација и примерака значајних врста дивље флоре и фауне, установљавањем заштићених станишта на местима идентификованим кроз одговарајућа документа (Црвена књига флоре Србије, пројекат Станишта Србије, ИВА и РВА пројекти и др);
- истраживање објеката геонаслеђа, установљавањем заштићених подручја око евидентираних објеката геонаслеђа, уз развој геоинформационог система и мониторинга природних вредности на планском подручју;
- израда потребних студија у областима заштите вредности карактера предела, природних вредности и животне средине, које ће (између осталог) испитати оправданост реализације планираних линијских инфраструктурних објеката;

Инфраструктурни системи:

- израда студијске, планске и пројектне документације (са проценом утицаја на животну средину), која ће одредити трасу и техничка решења за реализацију инфраструктурног коридора

државног пута I реда „Вожд Карађорђе“, правац пружања (Лазаревац – Аранђеловац – Топола – Марковац – Свилајнац – Деспотовац – Бор), у резервисаном коридору;

- рехабилитација, ревитализација, реконструкција, модернизација и комплетирање туристичких путних праваца, који повезују просторе у оквиру туристичке дестинације, и обезбеђују активирање планираних туристичких локалитета и пунктова;
- реализација ветроелектране на подручју „Црни врх“ и коришћење ресурса обновљивих извора енергије, чиме се даје важан допринос унапређењу енергетске одрживости ширег туристичког и регионалног простора, као и смањењу емисије угљен диоксида у атмосферу.
- реконструкција и проширење електроенергетске мреже и објеката напонског нивоа 10 kV, 35 kV и 110 kV;
- изградња гасоводне инфраструктуре средњег притиска (правац од Пожаревца и Петровца на Млави ка Жагубици, и од Свилајнца ка Деспотовцу и даље ка Стрмостену и Ресавице) и дистрибутивне гасоводне мреже у циљу снабдевања потрошача природним гасом;
- изградња нових комутационих мултисервисних чворова и полагање оптичких каблова за међусобну везу комутационих чворова, даљи развој и проширење телекомуникационе мреже;
- изградња нових базних радио станица, Wi-Fi приступних тачака и приводних каблова до тих тачака, тако да се омогући потпуна покривеност планског подручја и коришћење најсавременијих услуга мобилне телефоније.

Коришћење природних ресурса и привредни развој:

- оснивање ефикасне саветодавне пољопривредне службе и организовање перманентне обуке пољопривредника по питању примене правила добре пољопривредне праксе у условима заштићеног подручја;
- подршка удруживању пољопривредника у кластере ради заједничког улагања у капацитете за дораду, прераду и складиштење, увођења савремених стандарда и система контроле квалитета хране, заштите географског порекла производа и др.;
- стимулација за оживљавање напуштених газдинства, развој пашњачког сточарења, органске производње и агротуризма, оснивање микро-предузећа за откуп, складиштење и примарну прераду локалних производа и сл.
- усаглашавање и ревизија општих и посебних шумских основа, и израда годишњих планова газдовања и пошумљавања (по газдинским јединицама), уз инвентуру приватних шума;
- ревизија ловне и риболовне основе и планова газдовања ловиштем и риболовним подручјем, као и израда усаглашених програма интензивног гајења дивљачи и развоја рибарства (са реализацијом ловних, узгојних и репро-центра);
- унапређење постојећих и развој нових еколошки прихватљивих привредних активности и њихова диверзификација и равномеран размештај, у складу са успостављеним режимима заштите;
- подршка развоју малих/микро производњих погона (унутар пољопривредних газдинстава) и порасту запослености локалног становништва у области производње, откупа и прераде пољопривредних и шумарских производа у сеоским домаћинствима (обезбеђење просторних, саобраћајних и инфраструктурних услова, као основна стимулација).

Заштита животне средине:

- израда и спровођење програма заштите вода од загађивања и неповољних промена хидролошких режима, заштите земљишта од водне ерозије, загађивања и других деградационих процеса; заштите ваздуха од загађивања; заштите од прекомерне буке на планском подручју;
- успостављање система управљања отпадом у свим насељима у обухвату Просторног плана, успостављање регионалног система управљања отпадом, успостављање примарне селекције у већим насељима, затварање, санитација и ремедијација неуређених депонија и сметлишта;
- успостављање континуалног мониторинга животне средине и биодиверзитета;
- израда катастра загађивача и формирање јединственог информационог система мониторинга ваздуха, воде, земљишта и буке на планском подручју (а посебно на подручју Парка природе);
- санација и ремедијација локалитета на којима је завршена експлоатација минералних сировина као и других локација на којима је идентификовано загађење (депоније, јаловишта);
- побољшање нивоа и стандарда комуналне опремљености насеља, уз ангажовање надлежних служби у решавању постојећих комуналних проблема;
- успостављање контроле у циљу одрживог и рационалног газдовања природним ресурсима (водом, минералним сировинама, шумом, земљиштем и др.);

- развој и унапређење свести запослених у јавном и приватном сектору и локалног становништва о потреби, одговорности, учинцима, принципима и мерама заштите животне средине.

5. МЕРЕ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Ефикасност спровођења Просторног плана зависи од координације активности различитих учесника. Успешна координација се обезбеђује мултисекторским приступом – комбинацијом мера и инструмената различитих политика, као и успостављањем институционално-организационих аранжмана и партнерстава (јавни - приватни сектор, јавне - независне институције/организације, ниво управљања - јавност и др).

Основне мере и инструменти различитих политика за примену решења Просторног плана за прву етапу његовог спровођења, заснивају се на постојећем систему управљања у Србији. Истовремено, сугеришу се мере и инструменти који су доступни у процесу придруживања ЕУ.

У циљу спровођења Просторног плана, дефинишу се мере и инструменти различитих политика:

1. Основне мере и инструменти политике развоја туризма:

- развој маркетиншких активности на промоцији туристичке понуде и презентацији туристичких потенцијала, активности и садржаја;
- заједничко повезивање и обезбеђивање подршке за конкурисање за коришћење средстава из буџета Републике Србије, ИПА фонда за развој туризма и комплементарних активности и других фондова за развој;
- укључивање цивилног сектора у одрживо коришћење и управљање природним и културним наслеђем;
- обезбеђење и удруживање директних државних улагања из буџета, као и из буџета локалних самоуправа и других фондова, привлачење страних донаторских средстава, развојни кредити и субвенционирани камате, за израду и спровођење програма развоја туризма, прибављања и уређења грађевинског земљишта, развоја туристичке инфраструктуре и супраструктуре;
- ослобађање или смањење пореза на новозапослене и на добит, диференциране туристичке накнаде, преношење губитака у наредне године, убрзана амортизација, концесије, ниже царине на увоз опреме и др.

2. Основне мере и инструменти политике заштите животне средине, природних вредности и културног наслеђа:

- оснивање фонда за заштиту животне средине јединице локалне самоуправе;
- обезбеђивање заједничких средстава (буџет Републике Србије, локалне самоуправе, средства приватног сектора, донације и др.) за реализацију програма заштите животне средине, информисања и едукације становништва, као и за спровођење програма и пројеката заштите природних и непокретних културних добара.

3. Основне мере и инструменти политике одрживог коришћења и заштите пољопривредног земљишта и развоја пољопривреде:

- коришћење средстава из Аграрног буџета Републике за развој и унапређење пољопривредне производње;
- обезбеђење услова дугорочног кредитирања у циљу уређења пољопривредно-шумског земљишта на подручју заштићених природних вредности, зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања, као и зона посебно вредних и осетљивих екосистема;
- унапређење пољопривредне производње (пашњачко сточарење), стварање аутентичних производа са географским пореклом и развој програма органских пољопривредних производа;
- подизање конкурентности пољопривредне производње и очување природних ресурса, биодиверзитета, амбијенталних и културолошких вредности простора.

4. Основне мере и инструменти политике одрживог коришћења и заштите шума:

- унапређења стања постојећих шума и повећање степена шумовитости, удруживањем јавних средстава републичких органа, организација и јавних предузећа и средстава јединица локалних самоуправа;
- пошумљавање и одржавање шума заштитног карактера у сливним подручјима изворишта

- водоснабдевања;
 - заштита и очување природних вредности и биодиверзитета;
 - ажурирање катастра непокретности и инвентура шума у државном и приватном власништву.
5. *Основне мере и инструменти одрживог коришћења и заштите вода:*
- обезбеђивање средстава јавних прихода Републике Србије и јединица локалних самоуправа за заштиту изворишта вода, развој локалних водовода и канализационе мреже, пречишћавање отпадних вода и санитацију насеља.
6. *Основне мере и инструменти политике развоја инфраструктурних система:*
- заједничко обезбеђивање средстава за развој мреже државних путева из домаћих и иностраних извора (буџет Републике Србије преко ЈП „Путеви Србије”, кредитна инострана средства);
 - заједничко обезбеђивање средстава за развој мреже локалних путева из домаћих и иностраних извора (средства јединица локалних самоуправа, буџет Републике Србије преко ЈП „Путеви Србије”, донације, кредитна инострана средства);
 - заједничко обезбеђивање средстава (буџет Републике Србије, инострани кредити, стратешки партнери, средства јединица локалних самоуправа) за реконструкцију постојеће и изградњу нове преносне и електродистрибутивне мреже, енергетске, телекомуникационе и комуналне инфраструктуре, као и за развој система управљања отпадом;
 - обезбеђивање средстава (буџет Републике Србије, страна средства) за програме едукације у области енергетске ефикасности, управљања отпадом, заштите животне средине, инвестирања у сектор заштите и др.
 - резервисање простора за планиране коридоре и објекте инфраструктурних система, туристичке просторе и друге јавне садржаје, до привођења планској намени;
7. *Основне мере и инструменти политике привредног развоја и опште економске политике:*
- стварање повољног амбијента за развој предузетништва, инвестирање и развој малих и средњих предузећа (поједностављивање административних процедура за започињање привредних активности, јачање управљачких и менаџерских кадровских капацитета, порески подстицаји и др.);
 - координација и повезивање актера и припрема стратешких програма и пројеката привредног развоја.
 - дефинисање повољних дугорочних кредита и пореских подстицаја за: власнике непокретности (пољопривредно земљиште и шуме), у циљу њиховог одрживог коришћења; младе пољопривреднике који остају на селу или се враћају на село; изградњу и модернизацију садржаја туристичке понуде и опреме; развој малих и средњих предузећа (нарочито "старт-ап" кредити); отварање нових радних места и др.

За остваривање планских решења Просторног плана, на основу наведених мера и инструмената и појединих политика, дефинишу се конкретне акционе мере и инструменти:

Планско-програмаске мере:

- доношење програма развоја туризма са предлогом мера за организовање туристичких тура;
- израда пројеката развоја туристичке инфра и супраструктуре, обезбеђење просторних, саобраћајних и инфраструктурних услова за отварање нових капацитета у сектору малих и средњих предузећа и предузетништва;
- израда одговарајућих урбанистичких планова за туристичке локалитете и др.;
- израда планске и техничке документације за реконструкцију и рехабилитацију постојећих, односно реализацију нових државних, општинских и туристичких путева, као и за друге инфраструктурне системе;
- израда програма за дугорочни развој пољопривреде и села;
- израда планских докумената у области шумарства - годишњи планови газдовања и основе газдовања шумама;
- доношење регионалних планова управљања отпадом;
- израда пројеката санације и рекултивације сметлишта (са претходном проценом ризика, дефинисаним начином ремедијације и утврђеним приоритетима за санацију);
- израда студија о могућности коришћења биомасе, соларне енергије, хидроенергије и других капацитета ОИЕ локалног карактера, њиховог просторног размештаја и интеграције у енергетски систем;

- израда планова за проглашење ерозионих подручја и одбрану од поплава, синхронизовано за обухваћене јединице локалне самоуправе;
- израда одговарајућих инжењерско-геолошких, хидрогеолошких и сеизмолошких подлога.

Организационе мере и инструменти:

- формирање туристичко-информативних центара као промотивне подршке развоју туризма;
- информисање јавности о квалитету вода, земљишта, ваздуха, буци и њеном штетном дејству у животној средини;
- формирање фонда за заштиту животне средине;
- промоција предузетништва и простора (локација);
- перманентна едукација становништва и стална обука предузетника у погледу могућности развоја пословања.
- припрема и спровођење образовних програма и информисање пољопривредног становништва о принципима органске пољопривреде и утицајима пољопривреде на животну средину;
- удруживање пољопривредних произвођача;
- унапређење организације надлежних општинских служби ради ефикасније контроле коришћења пољопривредног земљишта и успостављања агро-мониторинг система;
- оснивање савремене мреже објеката за откуп пољопривредних производа;

Економско-финансијске мере:

- пореске олакшице и мере кредитно-монетарне политике (у функцији развоја туризма, малих и средњих предузећа, пољопривреде, изградње инфраструктурних система и сл.);
- средства локалних самоуправа за реализацију планских решења у инфраструктурном опремању развојних туристичких простора;
- средства из предприсупних и структурних фондова ЕУ;
- увођење накнаде за загађивање животне средине - примена принципа „загађивач плаћа”, по коме су сви садашњи и будући загађивачи дужни да надокнаде штету насталу загађивањем, као и коришћење средстава добијених на овај начин за инвестирање у заштиту животне средине;
- наплата накнада за коришћење природних вредности, посебно на заштићеном подручју (наплаћује управљач заштићеног подручја, а користе се за спровођење мера управљања заштићеним подручјем), као и накнада за одлагање отпада, одвођење отпадних вода, емисију загађујућих материја у ваздух и др.;
- обезбеђивање директних државних улагања из буџета Републике Србије, као и буџета локалних самоуправа, за одржавање и унапређење пољопривредне производње и пласмана производа;
- увођење обавезе санације и рекултивације деградираних простора.

Нормативно-правне мере:

- одлуке о изради урбанистичких планова за туристичке локалитете и др.;
- одлуке о изради процена утицаја пројеката на животну средину;
- доношење правилника о унутрашњем реду и чуварској служби за Парк природе „Кучај - Бељаница”;
- доношење аката о проглашењу евидентираних непокретности за културна добра;
- доношење аката о проглашењу евидентираних природних добара за споменике природе;
- дефинисање одговорност државне и локалне управе, као и права, обавезе и одговорности власника/корисника/стараоца објеката, простора и ресурса, по питању заштите и коришћења природних и културних добара.

Посебно се наглашава да су планови управљања и акта о унутрашњем реду заштићених подручја, који су урађени и донети на основу закона, основни инструменти примене *Просторног плана подручја посебне намене Туристичке дестинације Кучајске планине* те да ће се управљање простором у оквиру граница заштићених природних добара вршити у складу са наведеним плановима и актима.